

ଅସ୍ତରାଗ

ଡକ୍ଟର ଶ୍ରୀଜୀବର ପୁସ୍ତକାଳୟ

ଅମଳାପୁରୀ

ଅସୁହାଗ

ଡାକ୍ତର ଶ୍ରଦ୍ଧାକାନ୍ତ ସୂର୍ଯ୍ୟକାନ୍ତ

(ଆତ୍ମଜୀବନୀ)

ପ୍ରକାଶକ :

ଅସ୍ତରାଗ

(ଆତ୍ମଜୀବନ)

ଡକ୍ଟର ଶ୍ରୀବାବର ସ୍ୱପକାର

ପ୍ରକାଶକ :

ଶ୍ରୀ ବଳଭଦ୍ର ରଥ

ଆଶା ପୁସ୍ତକାଳୟ

ବାର୍ଦ୍ଧ

ବ୍ରହ୍ମପୁର — ୭୬୦୦୦୧

ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ — ୧୯୯୩

ପ୍ରଚ୍ଛଦ :

ଅସିନ ମୁଖାର୍ଜୀ

ମୁଦ୍ରଣ :

ଛତ୍ରାଣୀ ମୁଦ୍ରଣୀ, କଟକ-୧

ମୂଲ୍ୟ :

ସାଧାରଣ — ଟ ୩୫-୦୦

ବନ୍ଧା — ଟ ୪୦-୦୦

ASTARAGA

Autobiography of :
Dr. Sradhakar Supakar

Publisher :
Sri Balabhadra Rath
ASHA PUSTAKALAYA

Barracks
Berhampur-760001 (GM)
First Edition.—1993

PRICE :
POPULAR—Rs. 35-00
DELUXE—Rs. 40-00

ଶ୍ରୀ ପଦ୍ମଚରଣ ସାହୁ

ଅଡ଼ଭେତେକ୍

ଅଶୋକ ନଗର, ବ୍ରହ୍ମପୁର (ଗଞ୍ଜାମ)

ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ପରେ

ତଳୁର ଶ୍ରଦ୍ଧାକର ସ୍ୱପ୍ନାବଳୀ ଅସୁନବନ ଓଡ଼ିଶାର ସାମାଜିକ, ସାମ୍ବୁଦ୍ଧିକ, ରାଜନୈତିକ ତଥା ଶିକ୍ଷାବ୍ୟବସ୍ଥାର ଏକ ଧାରାବଦ୍ଧତା । ସେ ୧୯୧୫ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ ୮ ତାରିଖରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରି ୭୮ ବର୍ଷ ବୟସରେ ୧୯୯୩ ଜାନୁଆରୀ ୫ ରେ ଇହଲୀଳା ଯମୁରଣ କଲେ । ଜନ୍ମ ତାଙ୍କର ଜୀବନ ଚରିତରେ ସେ ନିଜର ବୀଣ ଓ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ସମ୍ବଲପୁର ଅଞ୍ଚଳର ଦେବଶହ ବର୍ଷର ବିଭିନ୍ନ ଐତିହାସିକ ଘଟଣା ଉପସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି । ଅସୁନବନର ପ୍ରଥମ ଭାଗ ‘ମଧ୍ୟମ ପୁରୁଷ’ (୧୮) ରେ ପ୍ରକାଶିତ । ସେଥିରେ ତଳୁର ସ୍ୱପ୍ନାବଳୀ ବହୁ ଉପାଦେୟ ଐତିହାସିକ ତଥ୍ୟ ସମେତ ୧୯୭୫ ଯାଏଁ ନିଜର ଜୀବନଚର୍ଚ୍ଚା ଲେଖିଥିଲେ । ତା’ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମସ୍ତ ରାଜନୈତିକ, ସାମାଜିକ ଓ ସାମ୍ବୁଦ୍ଧିକ ଧାରା ସହିତ ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନାନୁଭୂତି (୧୯୯୧) ଯାଏଁ ଲିପିବଦ୍ଧ କରି ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସ ତଥା ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦିକୁ ଏକ ଅମୂଲ୍ୟ ଅବଦାନ ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଅସୁନବନର ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗ ‘ଅସୁରାଗ’ ବାସ୍ତବରେ ସ୍ୱପ୍ନାବଳୀ ମହୋଦୟଙ୍କ ନିଜର ଜୀବନସମୀକ୍ଷା, ଏଥିରେ ଦ୍ୱିମତ ହେବାର ନାହିଁ ।

ଶ୍ରଦ୍ଧାଶୀଳ ତଳୁର ଶ୍ରଦ୍ଧାକର ଥିଲେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସେହି ଅଭିଭାବକ, ନୀତିବାନ୍, ରାଜନୈତିକ, ଐତିହ୍ୟସାମୟ ସମ୍ବୁଦ୍ଧିବଦ୍ଧ, ସାମାଜିକ, ସାମ୍ବୁଦ୍ଧିକ,

ବିଚକ୍ଷଣ ଆଇନଜୀ, ନିଷ୍ଠାପର ଶିକ୍ଷାବିତ୍, ସୁଦକ୍ଷ ସଙ୍ଗଠନ ତଥା ଦରଦା
 ହାହୁଡ଼୍ୟକ । ସେ ଥିଲେ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାର ବିଭେଦୀ ଦଳ - ନେତା, ଶୃଙ୍ଖଳା
 ନାୟକ ଓ ଲୋକସଭାର ସଦସ୍ୟ, ଆଇନ କଲେଜ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ସମ୍ବିତ ବିଶ୍ୱ-
 ବିଦ୍ୟାଳୟର କୁଳପତି, ଭାରତୀୟ ଗ୍ରାମା କମିଶନ ସଭ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ
 ସାମ୍ବିତ ଅନୁଷ୍ଠାନର କର୍ମଚାରୀ । କିନ୍ତୁ ଏହି ମହାନ ପ୍ରତିଭାଧର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ
 ପାଇଁ ଏସବୁ ଯଥେଷ୍ଟ ନଥିଲା । ଯେ କେହି ତାଙ୍କ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସିଥିବା ଓ ତାଙ୍କୁ
 ଭଲଭାବେ ଜାଣିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଏ କଥାକୁ ବିନାଦ୍ୱିଧୀରେ ସ୍ୱୀକାର କରିବେ ।
 ତତ୍କାଳୀନ ସୁପକାର ନିଜର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ହୁଏତ ଏହା ଅନୁଭବ କରି 'ଅସୁବର'ର
 ଶେଷ ଅନୁଚ୍ଛେଦରେ ଲେଖିଛନ୍ତି—“ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନରେ କେତେ ବିଡ଼ମ୍ବନା
 ହାତଲ୍ଲ ସହଜ ଭଳି ତଣ୍ଡୁଲିତ ହୋଇ ରହେ—ଏ ବିଷୟରେ ସିଂହାବଲୋକନ
 କଲେ ଆନନ୍ଦିତ ହେବାକୁ ପଡ଼େ । କେତେ ସ୍ୱପ୍ନର ଯୌଥ ଧୂଳିପାତ୍ର ହୋଇଛି,
 କେତେ ପତନ ଓ ଅଭ୍ୟୁଦୟରେ ଜୀବନର ରାତିପଥ ବନ୍ଧୁର ହୋଇଛି,
 କେତେ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ପରିଣତିରେ ଚେତନା ମୁହ୍ୟମାନ ହୋଇଛି ଭାବିଲେ
 ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ । ‘ସତ୍ୟମେବ ଜୟତେ’—ଏ ଛକଟି କ’ଣ ଯଥାର୍ଥ ? ନିଷ୍ଠା
 ଓ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷର ପୁରସ୍କାର କିଛି ଅଛି କି ? ପୁରୁଷାର୍ଥକୁ ଦୈବ କାହିଁକି
 ପଦେ ପଦେ ପ୍ରତିହତ କରେ ?”

ନିଜକୁ ମଧ୍ୟମ ପୁରୁଷ ଆଖ୍ୟା ଦେଇଥିବା ଏହି ଉତ୍କଳ ପୁରୁଷ ତଥା
 ସ୍ୱୟଂସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚରିତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ତତ୍କାଳୀନ ସୁପକାରଙ୍କ ଆତ୍ମଜୀବନର ମୁଣ୍ଡବେ
 ଲେଖିବା ପାଇଁ ମୁଁ କିଏ ? ମୋ ଭଲ ଜଣେ ଅକ୍ଷତ ଏ ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିବା
 ଯୋଗୁ ଏଠାରେ କିଛି ସ୍ତମ୍ଭିକତାରେ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି—

ମୁଁ ଯଦିଓ ଅବସ୍ଥାଗତରେ କିଛିବର୍ଷ ସମ୍ବଲପୁରରେ ଅତିବାହିତ
 କରିଥିଲି, ସେତେବେଳେ ତତ୍କାଳୀନ ସୁପକାର ବଞ୍ଚିଥିବା ରହୁଥିବା ଯୋଗୁ
 ପରିଚୟ ଦର୍ଶି ନଥିଲା । ତଥାପି ସେ ସମୟର ପଣ୍ଡିତ ଓଡ଼ିଶାରେ ତାଙ୍କର
 ଲୋକପ୍ରିୟତା ଏବଂ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମ୍ମାନର ବିବରଣୀ

ସବୁ ଶୁଣି ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଠାରେ, ନେଲ ଟାଟକ ନିକଟରେ ଶ୍ରେୟ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାୟକଙ୍କ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ଉନ୍ମୋଚନ ଉତ୍ସବ ଏବଂ ଆଉଥରେ ‘ଦୈନିକ ଆଶା’ର ବାର୍ଷିକ ଉତ୍ସବରେ ଦେଖାସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତ ପରିଚୟ ଘଟିଲା ୧୯୮୯ ମଧ୍ୟଭାଗରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଠାରେ । ପୂର୍ବତନ ମନ୍ତ୍ରୀ କର୍ମିସାର ବୃନ୍ଦାବନ ନାୟକଙ୍କ ଗବନ ସଙ୍କଳନ ପାଇଁ ମୁଁ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭା ଗ୍ରନ୍ଥାଗାରରେ ତଥ୍ୟସଂଗ୍ରହ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିମଗ୍ନ ଥିବାବେଳେ ସେ ସେଠାକୁ ପଶିଆସିଥିଲେ । ମୁଁ ଜଣେ ଆଇନଜୀବୀ ପୁଣି ସାହିତ୍ୟିକ ଜାଣି ବୋଧହୁଏ ସମଗୋଷ୍ଠୀୟ ମନେକରି, ସେହିଦିନଠାରୁ ମୋ ସହିତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କଲେ ଏବଂ ଆମ ଭିତରେ ପଡ଼ି ବିନିମୟ ଅବ୍ୟାହତ ରହିଥିଲା ।

ଏ ସବୁ ସମ୍ପର୍କକୁ ଭଞ୍ଜିକରି, ୧୯୯୨ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧ ତାରିଖରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇବାକୁ ଥିବା ମୋର ଚତୁର୍ଥ ସଂସ୍କରଣ ‘ତଥାପି ଓଡ଼ିଆ ବ୍ୟୁତ୍ପତ୍ତି’ର ମୁଖ୍ୟତଃ ଡକ୍ଟର ଶ୍ରଦ୍ଧାକର ସୁପକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଲେଖାଇ ଆଣିବା ପାଇଁ ସାହସ କରି ସେହି ମାସ ୧ ତାରିଖରେ ମୁଁ ବ୍ରହ୍ମପୁରରୁ ସମ୍ବଲପୁର ଯାଇଥିଲି । ହାତରେ ଅଧିକ ସମୟ ନଥିବା ଯୋଗୁଁ ସେଦିନ ‘ନୂଆଖାଇ’ ଉତ୍ସବର ବ୍ୟସ୍ତତା ମଧ୍ୟରେ ବି ମୁଖ୍ୟତଃ ଲେଖିଦେବା ପାଇଁ ଡକ୍ଟର ସୁପକାରଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲି । ସେ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ଅଭିମତ ଲେଖି ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ଯେ, କଟକ ଓ ସମ୍ବଲପୁରରୁ ତାଙ୍କର ଅନେକ ବହି ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ସାରିଥିବା ଯୋଗୁଁ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧେ ଗୋଟିଏ ବହି ବ୍ରହ୍ମପୁରରୁ ପ୍ରକାଶ ପାଇ । ତାଙ୍କର ଏହି ଇଚ୍ଛାକୁ ସମ୍ମାନର ସହିତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲି । ଏଣୁ ସେହି ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୫, ୧୯୯୨ରେ ଡକ୍ଟର ସୁପକାର ‘ଅସ୍ତରାବର’ର ମାଣ୍ଡୁଲିପି ମୋ ପାଖକୁ ପଠାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଏହି ସହିତ ଏକ ଚିଠିରେ ସୁପକାର ମହୋଦୟ ମୋ ପାଖକୁ ଲେଖିଥିଲେ— “ଅସ୍ତରାବରଟି ଫେସ୍ୱାର ଦିପି କଲବେଳକୁ ମୋର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଭଲ ନଥିଲା । ପୁଣି ଗଭିର କରାକୁ ସେହି ଅସୁବିଧା । ଅତଏବ ଆପଣ ପ୍ରେସ୍‌କୁ ଦେବା ପୂର୍ବରୁ

ସବୁ ଭଲକରି ପଢ଼ିବେ । କେତେ ବାକ୍ୟ ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରହୁ ଯାଉଥିଲେ,
ଦେଖିଦେବେ । ଆପଣଙ୍କର ଉପରେ ମୋର ବିଶେଷ ଭରସା । ‘ଅସ୍ତରା’
ବାସ୍ତବକ ‘ଅସ୍ତରା’ । କେତେବେଳେ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ହେବ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଜଣା ।”

ସମୟର ବିଡ଼ମ୍ବନା ଯେ, ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତପରେ ହିଁ ଏ ବହୁର ମୁଦ୍ରଣ କାର୍ଯ୍ୟ
ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ପ୍ରେସ୍ ଗୁଡ଼ିକରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଡାକ୍ତରୀ ମୁଦ୍ରଣର ସମସ୍ତ
ମଧ୍ୟରେ ଦୀର୍ଘ ଶୁଣମାସ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ମୋ ପାଖରେ ପଡ଼ିରହିଲା । ବ୍ରହ୍ମପୁରର
ଆଡ଼ିକ୍ସକେଟ ବସନ୍ତ କୁମାର ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ରଞ୍ଜନ ଜିଲ୍ଲାପାଳ ଶ୍ରୀ ଦାନନାଥ
ପଣ୍ଡା, ‘ଦୈନିକ ଆଶା’ର ସମ୍ପାଦକ ଶ୍ରୀ ପ୍ରମୋଦ କୁମାର ପଣ୍ଡା, ଭୁବନେଶ୍ୱରର
ଇଂଜିନିଅର ଶ୍ରୀ କରୁଣାକର ସୁପକାର, ସମ୍ବଲପୁରର ସାମ୍ବାଦକ ଶ୍ରୀ ଶିବ
ପ୍ରସାଦ ଟିପାଠୀ ଏବଂ ଆଡ଼ିକ୍ସକେଟ ଡକ୍ଟର ସନାତନ ରଥ ଏ ବହୁର
ମୁଦ୍ରଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଯଥାଶୀଘ୍ର ସମାପନ କରାଇବା ପାଇଁ ମୋତେ ପରାମର୍ଶ
ଦେଇଥିଲେ । ଏହିମାନଙ୍କର ସୁପରାଂଶକୁ ପାଥେୟ କରି ମୁଁ ମୋର ଦାୟିତ୍ୱ
ସମ୍ପାଦନ କରିଛି । ବ୍ରହ୍ମପୁର ଆଶା ପୁସ୍ତକାଳୟର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଶ୍ରୀ ବଳଭଦ୍ର ରଥ
ଏବଂ ତାଙ୍କର ଦୁଇପୁଅ ଗୋପିନାଥ ଓ ବିଜୁପ୍ରସାଦ ଆଗ୍ରହର ସହୃଦ ପ୍ରକାଶନ
ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ଡକ୍ଟର ସୁପକାରଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ପୂରଣ କରାଇବାରେ
ମୁଁ ସକ୍ଷମ ହୋଇଛି । ତେଣୁ ଏହି ଅବସରରେ ଏ ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରତି ମୁଁ
ମୋର ଅନୁର କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ କରୁଛି ଏବଂ ଅନିଚ୍ଛାକୃତ ବିଳମ୍ବ ପାଇଁ
ଡକ୍ଟର ସୁପକାରଙ୍କ ଅମର ଆତ୍ମା ନିକଟରେ କ୍ଷମାାର୍ଥନା କରୁଛି ।

— * —

ବ୍ରହ୍ମପୁର

ସମ୍ପାଦକ

ତା ୧ । ୪ । ୧୯୯୩

ଦୈନିକ ‘ଆଶା’ ସାହିତ୍ୟ ଆସର

ସୂଚୀ

ପ୍ରଥମ ପରିଚ୍ଛେଦ :	ପୃଷ୍ଠା
ଚନ୍ଦ୍ର ଅଦୃଶ୍ୟ ପୃଷ୍ଠ	୧
ଦ୍ଵିତୀୟ ପରିଚ୍ଛେଦ :	
ଚରୁର୍ଥ ଲୋକପଦ-ଅସାଦାର୍ଥ୍ୟ ଓ ଅସ୍ଥିରତା	୧୯
ତୃତୀୟ ପରିଚ୍ଛେଦ :	
ଧର୍ମ ସଂକଟ	୫୧
ଚତୁର୍ଥ ପରିଚ୍ଛେଦ :	
ସାଧନାର ପଥ	୭୨
ପଞ୍ଚମ ପରିଚ୍ଛେଦ :	
ଅଧ୍ୟାପନା ଓ ଗବେଷଣା	୭୭
ଷଷ୍ଠ ପରିଚ୍ଛେଦ :	
ତରୈବେଦ	୮୫
ସପ୍ତମ ପରିଚ୍ଛେଦ :	
ନିବିଡ଼ନ ପ୍ରାର୍ଥୀ ବୃଷେ ମୁଁ	୧୦୩
ପରିଶିଷ୍ଟ :	
ନବନ ଜିଜ୍ଞାସ ।	୧୨୪
ଅଷ୍ଟମ ପରିଚ୍ଛେଦ :	
ଶିଶୁପାଳ ବଧ ପଦ୍ୟ	୧୩୩
ନବମ ପରିଚ୍ଛେଦ :	
ନୂତନ ଅଭିଜ୍ଞତା	୧୪୩
ଦଶମ ପରିଚ୍ଛେଦ :	
ଆମେରିକା ସାହା	୧୫୫
ଏକାଦଶ ପରିଚ୍ଛେଦ :	
ରାଜନୈତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଓ ପରେ	୧୭୧

ପ୍ରଥମ ପରିଚ୍ଛେଦ ଚନ୍ଦ୍ରର ଅଦୃଶ୍ୟ ପୃଷ୍ଠ

ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିଚିତ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ କର୍ମୀ ଓ ନବତାଙ୍କର ଜୀବନ ଚନ୍ଦ୍ର ପରି । ଚନ୍ଦ୍ରର ପ୍ରାୟ ଅଧାରୁ କିଛି ଅଳ୍ପ ଅଂଶ ଅନନ୍ତ କାଳ ପାଇଁ ସାଧାରଣ ଲୋକଲୋଚନ ଆଗୋଚରରେ ରହି ଯାଇଛି । ବାକି ଅଧା ଦୃଶ୍ୟମାନ ଅଂଶ ପାଇଁ ଆମେ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଅଦରରେ ‘ଜହ୍ନମାମୁ’ ବୋଲି ଡାକି । କିନ୍ତୁ କାଳଦାସଙ୍କ ଭାଷାରେ ଚନ୍ଦ୍ର—‘ପ୍ରଭାତନଂ ଜ୍ୟୋତିଃ’—ଯାହାଙ୍କର କରଣ ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ ବିଶେଷ ଆନନ୍ଦ ଦେଏ । ଚନ୍ଦ୍ର ପୃଥିବୀ ଦିନ ପୃଥିବୀକୁ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ପ୍ରାବିତ କରେ ; ପୁଲକିତ କରେ । ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାସାଗରରେ ମଧ୍ୟ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଚନ୍ଦ୍ର ବିଷୟରେ କେତେ କବି କେତେ କବିତା ଲେଖିଛନ୍ତି । କେତେ ବିରାଗୀ ବିରହୀ ଚନ୍ଦ୍ରଲୋକରେ ବିରହ କାତର ହୋଇଛନ୍ତି, ତହିଁର ଇସ୍ମିର ନାହିଁ । ପୃଥିବୀ ରାଜନୀତି ସତେ ଯେପରି ଭୋଟ ଗଣତର ଦିନ ।

ପୃଥିବୀ ପରେ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ କୃଷ୍ଣାକ୍ଷ । ମାମୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଶୀତ ହୁଅନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ଆମେ ଜହ୍ନ ମାମୁକୁ ଭୁଲି ଯାଉଁ । ଅଧରାତିରେ ନିଦରୁ ଉଠିଲେ ଆକାଶରେ ଖଣିତ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଦେଖି କାଳରାତ୍ରର ଆବର୍ତ୍ତନ କଥା ଭାବୁଁ । ଅନେକେ ଚନ୍ଦ୍ରର କଳଙ୍କ କଥା ଭାବି ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ଚନ୍ଦ୍ର ଯଦି ନିଷ୍ଠୁରଙ୍କ ହୋଇଥାନ୍ତେ ! କଳଙ୍କ ଆଇ ମଧ୍ୟ ସେ ଆମର ମାମୁ । ଅତି ଆପଣାର ।

ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଚନ୍ଦ୍ର ଦେହରେ ‘ସଙ୍କଟ ସାଗର’, ‘ବିଜ୍ଞା ମହାସାଗର’ର ଅବିଷ୍କାର କରିଛନ୍ତି । ତହିଁର ଦାଗ ନିକ ତହିଁର ଗବେଷଣା କରିନ୍ତି ।

ଶତେକ ସନ୍ଧ୍ୟାର ଧବଳ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଚନ୍ଦ୍ର ମଧ୍ୟ ହଠାତ୍ ଧବଳ ମେଘ ମଧ୍ୟରେ ମଲିନ ହୋଇଯାଏ । ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ନିଷ୍ପତ୍ତ ହୁଏ । ଶୁଦ୍ଧ କେବେ କେବେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବା ଆଂଶିକ ଭାବରେ ଗ୍ରାସ କରେ । ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶୁକ୍ଳର ସ୍ତ୍ରୀସରୁ ମୃତ ହୁଅନ୍ତି ଜହ୍ନମାମୁ । କେତେ ଆନନ୍ଦ, ଅଥଚ କେତେ ବିଚିତ୍ରତା ।

ଚନ୍ଦ୍ର କେତେ ପାଣ୍ଡରେ, ଅଥଚ କେତେ ଦୂରରେ । ଚନ୍ଦ୍ରପୃଷ୍ଠର ଅପର ଭାଗରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଜଳଜ୍ୱଳ ସାଗର, ଅନେକ ପବନ ଅଛି, ଯାହା ଦୃଶ୍ୟମାନ ପୃଷ୍ଠତଳର

ତୃତୀର୍ଥ ଶେକ ପରି ଅଦରଣୀୟ ହୁଅନ୍ତା, ମାତ୍ର ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ-
ଦେଲେ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅନାମଧ୍ୟୟ ହୋଇ ହେବୁ ।

ଲେକକର ସମର୍ପନପ୍ରତ୍ୟାଶୀ ନିବିଡ଼ନ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପାଇଁ ଯେତେବେଳେ
କେତେ ମୋଟର ଗାଡ଼ି, କେତେ ମାଇକ୍, କେତେ କର୍ମୀ, କେତେ ପରାମର୍ଶ, କେତେ
କର୍ମୀ ଦକ୍ଷିଣୀ, ପ୍ରସ୍ତର ପଥ, ପୋଷ୍ଟର, ପତାକା, କୋରଣ ଆଦିରେ ଆଖି କାନ
ଝୁଲିଯାଇ, ନିଷପତ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଚନ୍ଦ୍ର ଧରି ଶୋଭା ପାଆନ୍ତି । କେତେ ବନ୍ଧୁତା, କେତେ
ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି, ଶହ ଶହ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କେନ୍ଦ୍ରରେ ପକ୍କା ବ୍ୟବସାୟ ଏ ସବୁ ଦେଖି, ଶୁଣି, ବୁଝି
ଲେକକର ଧାରଣା ହେବ ଯେ ଏ ମହାଶୟ ପୂର୍ବର ରାଜା, ମହାରାଜା, କର୍ମଗର-
ମାନଙ୍କଠାରୁ କୌଣସି ଗୁଣରେ ଉଣା ନୁହନ୍ତି । ଶୁଣିଆଡ଼େ ଜୟଜୟକାର ।

କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବ ଅବସ୍ଥା କ'ଣ ?

‘ପରାଜିତ ସମ୍ରାଟ’—ନାମକ ଏକ ଏକାଙ୍କିକାର ଅଭିନୟ ଦେଖିଥିଲି । ସେହି
କଥା ମନେ ପଡ଼େ । ବହୁମୁଖ ପୋଷାକ ପରିଧାନ କରି ନାୟକ ଯେତେବେଳେ ରଙ୍ଗ-
ମଞ୍ଚର ପାଦ ପ୍ରଦୀପ ଦିଗ୍ଗୁଣରେ ଛୁଇଁ ଫୁଲିଆ ମୁଣ୍ଡଟେକି ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି, ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ
ସୁନେଲି ରାଜମୁକୁଟ, ଅଣ୍ଟାରୁ ଝୁଲୁଥିବା ଚକ୍ ଚକିଆ ତରବାର, ମୁଣ୍ଡରେ ସ୍ପର୍ଶିତ ନିଶ,
ଆଖିରେ ଦୃଢ଼ ଜ୍ୟୋତି—ସମସ୍ତେ ଦେଖି ଚକିତ ହୁଅନ୍ତି । ସମ୍ରାଟ ଯେତେବେଳେ
ଅସ୍ଥଳୀରେ ଉତ୍ତରରେ ଅସ୍ଥାଳୀନ କରନ୍ତି ସେତେବେଳେ ଦର୍ଶକମାନେ ସନ ସନ କର-
ତାଳରେ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚକୁ ପ୍ରତିଧ୍ବନିତ କରନ୍ତି । ସତେ କି ଇଏ ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ, ବିକ୍ରମାଦିତ୍ୟଙ୍କର
ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଅବତାର ।

କିନ୍ତୁ ହାୟ !

ଅଭିନୟ ଶେଷରେ ସମ୍ରାଟ ଜଣକ ନାଟକ ମାଲିକଠାରୁ କିଛି ପଇସା ନେଇ
ଘରକୁ ଫେରିଲେ ଘରେ ବୁଲି ଜଳିବ । ସେହି ବିଳମ୍ବିତ ପ୍ରହର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘରେ ଯତ୍ନୀ,
ବୁଝ, ତନ୍ୟା ଶିଖାରେ ଆଉଁସ ହୋଇ ‘ପିଠି ଅରକ୍ଷିତ ରୁଣ୍ଡ ନରୋଦ୍ର’ ସମ୍ରାଟଙ୍କ
ପ୍ରଶାସନରେ ବସିଥିବେ ।

ଏଇଟା ହେଉଛି ଚନ୍ଦ୍ରର ଅଦୃଶ୍ୟ ରୋଲ୍‌ବର୍କ୍ । ଯେଠି ତୃଣେନ୍ଦ୍ର, ଜଳେନ୍ଦ୍ର,
ବାୟୁେନ୍ଦ୍ର ମରୁଭୂମି ଓ ଅନ୍ଧକାର ।

ତହିଁ ଆଭିନୟ ବେଳ କାଗଜମାନଙ୍କରେ ସମ୍ରାଟଙ୍କର ଅଭିନୟ କଳା ନୈରୁଣ୍ୟର
ଉଚ୍ଛ୍ଵସିତ ପ୍ରଶଂସା ବାହାରେ । ପରସ୍ପରମାନେ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସାମାନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନାଉଥିବେ ।
କେତେ ତରୁଣୀ ତାଙ୍କୁ ଲେନାର ରାଜପୁତ ଭାବେ ତାଙ୍କ ଗଳାରେ ବରଫମାଳା ଦେବାର

ସ୍ବପ୍ନେ ଦେଖୁଥିବେ । ମାତ୍ର ସେଥିରେ ଅଭିନେତା ସମ୍ରାଟ ବା ତାଙ୍କର ପିଲାପିଲଙ୍କ ସେଟ ପୁରେ ନାହିଁ ।

ଯେତେବେଳେ ବେହୁ ଲୋକସଭାକୁ ବା ବିଧାନସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତି, ସେତେ ବେଳେ (କ୍ଷେତ୍ର ଗଣତ ପରେ) ଏତେଗୁଡ଼ିଏ ଫୁଲମାନରେ ତାଙ୍କର ଶ୍ରୀବା ଭାର୍ଯ୍ୟାନ୍ତ୍ର ହୁଏ ଯେ କୋ ପକ୍ଷିଯିବାର ଆଶଙ୍କା ଥାଏ । ଖବର କାଗଜମାନଙ୍କରେ ବାସ୍ତବ ଓ କଲ୍ପନା ଦ୍ବାରା ବିଚିତ୍ର ତାଙ୍କର ଜଂମା ଓ ଦେଶସେବାରେ ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ କୃତତ୍ବ ଏତେ ପୁଷ୍ପକ ଓ ଅତିରଞ୍ଜିତ ଭାବେ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ ଯେ ଇତିହାସର ପୃଷ୍ଠାରେ ତାଙ୍କର ସ୍ଥାନ ସ୍ବୟଂସିଦ୍ଧ ହୋଇଥିବାର ବିଶ୍ବାସ ହୁଏ; କିନ୍ତୁ ସେହି ବହୁପ୍ରଶଂସିତ ଦେଶପ୍ରେମୀ କର୍ମଗାର ଯଦି ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟବଶତଃ ଅଳ୍ପ କ୍ଷେତ୍ର ବ୍ୟବସାୟରେ ପରାଜିତ ହୋଇଥାନ୍ତେ, ତେବେ ତାଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ଧୂଳିକାର କରି ଇତିହାସର ଅଳିଆ ଗଦାରେ ପକାଇବାକୁ କୁଣ୍ଠିତ ହୁଅନ୍ତେ ନାହିଁ ।

ଗୁଣ ଚନ୍ଦ୍ରେ ଗୁଣିଆ, ସୁନା ଚନ୍ଦ୍ରେ ବଣିଆ । ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଗଣତନ୍ତ୍ରରେ ଚରମ ନିଷ୍ପତ୍ତି । ନନଚାହିଁ ଏଠାରେ ବଣିଆ; କିନ୍ତୁ ବଣିଆର ନିଜତ୍ବରେ ମଧ୍ୟ ଗୁଞ୍ଜର ଓଜନ ସୁନାର ଓଜନଠାରୁ ଅଧିକ ହୁଏ । ଅଧିକ ବିଡ଼ମ୍ବନାର ବିଷୟ ହେଉଛି ସୁନା ଗୁଞ୍ଜର ମାନଦଣ୍ଡ ନୁହେଁ, ଓଲଟା, ଗୁଞ୍ଜି ସୁନାର ମାନଦଣ୍ଡ । ଏହି ପର-ସ୍ଥିତିରେ ଗୁଞ୍ଜର ଓଜନ ସୁନାଠାରୁ ଅଧିକ ହେଲେ, କେଉଁ ଏକ ବେକ୍ଟର ତରଳ ଲବ୍ଧକର କାରାଗାରରେ ଅନ୍ଧାରଶ୍ବାରୀ ହୋଇ ଅବରୁଦ୍ଧ ହେବା ଛଡ଼ା ସୁନାର ଅନ୍ୟ ଗତି ନଥାଏ ।

ଚଂଦ୍ରପୁଷ୍କର ଅଦୃଶ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ବା ପରାଜିତ ସମ୍ରାଟଙ୍କର ହାଣ୍ଡି ଶାଳରେ ଦୃଷ୍ଟି ପାତ କଲେ ବିସ୍ମିତ ହେବାକୁ ପଡ଼େ ।

×

×

×

×

(ସପ୍ତମୀ ୧୯୯୧—ମାର୍ଚ୍ଚ-ଏପ୍ରିଲରେ ପ୍ରକାଶିତ)

୧୯୭୫ ମସିହା ଯେ କେବଳ ମୋ ପକ୍ଷରେ ଏକ ଅଗୁରୁ ବର୍ଷ ଥିଲା, ତାହା ନୁହେଁ, ଏହା ସମଗ୍ର ଭାରତବର୍ଷ ପକ୍ଷରେ ଏକ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନୀର ଓ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର ବର୍ଷ ଥିଲା । ସେ ବର୍ଷ ଜୁନ୍ ମାସ ୧୫ ତାରିଖରେ ଦୃଢ଼ଭାବରେ ପିତାଙ୍କର ପରଲୋକ ଗମନ ପରେ ମୋର ମାନସିକ ଦୁର୍ବଳି ଗୁରୁତ୍ବ ପାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସାଧାରଣ ସ୍ଥାୟୀରେ ମଧ୍ୟ ଅବନତି ଦର୍ଶିଲା । ପିତାଙ୍କର ଜୀବନର ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମୋର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ମୋତେ ତାଙ୍କଠାରୁ ବହୁ ଦୂରରେ ରଖିଲା । ତାଙ୍କର ଅନ୍ତିମ ଆଶୀର୍ବାଦକୁ ମୋର ଜୀବନର ଶେଷ ପାଥେୟ କରି ପାରିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ନିଃସଙ୍ଗ ଜୀବନର ଅବଶିଷ୍ଟ ତାଙ୍କର ଅସହାୟତାରେ କିଛି ଭାଷାତତ୍ତ୍ବ ମୁଁ ଆଶ୍ବାସନା ଦେଇ ପାରିଥାନ୍ତି, ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ବିଶ୍ରାମର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ତାଙ୍କର ଜୀବନକୁ ଆଉ କେତେଦିନ, କେତେ ମାସ ବା କେତେ ବର୍ଷ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ ସାମାନ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ କରି

ପାରିବାନ୍ତ । ସମୟିକ ପ୍ରବାସ ମୋତେ ସେ ସୌଭାଗ୍ୟରୁ ବଞ୍ଚିତ କଲ । ଏସପାଇଁ ଅନୁଶୋ-
କନାରେ କେତେ କାଳ ଯାଇଛି ।

ପିତୃଦେବ ଉତ୍ତମ ଶୁଣି ଥିଲେ । ଇବନଦା କୁଳରେ ଭୁଲକା ଗ୍ରାମରେ ଥିବା
ଉତ୍ତର ଜମିରେ ବିଶେଷ ପରିଶ୍ରମ କରି ଆଖୁ, ମୁଗ, ପରିପରିବା ଛଡ଼ା ପିନ୍ଧୁଲ, କମଳା
ଆଦି ଫଳର ଭଲ ବଢ଼ିବୁଟିଏ ଥିଲା । ନାପାମା ପ୍ରଣାଳୀରେ ଟାଳ-ବୁଙ୍ଗ ଧାନ ଗୁଣ
ଯେତେବେଳେ ଆମ ଦେଶରେ ପ୍ରଚଳନ ହେଲା, ସେତେବେଳେ ବାପା ସମ୍ବଲପୁର
ଜିଲ୍ଲାରେ ପ୍ରଥମରୁ ହିଁ ଉନ୍ନତ ଧରଣର ଧାନ ଗୁଣ ପାଇଁ ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ
ରାହୁ ଚନ୍ଦ୍ରରୁ ଗ୍ରାସ ଲାଗି ପରି ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟର ବଡ଼ ଯୋଜନା ସେହି ଉତ୍ସାହକୁ ଗ୍ରାସ କଲା । ବହୁ
ବର୍ଷର ପରିଶ୍ରମ ପାଣିର ଫୋଟକା ପରି ନଷ୍ଟ ହେଲା । ୧୯୫୭ ମସିହାରେ ଏହି ଭୁଲକା
ଓ ପାଟର ଜୁନାଜ ଗ୍ରାମରେ ଥିବା ଗୁଣଜମି, ଆଖୁ ଓ ଫଳ ବଢ଼ିବୁ ଓ ଦୋମହଳ
ପକ୍ବାଦର ଜଳମୟ ହେଲା । କ୍ଷତିପୂରଣ ଯାହା ମିଳିଲା ସେଥିରେ ସମ୍ବଲପୁର ସହରରେ
ଘର ଖଣ୍ଡି କରିବା ସମ୍ଭବ ହେଲା । ବାକି ସବୁ ଟଙ୍କା ଘର ଢେଙ୍କିରେ ଯାଉଥିଲା ।
ଏଥିରେ ତାଙ୍କର ହୃଦୟ ଭଙ୍ଗି ପଡ଼ିଥିଲା । ୧୯୬୧ ମସିହାର ବିଧାନ ସଭା ଚାକିରିରେ
ବନମାଳୀ ବାବୁଙ୍କଠାରୁ ମୋର ପରାଜୟ ତାଙ୍କୁ ଆଉ ଏକ ବିଶେଷ ଧକ୍କା ଦେଲା ।
ସମ୍ବଲପୁର ସହରରେ କିଛି ଗୁଣ ଜମି ରହିଗଲା । ମଫତଲ ଅଞ୍ଚଳରେ ଇବନଦା କୁଳର
ଉତ୍ତର ଜମି ଗୁଲନାରେ ଏ ଜମି ଏତେ ଭଲ ନଥିଲା । ଏହା ଛଡ଼ା ସହର ଅଞ୍ଚଳରେ
ଗୁଣରେ ଖେତ ମୁଲିଆ, ହଳଦଳଦ ଆଦି ସମସ୍ୟା ଗୁରୁତର । ସେଥିରେ ତାଙ୍କର ମାନସିକ
ଶାନ୍ତି ରହିନଥିଲା । ମୁଁ ୧୯୬୨ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲୋକସଭା ସଭ୍ୟ ଥାଇ ଘରୁ ବର୍ଷକୁ
ପ୍ରାୟ ଆଠମାସ ଅନୁପସ୍ଥିତ ରହୁଥିଲି । ମୋର ବାରବୁଲ ଜବନ ଯୋଗୁଁ ବାପା ମୋଠାରୁ
ପାହାନ୍ତି ଆଶା କରୁନଥିଲେ । ଘରେ ମୋ ଛଡ଼ା ତାଙ୍କର ଦୁଇଅଣିଆମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଦ୍ଵିତୀୟ
ପୁଅ କରୁଣ କର ୧୯୬୫ ମସିହା ବେଳକୁ ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକେଲ ଇଞ୍ଜିନିୟର କାମ ପାଇ
ଅବସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥାଏ । କରୁଣାକରଠାରୁ ଯାନ ସୁଧାକରର ବୟସ ବାପାଙ୍କର ବିବାହ
ବେଳକୁ ଅଠର ବର୍ଷ, ଶ୍ରୀକରର ବୟସ ଷୋହଳ ବର୍ଷ, ସବା ଯାନ ଭଉଣିଟି ବାଲକା
ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ିଥାନ୍ତି । ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭାଳିବାକୁ ଅସମର୍ଥ । ବାକି ମୋର ଦୁଇ
ପୁଅ କଲେଜରେ ଓ ଦୁଇ ଝିଅ ସ୍କୁଲରେ । ବାପାଙ୍କର ବୋହୂ କଥା ଉପର ବିବରଣୀରୁ
ଜଣାପଡ଼େ ।

ମୁଁ ୧୯୬୨ ମସିହାରେ ପାଲିଆମେଣ୍ଟକୁ ଆଉ ପ୍ରତିଦ୍ଵନ୍ଦ୍ଵିତା ନ କରିବାକୁ
ନିଷ୍ପତ୍ତି କଲି । ଆମ ଦେଶରେ ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କର ସ୍ଥିତି ବ୍ରିଟିଶ ପାଲିଆମେଣ୍ଟ
ସଭ୍ୟଙ୍କର ସ୍ଥିତି ସହଜ ଭୁଲମୟ ନୁହେଁ । ବ୍ରିଟେନ୍ରେ ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କର
ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ପରିସର (କ୍ଷେତ୍ର ଫଳ) ସୀମିତ, ଭାରାହାର ଲକ୍ଷେ ଦେଢ଼ ଲକ୍ଷ

ଲେକଙ୍କ ପାଇଁ ଜଣେ ପତ୍ନୀ । ଯେ ଗାନ୍ଧୋର ପାଇଁ ଟେଲିଫୋନ୍ ଓ ତାଙ୍କ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବ୍ୟାପକ । ଶୁକ୍ରବାର ଅପରାହ୍ନଠାରୁ ଯୋମବାର ଅପରାହ୍ନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୁଝି । ଯେ କୌଣସି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତକୁ ଟେଲିଫୋନ ବା କାର ଯୋଗେ ୩୫ ଘଣ୍ଟାରେ ପହଞ୍ଚିବା ସମ୍ଭବ । ତେଣୁ ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ଫର୍ମେସନ୍ ଗୁରୁତ୍ୱବାଦୀ ବେଳେ ମଧ୍ୟ ସପ୍ତାହରେ ଦୁଇଦିନରୁ ଅଧିକ ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ପତ୍ନୀମାନେ ନିଜ ନିଜର ନିଜାତନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ରହି ଲେକସର୍ଜନ ଗଣା କରିଥାନ୍ତି । ଭାତେବସ୍ତ୍ରରେ ଏହା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ନିଜାତନମଣ୍ଡଳୀର ମୋଟ ଜନସଂଖ୍ୟା ସେତେବେଳେ ପ୍ରାୟ ଶାତଲକ୍ଷ ଥିଲା । ଏବେ ଦଶଲକ୍ଷ । କ୍ଷେପିତଳ ହାରାହାରି ହଜାରେ ବର୍ଗମାଇଲରୁ ଅଧିକ । ଦୂରମ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଗ୍ରାସାଘାତ ନାହିଁ । ବର୍ଷକରେ ଆଠମାସ ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ଫର୍ମେସନ୍ ବସେ । ସେ ମଧ୍ୟରେ ଥରେ ଓଡ଼ିଶା ପରି ସ୍ଥାନକୁ ଆସିବାକୁ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଯିବା ଆସିବା ପାଇଁ ଗୁରୁ ଦିନରୁ କମ୍ ସମୟ ଲାଗେ ନାହିଁ । ନିଜାତନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ଅଧିକାଂଶ ଭୋଟରଙ୍କ ଦୃଢ଼ ଧାରଣା ଯେ ମାନ୍ୟବର ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ସେନେଟର ଅନ୍ୟତମ ଗୁରୁ ପାଞ୍ଚୋଟି ନିଜ ଜିପ୍ ଓ ଶହ ଶହ କର୍ମୀ ଅଛନ୍ତି । ଅଥଚ ସେ କାହିଁକି ‘ଇଉକା ଗୁରୁ’ ପରି ଦୁର୍ଲଭ ଦର୍ଶନ ?

ସମସ୍ତ ଆନ୍ତରିକତା ସତ୍ତ୍ୱେ ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ପତ୍ନୀମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଲେକସର୍ଜନ ଗଣା କରିବା ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତର ସମସ୍ୟା । ୧୯୫୭ରୁ ୧୯୬୨ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ଏ ସମସ୍ୟାର ଗୁରୁତ୍ୱ ଉପଲବ୍ଧ କରିଥିଲି । ଏ ସମସ୍ୟାର କେବଳ ଆଂଶିକ ସମାଧାନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମୁଁ ମୋର ନିଜାତନ ମଣ୍ଡଳୀର ସମସ୍ତ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତର ଓ ଡାକ୍ତରମେନ୍ସର ଓ ସରପଞ୍ଚମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ମଝି ମଝିରେ ପୋଷ୍ଟକାର୍ଡ୍ କରିଆରେ ମୋର ସ୍ୱପ୍ନାୟୁ କାର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟରେ ସୂଚିତ୍ୱ ସୂଚନା ଦେଉଥିଲି । ଦିନକୁ ପନ୍ଦର କୋଡ଼ିଏଟି ଲେଟାର୍ ପୋଷ୍ଟକାର୍ଡ୍ ଅନେକ ଦିନ ଲେଖିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଏହାର ପ୍ରତିଫଳା ଜାଣିବା ଅସମ୍ଭବ ଥିଲା ।

ଭାରତୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ର ପଦ୍ଧତି କାଳକ୍ରମେ ଏକ ବିଚିତ୍ର ରୂପ ଧାରଣ କରିଛି । ରାଜକନ୍ଦୁରେ ଯେପରି ମଣିମାଙ୍କର ମନ୍ଦିର ଉପରେ ଶାସନ ଓ ପ୍ରଶାସନ ପରିସ୍ଥଳିତ ହେଉଥିଲା, ସ୍ୱାଧୀନତାଭାବର ଭାରତବର୍ଷରେ ସେହିପରି ଉପର ବାଲଙ୍କର ମନ୍ଦିର ଉପରେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ପଦ୍ଧତି ପରିସ୍ଥଳିତ ହେଉଛି । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କର୍ମପ୍ରବଣତାର ମୁଲ୍ୟାୟନ ଜନସାଧାରଣ କରିପାରୁ ନାହାନ୍ତି; କାରଣ ଦଳଗତ ରାଜନୀତିରେ ଦଳର ଉଚ୍ଚ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଦଳର ଦୂରଦର୍ଶକ ଓ ଦଳର ମୁଖ୍ୟ ଆଶାୟୀମାନଙ୍କର ଭାବ୍ୟବଧାତା ।

ମୋର ବାରଗୁଲ୍ଲ ଜୀବନ ଯୋଗୁଁ ପୁଅଟିଅଙ୍କର ଯନ୍ତ୍ର ନେଇ ପାରୁନଥିଲା । ମୋର ଦ୍ୱିତୀୟ ଓ ତୃତୀୟ ପୁଅ ପିଲାଦିନରୁ ମା ଛେଉଣି । ସେମାନଙ୍କର ପଢ଼ାପଢ଼ି ଭଲ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାମ କରୁଥିବା ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ

ଦୃଷ୍ଟି ବିଶେଷ ଭାବରେ ପଡ଼େ । କିନ୍ତୁ ଦାପତନ ଅନ୍ଧାର ପରି ଆମ ଭଲଆ କର୍ମୀଙ୍କର ପାରିବାରିକ ଜୀବନରେ ଅନେକ ଦୁଃଖିତା ଦେଖାଦେବ, ଅନେକ ସମସ୍ୟା ଜାତହୁଏ । ଭବମାନେ ଓ ସାନଭଉଣୀଟି ପିତୃମାତୃସ୍ଥାନ, ସୁଆମାନେ ମାଆ ଭେଉଣୁ ।

ଗୋଟିଏ ଭଲକୁ କୁବନେଶ୍ୱର କୃଷି ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ସ୍ଥାନ ମିଳିଲା । ସେ ବର୍ଷେ ସେଠାରେ ପଢ଼ୁଥିବାବେଳେ ମୁଁ ଆମ ବନ୍ଧୁ ବାବୁଙ୍କର ଗତ ସମାଲୋଚନାର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ହେଲି । ତାଙ୍କୁ ବା ଇଞ୍ଜିନିୟରିଙ୍ଗ୍ ପଠରେ ଯେଉଁ ଆଭିଳାଷ, କୃଷି ପାଠରେ ସେତିକି ବା ତତୋଽଧିକ ନାପକା କୃଷିନ । ଭଲକୁ କୃଷୀ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଫେରାଇ ଆଣି ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର୍ କଲେଜରେ ବିଜ୍ଞାନ ଶ୍ରେଣୀରେ ନାମ ଲେଖାଇବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସାନ ଭଲଟି ସମ୍ବଲପୁର ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର୍ କଲେଜରେ ଭଲ ନ ପଢ଼ିବାରୁ ଲରମ୍ଭା କଲେଜରେ ଯାଇ କିଛିଦିନ ପାଠ ପଢ଼ିଲା । ସେହିପରି ମୋର ଚୃତ୍ରସ୍ୱ ସୁଧ ମଧ୍ୟ ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲା ସ୍କୁଲରୁ ପାଠ୍ୟ ପଢ଼ି ଦୁଇବର୍ଷ ସୁନ୍ଦରପଡ଼ି କଲେଜରେ ପଢ଼ିଲା ଗ୍ରୀଷ୍ମାବାସରେ ରହି । ମାତ୍ର ସେଠାରେ ତାହାର ପଢ଼ାପଢ଼ି ଭଲ ହେଲା ନାହିଁ । ସାନ ଭଲର ପଢ଼ାପଢ଼ି ଲରମ୍ଭା କଲେଜରେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ନ ହେବାରୁ ସେ ସେଠାରୁ ଫେରିଆସି ପୁଣି ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର୍ କଲେଜରେ ପଢ଼ିଲା ।

ସେ କାଳରେ ଲରମ୍ଭା କଲେଜରେ ଭଲ ପଢ଼ାପଢ଼ି ହୁଏ ବୋଲି ସୁନାମ ଥିଲା ଓ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେ ସୁନାମ ଅଛି । ଗ୍ରାମ୍ୟ ପରିବେଶର ସହରର ହୋହଲ୍ଲା, ସିନେମା, ଆଡ଼୍‌ଡ଼ା ଆଦି ପ୍ରଲୋଭନରୁ ଦୂରରେ ଭଲ ପଢ଼ା ହୁଏ ବୋଲି ସମ୍ବଲପୁର ସହରର ଅନେକ ଅଭିଭାବକ ନିଜର ପିଲାଙ୍କୁ ଲରମ୍ଭା କଲେଜକୁ ପଠାନ୍ତି ଓ ସେଠାରେ ପାଠ ପଢ଼ିଲେ ଅନେକ ପିଲାଙ୍କର ପାଠରେ ଉତ୍ତେଜଯୋଗ୍ୟ ଉନ୍ନତି ହୋଇଥାଏ । ଏହି କଲେଜଟି ଶିକ୍ଷାପ୍ରେମୀ ସ୍ୱର୍ଗତ ବ୍ରଜମୋହନ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି । ଏଠାରେ ଭଲ ଗ୍ରୀଷ୍ମାବାସ ଅଛି ଓ ଏହା ଏକ ଆବାସିକ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ । ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଏହି ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ପରିଚାଳନା ଓ ପରିଚାଳନା ବିଭାଗରେ ସମ୍ମୁଖ । ବିଶିଷ୍ଟ ଚିତ୍ରକାରକା ଶ୍ରୀ ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ପୂଜାରୀ ଏହି ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ । ଅନୁଶାସନ ଓ ଶିକ୍ଷାର ମାନ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଏକ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କର ଆଗ୍ରହକତା ଯୋଗୁଁ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ସୁନାମ ଅଛି । ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର୍ କଲେଜରେ ବିପଥର ମାଁ ଜଣାପଡ଼ୁଥିବା ଗୁପ୍ତମାନଙ୍କର ଅବରଣ ଓ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଗୁପ୍ତମାନଙ୍କୁ ଲରମ୍ଭା ପଠାଯାଇଥିବାର ଅନେକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଅଛି ।

୧୯୭୫ ମସିହା । ମୁଁ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସିନେଟ୍ ଓ ପ୍ରିଣ୍ଟିନେଟ୍‌ର ସଭ୍ୟ ଥାଏ । ପ୍ରିଣ୍ଟିନେଟ୍ ବୈଠକ ପତ୍ତର ଦିନରେ ଅନ୍ତତଃ ଅବେ ବସେ । ଥରେ କଟକର ରେଭେନ୍ସା କଲେଜ ପାଠ୍ୟ ବର୍ଦ୍ଧମାନ କୋଠୀରେ ବସେ ତ ତହିଁ ଆଉ ଥର କୁବନେଶ୍ୱର

ବାଣୀବନ୍ଦୀରେ ବସେ । ପରଜା ପାହେର ଆଶ୍ରୟ ଉକ୍ତ ବାଣୀବନ୍ଦୀଲୟର
କୁଳପତି । ମୁଁ ପ୍ରାୟ ବୁଦ୍ଧି ଇଂଜିନିୟର କଲେଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠାପାଳ ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜବନ୍ଧୁ ମହାପାତ୍ର
ବା ମେଡିକେଲ କଲେଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠାପାଳ ତାଙ୍କର ଦେହ ଗାଡ଼ିରେ ଯାଏ ଓ ଫେରେ ।
କଟକରେ ମାଡୁଆବଜାର ମୋର ପଢ଼ୁ ତାଙ୍କର ଶିଶିର ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଘରେ ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ
ପ୍ରଫେସର ପ୍ରଭାତ ପ୍ରଧାନଙ୍କ ଘରେ ରହେ ।

ପମ୍ପଲସୁର, କଲେଜ ଟ୍ରଷ୍ଟ ଫଣ୍ଡର ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଜଣେ କର୍ମୀ ସଦସ୍ୟ ଥିଲି । କଲେଜ
ଟ୍ରଷ୍ଟ ଫଣ୍ଡ ତତ୍ପରୁ ପମ୍ପଲସୁର ପହରରେ ଏକ ଆଇନ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପନା ପାଇଁ
ପମ୍ପଲସୁରରେ ବ୍ୟାପକ ଜନମତ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥାଏ । କଲେଜ ଅମ୍ଭେ କରିବା ପାଇଁ
ଅର୍ଥର ଆବେଦନ ଯାଏ । ଆଇନ କଲେଜମାନ ଅଲଗାରେ (ବା ଭିତରେ ମଧ୍ୟ) ରଲେ
ବୋଲି କଟାଥାଏ । ରୋଟିଏ ନୂଆ ଆଇନ କଲେଜର ଏଫିଲିଏସନ୍ ପାଇଁ ପମ୍ପଲସୁର
କଲେଜ ଟ୍ରଷ୍ଟ ଫଣ୍ଡ ତତ୍ପରୁ ଉକ୍ତ ବାଣୀବନ୍ଦୀଲୟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କୁ ଦରଫାସ୍ତ କରିଗଲା ।
କଟକରେ ପିଣ୍ଡିକେଟ୍ ବୈଠକରେ ଦରଫାସ୍ତଟି ଆଲୋଚିତ ହେଲା । ସେଦିନ ପରଜା
ପାହେର ଅନୁପସ୍ଥିତି ଥିବାରୁ ପିଣ୍ଡିକେଟ୍ ଜଣେ ସିନିୟର ସଭ୍ୟଙ୍କର ସଭପତିତ୍ୱରେ
ପିଣ୍ଡିକେଟ୍ ବୈଠକ ଚାଲିଥାଏ । ପମ୍ପଲସୁରର ଗୁପ୍ତମାନେ ଯେତେବେଳେ ଆଇନ
ପଢ଼ିବାପାଇଁ କଟକ ଆସୁଥିଲେ ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା ପମ୍ପଲସୁରରେ ଆଇନ୍ କଲେଜ ସ୍ଥାପନ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ଡକ୍ଟର
ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦାଶ ଓ ସୁବଳମଲ ସାହା ଗତୁ ବିରୋଧ କଲେ । କାରଣ ସ୍ୱରୂପ କୃତାଗତ,
ଯେ କଲେଜର ନିଜର କୋଠାବାଡ଼ି ନାହିଁ । ଅତଏବ କୌଣସି ସ୍କୁଲ ବା କଲେଜରେ
ଆଇନ କଲେଜ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଅଥଚ କଟକରେ ଆଇନ କଲେଜ ହେ ବସ
ଧରି ରେଭେନ୍ସା କଲେଜର ଏକ ଅନ୍ୟସ୍ୱରୂପ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ମୋର ଯୁକ୍ତି
ଶୁଣାଗଲା ନାହିଁ । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ପମ୍ପଲସୁରରେ ନିଜସ୍ୱ କୋଠା ନ ଥାଇ ପମ୍ପଲସୁର
ଟ୍ରଷ୍ଟ ଫଣ୍ଡ ମହଲା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲା—ଟାଉନ ହଲରେ କ୍ୱାସ୍
ହେଉଥିଲା । ମୋର ଅନୁରାଗ ବିନୟ ସହେ ପ୍ରସ୍ତାବଟି କାଟି ଟାଇଲ—ପ୍ରସ୍ତାବିତ
କଲେଜ ପାଇଁ ନିଜସ୍ୱ କୋଠା ନ ଥିବାରୁ । ମୁଁ ହତାଶ ହୋଇ ମାଡୁଆ ବଜାର ବସାକୁ
ଫେରିଲି । ରାତିରେ ଗଭୀର ଚିନ୍ତା କରି ପିଣ୍ଡିକେଟ୍‌ରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେବାର ସ୍ଥିର କଲି ।
ତହିଁଆର ଦିନ ମଧ୍ୟ ପିଣ୍ଡିକେଟ୍ ବୈଠକରେ ଅବଶିଷ୍ଟ କେତୋଟି ବିଷୟ ଆଲୋଚନା
ହେବାର ଥାଏ । ମୁଁ ଇସ୍ତଫାପତ୍ରଟି ଲେଖି ତାଙ୍କର ଶିଶିର କୁମାର ପଣ୍ଡାଙ୍କ ହାତରେ ତଲ୍ଲର
ପରଜାଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇଦେଲି ।

ଦିନଟା ବେଳେ ପିଣ୍ଡିକେଟ୍ ମିଟିଂ ବୈଠକ ବସିଥାଏ । ତଲ୍ଲର ପରଜା
ମୋତେ ତକେଇ ପଠେଇଲେ । ମୁଁ ପିଣ୍ଡିକେଟ୍ ମିଟିଂରେ ପହଞ୍ଚିଲିକ୍ଷଣି ତଲ୍ଲର
ପରଜା ମୋତେ ପହେଡ଼ରେ କହିଲେ, “ଶ୍ରଦ୍ଧାକର, ମୋର ଅନୁରୋଧ ରୂପେ ଇସ୍ତଫା
ପତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟାହାର କର ।”

ମୁଁ କହଲି, “ସାର୍, ମୁଁ ବିନାପଣିରେ ମୋର ଇସ୍ତଫା ପତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରୁଛି ।
 ଯମ୍ବୁକପୁର କଲେଜ ଟ୍ରଷ୍ଟ୍ ଫଣ୍ଡ ତରଫରୁ ଏଫିଲିଏଶନ ଦରଖାସ୍ତ୍ରଟି ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟାହାର
 କରୁଛି ।”

ପରଜା ସାହେବ କହିଲେ, “ଠିକ୍ ଅଛି । ତୁମର ଦୁଇ କଥା ରହିଲା । ମାତ୍ର
 ମୋର ନିଜ ପ୍ରସାଦ ଯମ୍ବୁକପୁରରେ ଆଇନ କଲେଜ ହେବ । ମୁଁ କୁଳପତି ଭାବେ
 ଟ୍ରଷ୍ଟ୍ ଫଣ୍ଡର ସାହାଯ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିବି ।”

ସେହି ଦିନ ସଂପର୍କନିମ୍ନେ ଯମ୍ବୁକପୁରରେ ଆଇନ୍ କଲେଜ ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ
 ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଏଫିଲିଏଶନ୍ ମିଳିଲା ।

ସେତେବେଳେ ବନମାଳୀ ବାବୁ ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ୱୟଂଶାସନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ ଓ
 ତତ୍କାଳୀନ ଅନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଖୋସଲ ଥିଲେ ରାଜ୍ୟପାଳ ତଥା ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର
 କୁଳାଧ୍ୟକ୍ଷ ।

୧୯୬୫ ନଭେମ୍ବର ମାସରେ ଯମ୍ବୁକପୁରରେ ଆଇନ କଲେଜ ସ୍ଥାପନର ଉତ୍ସବ
 ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଲା । ଅବସର ପ୍ରାପ୍ତ କିଛି ଜଣ ଅନନ୍ତରାମ ଗୁରୁ କଲେଜର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ରୂପେ
 ଓ କିଶୋରମୋହନ ପଣ୍ଡା ଓ ଜଗନ୍ନାଥ ହୋତା ସାମୟିକ (Part-time) ଅଧ୍ୟାପକ
 ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ । କିଶୋର ବାବୁ ଏହା ପୂର୍ବରୁ ନୂଆ ହିନ୍ଦୁ ଉତ୍ତରାଧିକାର ଆଇନ୍,
 (୧୯୫୭) ବିଷୟରେ ଏକ ଆଇନ ପୁସ୍ତକ ଲେଖି କଲିକତାର ବାମନାଦା ଆଇନ୍ ପୁସ୍ତକ
 ପ୍ରକାଶକ Eastern Law House ଜଗନ୍ନାଥ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ଜଗନ୍ନାଥ ହୋତା
 ଏମ୍. କମ୍ ଉପାଧି ସହିତ ଆଇନରେ ଗୋଲ୍ଡ୍ ମେଡାଲିଷ୍ଟ୍ (ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପଦକଧାରୀ)
 ଥିଲେ । କଲେଜ ପାଇଁ ଯମ୍ବୁକପୁରର ଅତି ବିଶିଷ୍ଟ ଆଇନଜୀବୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମାଝି ତାଙ୍କର
 ଯମସ୍ଥ ଆଇନ୍ ପୁସ୍ତକ ଦାନ କଲେ । ଏପରି ବଦାନ୍ୟତା ପାଇଁ ସେ ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ
 ଚରସ୍ତରୀୟ ହୋଇ ହେବେ । ସେହି ଦିନଠାରୁ ମାଝି ବାବୁ ଓକିଲତାରୁ ସ୍ୱାଧୀନ
 ଅବସର ଗ୍ରହଣ କଲେ । ତହିଁ ପୂର୍ବରୁ ସେ ବହୁଦିନ ଧରି ବିପନ୍ନ ଥିଲେ ଓ ଇତିମଧ୍ୟରେ
 ତାଙ୍କର ଦୁଇ ପୁଅ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତ ହୋଇ କାମ ପାଇ ଯାଇଥିଲେ ଓ ଏକମାତ୍ର କନ୍ୟା
 ବହୁ ପୂର୍ବରୁ ସତ୍ତ୍ୱପାତ୍ରରେ ନ୍ୟାୟା ହୋଇଥିଲେ । ଯମ୍ବୁକପୁରର ଅନ୍ୟତମ ଓକିଲ
 ବନ୍ଧୁପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ର ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଅନେକ ଆରନ ବହୁ ଆଇନ କଲେଜକୁ ଦାନ
 କରିଥିଲେ ।

୧୯୬୫ ମସିହାରେ ଲଲା ଲଳପତି ସ୍ୱୟଂଙ୍କର ନିରୁପକ୍ଷାଧିକ ମହୋଦ୍ଦୟବ
 ପାଳିତ ହେଉଥିଲା । ସେହି ମହାନ ଶ୍ରୀମତୀ ଶହଦ୍ ଓ ବିଶିଷ୍ଟ ଆଇନଜୀବୀ ମହାତ୍ମାଙ୍କ
 ନାମରେ କଲେଜଟି ନାମିତ ହେଲା । ଯମ୍ବୁକପୁର ଟାଉନହଲ ପାଖ ନାଗ ସେବା ସଦନରେ

କଲେଜର ପଢ଼ାପଢ଼ି ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଆଇନ୍ କଲେଜର ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ପଙ୍କଜ କୁମାର ବାବୁ କଲେଜର ପ୍ରଥମ ବର୍ଷରେ ଏହି କଲେଜରେ ନାମ ଲେଖାଇଲେ ।

X

X

X

୧୯୭୫ ମସିହାରେ ଓଡ଼ିଶାର ମରୁଡ଼ି ଚଳିତ ଶତାବ୍ଦୀର ଉଚ୍ଚତମ ମରୁଡ଼ି ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ୟତମ କହଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହେବ ନାହିଁ । ୧୯୭୫ ମସିହାରେ ବୃଷ୍ଟି ପାତ ସାଧାରଣ ହାବହାରି ଦୃଷ୍ଟି ପାତଠାରୁ କମ୍ ଅଳ୍ପ—ବିଶେଷତଃ ପଶ୍ଚିମ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଓଡ଼ିଶାର ଛଅଟି ଜିଲ୍ଲାରେ । ସକୋଷ୍ଟ ଗଣେଶରେ କୃତ୍ତିମାଭିଷେକ ଯେ ବଲ୍ଲଜୀର, ଡେଞ୍ଜାନାଳ, କଳାହାଣ୍ଡି, କୋରାପୁଟ, ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଫୁଲବାଣୀ ଜିଲ୍ଲାରେ ତଳ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ଫସଲହାନ ହୋଇଥିବା ସ୍ଥଳେ ଅନ୍ୟ ଗାଡ଼ି ଜିଲ୍ଲାରେ ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ଫସଲ ହାନ ହୋଇଥିଲା । ବଲ୍ଲଜୀର ଜିଲ୍ଲାରେ ଯେ ବର୍ଷ କୁମ୍ଭ ମାସରେ ୨୩୫ ମିଲିମିଟର ପରିବର୍ତ୍ତେ ୫୭ ମିଲିମିଟର, କୁଲୁଇଲେ ୩୯୨ ମିଲିମିଟର ପରିବର୍ତ୍ତେ ୨୯୫ ମିଲିମିଟର, ଅଗଷ୍ଟରେ ୪୪୩ ପରିବର୍ତ୍ତେ ୧୪୮ ମିଲିମିଟର, ସେପ୍ଟେମ୍ବରରେ ୨୩୨ ପରିବର୍ତ୍ତେ ୧୦୨ ମିଲିମିଟର ଓ ଅକ୍ଟୋବରରେ ୧୦୫ ମିଲିମିଟର ବର୍ଷା ହୋଇଥିଲା । କଳାହାଣ୍ଡି ଜିଲ୍ଲାରେ ଏହି ପାଞ୍ଚ ମାସରେ ୧୨୫୯ ପରିବର୍ତ୍ତେ ୭୫୨ ମିଲିମିଟର, ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାରେ ୧୨୦୫ ପରିବର୍ତ୍ତେ ୭୮୯ ମିଲିମିଟର, କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ୧୩୧୭ ପରିବର୍ତ୍ତେ ୯୭୫ ମିଲିମିଟର ଓ ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ ଜିଲ୍ଲାରେ ୧୪୮୯ ପରିବର୍ତ୍ତେ ୭୭୨ ମିଲିମିଟର ବର୍ଷା ହେଲା । ଏହା ଫଳରେ ଖରପ ଫସଲ ବିଶେଷ ଭବନର ଶିଥିଳ ହେଲା । ଉଦ୍ଧୃତରୁ ଅନେକଦେଶର ଅଞ୍ଚଳରେ ଧାନଭୂଷ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ ।

୧୯୭୫ ମସିହା ଅନାବୃଷ୍ଟିର ପ୍ରଭାବ ୧୯୭୬ ମସିହା ଗ୍ରୀଷ୍ମଋତୁରେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ପଡ଼ିଲା । ୧୯୭୫-୭୬ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷରେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ଟେକ୍ସଟାଇଲ୍, ପାମାସ୍ କଲମ୍‌ମାଫାଣ୍ଡ, ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଯୋଗାଣ, ମାଗଣା ଭେଜନ କେନ୍ଦ୍ର, ପଶୁଧାନ ଯୋଗାଣ ଆଦିରେ ବ୍ୟୟମାତ୍ର ୧୪ କୋଟି ୨୦ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କଲେ ଓ ତତ୍ତ୍ୱେ ରୁଣ ଆଦିରେ ୪୮ ଲକ୍ଷ ୫୯ ହଜାର ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କଲେ । ଏହି ସମୟରେ ତତ୍ତ୍ୱମାନ୍ୟ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଇନ୍ଦିରାଗାନ୍ଧୀ ପାଳକମାଳ ଗ୍ରାମରେ ଅବସ୍ଥାରେ ଯାଇ ସର ସର ପଶି ଲୋକଙ୍କର ସେ ଦିନର ରକ୍ତାବତ୍ତା ଦୃଶ୍ୟ ବୁଝି ଥିଲେ । ସରକାରୀ ସ୍ତରରେ ୨୨୯ଟି ମାଗଣା ଭେଜନ କେନ୍ଦ୍ରରେ ହାବହାରି ୨୮ ହଜାର ୮୯୨ ଲୋକଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦିଆଯାଇଥିଲା । କୋଡ଼ିଏଟି ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ୮୩୭ଟି ମାଗଣା ଭେଜନ କେନ୍ଦ୍ରରେ ପ୍ରାୟ ଦୁଇଲକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କୁ ମାଗଣାରେ ଭେଜନ ଦେଉଥିଲେ । CARE ଓ UNICEF ତରଫରୁ ଗର୍ଭବତୀ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ପାଉଁରୁଟି ଓ କ୍ଷୀର ଦିଆଯାଉଥିଲା ।

୧୯୭୭-୭୭ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷରେ ସାହାଯ୍ୟର ପରିମାଣ ବଢ଼ାଇ ଦିଆଗଲା । ସେ ବର୍ଷ ଟେଷ୍ଟ ଟିଲ୍‌ସ୍, ମାରଣ ବହୁଳ ବଣ୍ଟନ, ଭେଜନ କେନ୍ଦ୍ର, ପାନସ୍ କଲନ୍‌ସୋରାଣ ଆଦି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ଛଅକୋଟି ଟଙ୍କା ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କଲେ ଓ ତରାସା ରାଜ୍ୟ ବାବଦରେ ୪ କୋଟି ୯୭ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କଲେ ।

ଏହାଛଡ଼ା ଭାରତ ସରକାର ୧୪ ଡ଼ଜାର ଟନ୍ ଗନ୍ଧମ, ମାଇଲେ । ସାନ୍, ଶିମ୍ବୁ, ବସ୍ତୁ ଆଦି ମଧ୍ୟ ମରୁଡ଼ି ଅଞ୍ଚଳରେ ମାରଣ ବଣ୍ଟନ ପାଇଁ ପଠାଇଲେ ।

ବନ୍ୟାରେ ପ୍ରକୋପ ଝଡ଼ପରି ଶରଣାୟୀ ହୁଏ ଓ ଏହା ବିଶେଷତଃ ନଦୀକୂଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ବ୍ୟାପକ ହୁଏ । ମାତ୍ର ମରୁଡ଼ିର ପ୍ରଭବ ସୁଦୂର ପ୍ରସାରି ଏବଂ ଏହାର ଉଚ୍ଚତାରୁ ପ୍ରଭବ ବହୁକାଳ ପାଇଁ ରହୁଥାଏ । ନିମୋନିଆ ଓ ଯକ୍ଷ୍ମାରୋଗ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ପାର୍ଥକ୍ୟ, ବନ୍ୟା ଓ ମରୁଡ଼ି ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ପଶ୍ଚିମ ଯାହା ଥିଲା, ସଂଗ୍ରହୀତ ପଶ୍ଚିମ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଥିଲା । ୧୯୭୪-୭୫ରେ ଭାରତରେ ଖାଦ୍ୟ ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ଉତ୍ତମରେ ନିୟୁତ ଟନ୍ ହୋଇଥିବା ସ୍ଥଳେ, ତତ୍ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷ ବିପ୍ରୀତ ଅଞ୍ଚଳରେ ବ୍ୟାପକ ମରୁଡ଼ି ଯୋଗୁଁ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ମୋଟ କାନ୍ଥର ନିୟୁତ ଟନ୍‌କୁ ଖସି ଆସିଲା । ଶତକଡ଼ା ହସାବରେ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ତମିଲ୍ ଶତକଡ଼ା ଉତ୍ତେଜଣ ଭାବ । ଏଣେ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧିକୁ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ଉତ୍ତମ ହେବା ଫଳରେ ବିଦେଶରୁ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଆମଦାନୀ ଅପରାଧୀୟ ହେଲା । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ ଓ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଏକା ଆସେ ନାହିଁ । ୧୯୭୫ ମସିହା ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସରେ ପାକିସ୍ତାନ ଭାରତ ଆକ୍ରମଣ କଲା । ଏଣେ ଉତ୍ପାଦନ ହ୍ରାସ, ତେଣେ ଯୁଦ୍ଧର ଡୋହ—ସମ୍ଭାଳିବା ମୁଷ୍ଟି ଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଭାରତର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥାଆନ୍ତୁ ଲଳିତା ଦେବୀ ଶାସ୍ତ୍ରୀ । ‘ଜୟ କିସାନ’ ଧ୍ବଜରେ ଗଗନ ପବନ ମୁଣ୍ଡଗତ ହେଉଥାଏ । ଭାରତର ଶୀଘ୍ର ଜବାନ୍‌ମାନେ ସାହସର ସହୃଦ ପାକିସ୍ତାନ ଭିତରକୁ ମାଡ଼ିଗଲେ । ଯୁଦ୍ଧରେ ଭାରତ ଅସୁବ୍ଧ ସାଫଲ୍ୟ ଲାଭ କଲା । ମାତ୍ର ଏହି ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଦେଶ ଏକ ଅମ୍ଳ ରହୁ ହେଲା । ଗୁଜରାଟ ରାଜ୍ୟର ତତ୍କାଳୀନ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ବଳବନ୍ତରାୟ ମେହେତା ଗୁଜରାଟ ଯୁଦ୍ଧ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ପରଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଯାଇଥିବା ସମୟରେ ସପତ୍ନୀକ ନିହତ ହେଲେ ଶହ ପକ୍ଷର ଗୁଳି ମାଡ଼ରେ ।

କିନ୍ତୁ କିସାନମାନେ କଣବେ କ’ଣ ? “ହଲଦି ଗୁରୁ ଗୁରୁ ରାମ ରାଜତ, ଘରେ ଭାତ ନାହିଁ କୁଟୁମ୍ବ ବହୁତ ।” ଅଭାବବେଳେ ବାରଦୁଆର ଶୁଣି ପିଣ୍ଡା ହେବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଗତି ନାହିଁ । ରୁଷିଆ ଭାରତର ଯନ୍ତ୍ର ମିତ୍ର । ମାତ୍ର ରୁଷିଆ ନିଜ ଦେଶର ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ପାଇଁ ଯାଆରଣତଃ ପରମୁଖାପେକ୍ଷୀ । ‘ନିଜ ରକ୍ଷଣ ଅସମ୍ଭବ, ସେ କାହୁଁ ପରକୁ ରଖିବ ?’

ସୋଭିଏଟ୍ ଦେଶ ସାମାନ୍ୟ କେତେଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ଗହମ ଆଦି ଶସ୍ୟ ଦେଲା । ମାତ୍ର ତାହା ସମୁଦ୍ରକୁ ଶଙ୍ଖେ ପଶା ।

ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା ଭରପାର ରାଷ୍ଟ୍ର ହେଲା । ମାତ୍ର ଏଣେ ଭାରତ-ପାକିସ୍ତାନ ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା ପାକିସ୍ତାନର ପରମ ମିତ୍ର । ପାକିସ୍ତାନକୁ ଯୁଦ୍ଧପାଇଁ ବହୁଳ ପରିମାଣରେ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଯୋଗାଇଥାଏ । ସେତିକିବେଳେ ଭାରତର କୃଷି ଓ ଖାଦ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପି. ସୁବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟମ୍ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର ଦ୍ଵାରସ୍ଥ ହେଲେ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇବା ଆଶାରେ । ସେତେବେଳେ ଆମେରିକାର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ମିଶ୍ଟର ଜନ୍ ସନ୍ । ଭିଏତ୍ନାମ ଗୃହଯୁଦ୍ଧରେ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର ହସ୍ତକ୍ଷେପ ଯୋଗୁଁ ସେତେବେଳେ ଭାରତବର୍ଷରେ ଆମେରିକାବାସୀଙ୍କ ପ୍ରଚଳ ପ୍ରସାର ବାମପନ୍ଥୀ ଦଳମାନେ ଚଳାଇଥାନ୍ତି । ଗଣତନ୍ତ୍ର ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କରେ ଏପରି ପ୍ରସାର ବୋକିବା ସରକାରଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ । ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଲଳ ବାହାଦୁର ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରର ଭିଏତ୍ନାମ ଜାତି ଉପରେ ମୁଁଦୁ ଆଲୋଚନା ଯୋଗୁଁ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଜନ୍ ସନ୍ ଏତେ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହେଲେ ଯେ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଆମେରିକା ଗସ୍ତକ୍ରମ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଜନ୍ ସନ୍ଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ବିଦ୍ଵେଷିତ ହୋଇଲା । ଏହାଦ୍ଵାରା ଆମ ଦେଶକୁ ଅପମାନିତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରାଗଲା ।

ତଥାପି ଖାଦ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ସୁବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟମ୍ଙ୍କ ଆମେରିକା ଗସ୍ତ ଫଳରେ ୧୯୬୫ ମସିହାରେ ଆମେରିକା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରରୁ ୭୮ ଲକ୍ଷ ୫୦ ହଜାର ଟଙ୍କା ଗହମ ଏ ଦେଶକୁ ଆଣିବାର ସ୍ଥିର ହେଲା । ଏଥିପାଇଁ ପି. ଏଲ୍. ୪୮୦ ଚୁକ୍ତି ହେଲା । ଏହି ଗହମର ମୂଲ୍ୟ ୪୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର । ଏହି ଗହମ ଆଣିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ପର୍ତ୍ତି ଧାର୍ଯ୍ୟ ହେଲା, ତାହା ଭାରତ ପକ୍ଷରେ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ଦୈନିକ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ନ ଆଣିଲେ ନ ଚଳେ । ଗହମ କିଛି ଆସି ପୁଣି କି ହୋଇଯାଏ । “ତୋକେ ପି, ଦିଶ୍ଟ ମା’ ମାତ୍ର ବା ଇଂରେଜରେ ଏହାକୁ କହନ୍ତି—From sihp to mouth’—ଏପରି ଅବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । କଣ୍ଠୋଲ୍ ଦୋକାନମାନଙ୍କରେ ଗହମ ନିୟମିତ ଭାବରେ ଓ ସମୟରେ ପହଞ୍ଚି ନ ପାରିଲେ ଉତ୍କଳ ଦରବୁଦ୍ଧି ହେଉଥିଲା । ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାରୁ ଗହମ ସହଜ ସାମାନ୍ୟ ନ ହୋଇ, କାଟନାଶକ ଔଷଧ ଓ ସାର କାରଖାନାର ଉତ୍ପାଦ ମଧ୍ୟ ଆସିଲା ।

ଭାରତୀୟ ସୈନ୍ୟ ପାକିସ୍ତାନ ସେନାକୁ ପରାସ୍ତ କରି ଲହୋର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାଡ଼ିଗଲେ । ତା’ପରେ ସାମୟିକ ଯୁଦ୍ଧ ବରଦ ହେଲା । ଉଭୟ ପକ୍ଷର ହତାଶ ପୂର୍ବକ ସ୍ଥିତି କରାଯାଇ ଭାରତର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଲଳବାହାଦୁର ଶାସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପାକିସ୍ତାନର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ମାର୍ଗାଲ ଅୟୁବ ଖାଁ ସୋଭିଏଟ୍ ଦେଶର ତାସ୍ତେଭ ନଗରକୁ ଗଲେ । ୧୯୬୬ ମସିହା, ଜାନୁଆରୀ ୧୦ ତାରିଖ ଥିଲା ଭାରତପକ୍ଷରେ ଏକ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର ଦିନ । ମୁଁ ଭୁବନେଶ୍ଵରରେ ଥିଲି । କୋଠାସ୍ଥ ଶିକ୍ଷା କମିଶନ୍‌ର (୧୯୬୪-୬୬) ଆଗରେ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେବାପାଇଁ (ଅର୍ଥାତ୍

ନିଜର ମତାମତ ଦେବା ପାଇଁ) କାନୁଆରୀ ୧୯ ତାରିଖ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ହଠାତ୍ ଖବର ଆସିଲା ଲଳିତାଦେବୀଙ୍କ ଶାଶୁ ଆଉ ଇନ୍ଦ୍ର ଜଗତରେ ନାହାନ୍ତି । କୋଠାରେ କମିଶନ ଆଉ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଆସିଲେ ନାହିଁ ।

ଲଳିତାଦେବୀଙ୍କ ଶାଶୁ ମାତ୍ର ଦେହ ବର୍ଷକାଳ ଆମ ଦେଶର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ରହିଲେ । ସେହି ଅଳ୍ପ କେତେ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ସେ ନିଜର ବଳିଷ୍ଠ ନେତୃତ୍ୱ ଓ ବିଚାରଶୀଳତା ସଫଳ ପରିଚୟ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ଯଦି ଆଉ ଦଶ ବର୍ଷ ବଞ୍ଚିଥାନ୍ତେ, ତେବେ ଦେଶର ପ୍ରଗତି ଅଧିକ ଦୃଢ଼ୀଭୂତ ହୋଇଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର ସେ ଶେଷ ଚର୍ଚ୍ଚା ବୟସରେ ଇନ୍ଦ୍ରାଧିପତିଙ୍କୁ ବଦାୟ ନେଲେ । ସେତେବେଳେ ଭାରତ ସରକାର ଓ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ପଥରେ ଯାଉଥିଲା ।

ଲଳିତାଦେବୀଙ୍କ ଶାଶୁଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁର ଅଳ୍ପଦିନ ପରେ ପାଲିଆମେଣ୍ଟରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ନୂତନ ନେତା ନିର୍ବାଚିତ ହେବାର କଥା । କାରଣ ପାଲିଆମେଣ୍ଟର ବଳେଟ୍ ବୋକ୍ସ ଫେବୃଆରୀ ମାସରୁ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ରାଜ୍ୟସଭାରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ସଭ୍ୟ ଥାଏଁ ।

ପଣ୍ଡିତ ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁଙ୍କ ଜୀବିତାବସ୍ଥାରୁ ହିଁ “After Nehru Who ?” ଥିବା ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁଙ୍କ ପରେ ଦେଶକୁ କିଏ ନେତୃତ୍ୱ ଦେବ ?—ଏ ପ୍ରଶ୍ନଟି ଜନମାନସକୁ ଆନ୍ଦୋଳିତ କରୁଥାଏ । ଜଲ୍ଲନା ଜଲ୍ଲନା ଶୁଣିଥାଏ । ଲଳିତାଦେବୀଙ୍କ ଶାଶୁ ନିଜର ଅଳ୍ପ କେତେ ମାସ ଶାସନ କାଳରେ ଭାରତ ପରି ଏକ ମହାନ ଓ ସମର୍ଥ୍ୟ-ବହୁଳ ରାଷ୍ଟ୍ରର ସୁଯୋଗ୍ୟ କର୍ତ୍ତୃଧାର ରୂପେ ନିଜକୁ ପ୍ରମାଣିତ କରି ପାରିଥିଲେ । ଆମର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟକୁ ଅଳ୍ପ ମୃତ୍ୟୁ ତାଙ୍କୁ ଟାଣିନେଲା । ଏବେ ଲଳିତାଦେବୀଙ୍କ ଶାଶୁଙ୍କ ପରେ କିଏ ଏ ଦେଶର କର୍ତ୍ତୃଧାର ହେବ ?—ଏହାକୁ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବା କଥା ।

ଏ ବିଷୟରେ କଂଗ୍ରେସ୍ ଦଳରେ ମତେକ୍ୟ ନଥିଲା । କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ଦଳପତି ପଦପାଇଁ ଦୁଇଜଣ ପ୍ରାର୍ଥୀ ବାହାରିଲେ, ଯଥା—ମୋରାରଜୀ ଦେଶାଇ ଓ ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀ, ସେତେବେଳେ ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ବୟସ ୪୯ ବର୍ଷ ଓ ମୋରାରଜୀ ଦେଶାଇଙ୍କ ବୟସ ୧୭ ବର୍ଷ । ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପ୍ରତି ନିଶ୍ଚଳ ଭାରତ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି କାମରାଜ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ପ୍ରେମିତର ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ସହଯୋଗୀଙ୍କର ସମର୍ଥନ ଥାଏ । ମୋରାରଜୀ ଦେଶାଇ ବଡ଼ ଏକଜିଦ୍ଦାରୀ ଓ ସ୍ପଷ୍ଟବାଣୀ । ୧୯୪୭ରେ ପ୍ରିୟ କଥା କହିବା ତାଙ୍କ ନୀତିକରେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଆହ୍ୱାନରେ ସେ ଲଳିତାଦେବୀଙ୍କ ଶାଶୁଙ୍କ ଉପରେ ଯେଉଁ କଠୁମନ୍ତ୍ରଣା ଦେଇଛନ୍ତି, ସେଥିରେ ହୁଏତ ପାଠକମାନଙ୍କର ମନରେ ଲଳିତାଦେବୀଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତେ ମୋରାରଜୀ ସରକାର ପ୍ରତି ବିରୋଧୀ ନୀତି ହେବ ।

ସେତେବେଳେ ମୋର ମଝିଆ ମାଆ (ପ୍ରତ୍ୟୁମ୍ନ ପୁଅବାଳଙ୍କ ବଧୂରା ପତ୍ନୀ ଇନ୍ଦୁମତୀ ଦେବୀ)ଙ୍କ ବିସ୍ଫୋର ବଢ଼ିଥାଏ । ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ତାଙ୍କର ଅସ୍ଥି ବିସର୍ଜନ କରି ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ଝେଣ୍ଟାଲ ନିକଟରେ ଫରଫାସ୍ ଦଳର-କେତାବିଜାବନରେ ଶ୍ଵେତ ଦେଲି । ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀ ଦଳର କେନ୍ଦ୍ରୀ ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଦାୟିତ୍ଵ ବହନ କଲେ ।

ଅନାବୃଷ୍ଟି ଯୋଗୁଁ ଅଭାବ ଓ ଅନଟନ ବ୍ୟାପକ ହେଉଥାଏ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଖଡ଼ିଆଳ ଓ ମମୁଲପୁରର ପଦ୍ମପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ (ବିଶେଷକରି ଗାଇସିଲଟ ଓ ପାଇମାଲ ଅଞ୍ଚଳରେ) ଯାହାର ବର୍ଷମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ବର୍ଷା ଅପେକ୍ଷାକୃତ କମ୍ ହୁଏ । ସେ ବର୍ଷ ପଶ୍ଚିମ ଉତ୍କଳରେ ଥିଲା । କେନ୍ଦ୍ର କୃଷିମନ୍ତ୍ରୀ ସୁବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟମ୍ ୧୯୭୭ ମସିହା ମଇ ମାସ ପ୍ରଥମ ପ୍ରାୟରେ ଓଡ଼ିଶା ଗସ୍ତରେ ଆସି ମରୁଡ଼ି ଅଞ୍ଚଳ ଗସ୍ତ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଗସ୍ତ ପରେ ନିଜେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଖଡ଼ିଆଳ ଓ ପାଇମାଲ ଆସି ଅଭାବଗ୍ରସ୍ତ ଲୋକଙ୍କର ଦୁରବସ୍ଥା ଦେଖି ଚଲେ । ସେତେବେଳେ ସ୍ଵାଶିକ ଟିପାଠୀ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ । ଗାଇସିଲଟ ଓ ମେଲଗୁମୁଣ୍ଡା ଅଞ୍ଚଳର ମାଗଣା ଭୋଜନକେନ୍ଦ୍ରମାନଙ୍କରେ ମୁଁ ସେହି ସମୟରେ ଅନେକ ଅସ୍ଥି କଙ୍କାଳବାର ଲୋକଙ୍କୁ ଦେଖି ମରୁଡ଼ିର ଉତ୍କଟତା ଅନୁଭବ କରିଛି ।

ପୂର୍ବରୁ କୁଡ଼ାଯାଇଥିଲା ଯେ ୧୯୭୫ ଓ ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟର ନିଅଣ୍ଟ ଉଣା ପାଇଁ ଭାରତ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାରୁ ଗନ୍ଧମ ଆମଦାନୀ କଲା । ଏଥିପାଇଁ ଭାରତକୁ ବର୍ଷକୁ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ମୁଦ୍ରା ପାଣ୍ଡିରୁ କୋଡ଼ିଏ କୋଟି ଡଲର ରୁଣ ଆଣିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଏ ସମସ୍ତ ଅଭାବ ଓ ରୁଣଯୋଗୁଁ ଭାରତବର୍ଷର ଅର୍ଥନୀତି ଉପରେ ଯେଉଁ ଗୁରୁତର ଗୁପ୍ତ ପଡ଼ିଲା ତହିଁର ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାଷା ପରିଣତ ହେଲା ମୁଦ୍ରାସ୍ଥିତି ।

ସେତେବେଳେ କେନ୍ଦ୍ର ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ ଟି ଟି କୃଷ୍ଣମାସୁରା ଇସ୍ତଫା ଦେଇଥାନ୍ତି ଓ ଗର୍ଭାତ୍ ସ୍ଵେଧୁର କେନ୍ଦ୍ର ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ ଦାୟିତ୍ଵ ବହନ କରିଥାନ୍ତି । ୧୯୭୭ ମସିହା ଜୁନ ମାସରେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ରୁପ ଫଳରେ ଇନ୍ଦିରାଗାନ୍ଧୀ ସରକାର ଭାରତୀୟ ମୁଦ୍ରାର ଅବମୂଲ୍ୟନ (devaluation) କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ । ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବଜାରରେ ଭାରତୀୟ ଟଙ୍କାର ମୂଲ୍ୟ ଶତକଡ଼ା ଛତିଶ ଦଶମିକ ପାଞ୍ଚ ଭାଗ କମିଗଲା । ଏହାର ଫଳ ସ୍ଵରୂପ ପ୍ରତି ଡଲର ପାଇଁ ଆମକୁ ଅଧିକ ଟଙ୍କା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ଆମକୁ ଯେତେକ ରୁଣ ପରିଶୋଧ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା, ଟଙ୍କା ହ୍ରାସକରେ ସେ ରୁଣ ହ୍ରାସ ବଢ଼ିଗଲା । ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ରୁଣ ହଜାର ପିଛା ହଜାର ଥିଲା, ତାହା ଏବେ ବଢ଼ି ଏକ ହଜାର ୫୭୫ ଟଙ୍କା ହୋଇଗଲା । ଆମକୁ ସେ ରୁଣ ଶୁଣିବା ପାଇଁ ଦେଇ ଗୁଣରୁ ଅଧିକ ବିନିମୟ ଦ୍ରବ୍ୟ (ରୁ, ତମାଖୁ, ସୌଚ ଆଦି କକ୍ଷାମାଲ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଆଦି) ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

୧୯୭୭ ମସିହାରେ ଦେଶରେ ହାତୀହାତୀ ବୃଷ୍ଟିପାତ ହେଲେ । ଖାଦ୍ୟ ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ନଅ କୋଟି ଗ୍ରାମିଣ ଲକ୍ଷ ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ତଥାପି ସେହି ବର୍ଷ ଆମେରିକା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରରୁ ୫୯ ଲକ୍ଷ ୬୦ ହଜାର ମେଟ୍ରିକ୍ ଟନ୍ ପି, ଏଲ ୪୦ ଆଇନ୍ ଅନୁସାରେ ଆମଦାନୀ କରିବା ଦରକାର ହେଲା ।

ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ଦେଶ ବଳନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଥିଲା । ମାତ୍ର ଅର୍ଥନୀତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଭାରତବର୍ଷ ପରାଧୀନ ରହିଥିଲା, ବିଶେଷତଃ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା ଉପରେ ବିଶେଷ ପରିମାଣରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଥିଲା । ସେ ଦେଶରୁ କେବଳା ଗହମ ଆମଦାନୀର ପ୍ରାୟ କୃଷି ଅର୍ଥନୀତି ଉପରେ ପଡ଼ୁଥିଲା । ସେ ବିଷୟରେ ସୁଦୂର ଗୋଟିଏଲେ ଅର୍ଥନୀତି ସମ୍ମାନୀତ ଡକ୍ଟର ଡବ୍ଲ୍ୟୁ ଲାଲ୍ କଣ୍ଠ ରଥ ଏକ ଉପାଦେୟ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରିଛନ୍ତି । ସୁଦୂର ଡକ୍ଟର ହଜାଣ୍ଟ ମଧ୍ୟ ଏ ବିଷୟରେ ଅନ୍ୟ ଏକ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରିଛନ୍ତି ।

କାଳକ୍ରମେ ଭାରତରେ ପ୍ରଚଳିତ ବିପ୍ଳବ ଆଗମ୍ଭ ହେଲା । ଭାରତବର୍ଷ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟରେ ଆତ୍ମନିର୍ଭରଶୀଳ ହୋଇଛି; ମାତ୍ର ଖାଇବା ତେଲ, ଗୋଦୁଗ୍ଧର ସାର ଆଦି ଆମଦାନୀ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିବା ଯୋଗୁଁ ଦେଶକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ଆତ୍ମନିର୍ଭରଶୀଳ କରିବା ପାଇଁ ନାହିଁ ।

ଏବେ ବଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ଭାଗରେ ଏ ବିଷୟରେ ଫାତୁ ପମାଲେଚନା ହେଉଛି, ଶୁଦ୍ଧିଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନତାବାଦୀ ଭାରତ ବର୍ଷର ରୁଷ ବୋର୍ ପାଇଁ ସବୁ ଦାବିକୁ କଂଗ୍ରେସ ଶାସନ ଉପରେ ଲଦି ଦିଆ ପାଉଛି । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ଯେ କୌଣସି ଏକକ ଦଳ ବା ମିଳିତ ଦଳ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଶାସନ ଦାବିକୁରେ ଥିଲେ, ୧୯୬୫ ଓ ୧୯୬୭ ମସିହାର ମରୁଡ଼ିକୁ ରୋକିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଥାନ୍ତେ କି ବିଦେଶରୁ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଆମଦାନୀ ନ କରି ? ସତ ବାସ୍ତବିକ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ପ୍ରସ୍ତୁତନରୁ ଦୁଇ କୋଟି ଟନ୍ ଉଷା ପଡ଼େ, ତେବେ ବ୍ୟାପକ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଓ ମହାମାରୀ ଏଡ଼ିବା ପାଇଁ ସେ କାଳରେ ହୁଏତ ଚହମ ଆମଦାନୀ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନଥିଲା ।

ଟଙ୍କାର ଅବମୂଲ୍ୟ ଫଳରେ ବିଦେଶରୁ ଅଳ୍ପ ହାତୀଧରା ରୁଷର ପରିମାଣ ବାତାବୁଦି ଶତକଡ଼ା ସତାବନ ଭାଗ ବଢ଼ିଗଲା । ଫଳରେ ଆମକୁ ଅଧିକ ସୁଧ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା ଓ ପଡ଼ୁଛି । ଏହି ରୁଷ ପରିଶୋଧ କରିବା ପାଇଁ ଆମକୁ ଅଧିକ ଜିନିଷ ଶୁଦ୍ଧାଦରରେ ରପ୍ତାନୀ କରିବା ଅପରାଧୀନ ହେଲା । ଆମ ଦେଶ ଯେତେ ଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରେମୀ କରେ ତହିଁରୁ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟରେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଆମଦାନୀ କରେ । ତେଣୁ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ଦାମରେ ଜିନିଷ ଆମଦାନୀ କରି କମ୍ ଦାମରେ ଜିନିଷ ବିଦେଶକୁ ପଠାଇବାକୁ ଆମେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହାର କୁପ୍ରଭାବ ଆମର ଅର୍ଥନୀତି ଉପରେ ପଡ଼ିଲା ।

୧୯୬୧ ମସିହାରେ ଓଡ଼ିଶାରେ କଂଗ୍ରେସଦଳ ବିରୁଦ୍ଧ ସଂଖ୍ୟାଗଣଶୃଙ୍ଖଳା ଭଲ କରିଥିବା ଯୋଗୁଁ ପ୍ରଗତିର ଯେଉଁ ବେଗ ଆଶା କରାଯାଉଥିଲା ତାହା ବହୁଳ କାରଣରୁ ପ୍ରତିହତ ହେଲା । ସ୍ୱାଧୀନତା ଦଳ ଯୋଜନା ପରେ ବିରୁଦ୍ଧ ଟିକିତପଡ଼ା ଦଳ ଯୋଜନାର ରୂପରେଖ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା । ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁ ଏହାର ଶୁଭ ମଧ୍ୟ ଦେଲେ । ମାତ୍ର ସେ ଯୋଜନାର ତୋର ବନ୍ଧା ହେଲା । କାମରୁଜ ଯୋଜନାରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପଦରୁ ଅବ୍ୟାହତ ନେଲେ । ସାରେନ୍ ମିତ୍ର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ । ପ୍ରବଳ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଆନ୍ଦୋଳନ ମେୟୁରେ ସେ ମଧ୍ୟ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପଦରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଲେ । ଏହାପରେ ସଦାଶିବ ଟିପାଠୀ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ । ରାଜ୍ୟରେ ଦଳୀୟ ସରକାର ସ୍ଥାପନା ହେଲେ ପୁଣି ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ଭିତରେ ଚଳିନିଶ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହେବାରୁ ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଗତି ଆଶାକୁରୁପ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ ।

ଆନନ୍ଦର କଥା ୧୯୬୭ ମସିହାରେ ସମ୍ବଲପୁରରେ ଏକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ଜନମତ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ‘ଓଡ଼ିଶା ଶିକ୍ଷା ସମାଜ’ ନାମରେ ଏକ ସମ୍ମାନୀତ ପରଶୁରାମ ମିଶ୍ରଙ୍କର ସଭାପତିତ୍ୱରେ ଗଠିତ ହେଲା । ସେତେବେଳେ ମନମାଲୀ ବାବୁ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ସମ୍ବଲପୁରର ପ୍ରତିନିଧି ଥିଲେ ଓ ଏକ ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କଲେ । ସମ୍ବଲପୁରରେ ଓ ଦକ୍ଷିଣରେ ବ୍ରହ୍ମପୁରଠାରେ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ନୂତନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ବିଧାନ ସଭାରେ ଦୁଇଟି ଆଇନ ପାସ୍ ହେଲା । ସମ୍ବଲପୁରରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦେଖି ଡକ୍ଟର ପରଶୁରାମ ମିଶ୍ରଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଏକ୍ସକେକ୍ୟୁଟିଭ ମାନଭଣ୍ଡନ ବହୁଦାର ମୁଁ ଓ ଅନ୍ୟ କେତେକ ବନ୍ଧୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସହ ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ପଣ୍ଡିତ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଦାବୀ ଜଣାଇଥିଲୁ । ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତି ପରେ ଓଡ଼ିଶାରେ କଲେଜ ସଂଖ୍ୟା ଯେପରି ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା, ବିଶେଷତଃ ପଣ୍ଡିତ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏକ ମେଡ଼ିକେଲ୍ କଲେଜ ଓ ଓଡ଼ିଶାର ଦୁଇଟିଯାକ ଇଂଜିନିୟରିଂ କଲେଜ ବୁଲ୍ ଓ ଗୁରୁବେଲ୍‌ଠାରେ ଏବାରୁ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପକ୍ଷରେ ସମଗ୍ର ଓଡ଼ିଶାରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦାୟିତ୍ୱ ପରିଚାଳନା ଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦାୟିତ୍ୱ ପରିଚାଳନା କରିବା କଠିନ ହେଉଥିଲା ।

୧୯୭୭ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ୧ ତାରିଖରୁ ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ବଲପୁର ସହର ଉପକଣ୍ଠରେ ଧନୁପଲ୍ଲର ଏକ ଭଡ଼ାଘରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଡକ୍ଟର ପରଶୁରାମ ମିଶ୍ର ଏହାର ପ୍ରଥମ ଭୁଲପତି ରୂପେ ମନୋନୀତ ହେଲେ । ଏକ ବର୍ଷ ପାଇଁ ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର କଲେଜର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରଫେସର ବ୍ରଜବନ୍ଧୁ ମିଶ୍ର ଏହାର ପ୍ରଥମ ରେକ୍ଟର ଓ ଶ୍ରୀ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର ଏହାର ପ୍ରଥମ ଡେପୁଟି ରେକ୍ଟର ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ । ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର କଲେଜର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ମେଡ଼ିକେଲ କଲେଜ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଓ ଇଂଜିନିୟରିଂ କଲେଜ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ

(ବୁର୍ଲା ଓ ଗୁରୁବେଳେ କଲେଜରୁ ପାଳି କରି) ଏହାର Ex-officio ପିଣ୍ଡିକେଟ୍ ସଦସ୍ୟ ମନୋନୀତ ହେଲେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆଇନ କଲେଜ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଅନନ୍ତରାମ ଗୁରୁ, ମାନଭଞ୍ଜନ ବହୁଦାସ ଓ ମୁଁ ଏହାର ପ୍ରଥମ ପିଣ୍ଡିକେଟ୍ ସଦସ୍ୟ ମନୋନୀତ ହେଲୁ । ମୁଁ ଚତୁର୍ଥରୁ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପିନେଟ୍ ଓ ପିଣ୍ଡିକେଟ୍ ଇଟାବତ ସଭ୍ୟ ରୂପେ କାମ କରୁଥିଲି । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଆଇନ ଅନୁସାରେ ଉଚ୍ଚ ସଭ୍ୟପଦ କଟିଯାଇ, ମୁଁ ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପିନେଟ୍ ଓ ପିଣ୍ଡିକେଟ୍ ସଭ୍ୟ ହେଲି ।

ରାଜ୍ୟସଭାରେ

ମୁଁ ୧୯୫୫ରେ ଯେତେବେଳେ ରାଜ୍ୟ ସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲି ରାଜ୍ୟ ସଭାର ବହୁ ସଭ୍ୟ ମୋର ପୂର୍ବ ପରିଚିତ ଥିଲେ । କାରଣ ମୁଁ ୧୯୨୭ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲୋକ ସଭାର ସଭ୍ୟ ଥିଲି ଓ ସେତେବେଳେ ରାଜ୍ୟସଭାର କେତେ ସଭ୍ୟଙ୍କ ସହ ମୋର ବନ୍ଧୁତ୍ୱ ଥିଲା । ରାଜ୍ୟ ସଭାରେ ଓଡ଼ିଶାରୁ ଉଦ୍‌ଯୋଗୀଙ୍କ ପଟ୍ଟନାୟକ, ବିନୟକୃଷ୍ଣ ମହାନ୍ତି କଂଗ୍ରେସ୍ ଦଳର ଓ ଲୋକନାଥ ମିଶ୍ର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଦଳର ସଭ୍ୟ ଥିଲେ । ନନ୍ଦିନୀ ଶତପଥୀ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ଓ ପ୍ରସାର ବିଭାଗର ଉପମନ୍ତ୍ରୀ ନିୟୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀ ଲଳିତାହାତୁର ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ଓ ପ୍ରସାର ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ ସମୟରୁ ନନ୍ଦିନୀ ଶତପଥୀ ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟସାଥୀ ହୋଇଥିଲେ । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଭୂସେନ ଗୁପ୍ତ ବାସୋଧୀ ଦଳର ନେତା ଥାଆନ୍ତି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବନ୍ଧୁଭଞ୍ଜନ ପଟ୍ଟନାୟକ ପୁଅ ଦୟାଭଞ୍ଜନ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଅମିତାଭ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ପିତା କବି ହରିଚନ୍ଦ୍ରସିଂହ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ, ରାଜ ନାରାୟଣ, ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର, ବାଙ୍କ ବହୁ ଇତ୍ୟାଦି, ହରିଆନାର ଲଳିତ ଚରଣ ନାରାୟଣ ମଧ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ସଭାର ସଭ୍ୟ ଥିଲେ ।

ଡକ୍ଟର ଜାକର ହୃଦୟନଙ୍କର ବାମ ଆଖିକୁ ଭଲ ଦିଶେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ସବୁବେଳେ କଳାବସନା ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟବଶତଃ ମୋର ଆସନ ଥାଏ ତାଙ୍କର ବାମ ପଟେ ପଛ ବେଞ୍ଚରେ । ତେଣୁ ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର ସମୟରେ ପଛପଟର ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବାପାଇଁ ଠିଆ ହେଲେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିବା ମୋପକ୍ଷରେ କାଠିକର ପାଠ ହେଉଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ମୋର ମୁନ ପ୍ରଶ୍ନ ପ୍ରାୟ ସବୁଦିନ ଥାଏ । ଯେଉଁଦିନ ମୋର କୌଣସି ମୁନ ପ୍ରଶ୍ନ ପ୍ରଶ୍ନାଦି ଶେଷ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଆସି ଯାଉଥିଲା, ତେବେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ସତ୍ୟ ମୋ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହେଉଥିଲା ଓ ଚତୁର୍ଥମୂଳ ପରସ୍ପରକ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିବାରେ ଅସୁବିଧା ନଥିଲା । ସେ ମୋତେ ଏହୁପରି ଚିହ୍ନିଲେ ।

ରାଜ ନାରାୟଣ ଥିଲେ ପଢ଼ିଲାମାନ ଓ ଏକଜିଦିଆ । ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର ଦିଆ ପରେ ସେ ପ୍ରତିଦିନ କୌଣସି ନା କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ଉତ୍ତରାପନ କରି ଲମ୍ବା ଭାଷଣ ଦେଇ ଉଠିବାକୁ ଅବାନ୍ତର ବିଷୟରେ । ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କର ଅନୁଶାସକ ସେ ପ୍ରାୟ ମାନନ୍ତି ନାହିଁ । ଅନେକଦିନ

ଅଧିକ ଶରଳ ହୋଇ ନାକ୍ତି ବହୁସାର ଆଦେଶ ଦେଉଥିଲେ । ରାଜନାୟକଙ୍କ ବହୁଦଳ ସେହି ବହୁସାର ଆଦେଶ ଅବଜ୍ଞା କରୁଥିଲେ ଓ ଅଧିକାର ଆଦେଶରେ ରାଜ୍ୟସଭାର ଗୃହ ପ୍ରସଙ୍ଗମାନେ ମିଶି ତାଙ୍କୁ ବୋହୁ ସଭାଗୃହ ବାହାରକୁ ନେଇ ଯାଉଥିଲେ । ରାଜ ନାୟକଙ୍କ ପରି ଚରଣଚରଣାଳୀ ପଦ୍ମଲମାନଙ୍କୁ ବୋହୁ ସଭାଗୃହ ବାହାରକୁ ନେବାରେ ରାଜ ପାଞ୍ଚଳ ସଭାସଭା ଗଲଦ୍‌ଦର୍ମ ହେଉଥିଲେ ।

ସେତେବେଳେ ଆହ୍ଲାଦୁରାଜ ବଞ୍ଚୁଥିଲେ ଓ ତାମିଲନାଡୁ ଦ୍ରାବିଡ ମୁନ୍ନେଟ କାଳାଗମ୍ ଦଳର ନେତା ଓ ରାଜ୍ୟସଭାର ସଦସ୍ୟ ଥିଲେ । ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳରୁ ନେତା କାମରାଜ ନାଦର ଆଦର୍ଶ ଯେ ଥିଲେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ।

ଆହ୍ଲା ଦୁରାଜଙ୍କ ପଟ୍ଟଶିଷ୍ୟ ଶ୍ରୀ ଏମ୍. କରୁଣାନ୍ୟ ତାମିଲନାଡୁରେ ଦ୍ରାବିଡ ମୁନ୍ନେଟ କାଳାଗମ୍ ଦଳର ଲୋକପ୍ରିୟ ପ୍ରାଦେଶିକ ଦଳ ରୂପେ ଗଢ଼ିଲେ । ପରେ ଏହି ଦଳ ଦୁଇ ଭାଗ ହୋଇ ସଂସଦରାଜ୍ୟ ଦ୍ରାବିଡ ମୁନ୍ନେଟ କାଳାଗମ୍ ନାମକ ଅନ୍ୟ ଏକ ଦଳ ଗଠିତ ହେଲା । ତାମିଲନାଡୁରେ କଂଗ୍ରେସ ଓ ଅନ୍ୟ ସଂସଦରାଜ୍ୟ ଦଳମାନଙ୍କର ପ୍ରଭାବ ହ୍ରାସ କରିବାରେ ଏହି ଉଭୟ ଦଳ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଅନେକାଂଶରେ ସଫଳ ହେଲେ ।

୧୯୬୭ ମସିହା ପୂର୍ବରୁ ଓ ପରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ପ୍ରାଦେଶିକ ରାଜନୀତିରୁ ଦୂରରେ ରହୁଥିଲି । ଓଡ଼ିଶା ରାଜନୀତିରେ ଦୁର୍ନୀତିକୁ ଏକ ମୁଖ୍ୟ ଆଲୋଚନାସୂତ୍ର ଅନୁଭବ ୧୯୬୭ ମସିହାରୁ ରାଜନୀତିର ନେତାମାନେ ପରସ୍ପର ବିରୋଧରେ ବ୍ୟବହାର କରି ଆସିଛନ୍ତି ; ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓ ଭବିଷ୍ୟତରେ ମଧ୍ୟ ହେଉଥିବ । କିନ୍ତୁ ସେହିମାନଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଏ ଅସ୍ପ୍ର ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇଛି, ଝନ୍ନା କମିଶନ, ମୁଖ୍ୟାଳୟର କମିଶନ୍ ଆଦି ବସିଛି, (ସେହି ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ, ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ ଆଦି) ସେମାନଙ୍କର ଲୋକପ୍ରିୟତା କମିଶନ୍ ରିପୋର୍ଟମାନ ଯୋଗୁ ତଳେ ମାଟି ଖୁଣ୍ଟ ହୋଇନାହିଁ । ବରଂ ସେ ରିପୋର୍ଟମାନ ଚନ୍ଦ୍ରର କଳଙ୍କ ପରି ବା ଅପରୂପ ରୂପସାଙ୍କର ଗଣ୍ଡଦେଶର ଡଳିଚନ୍ଦ୍ର ପରି ଲବଣ୍ୟବର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି ।

୧୯୬୯ ମସିହା ଏମ୍.ମୁର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀକାଳୀନ ନିର୍ବାଚନରେ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ । ତାଙ୍କର ଶାସନ କାଳରେ ବହୁ ଅନୁସମ ଓ ଦୁର୍ନୀତିର ଅଭିଯୋଗ କରି ବିରୋଧୀଦଳ ନେତା ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ସିଂହଦେଓ ଓ ଆଜ୍ଞ ଅନ୍ୟ ବାଧା ଜଣ ହିସାବୁକ ବିହୀନ ତଦନ୍ତ ପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କଠାରେ ଦରଖାସ୍ତ କଲେ । ଏଥିପାଇଁ କୌଣସି କମିଶନ ନ ବଦାଇ C. B. I. ଦ୍ଵାରା ତଦନ୍ତ କରାଗଲା । ଏହି ତଦନ୍ତର ରିପୋର୍ଟ ସରକାରଙ୍କୁ ପ୍ରତାପିତ ନ ହେବାରୁ ତଦାନୁକ୍ରମ ସହଯ ସଦସ୍ୟ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀ ତହିଁର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସମ୍ମୁଖ କରି ପ୍ରତାପିତ କଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଏହାକୁ

୧୯୫୪ ମସିହାରେ ଦ୍ଵିତୀୟ ମହାଶୟ "The Orissa Affairs and C. B. I. Enquiry" ନାମକ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ କଲେ । ଏହି ଅଭିଯୋଗ ଓ ଚଢ଼ନ୍ତ (C. B. I.) ଦ୍ଵାରା ୧୯୭୭ ମସିହାର ଲୋକସଭା ଓ ବିଧାନସଭାର ନିର୍ବାଚନକୁ କିଛି ପରିମାଣରେ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲା ।

୧୯୭୭ ମସିହାରେ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନ ସଭାରେ କଂଗ୍ରେସଦଳ ଫଖ୍ୟାଲୟ ହେଲା । ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଜନକଂଗ୍ରେସ ମିଳିତ ମନ୍ତ୍ରମଣ୍ଡଳ ଗଠିତ ହେଲା । ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ସିଂହଦେଓ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ । ସେହି ସମୟରେ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ମନ୍ତ୍ରମଣ୍ଡଳର ଦୁର୍ନୀତି ବିଷୟରେ ଚଢ଼ନ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଖାନ୍ନା କମିଶନ ନିୟୁକ୍ତ ହେଲା । ଖାନ୍ନା କମିଶନ୍ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଶାସନ କାଳରେ ହେଉ ଅନିୟମିତା ଓ ଦୁର୍ନୀତି ବିଷୟରେ ଗିରୋଟ ଦେଲେ ।

ଶାସନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦୁର୍ନୀତି ନିବାରଣ ବା ବିଲୋପ ପାଇଁ ବହୁ ଉପାୟ କରାଯାଇଛି । ମାତ୍ର ଦୁର୍ନୀତି ବ୍ୟାପକ ହେବାର ଅନୁଭୂତ ହେଉଛି । ମନ୍ତ୍ରମଣ୍ଡଳରେ ବା ଉଚ୍ଚ କର୍ମଚାରୀ ସ୍ତରରେ ଦୁର୍ନୀତିର ବିଶେଷ ପାଇଁ ଲୋକପାଳ ନିୟୁକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା । ଓଡ଼ିଶାରେ ୧୯୭୩ ମସିହାରେ ଏଥିପାଇଁ ଲୋକପାଳ ଆଇନ ପାସ ହେଲା । ତହିଁର ବହୁବର୍ଷ ପରେ ଅବସର ପ୍ରାପ୍ତ ହାଇକୋର୍ଟ ବିଚାରପତି ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି ବାଳକୃଷ୍ଣ ପାଣିକୁ ଓଡ଼ିଶାର ଲୋକପାଳ ନିୟୁକ୍ତ କରାଗଲା । ମାତ୍ର ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକାଳର ଦିନ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସେପରି ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ଵପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭିଯୋଗ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରାଗଲା ନାହିଁ । ଅଥଚ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାରେ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ବିଶେଷରେ ଦୁର୍ନୀତିର ଅଭିଯୋଗ ଓ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷାଭିଯୋଗ ଏକ ଦୈନନ୍ଦିନ ସାଧାରଣ ଥିଲା କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତ ହେବ ନାହିଁ । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି ସୁକାନ୍ତ କିଶୋର ରାୟକୁ ଲୋକପାଳ ନିୟୁକ୍ତ ହୋଇଗଲା । ମାତ୍ର ଅନୁପାତ ଏକ ଅଧ୍ୟାଦେଶ ମାଧ୍ୟମରେ ଲୋକପାଳ ଉଚ୍ଛେଦ ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଗଲା ।

ଚତୁର୍ଥ ଲେକସଭା---

ଅସାଫଲ୍ୟ ଓ ଅସ୍ଥିରତା

୧୯୭୭ ମସିହାରେ ଚତୁର୍ଥ ଲେକସଭା ନିର୍ବାଚନ ସହିତ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାର ନିର୍ବାଚନ ଫେବୃଆରୀ-ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଲା । ଓଡ଼ିଶାରେ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ୧୯୭୧ ମସିହାରେ କଂଗ୍ରେସଦଳ ପାଇଁ ବିଜୁର ସଂସାଦଗଣସଭା ହାସଲ କରି ପାରିଥିଲେ ମୁକ୍ତା ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଚଳନ ଯୋଗୁଁ ଲୋକପ୍ରିୟତା ହରାଇଥିଲେ । ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓ ତତ୍କାଳୀନ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ମଧ୍ୟରେ ମନୋମାଳିନ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ଜନକଂଗ୍ରେସ ନାମକ ଏକ ପ୍ରାଦେଶିକ ଦଳ ଗଠିତ ହୋଇଥାଏ । ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଦଳ ମଧ୍ୟ ସଂଗଠିତ ହୋଇଥିଲା ଯୁଗରେ ଶକ୍ତିବୃଦ୍ଧି କରିବା ସହିତ ଓଡ଼ିଶାରେ ମଧ୍ୟ ସରକାର ନାସ୍ତିତ୍ଵ ସିଂହଦେଉଳ ନେତୃତ୍ଵରେ ଅଭ୍ୟୁଦୟ ମାର୍ଚ୍ଚରେ ଘୁଞ୍ଚିଥାଏ ।

୧୯୭୮ ମସିହା ଜୁଲାଇ ଲେକସଭା ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀରୁ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଶ୍ରୀ ଗନୋଦ ବିହାରୀ ଦାଶ ପରାଜିତ ହୋଇଥିଲେ । ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନର ପୂର୍ବରୁ କୌଣସି ନିର୍ବାଚନରେ କଂଗ୍ରେସକୁ ସମ୍ମୁଖସ୍ଥର ଲେକସଭା ଆସନ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ନଥିଲା । ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ଏ ଆସନରୁ ଶ୍ରୀ କିଶନ ପଟ୍ଟନାୟକ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ଏବେ କିପରି ସେ ଆସନଟି କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ହାତକୁ ଆସିବ ସେହି ଆଶାରେ ମୁଁ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ତରଫରୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେବାକୁ ଦରଖାସ୍ତ କରି । ଏହାଛଡ଼ା ମୁଁ ତ ୧୯୫୭ ମସିହାରେ ଏହି ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀରୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲି ଓ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ବହୁ ବର୍ଗିଷ୍ଠ ଲୋକଙ୍କ ସହିତ ମୋର ପରିଚୟ ହୋଇଥିଲା । ସେ ପରିଚୟକୁ ସୁଖି ଘନିଷ୍ଠ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମୁଁ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଲି । ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ଲେକସଭା ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହୋଇ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ୧୯୭୦ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜ୍ୟସଭା ସଭ୍ୟ ରୂପେ ରହି ପାରିଥାନ୍ତି ।

କଂଗ୍ରେସଦଳ ମୋର ଲେକସଭା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରମୁଖସ୍ଥର ବିଧାନ ସଭା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ଶ୍ରୀ ବନମାଳୀ ବାବୁକୁ, ବରଗଡ଼ ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନ

ମଣ୍ଡଳୀରେ ଶ୍ରୀ ଭଗବତ୍, ହୋଳାକୁ ଓ ବିନେୟର ସରକ୍ଷିତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶମଣ୍ଡଳୀ ପାଇଁ ଶ୍ରୀ ମୋହନ ନାଗକୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ମନୋନୟନ କରୁଥିଲେ । ବନ୍ଧୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ପ୍ରଦେଶ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପରିଷଦର ଦାୟିତ୍ବ ବହନ କରୁଥିଲେ ।

୧୯୭୭ ମସିହା ନିର୍ବାଚନରେ ଆଉ ପଣ୍ଡିତ ନେତୃତ୍ବର ବଳିଷ୍ଠ ନେତୃତ୍ବ ନ ଥିଲା । ମୌଲାନା ଆକାଦ୍, ଲଳିତାଦାସୀ, ପଣ୍ଡିତ ଗୋବିନ୍ଦ ବଲ୍ଲଭ ପନ୍ଥ ଆଦି ଗୁଡ଼ିକ ନେତାମାନେ ପୂର୍ବରୁ ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଯାଉଥିଲେ । କେନ୍ଦ୍ରରେ ନେତା ନିର୍ବାଚନ ସମୟରେ ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ଗାନ୍ଧି ସହଯାୟୀ ଦଳର ସଭାପତି ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ ମୋରାରୀ ଦେଶାଇଙ୍କୁ ପରାଜିତ କରି; ତେଣୁ ତାଙ୍କର ନେତୃତ୍ବ ସଂସାଧନ ନଥିଲା ବୋଲି ଯାହାପରେ ।

୧୯୭୭ ମସିହା ନିର୍ବାଚନ ସଂଗ୍ରହସମୟ ପ୍ରାରମ୍ଭରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ପକ୍ଷରେ ଏକ କଠୋର ଅଭିଯୋଗ ହୋଇଥିଲା ମଧ୍ୟ ମୋ ପକ୍ଷରେ ଏହା ବିଶେଷ ଉଦ୍ବେଗର କାରଣ ନଥିଲା । ସମ୍ଭବତଃ ଜିଲ୍ଲାର କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀମାନେ ଦଳକୁ ମୋର ସମ୍ବଳବର୍ଦ୍ଧନରେ ଆନ୍ତରିକତାର ସହଜ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ମୋର ସହଯୋଗୀରୁପେ ସ୍ବଚ୍ଛ ଦଳ ନିର୍ବାଚନ ଶିଳ୍ପସୂତ୍ର ଶତପଥୀଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ରୂପେ ମନୋନୟନ କରୁଥିଲା । ସମାପନକାରୀ ଦଳରୁ ତତ୍କାଳୀନ ଲୋକସଭା ସଭ୍ୟ କିଶନ୍ ପଟ୍ଟନାୟକ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଥିଲେ ।

କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ବିଧାନ ସଭା ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ କି ପ୍ରକାର ସାହାଯ୍ୟ ଦେଇଥିଲା, ମୁଁ ଡର ରଖିନଥିଲି । ମାତ୍ର ଲୋକସଭା ପ୍ରାର୍ଥୀ ରୂପେ ମୋତେ ଗୋଟିଏ ଜିପ୍ ଓ ଜଣେ ଡ୍ରାଇଭର (ଓଡ଼ିଶା ବାହାରର) ମିଳିଥିଲା । ମୋତେ ଗୋଟିଏ ମାଇକ୍ ମଧ୍ୟ ମିଳିଥିଲା — ମାତ୍ର ତାହା ବ୍ରଜବଳନର ବିଧାନସଭା କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଦାଶଙ୍କ ମୂଳରୁ ନେଇଗଲେ । ମୁଁ ମାଇକ୍ ବ୍ୟବହାର କରିନାହିଁ । ଆଜି ସୁଦ୍ଧା ମନେଅଛି । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ବନ୍ଧୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ସହଜ ପ୍ରଶ୍ନର ଅଭିଯାନରେ ଯାଉଥାଏ, ଆମ ପକ୍ଷରେ ସ୍ବଚ୍ଛ ଦଳର ଗାଡ଼ିରେ ତଦାନନ୍ତର ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର କଲେଜର ଗୁପ୍ତନେତା ହୁଏନ ରବି ଗାନ୍ଧି କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ଦୁର୍ନୀତି ବିରୋଧରେ ସୋରାନ୍ ଦେଇ ଦେଇ ଚାଲିଯାନ୍ତି । ମୁଁ ଡେଇଁ ପାଇଁ କଂଗ୍ରେସ ଦଳରୁ ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ ଟଙ୍କା ପାଇଥିଲି ଓ ତହିଁରୁ ପାଞ୍ଚଶହ ଟଙ୍କା ଲେଖାଏଁ ଦୁଇଜଣ ବିଧାନସଭା ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ଦେଇଥିଲି । ଏହେଁ ଓ ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନ ଏକା ସଙ୍ଗେ ହେଉଥିବାରୁ ବିଭିନ୍ନ ଶ୍ରେଣୀ କେନ୍ଦ୍ରପାଇଁ ପୋଲିଂ ଏଜେଣ୍ଡା ଆଦି ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବାର ଦାୟିତ୍ବ ମୋ ଉପରେ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ସମ୍ଭବତଃ ଯାତକି ବିଧାନ ସଭା ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀର କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନେ ମୋଠାରୁ ଅଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଥିବେ ।

ସବୁ ଅଞ୍ଚଳର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀମାନଙ୍କ ସହୃଦ ମୋର ଆଗରୁ ଘନଷ୍ଠ ପରିଚୟ ଅଲା । ବରଗଡ଼ ଅଞ୍ଚଳର ପାଣିମୋରା, ଶରଣାପାଳି, ସମଲେଇପଡ଼ର, କୁଶୁର୍ତ୍ତା, ଟୁଙ୍ଗି-ବେଲି, ଭେରିଶିଆ, ବରବେଳା, ରେମେଣ୍ଡା ଆଦି କେନ୍ଦ୍ରର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀମାନେ ଉତ୍ସାହର ସହୃଦ ମୋତେ ଯାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

କେଳେଟି ଗ୍ରେଟ ବଡ଼ ଘଟଣା ବହୁ ବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ ଅଜି ସୁଦ୍ଧା ମୋର ମନେ ଅଛି । କେନାଲ ଅଞ୍ଚଳରେ ମଶାଙ୍କର ଉପଦ୍ରବ ପ୍ରବଳ । ତନେ ଗୋଧୂଳି ସମୟରେ ବରଗଡ଼ ପାଖରେ ଥିବା ଗାଈସମା ଗାଆଁରେ ମୁଁ ବିଧାନନଗ୍ରା ପ୍ରାର୍ଥୀ ଭରତଚନ୍ଦ୍ର ହୋତାଙ୍କ ସହୃଦ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରସ୍ତର ପାଇଁ ପଡ଼ୁଥିଆର୍ । ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ଗହଳରେ ଲୋକଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦାତନର ବାଣ୍ଟି ପ୍ରସ୍ତର ସମୟରେ ଏତେ ମଶା ଉପଦ୍ରବ ହେଉଥାଏ ଯେ, ମୁଁ ସେଦିନ ବୋଧହୁଏ ଭରତନାଟ୍ୟମ୍ ଅଭିନୟ କଲ ଭଳି ହସ୍ତକ କରବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଥାଆର୍ ।

ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଭୂଗୀରଥ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ବରପାଲି ଘରକୁ ଯାଇଥାଏ । ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ବୟସ ଅର୍ଦ୍ଧଶତାବ୍ଦୀରୁ ଅଧିକ ହୋଇଥାଏ । ସେ ଥିଲେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦଳର ସଦସ୍ୟ । ଉନ୍ନତ ଦଳର ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୋ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଛାତ୍ରରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ ନଥିଲା । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରି ସେ ମୋ ପାଇଁ ଆପୋଷ ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରସ୍ତର କଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ କପୁର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବ ବୋଲି କହିଲି । ସେ ସ୍ୱସ୍ତବାଦୀ ଥିଲେ । ସେ କହିଲେ—“ବାବୁ, ସାରା ଜୀବନ ଗୁଲି ଗୁଲି ପ୍ରସ୍ତର କରିଛି । ଏଥର ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ଗୁଲି ଗୁଲି ବୁଲି ପ୍ରସ୍ତର କରିବି । ଆପଣ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁ ନାହିଁ ।” ପ୍ରକୃତରେ ସେ ଗାଆଁ ଗାଆଁ ପଡ଼ତଳରେ ବୁଲି ମୋ ପାଇଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରସ୍ତର କରିଥିଲେ । ଆଜି କାଲି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମୟରେ ନବଯୁବକମାନେ ସୁଦ୍ଧା ବିନା କିପ୍ରେ ଘରୁ ବାହାରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହନ୍ତି ।

୧୯୪୯ ମସିହାରୁ (ଓ ପଞ୍ଚରୁ ମଧ୍ୟ) ଯେତେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରସ୍ତର ମୁଁ ନିଜ ପାଇଁ ବା ଅନ୍ୟପାଇଁ (ଦୟା ବୋଧସ୍ୱପ ଦୁବେଳେ ପାଇଁ) ଯାଇଛି, ମଫସଲ ଅଞ୍ଚଳର ସାମ୍ରାଜ୍ଞିକ ବଜାରମାନଙ୍କରେ ଯୋଗଦେବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରିଛି, କାରଣ ସେହି ବଜାରମାନଙ୍କରେ ଅଞ୍ଚଳର ବିଶିଷ୍ଟ ନେତୃସ୍ତ୍ରାୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ସହୃଦ ସାକ୍ଷାତ ହୁଏ । ତତ୍ତ୍ୱ, ଜମଲ, ପଦ୍ମପୁର, ଗାଇସିଲଟ, ସେପ, ଲକ୍ଷ୍ମିମୁଣ୍ଡା, ଭୁକ୍ତା, ରେମେଣ୍ଡା, କାଦୋବାହାଲ, ବରଗଡ଼ ଆଦି ବଜାରମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଚୁର ଜନ ସମାଗମ ହୁଏ ଓ ସେଠାରେ ବହୁ ଓ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ସହୃଦ ଦେଖାହୁଏ । ଅବଶ୍ୟ ସମ୍ପ୍ରାପ୍ତରେ ସାତଟି ମାତ୍ର ଦିନ ଓ ସମ୍ପ୍ରାପ୍ତର ନୋଟିଏ ଦିନରେ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଅଧିକୃତରେ ଥିବା ବଜାରମାନଙ୍କରେ ପହଞ୍ଚିବା ଅସମ୍ଭବ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ପ୍ରତି ରୂପବାର ଦିନ ଅମ୍ବାଭେନା ଆନାର ଭୁକ୍ତା, ଗାଇସିଲଟ ଆନା ଗାଆଁରେ, ଅତୀତର ଆନାର କାଦୋବାହାଲ ଓ ବରପାଲି ଆନାର କୁମ୍ଭାରଠାରେ ବଜାର ବସେ ଉପବେଳା ।

ରୋଟିଏ ବଜାରରୁ ଲୋକସମ୍ପର୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ କରି ଅନ୍ୟ ବଜାରକୁ ପହଞ୍ଚିବା ବେଳକୁ ଆଉ ବଜାରରେ ଲୋକ ନଥାନ୍ତି ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ଭୁଲନାରେ ମୁଁ ଅଧିକ ଲୋକଙ୍କ ସହୃଦ ପରିଚିତ ଥିଲି । କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ବିଧାନରେ ପ୍ରବଳ ପ୍ରଭୁତ୍ବ ହେଉଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ, ଦଳ ହିସାବରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ହିଁ ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ ଥିଲା । ମୋର ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ବଡ଼ ବଡ଼ ସହୃଦ— ସମ୍ବଲପୁର, ବରଗଡ଼, ବ୍ରଜରାଜନଗର, ପଦ୍ମପୁର ଆଦି—ସହୃଦମାନଙ୍କରେ ଘରକୁ ଘର ଭୁଲି ଭୋଟ ଦେଇ ପୂର୍ବ କେତେ ଦିନ ଲୋକଙ୍କୁ ଭେଟିଥିଲି । କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀମାନେ ମୋ ପାଇଁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାଣଦର କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ଘୋର ପ୍ରତିକୂଳ ଝାଡ଼ା । ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ଲୋକସଭା ଭେଟରେ ବିଜୟୀ ହେଲି । ମୁଁ ସର୍ବମୋଟ ପ୍ରାୟ ଧର୍ମପତି ହଜାର ଭୋଟ ପାଇଥିବା ସ୍ଥଳେ ମୋର ନିକଟତମ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ଶଶିଭୂଷଣ ଶତପଥୀ (ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଦଳ ପ୍ରାର୍ଥୀ) ଏକାଦିନ ହଜାର ଭୋଟ ପାଇଲେ । ଭୋଟରେ ହାରିଗଲା ପରେ ଶଶୀବାବୁ ଖାନ୍ନା କମିଶନରେ ସରକାର ତରଫରୁ ଏଡ଼ି ଭୋକେଟ ରୂପେ ନିୟୁକ୍ତ ପାଇଲେ—ଜାରଣ ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଜନକଂଗ୍ରେସ ମିଳିତ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ରଚିତ ହେଲା ଓ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ସିଂହଦେଓ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରି ହେଲେ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ଫଳାଫଳ ଶୋଚନୀୟ ହେଲା ବୋଲିଯାଇପାରେ । ସମ୍ବଲପୁରର ପଡ଼ୋଶୀ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଦଳ ପ୍ରାର୍ଥୀ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ—ଯଥା ସୁନ୍ଦରଗଡ଼ରୁ ଦେବାନନ୍ଦ ଅମାତ, ଦେବଗଡ଼ରୁ ଲଳି ଧୀରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦେବ, ଡେଙ୍କାନାଳରୁ କାମାକ୍ଷାପ୍ରସାଦ ସିଂହଦେଓ ଓ ବଲାଙ୍ଗୀରରୁ ରାଜରାଜ ସିଂହଦେଓ । ସମ୍ବଲପୁର ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀ ଅନ୍ତର୍ଗତ ବିଧାନ ସଭା ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ବିଜେପୁରରୁ ମୋହନ ନାରା, ବରଗଡ଼ରୁ ଭରତଚନ୍ଦ୍ର ହୋତା, ସମ୍ବଲପୁରରୁ ବନମାଳୀ ବାବୁ ଓ ବ୍ରଜରାଜନଗରରୁ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଦାଶିତ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ପ୍ରାର୍ଥୀ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ । ସେମାନଙ୍କର ସାଫଲ୍ୟ ମୋତେ ସହାୟକ ହେଲା ।

୧୯୭୭ ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ଓଡ଼ିଶାରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ହେଲା । କୋରାପୁଟରୁ ଗରମତ ପ୍ରଧାନ ଓ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଉଲ୍ଲକା, ରଞ୍ଜାମରୁ ପଣ୍ଡିତ ଅନନ୍ତ ସିଂହାଠୀ ଶର୍ମା ଓ ଜଗନ୍ନାଥ ରାଓ, ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଓ ସମ୍ବଲପୁରରୁ ମୁଁ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲୁଁ । ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଦଳରୁ ସାତଜଣ ଓ ପ୍ରଜାସମାଜବାଦୀ ଦଳରୁ ସାତଜଣ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ ।

ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶ, ବିହାର, ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ଆଦି ରାଜ୍ୟରେ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଦଳ, ସମାଜବାଦୀ ଦଳ ଆଦି ଅନେକ ଆସନ ଲାଭ କଲେ । ମୁଁ ନୂଆଦିଲ୍ଲୀରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳେ ନିଖିଳ

ଭାରତ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ପ୍ରତିପତ୍ତି ନାମକରଣ ବାସନ୍ତରତରୁ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଲୋକପଣ୍ଡା ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରାକ୍ତିତ ହୋଇଥିଲେ ଓ ଅନ୍ୟ ବିଷୟ ଦେଖା ହୋଇଥିଲେ । ସେହିପରି ମୋର ପ୍ରାକ୍ତିତରତ ଓ ପ୍ରତିମା ବଜାର ପ୍ରାକ୍ତିତ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ, ସେନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାକ୍ତିତ ହୋଇଥିଲେ ।

୧୯୨୭ ମସିହା ଷ୍ଟେଟ ପ୍ରଭୁର ପାଇଁ ପାଇଁ ଆମେଶ୍ଵାରୀ ଦଳର ନେତା କିନ୍ତୁ ଗାନ୍ଧୀ କଟକ ଆସିଥିଲେ । ଷ୍ଟେଟ ପ୍ରଭୁରେ ସେ ଶ୍ରୀମତୀ ଦେବିଦାସୀ ମମୟରେ ଗୋଟିଏ ପଥର ତାଙ୍କର ନାମରେ ବାଜି ଚଳୁ ଥିଲା । ମୁଁ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରଭୁର ପାଇଁ ସେହି ପ୍ରାକ୍ତିତ ବାସନ୍ତରେ ରେଡ଼ିଓରେ ପ୍ରଭୁରତ ହୋଇଥିବା ଏହି ଗବରକି ଶୁଣିଲି ।

ଓଡ଼ିଶାରୁ ନିର୍ବାଚିତ ଅନ୍ୟ ଦଳର ଲୋକପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀ ଅନ୍ୟତମ । ସେ ପ୍ରଜା ସମାଜବାଦୀ ଦଳର । ଉକ୍ତ ଦଳର ଶ୍ରୀନିବାସ ମିଶ୍ର ଆକାଶବାଣୀ ସମୟାମାନ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରି ଲୋକପ୍ରଭୁରେ ପ୍ରଶଂସାବାଜନ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ ।

କଟକରୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଜାସମାଜବାଦୀ ଦଳର ଜର୍ଜ ଚଣ୍ଡୀଶେଖର ବମ୍ବେ ନଗରରୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଂଗ୍ରେସ ଦେବା ଓ ପ୍ରାକ୍ତିତ କେନ୍ଦ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ ଏସ. କେ. ପାଟିଲଙ୍କୁ ପ୍ରାକ୍ତିତ କରି ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ଆରୁଖି କୃପାଲକ୍ଷ୍ମୀ ବିଭାଗୀ ଦଳରେ ଯେଉଁ ଆଦମ ଲାଭ କରିଥିଲେବେଳେ ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ଶ୍ରୀମତୀ ସୁରେନ୍ଦ୍ରା କୃପାଲକ୍ଷ୍ମୀ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ପ୍ରଭାସୀ ଥିଲେ । ପ୍ରଫେସର ଏନ.ଜି. ରାୟା ସେତେବେଳେ ଚନ୍ଦ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ରାଜଗୋପାଳାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରାକ୍ତିତ ହୋଇ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦଳ ତରଫରୁ ଲୋକପ୍ରଭୁର ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦଳର ନେତାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଫେସର ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମୁଖାର୍ଜୀ, କିନ୍ତୁ ନିଜ ରୁପ୍ରାଣ ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ଏ. କେ. ଗୋପାଳଙ୍କ ଅନ୍ୟତମ । ସମାଜବାଦୀ ଦଳରୁ ସମ ମନୋହର ଲୋକପ୍ରାଣ ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କୁ ପ୍ରତିନିଧି ଥିଲେ ।

କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ନିର୍ବାଚିତ ପ୍ରାକ୍ତିତ ମଧ୍ୟରୁ ଚନ୍ଦ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ରାଜଗୋପାଳାଚାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରବାଦକର କ୍ୟୋଷ ପୁଅ ମୁଖ୍ୟପ୍ରଭୁ ପ୍ରବାଦ, ଗୋବିନ୍ଦ ବଲ୍ଲଭ ପନ୍ଥଙ୍କର ପୁଅ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପନ୍ଥ ଓ ଲଳବାହାଦୁର ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ପୁଅ ହରିକିଶନ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ମୋର ପରମ ବନ୍ଧୁ ଥିଲେ । ଏ ତିନିଜଣ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ଚରୁଣ ଲୋକପ୍ରଭୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଲୋକପ୍ରଭୁରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ସଂଖ୍ୟାଗଣଶୃଙ୍ଖଳା ଲାଭ କରିଥିବା ଆମ ପକ୍ଷରେ ସୌଭାଗ୍ୟର ବିଷୟ ଥିଲା । କାରଣ ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶ, ବିହାର, ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ ଓଡ଼ିଶା, କେରଳ ଆଦି ରାଜ୍ୟରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ବିଭାଗୀ ଆଦମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା । କଂଗ୍ରେସ ପକ୍ଷରେ ଏପରି ପ୍ରତିକୂଳ ପରିସ୍ଥିତି ପ୍ରାକ୍ତିତ କେବେ ହୁଏନି ହୋଇ ନଥିଲା । ୧୯୨୭ ଓ ୧୯୨୭ ମଧ୍ୟରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ବସୋଦ୍ଧି ଶ୍ରୀମତୀ ସଂଗ୍ରାମୀ ନେତାମାନଙ୍କର ବିଦାୟ ପରେ

ଯୁବଗୋଷ୍ଠୀର ଅଭ୍ୟାସ ଯୋଗୁଁ ଓ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାତ୍ମିକତା ଏ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଦର୍ଶିଲା ବୋଲି କୁହାଗଲା ।

ବଡ଼ ରାଜ୍ୟରେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଦଳ ଏକ ସ୍ଥିର ସରକାର ଗଠନ କରିବାର ଅବସ୍ଥାରେ ନଥିଲା । ଏହି ସମୟରୁ ହରିଆନାରୁ ପ୍ରଥମ କରି ‘ଆୟାସମ’ ‘ଗୟାସମ’ ନାମକ ଏକ ନୂଆ ରାଜନୈତିକ ଜାତିର ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ଆଗରେ ଦଳର ସଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମୁଣ୍ଡ ଗଣ୍ଡି ପାଇଁ ହାଜର କରିବା, ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କୁ ଦଳର ସଭ୍ୟ ତାଲିକା ଦିଆଗଲାବେଳେ ଜଣେ ନିର୍ବାଚିତ ସଭ୍ୟଙ୍କ ସ୍ବାକ୍ଷର ଏକାଧିକ ତାଲିକାରେ ସ୍ଥାନ ପାଇବା ଇତ୍ୟାଦି ଦୁଷ୍ପର୍ଣ୍ଣ ବିଶେଷ ବ୍ୟାପକ ହେଲା । ଦଳ ବଦଳ ପାଇଁ ବ୍ୟାପକ ଟଙ୍କା ପଇସା କାରବାର ଏକ ଲଭନଳନ ବ୍ୟବସାୟ ହେଲା । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ଓଡ଼ିଶାର ବିଧାନସଭାରେ ୧୯୫୭ ମସିହା ନିର୍ବାଚନ ପରେ ଏ ପ୍ରକାର କାଣ୍ଡ ଦର୍ଶିଥିଲା । ମାତ୍ର ତାହା ଏତେ ମହାମାଣ ରୂପ ଧାରଣ କରିନଥିଲା ।

ଦେଶ ସ୍ବାଧୀନ ହେଲା ସମୟରେ ଗଡ଼ଜାତ ଓ ରାଜନୀତିର ଯେଉଁ ଆଦର୍ଶ ଥିଲା, ତହିଁର ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ରୂପ ଧାରଣ କଲା ।

ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦାର୍ଢ଼ ନରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଆତ୍ମନିବନ୍ଧରେ ଦେଶର ଓ ରାଜ୍ୟର ଇତିହାସ ଓ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଭାବରେ କଡ଼ିତ ହୋଇଥାଏ । ସେଥିପାଇଁ ସାଂପ୍ରତିକ ଇତିହାସରୁ ଅଲଗା କରି ଆତ୍ମନିବନ୍ଧ ଲେଖିବା ଏକ କଠିନ ବ୍ୟାପାର । ତେଣୁ ଏକ ଆତ୍ମନିବନ୍ଧରେ କେତେ ଅଂଶ ବାସ୍ତି ଖାତ୍ୟ ପରି ମନେ ହୋଇପାରେ; କିନ୍ତୁ ନରୁଥାଏ । ଦହ, ଆଗୁର, କାଞ୍ଚି ଆଦି କେତେ ଖାତ୍ୟ ବାସ୍ତି ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ରୁଚକର ଓ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟପକ୍ଷରେ ହିତକର ହୋଇଥାଏ ।

ଲଳିବାହାଦୂର ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଦେହାନ୍ତ ପରେ ଯେତେବେଳେ ଇନ୍ଦ୍ରା ଗାନ୍ଧି କଂଗ୍ରେସ ଫେରାସ୍ତ ଦଳର ନେତ୍ରୀ ନିର୍ବାଚିତା ହୋଇଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ସେ ରାଜ୍ୟସଭାର ସଭ୍ୟା ଥିଲେ । ଏଥର ଲୋକସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତା ହେଲା ପରେ ତାଙ୍କର ନେତୃତ୍ବ ଅପ୍ରତିହତ ରହିଲା । ମୋରାରୀ ଦେଶାଇ ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ ଦାୟିତ୍ବ ବହନ କଲେ । ଲୋକସଭାର ଜଗନ୍ନାଥନ ରାୟ, ଅଶୋକ ସେନ, ଡାକ୍ତର ସୁଗଳା ନାୟକ, ସି.ଏମ୍. ପୁନାୟ ଆଦି ଓ ରାଜ୍ୟସଭାର (ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ନ୍ୟାୟ ମୁନ୍ଦି) ଏମ୍. ସି. ଚରଣ ଓ ତତ୍କାଳୀନ ସିଗୁଣା ସେନ ଆଦି ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳର ସଭ୍ୟ ହେଲେ ।

ମୁଁ ଲୋକସଭାରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଓ ଆଲୋଚନା ଆଦି ମାଧ୍ୟମରେ ଓଡ଼ିଶାର, ଭାରତର ଓ ଅନ୍ତର୍ଜାତିକ ସମସ୍ୟାମାନ ପ୍ରତି ସରକାରଙ୍କର ଓ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରୁଥିଲି । ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ମୋର ପ୍ରଶ୍ନ ବା ଅତିରିକ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନ ଥାଏ । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ

ଲେକପତ୍ରର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ମାଳମ୍ ପଞ୍ଜୀବ ରେଡ଼ୀ ଓ ବିଭିନ୍ନ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ସହୃଦ ପରିଚିତ ହେଲେ ।

ମୋର ସାହିତ୍ୟ ସାଧନା ମଧ୍ୟ ଶୁଭିଚ୍ଛାରେ । ୧୯୭୭ ମସିହାରୁ ୧୯୭୯ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଶରେ ଯେଉଁ ରାଜନୈତିକ ସମସ୍ୟାମାନ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିଲା, ସେହି ସମସ୍ୟାମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଅନେକ ରମ୍ୟ ରଚନା ଦକ୍ଷିଣ ପ୍ରକାଶିତ Shanker's Weekly ରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ହେଉଥିଲା । ଆନନ୍ଦର କଥା ଯେ ମୁଁ ଲେଖାମାନ ପଠାଇବାର ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ସେ ସବୁ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିଲା ଓ ପାଗଣମିତ ମଧ୍ୟ ନିୟମିତ ଭାବେ ମିଳୁଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାର ସାହିତ୍ୟ ପତ୍ର ବିଷୟରେ ମୋର ପୂର୍ବ ଡକ୍ଟ ଅନୁଭୂତିର ଏହା ବିପରୀତ ଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାର କେତେ ସାହିତ୍ୟ ପତ୍ରକୁ ଲେଖା ପଠାଇବା ପରେ ଶିପାଇ କାତ' ଓ ପରେ ବାରମ୍ବାର ସ୍ଥାନକପତ୍ର ଦେଲେ ସୁଦ୍ଧା ମୁଁ ଉତ୍ତର ପାଉ ନଥିଲି । ଏବେ ମୋର ଟିକିଏ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ହେଲା ଯେ ମୋର ଲେଖାର ମଧ୍ୟ (ଦାମାନ୍ୟ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା) କିଛି ସାହିତ୍ୟିକ ମୂଲ୍ୟ ଅଛି ।

ଲେକପତ୍ର ନିର୍ବାଚନ ପରେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ନିର୍ବାଚନ ହେଲା । କାରଣ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଡକ୍ଟର ସତ୍ୟବାସୀ ରାଧାନୁଷ୍ଟନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ପୂରି ଯାଇଥିଲା । ଉପରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଡକ୍ଟର ଜାକିର ହୁସେନ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ରୂପେ ଓ ପରେ ଭି. ଭି. ଗିରି ଉପରାଷ୍ଟ୍ରପତି ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ ।

ମୁଁ ରାଜ୍ୟସଭା ସଭ୍ୟ ଥିଲାବେଳେ ଡକ୍ଟର ଜାକିର ହୁସେନ ମୋତେ ଚିହ୍ନିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସହୃଦ ସାକ୍ଷାତ ପାଇଁ ମୁଁ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଭବନକୁ ଗଲି । ପ୍ରସଙ୍ଗକ୍ରମେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶାର ପଶ୍ଚିମାଞ୍ଚଳ ପରିଦର୍ଶନରେ ଆସିବା ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲି । ସେ କହିଲେ, “ଏଥିପାଇଁ କୌଣସି ଉତ୍ତମ ଅବସର ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଥିଲେ ଭଲ ହେବ ।”

ମୁଁ କହିଲି, “ଏ ବର୍ଷ ସମ୍ବଲପୁରରେ ଏକ ନୂତନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଉଛି । ଆପଣଙ୍କର କରକମଳରେ ସେହି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଭବିଷ୍ୟତର ସ୍ଥାପନପାଇଁ ଆପଣଙ୍କର ସଦୟ ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି ।”

ସେ କହିଲେ—“ଠିକ୍ କଥା । କିନ୍ତୁ ଆପଣ ତ ଡ୍ରୋଟୋକଲ୍ ଜାଣନ୍ତି । ତଦନୁଯାୟୀ କାର୍ଯ୍ୟ ହେବା ଦରକାର ।”

ମୁଁ କହିଲି—“ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ନାଶେ । କିନ୍ତୁ ଏହା ତହିଁର ପୂର୍ବାଭାସ । ଓଡ଼ିଶାର ମାନ୍ୟତାର ରାଜ୍ୟପାଳ ଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କୁଳାଧିପତି ଡକ୍ଟର ଏ. ଏନ୍. ଖୋସଲା ଏ ବିଷୟରେ ଯଥାବିଧି କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ କରିବେ । ଆପଣ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ଶିକ୍ଷାବିତ୍ । ଆପଣଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ପାଇଲେ ଆମର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଭବିଷ୍ୟତର ଉନ୍ନତି ହେବ ।

ଏହାପରେ ଲୋକ ପ୍ରତିନିଧି ଓ ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପିଣ୍ଡିକେଟ୍ ସଦସ୍ୟ ଭାବେ ମୁଁ କୁଳପତି ତତ୍କର ପରଶୁରାମ ମିଶ୍ରଙ୍କ ସହୃଦ ପରାମର୍ଶ ଯମେ ଏ ବିଷୟରେ କୁଳାଧିପତି ତତ୍କର ଖୋସଲକୁ ଅନୁରୋଧ କରାଗଲା ।

ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ତତ୍କର ଜାକିର ହୁସେନ ୧୯୬୮ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ୫ ତାରିଖ ଦିନ ତତ୍କର ଖୋସଲଙ୍କ ସହୃଦ ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ବିମାନ ଯୋଗେ ଆସି ଜମାଦାରପାଲ ଉଡ଼ାକାହାଳ ପଡ଼ିଆରେ ଅବତରଣ କଲେ । ନଟା ପାଲ ପାଖରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଇଁ ଚିତ୍ରିତ ସ୍ଥାନରେ ଭିତ୍ତିପ୍ରସ୍ତର ସ୍ଥାପନ କଲେ । ସେତେବେଳେ ତତ୍କର ନିର୍ବାନ କୁମାର ସାହୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ରେକ୍ଟର ଥିଲେ ।

ସମ୍ବଲପୁର ପକ୍ଷରେ ଏହା ଏକ ଐତିହାସିକ ଘଟଣା ଥିଲା ।

ତତ୍କର ପରଶୁରାମ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ବର୍ଷକ ପାଇଁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କୁଳପତି ମନୋନୟନ କରାଯାଇଥିଲା । ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଭିତ୍ତିପ୍ରସ୍ତର ସ୍ଥାପନର ଅଲ୍ଲଦିନପରେ ସେ କୁଳପତି ଦାୟିତ୍ୱରୁ ଅବସର ନେଲେ । ଭାର୍ତ୍ତବୀ ତତ୍କର ରଘୁବୀର ଚଣୋର କପୁର ନୂତନ କୁଳପତି ରୂପେ ନିୟୁକ୍ତ ହେଲେ । ଏଠାରେ ଉତ୍ତ୍ରେୟଯୋଗ୍ୟ ସେ ନୂତନ ନିୟୁତ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ କୁଳପତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାରେ ଯେଉଁ ଦିନକଟିଆ କମିଟି ନିୟୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ସେଥିରେ ପିଣ୍ଡିକେଟ୍ ଦ୍ୱାରା ମନୋନୀତ ସଭ୍ୟ, ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ମଞ୍ଜୁରୀ କମିଶନ ଦ୍ୱାରା ମନୋନୀତ ସଭ୍ୟ ଓ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମନୋନୀତ ସଭ୍ୟ ରହନ୍ତି ।

ତତ୍କର କପୁର ଥିଲେ ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରଥମ ନିର୍ବାଚିତ କୁଳପତି । ସେ ଯୋଗଦେଲେ ପରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପିନେଟ୍ ଓ ଏକାଡେମିକ୍ କାଉନ୍ସିଲକୁ ସଭ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ପ୍ରଦିୟା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ମୁଁ ପିନେଟ୍ ଓ ପିଣ୍ଡିକେଟ୍ ସଭ୍ୟ ହେବାକୁ ଅଗ୍ରଣୀ ଥିଲି ଓ ପିନେଟ୍‌କୁ ମନୋନୟନ ପକ୍ଷ ଦାଖଲ କଲି । ମାତ୍ର ଠିକ୍ ଶେଷ ସମୟରେ ମୋର ବିଦେଶ ଯାତ୍ରା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପଡ଼ିଲା । ତେଣୁ ମୁଁ ସମସ୍ତ ପଞ୍ଜୀକୃତ ଶ୍ରୀଚକ୍ରମାନଙ୍କୁ (Registered graduates) ମୋର ଏ ଅସୁବିଧା ଜଣାଇ ମୋତେ ଦୟାକରି ଶେଷ ଦେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରି ଖଣ୍ଡେ ଏ ଲେଖାଏ ପୋଷ୍ଟକାର୍ଡ ଲେଖି ବିଦେଶ ଯାତ୍ରା ପୂର୍ବରୁ ପଠାଇଦେଲି । ମୁଁ ବିଦେଶ ଚନ୍ଦ୍ରରୁ ଫେରିଲା ପରେ ଜାଣିଲି ଯେ ମୁଁ ବହୁ ଅଧିକ ଶେଷରେ ପିନେଟ୍‌କୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଛି । ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ମହଲ ମୋର ଅଟ୍ଟତର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ବିଷୟରେ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଥିବାର ଅନୁଭବ କଲି ଓ ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ପିଣ୍ଡିକେଟ୍‌ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥନା ହୋଇଥିଲି । ପିଣ୍ଡିକେଟ୍ ନିର୍ବାଚନରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସଫଳ ହୋଇ ସଭ୍ୟ ହେଲି । ବଳଜୀରର ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମିଶ୍ର ମଧ୍ୟ ପିଣ୍ଡିକେଟ୍‌ର ଅନ୍ୟତମ ସଭ୍ୟରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ ।

ଶିଶୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଇଁ କୋଠାବାଡ଼ି, ରାଜ୍ୟ ସରକାରଠାରୁ ଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ମଞ୍ଜୁଷା କମିଶନଠାରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅନୁଦାନ ଆଦି ଅନେକ ସମସ୍ୟା ଥିଲା । କୁଳପତି ଡକ୍ଟର କପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ମଞ୍ଜୁଷା କମିଶନ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ସହଜ ସୁପରିଚିତ ଥିଲେ । ତେଣୁ ଆମେ ଆଶା କରିଥିଲୁଁ ଯେ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ମଧ୍ୟରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଅନେକ ସମସ୍ୟା ବିଶେଷତଃ ଆର୍ଥିକ ସମସ୍ୟାର ଅନୁଭବ ଆଂଶିକ ସମାଧାନ ହୋଇ ପାରିବ ।

କିନ୍ତୁ ଆମର ଆଶା ପୂରଣ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଡକ୍ଟର କପୁର ଅତି ଅଳ୍ପକାଳ ପାଇଁ କୁଳପତି କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିଲେ । ସେ ବହୁ ସମୟ ଦିଲ୍ଲୀରେ ରହୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଦୁଇପତ୍ନୀ ଦିଲ୍ଲୀରେ ରହୁଥିଲେ । ସେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସମ୍ମିଳନୀମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ଯୋଗ ଦେଉଥିଲେ । ଥରେ ଷ୍ଟେନରେ ଏକ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲେ । ତାଙ୍କର ମର ଶରୀର ଦିଲ୍ଲୀ ବିମାନଘାଟିରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳେ ମୁଁ ଦିଲ୍ଲୀ ବିମାନ ଘାଟିରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲି । ସମ୍ଭବତଃ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ତରଫରୁ ମୁଁ ତାଙ୍କ ମରଶରୀରରେ ପୁଷ୍ପମାଳ ଅର୍ପଣ କରି ଓ ତାଙ୍କର ବାସଗୃହକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କର ପରିବାରବର୍ଗଙ୍କୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଲି ।

ମୁଁ ବର୍ଷର ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ଦିଲ୍ଲୀରେ ରହୁଥିବାରୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସିଣ୍ଡିକେଟ୍ ବୈଠକ ମାସକୁ ଦୁଇ ଥର ଥର ବସୁଥିଲା । ଲେକସଭା ବୈଠକ ନଥିବା ସମୟରେ କେବଳ ମୁଁ ସିଣ୍ଡିକେଟ୍ ବୈଠକରେ ଯୋଗଦେଇ ପାରୁଥିଲି । ତଥାପି ମୁଁ ଗୁଡ଼ ସମାଲୋଚନାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିଲି ।

କିଛି ମଧ୍ୟରେ ୧୯୬୮ ମସିହା ଜୁନ୍ ମାସରେ ମୁଁ ଏକ ସଂସଦୀୟ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱରେ ବିଦେଶ ପରିଭ୍ରମଣର ସୁଯୋଗ ପାଇଲି । ବର୍ଷତରୁ ଅଧିକକାଳ ଲେକସଭାର ଅଧକ୍ଷ ଶ୍ରୀ ମାଳମ୍ ସଙ୍ଗବ ରେଡ୍ଡିଙ୍କ ସହଜ ସୁପରିଚିତ ହୋଇଥିବାରୁ ମୁଁ ଏ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେଲି । ଏହା ଥିଲା ମୋର ପ୍ରଥମ ବିଦେଶ ଯାତ୍ରା । ଭରଗାୟ ସଂସଦୀୟ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ଦଳ ଯୋଉଏତ୍-ଗୁଡ଼ିଏ ସଂସଦ ଓ ହଜେଣ୍ଡକୁ ପର୍ଯ୍ୟଟନ ପାଇଁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଥିଲେ । ଏହି ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ଦଳର ଦଳପତି ଥିଲେ ଲେକସଭାର ଅଧକ୍ଷ ଶ୍ରୀ ମାଳମ୍ ସଙ୍ଗବ ରେଡ୍ଡି । ଅନ୍ୟ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ହେଲେ ବଣସ୍ତ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନେତା ଲେକସଭା ସଭ୍ୟ ଶ୍ରୀ ସ୍ୱାରେନ୍ ନାଥ ମୁଖାର୍ଜି, ଶ୍ରୀ ରବି ରାୟ, ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶର ସଭ୍ୟ ଶ୍ରୀ ଅଞ୍ଜନାପ୍ପା ଓ ରାଜ୍ୟସଭାରୁ ଶ୍ରୀ ଶୀଳଭଦ୍ର ସ୍ୱାମୀ ଓ ଜନସଭା ସଭ୍ୟ ଶ୍ରୀ ଦତ୍ତେନ୍ଦ୍ର ଠେକ୍ତି । ଆମ ମଧ୍ୟରୁ ସ୍ୱାରେନ୍ ବାବୁ ପୂର୍ବରୁ ପାଞ୍ଚଥର ଗୃହ ଆଭ୍ୟୁତ୍ଥାନରେ ଯାଇଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ରବି ରାୟ ଆମର ଫୁଟପରିଚିତ-ପ୍ରଜା ସମାଜବାଦୀ ଦଳ ତରଫରୁ ଚରୁଥି ଲେକସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ଗୃହ ଆଭ୍ୟୁତ୍ଥାନ ପାଇଁ ମୋତେ ମନୋନୟନ କରାଯିବାରୁ ମୁଁ ତହିଁର ପୂର୍ବସୂଚନା ପାଇଁ ରାୟ ରାମା ଶିକ୍ଷା ଆରମ୍ଭ କଲି । ଶ୍ରୀମତୀ ପୋଟାପୋରାଙ୍କ ପ୍ରଣୀତ ଦୁଇଖଣ୍ଡ ପୁସ୍ତକ

“The ‘Russian language’ ମୋଠାରେ ଥିଲା । ସେହି ପୁସ୍ତକ ପଢ଼ିଲେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କର କିମ୍ବା ସାମାଜିକରେ ରୁଷ ଭାଷାର ଅନେକ କିଛି ଶିକ୍ଷା ହୋଇପାରେ । ଏ ପୁସ୍ତକର ଦୁଇ ଖଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରୁ ମୁଁ ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ମାତ୍ରକ ମଧ୍ୟରେ ପଢ଼ିଥିଲି । ଆମ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଯେପରି ବ୍ୟାକରଣ ଓ ଅନୁବାଦର ଅନୁଶୀଳନାର ଉତ୍ତର ଲେଖିବାକୁ ପଡ଼େ ସେହିପରି ଇଂରେଜୀରୁ ରୁଷୀୟ ଭାଷାରେ ଓ ରୁଷୀୟ ଭାଷାରୁ ଇଂରେଜିରେ ଅନୁବାଦ ତଥା ବ୍ୟାକରଣ ଅନୁଶୀଳନାର ଅନେକ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଲେଖୁଥିଲି । ମାତ୍ର ଲିଖିତ ଭାଷା ଓ ଉଚ୍ଚାରଣରେ ଯେଉଁ ପାର୍ଥକ୍ୟ ତାହା ବୁଝିବାର ବା ଆହୁରି କରିବାର ଅବସର ନଥିଲା । ଧର୍ମୀରୁ ରେଡ୍ ଓରେ ମସ୍ତୋ ରେଡ୍ ଓର ରୁଷୀୟ ଭାଷା ଶୁଣିବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲି । ଏ ମାଧ୍ୟମର ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଫଳରେ ରୁଷୀୟରେ ଭ୍ରମର କରୁଥିବା ସମୟରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ଭୁଲମାରେ ମୁଁ କଥାବାକ୍ତୀରେ ଅଧିକ ସୁବିଧା ପାଇଥିଲି । ରୁଷୀୟ ବର୍ଣ୍ଣମାଳା ଲେଖନମାନଙ୍କ ସହଜ ମଧ୍ୟ ସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷାର ପାଇଁ ରୁଷୀୟ ଭାଷାରେ ସାମାନ୍ୟ କଥାବାକ୍ତୀ କରୁଥିଲି ଯଥା— ସୁପ୍ରଭାତ (ଦୋବୋରଏ ଉଦୁରୋ), ଶୁଭ-ସନ୍ଧ୍ୟା (ଦୋବ୍ରି ବେଚେର), ଭଲ (ଖୋରୋଷୋ) ଆଦି । ଏଥିରୁ ଆମ ପ୍ରତିନିଧି ମଣ୍ଡଳର ସଭ୍ୟମାନଙ୍କର ଏକ ଭ୍ରାନ୍ତ୍ୟରଣ ହୋଇଥିବ ସେ ମୁଁ ରୁଷ ଭାଷାରେ ଜଣେ ବିଶେଷଜ୍ଞ । ଯଦି ଏପରି ହେଲା ସେ Interpreter (ଅନୁବାଦକ) ନ ଥିଲା ସମୟରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ସମ୍ମାନ ରେଡ୍ ଡିଫ୍ ଫାକ୍ସ ଫୋନ୍ ଆସିଲା । ସେ ମୋତେ ଫୋନ୍ ଉଠାଇବାକୁ କହିଲେ । ମୁଁ ଫୋନ୍ ଉଠାଇ ସେ ପକ୍ଷ ରୁଷୀୟ ଭାଷାରେ କଥା ଶୁଣି ରୁଷୀୟ ଭାଷାରେ କହିଥିଲି “କ୍ଷମା କରିବେ, ଆମେ ରୁଷୀୟ ଭାଷା ଭଲ ଭାବରେ ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ ।”

ସ୍ବର୍ଗତ ପଣ୍ଡିତ ଗୋଦାବରୀ ମିଶ୍ର ତେଲୁଗୁ ଭାଷାର କେବଳ ନୋଟିଏ ବାକ୍ୟ ଶିଖିଥିଲେ । ସେ ବାକ୍ୟର ଅର୍ଥ ହେଉଛି “ମୁଁ ତେଲୁଗୁ ଭାଷା ଜାଣେ ନାହିଁ ।” ରୁଷୀୟରେ ଟୁର୍ କମ୍ ଲୋକେ ଇଂରେଜି ବୁଝନ୍ତି ଓ ସାଧାରଣତଃ ଇଂରେଜି କହିନ୍ତି ନାହିଁ । ରୁଷୀୟ ଭାଷାରେ ମୋର ଅତି ଅଳ୍ପ ଜ୍ଞାନ ଓ ବ୍ୟବହାରରେ ଯେଉଁ ବିପଦର ସମ୍ଭାବନା ଥିଲା, ତାହା ଏଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ସ୍ବର୍ଗତ ପଣ୍ଡିତ ଗୋଦାବରୀ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଆଦର୍ଶ ଅନୁସରଣ କରୁଥିଲି । ସେଥିପାଇଁ ଯଦି କେହି ମୋତେ ରୁଷୀୟ ଭାଷାରେ ଦକ୍ଷ ଭାବେ ମୋ ସହଜ କଥାବାକ୍ତୀ ଆରମ୍ଭ କରୁଥିଲେ, ତେବେ ମୁଁ ରୁଷୀୟ ଭାଷାରେ କହିଥିଲି— “କ୍ଷମା କରିବେ, ମୁଁ ସାମାନ୍ୟ କିଛି ରୁଷ ଭାଷା କହିପାରେ, ଭଲ ପଢ଼ିପାରେ, ମାତ୍ର କିଛି ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ ।”

ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର କଥାବାକ୍ତୀରେ “ଆପଣ ସିଗାରେଟ ପିଇବେ କି ?” “କାହିଁ ଏନ ହୁଦର ପାଣି କେତେ ସୁନ୍ଦର, ମାଲବଣ୍ଡ” ଇତ୍ୟାଦି ସହଜ କଥା ବୁଝିବାରେ ଓ ପଦେ ଦୁଇ ପଦରେ ତହିଁର ଉତ୍ତର ଦେବାରେ ମୋ ପକ୍ଷରେ ବିଶେଷ ଅସୁବିଧା ନ ଥିଲା ।

ରୁଷୀୟ ଭାଷା ଶିକ୍ଷାରେ ମୋର ଆଗ୍ରହାନୁତ ହେବାର ଆଉ ଏକ ବିଶେଷ କାରଣ ଥିଲା । ମୁଁ ରୁଷୀୟ ଭାଷା ଅଧ୍ୟୟନ କରି କରୁ ଦେଖିଲି ଯେ ରୁଷିଆର ସାଧାରଣ ପ୍ରଜାତିକ ବହୁ ଯେ ଦୃଢ଼ ସଂସ୍କୃତି ଶିକ୍ଷାମାନଙ୍କର ବିଶେଷ ସାଦୃଶ୍ୟ ରହିଛି । ତେଣୁ ତାହା ଶିଖିବା ଓ ମନେ ରଖିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ସମ୍ଭବ ଲାଗୁଥିଲା ।

ରୁଷୀୟ ଭାଷା ଓ ବ୍ୟାକରଣ ପଣ୍ଡିତ ଲଭ୍‌ସେସୀୟ ଭାଷା ଓ ବ୍ୟାକରଣୋରୁ ପୃଥକ । ଏହାଛଡ଼ା ରୁଷିଆର ସିଗଲିକ୍ ବର୍ଣ୍ଣମାଳା ସ୍ୱେମାନ ବର୍ଣ୍ଣମାଳାଠାରୁ ପୃଥକ । ଇଂରେଜରେ Supkar ସିଗଲିକ୍‌ରେ Cynkap ହେବ । ସିଗଲିକ୍‌ରେ ନେହେରୁଙ୍କ ନାମ Hepy ଲେଖାଯାଏ ।

ଲିପି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯୋଗୁଁ ଯେଉଁ ଗୋଟିଏ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ, ତାହା ବିଭାଜିତା ରୂପ ଧାରଣ କରିପାରେ । ଏହାର ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ ଦେଉଛି । ଆମେ ରୁଷୀୟ ହୋଟେଲରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲୁ ଯେ ଟେବୁଲ୍‌ରେ ଗୁଆସ ଓ ଦୁଇ ବୋତଲ ପାନୀୟ ରଖାଯାଇଛି ଓ ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ବୋତଲରେ ଲେଖାଅଛି Cemple । ଏଥିରୁ ସାଧାରଣ ଲୋକର ଧାରଣା ହେବ ଯେ ଏ ପାନୀୟଟି ‘ସେମ୍ପେଲ୍’ ବା ତହିଁର ମାମୁ ସୂଅ ଭଳି । କିନ୍ତୁ ସିଗଲିକ୍ ଲିପିରେ ରୁପାନ୍ତରିତ କଲେ ଏହା ହେବ SYTRI’ ଅର୍ଥାତ୍ Citrus ଅର୍ଥାତ୍ ବୋତଲରେ ଲେମୋନେଡ଼ ବା ଲେମ୍ବୁ ପାଣି ଅଛି—ନିହାତ ନିସ୍ତମିତ ପାନୀୟ !

ରୁଷିଆକୁ ଲୁହା ପର୍ଦା (Iron Curtain)ର ଦେଶ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଏହାର କାରଣ ଅନ୍ୟ ଦେଶର ଲୋକେ ରୁଷ ଭାଷା ଓ ସିଗଲିକ୍ ଲିପି ଅସ୍ପଷ୍ଟ କରି ସେ ଦେଶର ଲୋକଙ୍କ ସହିତ ଭାବର ଆଦାନପ୍ରଦାନ କରିବା କଷ୍ଟକର । ଏହାଛଡ଼ା ଟେଲିଫୋନ ଡିରେକ୍ଟସ୍ ଅଲ୍ ସଂଖ୍ୟାରେ ଛପା ହୋଇଥାଏ । ନିଜର ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ବା ବ୍ୟବସାୟିକ ସମ୍ପର୍କ ଥିବା ଟେଲିଫୋନ ନମ୍ବରମାନ ନିଜ ହାତରେ ଲେଖିରଖିବା ଉଚିତ ବୋଲି ପରମର୍ଶ ଦିଆଯାଇ ଥାଏ ।

୧୯୮୭ ମସିହା ଜୁନ ୧୭ ତାରିଖ ଆମେ ଏଆର ଇଣ୍ଡିଆ ବିମାନ ଯୋଗେ ଯୋଉ ଏକ୍ସ ପୁନିୟନ୍‌ର ରାଜଧାନୀ ମସ୍କୋ ଅରମ୍ଭରେ ଯାଯା କଲୁ । ମସ୍କୋ ଓ ଦିଲ୍ଲୀ ମଧ୍ୟରେ ସମୟର ବ୍ୟବଧାନ ଅତ୍ୟଧିକ ଦୂର । ଆମେ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲିବେଳେ ଆମ ହାତ ଘଡ଼ିରେ ତିନିଟା ବାଜିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ମସ୍କୋର ସମୟ ସାତେ ବାରଟା ହୋଇଥିଲା । ଆମ ଦେଶରେ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ବର୍ଷସାରା ପ୍ରାୟ ଗୋଟିଏ ନିୟମରେ ଚଳୁଥିବାର ଜଣାଯାଏ । ମାତ୍ର ରୁଷିଆରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟ ବୋଧହୁଏ କୌଣସି ନିୟମ ମାନନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଲେନିନ୍ ଗ୍ରାଡ଼୍‌ରେ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ କିନ୍ତୁ ମାସରେ ସାତଦିନ ସାତରାତି ଉଜାଗର ରହିନ୍ତି ଓ ତି ଦେମ୍ବର ମାସରେ ବରଫ୍ ଥଣ୍ଡାରେ କମଳ ଘୋଡ଼ ହୋଇ ଶୋଇଯାନ୍ତି । କେତେବେଳେ ଟିକିଏ ଉଠିଲେ ପୁଣି ଶୋଇଯାନ୍ତି । ଆମ ଭାରତବାସୀଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସମୟର ଏ

ଅନୁପ୍ରାପ୍ତି ବାଧ୍ୟ । ଲେଟ ଆମକୁ ଭାରତୀୟ ସମୟାନୁବର୍ତ୍ତିତା (Indian Punctuality) ବିଷୟରେ ଥିବା କରନ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ କାହିଁ ? ସେମାନେ ତ ସମୟ ଦେବତା ସୂଚକ ସମୟାନୁବର୍ତ୍ତିତା ହେବା ପାଇଁ ପଦେ ହେଲେ କହନ୍ତି ନାହିଁ ?

ମସ୍ତେରେ ପ୍ରଥମ ସ୍ତରର ଅଭିଜ୍ଞତା ମୁଁ ଭୁଲି ପାରୁନାହିଁ । ସେଇଟା ଥିଲା ବିଦେଶରେ ମୋର ପ୍ରଥମ ସ୍ତରୀୟାପନ । ସ୍ବାଦିଆ ବାରିଆରେ କାନ୍ଥ ହୋଇ ଶୋଇଥାଏ ନଦ ଭାଙ୍ଗିଲେବଳକୁ ଶୁଣିଆଡ଼େ ପ୍ରବଳ ସୂଚନାଲେଖ । ଉଠିବାକୁ ଖୁବ୍ ଡେରି ହୋଇ ଗଲା କି ? ଅଥଚ ଦେହର ଅଳସ କମି ନାହିଁ । ଚଟାପଟ୍ ଉଠି ଗାଧୁଆ ଘରକୁ ଶୋଇ ପାଇଁ ଗଲା । ଡେରିଲା ବେଳକୁ ଦେଖିଲି ହାତ ଘଡ଼ିରେ ଚିନିଟା ବାଜି ପନ୍ଦର ମିନିଟ୍ । ଝରଝର ପର୍ବା ଆଡ଼େଇ ଦେଖିଲେବଳକୁ ଗୁଜପଥ ଜନଗଣ୍ୟ । ମସ୍ତେରେ ଲେଟେ ଏତେ ଖରାରେ ମଧ୍ୟ ଶୋଇଥାନ୍ତି ? ମୋର ଘଡ଼ି କ'ଣ ଶୋଇଥିଲା ? ସୁଖି ଦେଖିଲି ହାତ ଘଡ଼ିର ମିନିଟ୍ କଣ୍ଟାଟି ପନ୍ଦର ମିନିଟ୍‌ରୁ କୋଡ଼ିଏ ମିନିଟ୍‌କୁ ଆଗେଇ ଯାଇଛି । ଆଉ ଅଡ଼େଇ ଘଣ୍ଟା ନ ଗଲେ ପ୍ରକୃତ ସକାଳ ହେବନାହିଁ ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କଠାରୁ ରୁଷିଆ କେତେ ବିଷୟରେ ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ, ସେ ବିଷୟରେ କେତେକଥା ଏଠାରେ ଲେଖୁଛି ।

ଦକ୍ଷିଣ ହେଉଛି ଭାରତବର୍ଷର ଗୁଣଧାମା । ସେଠାରେ ବିଜୟ ନଗର, ମାନ ନଗର ଆଦି ଅସଂଖ୍ୟ ସୁପରିଚିତ ଥିଲା । ନାମରୁ ହିଁ ଅସଂଖ୍ୟ ବିଶେଷତ୍ବ ସ୍ପଷ୍ଟ । ସାବଧାନରେ ସମତାକୁ ମୌଳିକ ଅଧିକାର ଓ ରାଜନୈତିକ ଦର୍ଶନର ସଂଗଠନୀୟ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟବାନ ଗଠି ରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କଲେ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତରରେ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ । V I P ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର କାନୁନ୍ । ହାଜିମଙ୍କର ଅତି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଫାଇଲ ମଧ୍ୟ ନିଆଣ୍ଟା କରିବା ପାଇଁ କଣେ ଚତୁର୍ଥଶ୍ରେଣୀ କର୍ମଚାରୀ ପଛେ ପଛେ ଯିବା ଅଭ୍ୟାସକାରୀ । ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଫେସର ଓ ଉଚ୍ଚତମ ମଧ୍ୟ ଡାକ୍ତରମଣ୍ଡଳ, ଡାକ୍ତା ଦେବାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପାଠ ପଢ଼ାଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବରାବର ରହୁଥିବ । ମୋଟର ଗାଡ଼ି ପଛ ସିଟ୍‌ରେ ସାହେବ ଯାଆନା ସିଟ୍‌ରେ ଗୁଲନ ଓ ଚପରଶୀ ଆଦି ।

ଆମେ ରୁଷିଆରେ ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳେ ମୋଟରରେ ଯାତାରେ ବାହାରିଲେ ବେଳେ ଛାଇଭର ସହଜ କରିମର୍ଦ୍ଦନ କରି (ଡିବରଏ ଉଠାନ୍ତୁ), ‘ଗୁଡ୍‌ମର୍ଣ୍ଣିଂ’ କହୁଥିଲୁଁ ।

ବିଶ୍ବକବି ରସାଳୁନାଥ ଠାକୁର ୧୯୩୦ ମସିହାରେ ରୁଷିଆ ଯାତାବେଳେ “ରୁଷିଆର ଚିଠି” ନାମକ କେତେ ପତ୍ର ରଚନା କରିଥିଲେ । ସେ ସେଥିରେ ଲେଖିଛନ୍ତି—

“ଏଠାକୁ ଆସି ଯେଉଁଟା ମୋର ଆଖିକୁ ଭଲ ଦେଖିଛି, ସେଟା ହେଲା ଧନରାମର ଲଜରାବର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚିରୋଧାନ ।”

ଅମେ ୧୯୭୮ ମସିହାରେ ମଧ୍ୟ ରାଜଧାନୀ ମଣ୍ଡଳରେ ଦେହ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିଲୁ । କେଶବପୁର, ଶୁକଳେଶ, ଶାନ୍ତି, ପେସୁ, ବୁଢ଼ି, ବ୍ୟବସାୟ—ସବୁଥିରେ ସମତା । ୧୯୫୭ ମସିହାରେ ଭରଣରେ ଦେଖିଥିଲି ହଜାର ହଜାର କର୍ମଚାରୀ ପାଇକେଲରେ କେନ୍ଦ୍ର ସେକ୍ଟରରେ ରହିବାକୁ ଯାଉଥିବାର । ଛକଟେ କର୍ମଚାରୀ ପାଇଁ ମୋଟର ଗାଡ଼ି । ୧୯୭୮ ମସିହାରେ ମଣ୍ଡଳରେ କର୍ମଚାରୀମାନେ ପଦଚଳରେ କର୍ମଚାରୀକୁ ଯାଉଥିଲେବେଳେ ମନେ ହେଉଥିଲା ପରେ କି ଏକ ଭରଣ ଶୋଭାଯାତ୍ରା ଅଟେଇ ଶୁଭ । ମହାନଗରରେ ମଧ୍ୟ ମୋଟର ଗାଡ଼ି ସଂଖ୍ୟା ଅତି ସୀମିତ । ଯୋଗ୍ୟତା ଦେଖି ଓ ନିଜେ ଯାତ୍ରା ଶେଷକରି ସେ ବର୍ଷ କୁଲର ମାସରେ ମୋର ଅସୁସ୍ଥ, ଲଣ୍ଡନ ଫିରିଙ୍ଗି କଲେଜ ଅଫ୍ ହାଏନସ୍ ପ୍ରାଧ୍ୟାପକ ଡକ୍ଟର ଡେବିଡ଼ ଡାଙ୍କେ ଘରେ ଅତିଥି ହେଲେ । ଡକ୍ଟର ଦାଶ ପଦ୍ମବତୀରେ ବହୁଥିଲେ ଓ ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରାତଃସ୍ମୃତି ପରେ କାର୍ଯ୍ୟ ଯୋଗେ କଲେଜକୁ ଆସନ୍ତି । ଅତିଥି ଛାତ୍ରମଣ୍ଡଳେ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ମୋଟର ଗାଡ଼ି ଅଟେଇ । ପଦେ ପଦେ ଛାତ୍ରମଣ୍ଡଳ ପୋଲିସ୍ ଗାଡ଼ିର ଧାଡ଼ିମାନ ଅଟେଇ ଓ ବାଆଁରୁ ଡାହାଣକୁ ଓ ପଛରୁ ଆଗକୁ ଗାଡ଼ିମାନ ଗୁଡ଼ି । ଲଣ୍ଡନ ଛାତ୍ରମଣ୍ଡଳ ଟ୍ରାନ୍ସ୍ ପାଖରେ କୌଣସି ପଦଯାତ୍ରୀ ମୋଟର ଗାଡ଼ିଠାରୁ ଦୂରରେ ରହିବାକୁ ଯାଉଥାନ୍ତି । ୧୯୮୭ ମସିହାରେ କାନାଡା ଓ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାରେ ପର୍ଯ୍ୟଟନ କରିଛୁ । ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କରେ ପଦଯାତ୍ରୀ ପ୍ରାୟ ଦେଖାଯାଉ ନ ଥିଲେ । ଶବ୍ଦ ହେଉ ମାଲିକ ରାଷ୍ଟ୍ର (କିଶୋରୀ କାନାଡାରେ)—ଏ ଅଞ୍ଚଳେ ରାଜ୍ୟ ଲାଲ୍ ଓ ଗପବତୀ ଦିଗରୁ ରାଜ୍ୟଲେ ମୋଟର ଗାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ହୋଇ ଅନେକାଦି ହୋଇ ଧାଡ଼ିଥିଲେ ।

ବୁଝିଆର ଅର୍ଥନୀତି ମଧ୍ୟ ପଶ୍ଚିମ ଇଉରୋପ ଓ ଆମେରିକାର ଅର୍ଥନୀତିରୁ ଭିନ୍ନ । ଆମର ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅପରାଧ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଚିହ୍ନ ଅଛି । ବାକିବଳରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ କଥା ଅଛି—ଦୈନିକ ଶାନ୍ତିର ପରଶ୍ରମ ସହ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସିଧାର ସମ୍ପର୍କ । ଡକ୍ଟର ଆଇଜାକ୍ ହାୟା ଏ ନିୟମ ପାଳନ କରାକୁ ନୈତିକତା ମନେ କରୁଥିଲେ—ଅର୍ଥାତ୍ ଲୋକ ଯେତେ ଧନୀ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଶାନ୍ତିର ପରଶ୍ରମ କଲେ ହିଁ ସେ ଶାନ୍ତିବାସୀ ଅଧିକାର ପାଏ । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧି ମଧ୍ୟ କହୁଥିଲେ ଧନବାନ୍ ଲୋକେ ନ୍ୟାୟମ ପ୍ରୟୋଗରୁ ଅଧିକ ଧନସମ୍ପତ୍ତି ଘରେ ରଖୁଥିବାରୁ ରାଜ୍ୟ ଲୋକଙ୍କର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଓ ଧନମାନେ ନିଜ ନିଜକୁ ସମାଜର ଶ୍ରଷ୍ଟିରୂପେ ବିବେଚନା କରିବା ଉଚିତ ।

ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଭାବୁଛି ଯେ ଯୌଣସି ସାଧାରଣ ଓକଲଙ୍କ କଥା । ସେ ନିଜର ବ୍ୟାପାର ବୁଝି ପ୍ରୟୋଗ କରି ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରି ସେନାର କରୁଛନ୍ତି । କେତେ ଲୋକଙ୍କୁ ଡାକ୍ତରୀରୁ ରକ୍ଷା କରୁଛନ୍ତି । ଧରଣୀରେ ସେ ଗୋଟିଏ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଦଶଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ପାଇଲେ । ଟେକ୍ସସ୍ ଦେଲ ପରେ ବାକି ଟଙ୍କା ସେ ବେଙ୍କରେ ଜମା କରି ମାତ୍ର ଦୁଇ ଲକ୍ଷ ପାଞ୍ଚ ହଜାର ଟଙ୍କା ସୁଧ ପାଆନ୍ତି, ତେବେ ତାଙ୍କୁ ଆଉ

ଓଳଲୁଚି କରବା ଦରକାର ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଅର୍ଥିକ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ହେଲା । ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ବନ୍ଧ୍ୟା ଓ ବୁଦ୍ଧି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନୁରୋଧ ହେଲା । ଆମ ଦେଶରେ ଅନେକ ଲୋକ ବସି ଖାଇବାଟା ପଥର କରିନ୍ତି । ଟଙ୍କାରୁ ସୁଧ ମିଳେ । ସଞ୍ଚୟ ଯୋଜନା ଅନେକ । ସବୁ ଉଡ଼ା ପାଇବା ଏହାର ରୂପାନ୍ତର ।

ମାତ୍ର ରୁଷିଆରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସଞ୍ଚୟ ପ୍ରାୟ ଅର୍ଥହୀନ । ଏଥିପାଇଁ ପରିବାରର ଆୟ ମାତ୍ର ଶେଷକୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଦୁର୍ଗାୟ ବିଶ୍ୱସ୍ତରେ ଜନସଂଖ୍ୟା ହ୍ରାସ ଯୋଗୁଁ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱଳ୍ପ ଜୀବନରେ ସମସ୍ତକୁ କାମ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ତେଣୁ ବେକାରୀ ନାହିଁ ବୋଲି ମନେ ହେଲା । ବୁଢ଼ୀମାନଙ୍କୁ ଘରରେ ହୋଟେଲରେ ଲିଫ୍ଟ ଚଳାଇବା ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବାର ଦେଖିଲି । ସ୍କୁଲମାନ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ । ସେହିପରି ଜୀବପାତାଳୀମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ନର୍ସ, ଡାକ୍ତରୀ ଓ ଅଧିକାଂଶ ଡାକ୍ତର ମହଲା । ନବଜାତ ଶିଶୁ ଓ ଛୋଟ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଶିଶୁଗୃହର ସହଠାରେ—ଯେପରି ମାଆମାନେ କାମ କରିପାରିବେ । ଆମ ଦେଶରେ ଜନ ବିସ୍ତୋରଣ ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ କେତେ ପ୍ରୟାସ, ସୂଚକ ପଦ୍ଧତି ବିଚାରଣ ଆଦି ଚାଲିଛି । ସୋଭିଏଟ୍ ଦେଶରେ ଅଧିକ ସନ୍ତାନ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ରୁଧିରା ମହଲାକୁ ଦେଶର ବାସକୀନା ପୁରସ୍କାର ଓ ମେଡ଼ାଲ ଦିଆଯାଏ । କୋଠ ଗୁଡ଼ିକ ସଫା । ଆମେ ମଫସଲ ଅଞ୍ଚଳରେ କୋଠଗୁଡ଼ିକ ବୁଲି ଦେଖିଥିଲୁ । ରୁଷିଆର ଅର୍ଥନୀତି ପଶ୍ଚିମ ଏସିଆ ଅର୍ଥନୀତିଠାରୁ ଭିନ୍ନ ଥିଲା । ପେଟ୍ରୋଲିୟମ ଓ ଗ୍ରାସନିଷ୍ଠ ମାତ୍ର ପ୍ରଚାଳନ ଫଳରେ ଏଥିରେ ବ୍ୟାପକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଛି ।

ସେ ଦେଶରେ ହମାନ ଅବାଧ ହୋଇଛି । ଆମ ଦେଶର କଲ୍ୟାଣମଣ୍ଡପ ପରି ସେ ଦେଶରେ ସହର ଓ ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ କଲ୍ୟାଣମଣ୍ଡପକୁ 'Palace of Marriage' କୁହାଯାଏ । ସେଠାରେ ଅତି ଅଳ୍ପ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଓ ଅଳ୍ପ ସମୟରେ ବିବାହ ସମ୍ପନ୍ନ ହୁଏ । ବର ଓ କନ୍ୟାଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିବାହ ପୋଷାକ ଓ ମୁଦ୍ରା ମଧ୍ୟ ଉଡ଼ାରେ ମିଳେ । ଫଟୋଗ୍ରାଫର ବର, କନ୍ୟା ଓ ସେମାନଙ୍କର ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ଫଟୋ ଉଠାନ୍ତି । ବର, କନ୍ୟା ଓ ପାଖୀ ବିବାହ ଅଫିସରଙ୍କ ଆଗରେ ବିବାହ ଶପଥ ନେଇ ବିବାହ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାର୍ରେ ଦସ୍ତଖତ କରନ୍ତି । ବିବାହର ପ୍ରମାଣପତ୍ର ହସ୍ତତ୍ତ୍ୱ କରନ୍ତି । ବନ୍ଧୁମିଳନ ପାଇଁ କେକ୍, ମିଷ୍ଟାନ୍ନ ଓ ଉଡ଼ିଆ ଆଦି ପାନୀୟ ସବୁ ସେହିଠାରେ ମିଳେ । ଏତିକରେ ବିବାହ ଉତ୍ସବ ସମାପ୍ତ ହୁଏ । ତହିଁ ଉତ୍ସବୁ ବର ଓ ବଧୂ ଉଭୟେ ନିଜ ନିଜ କାମକୁ ଯାଆନ୍ତି । ନା ଅଛି ଯୋଗୁଁକର ଝାମେଲ ନା ଅଛି, ବାଜା, ଚାଣ, ଭୋଜିସଜ୍ଜା ବୋଝ ।

ରୁଷିଆରେ କୌଣସି ଶିଶୁ ଅବୈଧ ସନ୍ତାନ ନୁହେଁ । ଆଧୁନିକ ରୁଷିୟ ଜୀବନର ଚନ୍ଦ୍ର ଅବଶ୍ୟ ଆମେ ରୁଷିୟ ସାହିତ୍ୟରୁ ପଢ଼ୁ । ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ବୋଗସ ପାସ୍ତରନାକ, ମିଖାଇଲ୍ ଶୋକୋଲୋଭ ଓ ଆଲେକ୍ସାଣ୍ଡର ବୋଲ୍‌ସେନିନ—ତିନିଜଣ ସାହିତ୍ୟିକ ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର ପାଇଛନ୍ତି । ଆଧୁନିକ ରୁଷିୟ ଜୀବନର ଚନ୍ଦ୍ର ସେମାନଙ୍କର

ସାହିତ୍ୟରେ ଅଛି । ସାମ୍ବାନୀନାନ୍ ଓ ସୋଲ୍‌ଫେନିସ୍‌ସିନ୍ ପୁଣି ବୁଝାସ୍ ସାହିତ୍ୟ
ଜଗତରେ ଅସାଧାରଣ ଥିଲେ, ଏବେ ଯେତେବେଳେ ପରେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଦେଶର
ସାହିତ୍ୟକମାନଙ୍କର ଦ୍ଵାରା ଆଦୃତ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ବୁଝିଆର ଆଉ ଗୋଟିଏ ବିଶେଷତ୍ଵ ମୋତେ ଚମତ୍କୃତ କରିଥିଲା । ସେଟା
ହେଉଛି ବିଜ୍ଞାପନର ଅଭାବ । ଆମ ଦେଶରେ ଅଧିକାଂଶ ବ୍ୟବ କାଗଜର ପ୍ରାୟ
ଶତକଡ଼ା ସ୍ଥାନୀୟ ଭାବେ ବିଜ୍ଞାପନ । ଟେଲିଫୋନରେ ଗୋଡ଼ରେନ୍ ସାବୁନ ଓ ଫ୍ରିଜ୍,
ନମ୍‌ସ୍ ଓ ହୁଇଲ୍ ଓ ଟ୍ରାଣ୍ଠିଂ ପାଉଡ଼ର, ଲେଗେଟ୍ ଓ କ୍ଲୋଜ୍‌ଅପ୍ ଡେସ୍କାଲ୍ ଫିମ୍
ଆଦିର ବହୁଳ ବିଜ୍ଞାପନ ।

ବିଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ବସ୍, ଟ୍ରାମ୍, ରାସ୍ତା, ଘାଟ ସବୁଆଡ଼େ ବିଜ୍ଞାପନ—ବିରାଟ
ହୋର୍ଡିଂମାନ—ଅନୁକ୍ରମେ ପିଲାଲେ ଖୁସି ହେବ, ଡକ୍‌ହୁଲ ସିଗାରେଟ୍, କାଡ଼ିଲକ୍
ମୋଟର ଆଦି । ରାତିରେ ରଜାବରଜା ନିଆଁ ଆଲୁଅରେ ବ୍ରୁକ୍‌ବ୍ରୁକ୍, ବାଟା ନୋଡା,
ସିଲେକ୍ଟ କଲର ବିଜ୍ଞାପନ । ଖବର କାଗଜରେ ସିନେମା, ଥିଏଟର, ହୋଟେଲ,
ଟାଇପ୍ ରାଇଟର, କର୍ମିଡାଲ୍, ବିବାହ ବିଜ୍ଞାପନ ଆଦିରେ ଭରପୂର ।

ମସ୍ତେ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରୋଟ ବଡ଼ ସହରରେ ବିଜ୍ଞାପନର ଘଟା ନାହିଁ । ଏକମାତ୍ର
ବିଜ୍ଞାପନ ରାସ୍ତା । ବଡ଼ ବଡ଼ କୋଠାଘରମାନଙ୍କରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅକ୍ଷରରେ ବିଜ୍ଞାପନ ‘ଶ୍ରମର
ଜୟ ହେଉ’ ‘ମିର ମିର (ବିଶ୍ଵରେ ଶାନ୍ତି ହେଉ) ଇତ୍ୟାଦି । ଖବର କାଗଜମାନଙ୍କରେ
ବିଜ୍ଞାପନ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କର ଆକାର ଗ୍ରୋଟ । ଉଦାହରଣ ସ୍ଵରୂପ
ସୋଭିଏଟ୍ ଦେଶର ସବାସେନ୍ସା ଅଧିକ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଖବରକାଗଜ ‘ପ୍ରାଭ୍‌ଦା’ (ସତ୍ୟ),
ବା ‘ଇଲ୍‌ଭେସ୍ତିଆ’ (ଇସ୍ତାହାର)ର ଆକାର ଆମ ଓଡ଼ିଶାର ‘ସମାଜ’ଠାରୁ ବଡ଼ ନୁହେଁ ।
ନହିଁର ରୁନାରେ “ନିଉସ୍‌କି ଟାଇମ୍‌ସ୍” ବା ‘ଡିକାଗୋ ଟ୍ରାନ୍ସ୍‌କ୍’ର ରବିବାର ସଂଖ୍ୟା
ଆମ ଦେଶର ‘ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍’ ସାଇଜର ଶହେ ଗୁଣା । ମୂଲ୍ୟ ଶସ୍ତା (?)—ଏକ ଡଲର—
ସାତଗୁଣ୍ଠ ମୁଦ୍ରାରେ ଏବେ ଚିତ୍ତଗଟକା । (୧୯୯୯ ମସିହା) ।

ବାଟା, ଲଜାମା, କରୋନା କୋଡା ପକ୍ଷରର ପ୍ରତିଷ୍ଠା । ତେଣୁ ବିଜ୍ଞାପନର
ପ୍ରୟୋଗନ । ସେହିପରି ବ୍ରୁକ୍‌ବ୍ରୁକ୍, ଲିଫ୍‌ଟନ୍, ଟାଟା ଆଦିଙ୍କର ସ୍ତମ୍ଭ ; କୋଷ୍ଟାର୍କ, ଓଲଡା
ଭିଡ଼ିଓକନ୍ ଆଦି ଟେଲିଭିଜନ୍ ସେଟ୍ ; ଲିକସ, ରେକ୍‌ସୋନା, ମହାଶୂର ଚନ୍ଦନ, ମାଗୋ,
ପାମୋଲିଭ ସାବୁନ୍, କିନ୍ତୁ ଯଦି କେବଳ ଗୋଟିଏ କମ୍ପାନୀର କୋଡା ବା ସ୍ତମ୍ଭ ବା
ସାବୁନ୍ ଚଳୁଥାନ୍ତା, ତେବେ ବିଭିନ୍ନ ନାମକରଣ ଦରକାର ପଡ଼ନ୍ତା ନାହିଁ ବା ବିଜ୍ଞାପନ
ଦରକାର ପଡ଼ନ୍ତା ନାହିଁ । ସୋଭିଏଟ୍ ଦେଶରେ ସଂଖ୍ୟାତ୍ରୟରେ ପ୍ରତିସାପକ୍ଷ ନାହିଁ ।
ତେଣୁ ସାବୁନ୍, ସୋ, ପାଉଡ଼ର ଆଦିରେ ବିବିଧତା ନାହିଁ । ମୋଟର ଗାଡ଼ି ମଧ୍ୟ ଭଲଗା
ଓ କିମ୍—ସାଧାରଣତଃ ଦୁଇଟି ନାମ ।

ମସ୍ତୋର ପଟୋଡ଼କୁଷ୍ଠ ପ୍ରେଷାଳୟ ଲେଖିଏ ବିରାଟ ଥପଟେ—ବାହାରୁ ଏତେ ଉତ୍ତରାବଳ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଆମେ (ପାଲି ଆମେଷ୍ଟାଣ୍ଡ ଦଳ) ଶଶିଷ୍ଠ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ରୂପେ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ଚଳିଏ ଥପଟରକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ହୁଅ ମହଲ ବେଳକଳ ଅଛି । ଇନ୍ଦ୍ରଦେବର ଅଧିକାଂଶ ପ୍ରେଷାଳୟଠାରୁ ବଡ଼ । ବଲ୍ଲଣ ଥପଟର ବାଲେ ନୂତନ ଅବଶ୍ୟ ଦର୍ଶନୀୟ । ଆମ ପାଲିଲେସ୍, ଉଲନୋର ଆଦି ବୃକ୍ଷବିଦ୍ୟାତ *Prima Ballerina* ଏହି ଥପଟରେ ପ୍ରଥମ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଦେଖିବାକୁ କରୁଥିଲେ । ପ୍ରଥମର ପ୍ରାୟ ପ୍ରତି ବର୍ଷର ବ୍ୟକ୍ତି ଯେଉଁ ଚାଲେ ନାଚ ଦେଖି ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଛନ୍ତି । ଆମେ ଯେଉଁ ଦିନରେ ଏହି ଥପଟରକୁ ଯାଇଥିଲୁ, ସେହି ଦିନରେ ‘ଶେଲ୍‌ବୁକ୍’ ବା ‘ରୁଆକାଡ଼’ ନୂତନ ପରିବେଷିତ ହେଉଥିଲା । ‘ରୁଆକାଡ଼’ ଅବଶ୍ୟ ଏକ ପ୍ରଗତି ମାତ୍ର । ଆମେ ଯେଉଁ ଆଦାନରେ ବସି ଯେଉଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନୂତନ ଦେଖୁଥିଲୁ, ସାଠିଏରୁ ଅଧିକ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ପ୍ରଦର୍ଶନ ହେଉ ଆଦାନରୁ ଗୁଣିଆର ପ୍ରମାଣ ପରିଚାର ସେହି ନୂତନ ଦେଖିଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବୁ ଥିଲେ । ବାଲେସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠର ପର୍ଯ୍ୟାୟ ନାହିଁ । ଅତଏବ ପ୍ରଥମର ଯେ କୌଣସି ଶ୍ରେଷ୍ଠାଶ୍ରମୀ ଲୋକ ପରରେ ଉପସ୍ଥାପନ ।

ମସ୍ତୋ ନଗରର ଜନସଂଖ୍ୟା ସେତେବେଳେ ଥିଲା କ୍ଷୁଦ୍ର । ମସ୍ତୋ ନଗର କଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ନଗରୀଟି ଲେନିନଙ୍କ ସମୟରୁ ଦେଶର ରାଜଧାନୀ ରୂପେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ତତ୍ତ୍ୱପୂର୍ବକ ବହୁ ବର୍ଷ ଧରି ଲେନିନଗ୍ରାଡ଼ ଯୋଡ଼ାଏରୁ ଦେଶର ରାଜଧାନୀ ଥିଲା । ମସ୍ତୋ ବୃକ୍ଷବିଦ୍ୟାଳୟ ଏ ନଗରର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସୌଧ । ଆମେ ସେ ବୃକ୍ଷବିଦ୍ୟାଳୟର ବେତେ ମହଲ ଉପରୁ ସେ ନଗରୀର ଶୋଭା ନିଶ୍ଚୟ କରିଥିଲୁ । ମୁଁ ମୋର ଲେଖା କେତେଟି ଓଡ଼ିଆ ପୁସ୍ତକ ବୃକ୍ଷବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଠାଗାରକୁ ଉପହାର ଦେଲି ।

ମସ୍ତୋରେ କେମ୍‌ଲିନ୍ ବା ଦୁର୍ଗ ଏକ ଅବଶ୍ୟ ଦର୍ଶନୀୟ ସ୍ଥାନ । କେମ୍‌ଲିନ୍‌ରେ ଲେନିନ୍ ଦମ୍ଭପଙ୍କର ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ କୋଂଗ୍ରେସ ଦେଖି ଅପ୍ୟାୟିତ ହେଲୁ ।

ମସ୍ତୋରେ ପାଲିଆମେଷ୍ଟା ବୈଠକ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ପାଲିଆମେଷ୍ଟାର ଦୁଇଟି ପଲ୍ଲୀ (ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ପାଲିଆମେଷ୍ଟାର ଦୁଇଟି ପଲ୍ଲୀ) ମିଳିତ ବୈଠକରେ ଆମେ ଦର୍ଶକ ଗେଲେରିରେ ଆଇ ପର୍ଯ୍ୟାମାନଙ୍କର ସମ୍ମୁଖେ ନିଜର କଲୁ । ବୈଠକରେ ହଜାରେରୁ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ସଭ୍ୟ ଥିଲେ । ପ୍ରମୁଖ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର । ସାଥୀ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ସେତେବେଳେ ଦେଶ ଓ ଦଳର ସର୍ବୋଚ୍ଚ କର୍ମକର୍ତ୍ତା ଥିଲେ ।

ମସ୍ତୋର ଦୁର୍ଦ୍ଦିପ୍ତି ହେଉଛି—ଲଲିନକ—*Red square* ବା *Krlsnaya Plochard*) ଆମ ଦର୍ଶନୀର ରାଜପଥ ସହର ଚଳିଯାଏ । ସେଇ ପାଖରେ ଲେନିନଙ୍କର ପ୍ରମାଣପାଠ—ଆଉ ଏକ ଅବଶ୍ୟ ଦର୍ଶନୀୟ ସ୍ଥାନ । ଲେନିନଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁର ତେସ୍ତାଲିଶ ବର୍ଷ

ପରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦର୍ଶନବାଧୀଙ୍କର ଲମ୍ବା ଧାଡ଼ି ଲାଗିଛି (ମାତ୍ରକୁ କେତେ ବଡ଼ ଦିନ ପ୍ରତି) । ଆମେ ଉନେ ସେଠାରେ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଯାଇଥିଲୁଁ । ଭାରତୀୟ ଦୂତାବାସ ସୁସ୍ଥମାନ୍ତର ଚ୍ୟାନ୍ସା କରିଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ରେଡ଼୍ଡୀ ଓ ଆମ୍ଭେମାନେ ତାହା ଅର୍ପଣ କଲୁ । ସମାଧି ପାଠ ମଧ୍ୟରେ ଲେନିନଙ୍କର ମରଣଶବ୍ଦ କାତର ଶବ୍ଦାଧାର ଭିତରେ ରହିତ ସମସ୍ତଙ୍କର ଦର୍ଶନ ପାଇଁ । ଶବ୍ଦର ଯେପରି ମଳିନ ନହୁଏ, ସେଥିପାଇଁ ମଝି ମଝିରେ ରାସାୟନିକ ପ୍ରତିସ୍ପାଦନା କରାଯାଇ ଥାଏ । ଇନ୍ଦିରା ଲେନିନଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି ଯେପରି ସେହିପରି ତାଙ୍କର ଶବ୍ଦର । ସେହି ଯେପରି ସେ ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ଗଭୀର ନିଦ୍ରାରେ ମଗ୍ନ ।

ମସ୍କୋରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ କର୍ମବ୍ୟାପ୍ତି ଦିନ । କେତେ ସ୍ଥାନ ପରିଦର୍ଶନ, କେତେ ବନ୍ଧୁ ମିଳନ, କେତେ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା, କେତେ ନୂତନ ଅଭିଜ୍ଞତା । ତୃତୀୟ ଦିନ ସାନ୍ଧ୍ୟ ସ୍ତେଜନ ପରେ ସାଇବିରିଆ ଅଭିମୁଖେ ଯାତ୍ରା କଲୁଁ । ସାଇବିରିଆର ଅର୍ଥ ଉତ୍ତର ଦିଗ । ଏହାକୁ ‘ସିବିର’ ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଭାରତବର୍ଷରେ ଯେପରି ଗୁରୁତର ଅପରାଧୀମାନଙ୍କୁ ଅଣ୍ଡାମାନକୁ ଦାସ୍ୟାଳୟ ଦଣ୍ଡ ଦେଉଥିଲେ, ରୁଷିଆରେ ସେହିପରି ପୁରୁଷ ଗୁରୁତର ଅପରାଧରେ ଅପରାଧୀମାନଙ୍କୁ ସାଇବିରିଆକୁ ନିର୍ବାସିତ କରାଯାଉଥିଲେ । ନିର୍ବାସନର ବିଭାଷିକାର କାହାଣୀ ରୁଷିୟା ସାହିତ୍ୟରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ମାତ୍ରାରେ ଅଛି ।

ଯୋଉଠି ଦେଶର ସଂସଦର House of Nationalities ର ସଭାପତି ପରମ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାଥୀ ପାଲଟୁଥିବୁ ମୁଲୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୃତଜ୍ଞତା ଶିକ୍ଷାଗୁରୁ ଅନୁସାରେ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଥାଆନ୍ତି । ସେ ନିଶ୍ଚୟ କି । ରୁଷ ଗ୍ରାମରେ ଏକ କବିତା ପୁସ୍ତକ ସେ ମୋତେ ଉପହାର ଦେଲେ । ସେ ହିନ୍ଦୀ ଗ୍ରାମରେ ଅନେକ ଥର ଆମକୁ କହୁଥିଲେ “ମୈ ଆପ୍ନୋ ପ୍ୟାର୍ କରତା ହୁଁ ।” ଅବଶ୍ୟ ଆମ ଦଳରେ କୌଣସି ମହିଳା ସଭ୍ୟା ନଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ ମାତ୍ର ୧୯୬୩ରେ । ପାର୍ଲିମେଣ୍ଟର ମୁଖ୍ୟ ସଭ୍ୟର ଭାର୍ତ୍ତବୃତ୍ତରେ ଆମେ ପଡ଼ିଥିଲେବଳକୁ ଶୀତ ନଥିଲେ । ପ୍ରବନ୍ଧ ଶୀତ ଯୋଗୁଁ ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ଟୁରୋ ବିଭାଷିକାମୟ ଥିଲେ । ସେଠାଠି ଭୂଗର୍ଭରେ ସୁନା, ଲୁହା, ମାଙ୍ଗାନିଜ, ଆଲୁମିନିୟମ, କୋଇଲା, ଅଭି, ଗ୍ରାଫାଇଟ୍ ଆଦି ପ୍ରଭୃତି ପରିମାଣରେ ଥିବାରୁ ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ଏବେ ସମୃଦ୍ଧ । ପ୍ରଭୃତି କୋଇଲା ଓ କଲବିୟାନ୍ ଯୋଗୁଁ ଓଲଟ ୭୦୦୦ରୁ କିଲୋୱାଟ୍ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ହେଉଥିବା ଫଳରେ ଏବେ ପ୍ରବଳ ଶୀତର ପ୍ରତିରୋଧ କରାଯାଉଛି । ଶୁଣି ନିର୍ମାତା ଲେନିନ୍ କହୁଥିଲେ, “କମ୍ୟୁନିଜମ = ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି + ଯୋଉଠି ଶକ୍ତି ।

ଏଠାରେ ବିରାଟ ଆଲୁମିନିୟମ କାରଖାନାର କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଏକ ଦମ୍ଭିତ କହୁଲେ, “ଇଂଲଣ୍ଡ, ଫ୍ରାନ୍ସ ଓ ଇଟାଲିରେ ଯେତେ ଆଲୁମିନିୟମ୍ ଉତ୍ପାଦନ ହୁଏ, ଏଠାରେ ତହିଁରୁ ଅଧିକ ଉତ୍ପାଦନ ହୁଏ ।”

ଭରତବର୍ଷରେ ଦିନେ ରହି ଆମେ ଆଉ ଏକ ବିଶ୍ୟାତ ସମ୍ବନ୍ଧ ବ୍ରାତମୁକୁ ଗଲୁ । ବ୍ରାତମୁରେ ଆଜ୍ଞାସ୍ୱ ନଦୀ ଉପରେ ୧୭୨ ମିଟର ଉଚ୍ଚ ଓ ପ୍ରାୟ ଏକ କଲେମିଟର ଓଢ଼ାର ବନ୍ଧ ନିର୍ମାଣ କରି ଜଳ ବିଦ୍ୟୁତ ଷଃଲକ୍ଷ କଲେକ୍ଟ୍ରାଟି ଉତ୍ପାଦନ କରାଯାଇଛି । ଶୀତଦିନେ ଜଳ ଉଣାରର ଉପର ଆସୁଥିବା କେତେ ଫୁଟ ମୋଟା ପାଣି ବରଫ ହୁଏ, ତଳସ୍ତରର ଜଳ ପ୍ରବାହତ ହୋଇ ଟର୍କବାଇନ୍ ଦେଇ ଯେଉଁ ପାଣି ବାହାରିଯାଏ ତାହା ବନ୍ଧର ଗେଟ୍ ଦେଇ ତଳକୁ ଜୋରରେ ଗଡ଼ିଯାଏ ଓ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ବରଫ ପାଲଟିଯାଏ ।

ବ୍ରାତମୁ ପାଣ୍ଠରେ ପୃଥିବୀ ବିଶ୍ୟାତ ବୈକାଳ ହ୍ରଦ, ଏ ହ୍ରଦର ପାଣି ମାଲ ଓ ସଫା । ମିଠାଜଳ ହ୍ରଦମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବୈକାଳ ହ୍ରଦ ପୃଥିବୀରେ ବୃନ୍ଦାମ । ଏଥିରେ ୨୩୦୦ ବର୍ଗ ଫୁଟ କଲେମିଟର ପାଣି ରହିଛି । ବୈକାଳ ହ୍ରଦରେ ଚିନିଶହ ଛତିଶଟି ନଦୀ ପଡ଼ିଛି, ମାତ୍ର ଏଥିରୁ କେବଳ ଗୋଟିଏ ନଦୀ ବାହାରିଛି ।

ଏ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ ରୂପ କଥା ଅଛି । ବୈକାଳର ଚିନିଶହ ଛତିଶଟି ପୁଅ ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ବୋଲି ଗେଲେକ୍ଟର ଝିଅ—ଝିଅଟିର ନାମ ଅଜ୍ଞାସ୍ୱ । ଝିଅଟି ବଡ଼ହୋଇ ସ୍ୱେଦିତ (ନଦୀ)ର ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଗଲା । ଏ ପ୍ରେମକୁ ବାପ ବୈକାଳ ପସନ୍ଦ କଲ ନାହିଁ । ଝିଅ କଣ ବାପର କଥା ମାନନ୍ତା ? ସେ ତ ପ୍ରେମପାଗଳା । ଘରୁ ପଳେଇଲା ସ୍ୱେଦିତ୍ ସହିତ । ବାପ ରାଜିଯାଇ ଝିଅ ଅଡ଼କୁ ଏକ ବିରାଟ ପଥର ଫିଙ୍ଗିଲା । ଝିଅ ଓ ତାର ପ୍ରେମିକର ଭାଗ୍ୟ ଭଲ । ଦୁହେଁ ଦୂରକୁ ବାହାରି ଯାଇଥିଲେ । ବୈକାଳ ହ୍ରଦର ଯେଉଁଠାରୁ ଅଜ୍ଞାସ୍ୱ ନଦୀ ବାହାରିଛି, ସେଠାରେ ଏକ ବିରାଟ ପଥରଥା ପାହାଡ଼ ଅଛି । ସେଥିରୁ ଏହି ଲେକନଥାର ଉତ୍ପତ୍ତି ।

ଭାରତବର୍ଷରୁ ବୈକାଳ ହ୍ରଦ ହଜାର ହଜାର ମାଇଲ ଦୂରରେ । ଅଥଚ ଆମ ଦେଶ ସହଜ ତାହାର କେତେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ! ପ୍ରତିବର୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଜନର ପକ୍ଷୀ ଶୀତ ଦିନେ ସାଇବିରିଆର ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଶୀତ ଯତ୍ୟ କରି ନଦୀର ଭାରତର ହ୍ରଦମାନଙ୍କୁ (ଚିଲିକା ଆଦି) ଆସିଥାନ୍ତି । କେତେ ପକ୍ଷୀ ତ ଏବେ ହାସଲୁଦ ଜଳଭଣ୍ଡାରକୁ ମଧ୍ୟ ଆସୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ହୁଏତ ବୈକାଳରୁ ଆସୁଥିଲେ ।

ସାଇବିରିଆ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଚଢ଼ି ଆସିଥିବା ଆମେ ପୁଣି ପଶ୍ଚିମକୁ ଯାତ୍ରା କରି ଉତ୍ତରାଖଣ୍ଡର ରାଜଧାନୀ ଡାହାଡ଼ରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ଏଠାର ସମସ୍ତ ଅଧିବାସୀ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦେଶର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ମୁସଲମାନ ଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କ ନାମ, ଧାର୍ମରୁ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣାଯାଏ । ଉତ୍ତରାଖଣ୍ଡର ସୋଭିଏଟ୍ ରେପ୍ଲାଇମେନ ଶ୍ରୀମତୀ ସ୍ୱାଦିତାର ନିସ୍ୱାମୀନୋଭାଙ୍କୁ ଭେଟିବାକୁ ଗଲୁ । ମୁସଲମାନ ରାଜ୍ୟରେ ପୂର୍ବେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଅଳ୍ପ ଶିକ୍ଷିତା ଥିଲେ । ମାତ୍ରାମ ସ୍ୱାଦିତାର ନିସ୍ୱାମୀନୋଭା ଏହାର ବର୍ଷ ବୟସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶିକ୍ଷଣ ଥିଲେ । ମାତ୍ର ପରେ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷା ଲାଭକରି ରେଲୱି ଇଞ୍ଜିନିୟର କଲେଜର

ତିଶ୍ରୀ ହାସଲ କଲେ । ଆମ ଘଟଣାରେ ଅଳ୍ପାୟ ବେଳେ ମାତାମ ସ୍ବାଦ୍ଗାର ଯେଠାକୁ ଲାଲ ବାହାଦୁର ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଆଗମନ ଓ ଅବସ୍ଥିତ ବିଦ୍ୟୋତର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କଲେ ।

ଏ ଅଞ୍ଚଳ ବହୁ ଗୋଦା ଧରି ଅସିଦ୍ଧିତ ଓ ଦୟାକାର ଆଲୋକରୁ ବଞ୍ଚିତ ଥିଲା । ୧୯୧୭ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ବିପ୍ଳବ ପରେ ଲୋକଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷିତ-କରିବାର ଓ ବୁଝାପ୍ରଥା ଉଠାଇବା ଓ ଅନେକ କୁସଂସ୍କାର ଦୂର କରିବାର ଯତ୍ନ ଉଦ୍ୟମ ହେଲା ।

୧୯୩୦ ମସିହାରେ ବିଶ୍ୱକବି ବୋଲ୍ସୋଭାୟ ଉତ୍କଳରେ ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଉତ୍କଳମେନ୍ଦ୍ରାନ୍ତକୁ ଗସ୍ତରେ ଯାଇଥିଲେ । ଅଳ୍ପ କେତେବର୍ଷରେ ହୋଇଥିବା ଏ ଅଞ୍ଚଳର ଉନ୍ନତିରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ସେ ‘ରାଣିଆର ଚିଠି’ରେ ଲେଖିଛନ୍ତି—

“ଏଇ ଜନବିଲେ ଦେଶରେ ହେଉ ଚିତ୍ତେ ହାତପାତାଳ, ତାହାର ଦଂଷ୍ଟା ଛଅ ଶହ । ମାତ୍ର ଉତ୍କଳମେନ୍ଦ୍ରାନ୍ତରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛବିଶ ହେଉ ଲୋକ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ହସ୍ତପିତାଳ ଯୋଗ । ଥିବାବୁ କୃଷିକର ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରି କହିଛନ୍ତି, “ତାହାର ଦଂଷ୍ଟାରେ ଉତ୍କଳମେନ୍ଦ୍ରାନ୍ତ ରୁଷିଆର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ଉଲ୍ଲାନାରେ ଦୁଃଖୀ-ପକ୍ଷରେ । ସେ ଦେଶର ଦୟାକାର ଅଗ୍ରଗତି ପାଇଁ ବାଲବଦାହ ଓ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ବିବାହ ପାଇଁ ବିଦ୍ରବ କରିବାର ପ୍ରଥାକୁ ବେଅଇନ କରାଯିବା ସୁଦ୍ଧା ବିଦ୍ରବରେ ବୁଝାଯାଇଛି ।”

ଏସିଆ ମହାଦେଶରେ ବ୍ୟାପକ ଲୁଣ୍ଠନ ଓ କଳେ-ଏ-ଅମ୍ ଦ୍ୱାରା ବିଭୀଷିକା ସୃଷ୍ଟି କରିଥିବା ତୈମୁରଲଙ୍ଗଙ୍କର ରାଜଧାନୀ ଥିଲା ଯମକେର । ଜୁନ ୧୯୩୩ରେ ଆମେ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ବିମାନ ଘାଟିରେ ମହଲା ଟେକ୍ସ୍ଟିଲ୍ ଡ୍ରାଫ୍ଟର ଦେଖିଲୁ । ସମରକନ୍ଦରେ ହିନ୍ଦୀ ଚଳିମ ‘ଦଂଷ୍ଟମ’ରୁ ଗୁଲୁଥିଲା ଓ ରେଡ୍‌ଓ ଷ୍ଟେସନରୁ ହିନ୍ଦୀ ଫିଲ୍ମ ସଙ୍ଗୀତ ‘ଉମ୍‌ହାସ ପ୍ରେମପଥ ପଡ଼କର -’ ସଙ୍ଗୀତ ଶୁଣି ସୁଖୀ ହେଲୁ ।

ଆମେ ତୈମୁରଲଙ୍ଗଙ୍କର କବର ପୀଠ ‘ଗୋର ଅମାର’ ଦେଖିବାକୁ ଗଲୁ । ଏହି କବର ଉପରେ ନାଲ ପଥରେ ଗଂଗୁଳ । କବରଟି କଳା, ଦୁର୍ମୁଲ ନେତ୍ରାଞ୍ଜଳ ପଥରେ ଘିଆରି । ଏହି ପଥର ଉପରେ ଲେଖାଅଛି, “ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଉଠିବି ମେଘ ପୃଷ୍ଠା ଅଗ୍ରହର ହେବ ।”

୧୯୪୧ ମସିହାରେ ଏ ଅଞ୍ଚଳର ଇତିହାସ ଓ ସୁରକ୍ଷା ବିଶାରଦମାନେ ତୈମୁରଲଙ୍ଗ ପ୍ରକୃତରେ ଗ୍ରେଟା ଥିଲେ-କି ନାହିଁ ଓ ତାଙ୍କର ନାତିଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ କଟା ହୋଇଥିଲା କି ନାହିଁ—ଜାଣିବା ପାଇଁ କବର ଖୋଳି ସେମାନଙ୍କର ମୃତଦେହ କାଢ଼ିଲେ । ଏହାର ଠିକ ଦୁଇଦିନ ପରେ ଜର୍ମାନ ରୁଷିଆ ଆକ୍ରମଣ କଲା—ହାହା ଫଳରେ ଏକା ଲୋକନିଗ୍ରାହୀ ସହକାରୀ ଛଅଲକ୍ଷ ଲୋକ ପ୍ରାଣ ହରାଇଲେ । ଏଠାରେ ଲୋକେ କହିଲେ “ତୈମୁରଲଙ୍ଗଙ୍କର କବର ଉପରେ ଲେଖା ରହିଯାଉ ବାଣୀ ସଫଳ ହୋଇଛି ।”

ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଦେବେନ ଅଞ୍ଚଳ ପରିଦର୍ଶନ କରି ଆମେ ଜର୍ଜର ଗଲୁ । ଜର୍ଜର ରାଜ୍ୟ:ମାନ ଟିକ୍‌କିସି ଏକ ସୁନ୍ଦର ନଦୀ । ଏହାକୁ ପୁଣେ ଟିକ୍‌କିସି କୁହାଯାଉଥିଲା । ଜର୍ଜର ରୁପାଉଠାରେ ଏକ ବିରାଟ ଲୁହା କାରଖାନା ଆମେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲୁ । ରୁପାଉର ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ଭଲ ଲୁହା କାରଖାନା ଗଢ଼ି ତୋଳିଛନ୍ତି ଓ ଭଲ ଲୁହା କାରଖାନାର ଅନେକ ଇଞ୍ଜିନିୟର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଗାଁ ଏଠାକୁ ଆସିଛନ୍ତି ।

ଜର୍ଜରୁ ଫେରି ମସ୍କୋରେ କିଛିଦିନ ରହି ରେଲ‌ଯୋଗେ ଲେନିନ୍‌ଗ୍ରାଡ୍ ଯା'ବା କଲୁ । ଆମ ଦେଶର 'ରୁଷ' ମେଲ'ବା 'ବମ୍ବେ ମେଲ' ପରି ସ୍ଥାନମଧ୍ୟ Krishnaya Strela ବା (କଳିଙ୍ଗ) ଲେଲ୍‌ରେ ଯା'ବା କଲୁ । ଏହା ମସ୍କୋରୁ ରାତି ବାରଟାରେ ବାହାରି ପିଧାପଳଖ ଚଢ଼ି ଆରବିନ ସକାଳ ଆଠଟା ପନ୍ଦର ମିନିଟ୍‌ରେ ଲେନିନ୍‌ଗ୍ରାଡ୍ ପହଞ୍ଚେ ।

ପୁଣେ ଲେନିନ୍‌ଗ୍ରାଡ୍ ରୁଷିଆର ରାଜଧାନୀ ଥିଲା । ଏହି ନଗରଟି ମୁଖ୍ୟ ମହାନ ପିଟର ପର୍ବତ ଉପରେ ଉଠିଥିବା ନିର୍ମିତ କରାଯାଇଥିଲା । ନଗରଟି ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନୋମେ । ଏହାଠାରେ ୧୯୧୭ ମସିହାରେ ଲେନିନ୍‌ଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱରେ ବିପ୍ଳବ ଆମ୍ଭେ ହୋଇଥିଲୁ । ଏହି ବିପ୍ଳବର ଶୁଭେତ୍ସବ୍ଧି ଇଂରାଜ ଲେଖକ John Reid "Ten days that shook the world" ପୁସ୍ତକରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି । ଗୋଟିଏଟି ଉପମାରେ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଏ ବହିଟି ପଢ଼ି ଥିଲି ।

ଲେନିନ୍‌ଗ୍ରାଡ୍ ନଗର ଉତ୍ତରମେରୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିବାରୁ ଏଠାରେ ଜୁନ୍ ମାସ ୨୪ ତାରିଖରୁ ୨୯ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ Beloe noche ବା ଧବଳ ନିଶା ଉତ୍ସବ ପାଳିତ ହୁଏ । ଆମେ ଏହି ସମୟରେ ଏ ନଗରରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲୁ । ଏ ଉପମାନଙ୍କରେ ପୂର୍ଣ୍ଣାସ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ । ରାତି ବାରଟାରେ ଘରଭିତରେ ବିନା ଆଲୁଅରେ ସ୍ତବ୍ଧରେ ଖବର କାଗଜ ପଢ଼ିବା ପନ୍ଥା ।

ଲେନିନ୍‌ଗ୍ରାଡ୍ ରୁଷିଆର ଶୀତ ନଗର । ଜର୍ମାନମାନେ ଏହି ନଗରକୁ ନଅ ଶହ ଡିଗ୍ରୀ ଫାହେରୀ ପ୍ରମାଣୁର ବେଳେ ଅବରୋଧ କରିଥିଲେ । ବହୁ ଲୋକ ହତାହତ ହେଲେ ଓ ଅନେକମାନେ ମଲେ । ନଗରର ଛଅ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ଏହି ନଅଶହ ଦିନରେ ପ୍ରାଣ ହରାଇଲେ । ଶେଷରେ ଶୀତ ଓ ବରଫରେ ଜର୍ମାନ ସେନା ଏଠାରୁ ହଟିଯିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ ।

ଆମେ ସେହି ଶତାବ୍ଦୀମାନଙ୍କର ଏକ ବିରାଟ ସମାଧିଘାଠରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଜାପନ ପାଇଁ ଯାଇଥିଲୁ ।

ପ୍ୟାରିସର Louvre ପରି ଲେନିନ୍‌ଗ୍ରାଡ୍‌ରେ Ermitage ଏକ ଅବଶ୍ୟ ଦର୍ଶନୀୟ ସ୍ଥାନ । ଏହା ରୁଷିଆର କଳା ଓ ଚିତ୍ର ସଂଗ୍ରହାଳୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବୃହତ୍ତମ ।

ଆମେ ଜନ୍ମ ଦିଶିବା ନାଶିବ ତଳ ବାରଟାରେ ମୟୂରୁ ଗୋଡ଼ାରି ସେହୁଦଳ
ହାଡ଼େ ଏଗାରଟା ଧମସୁରେ ହଜେଶର ରାଜଧାନୀ ବୃତ୍ତାପେଷ୍ଟରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ସେଠାରେ
ଆମେ ଶୁଣିବି ରହିଲୁ ।

ଡାନ୍ସର୍ ନଦୀ ଇଉରୋପର ଏକ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ନଦୀ । ଏହି ନଦୀର ଗୋଟିଏ
କଳରେ ବୃତ୍ତା ଓ ଅନ୍ୟ କଳରେ ପେଷ୍ଟ ନଗର ମିଶି ବୃତ୍ତାପେଷ୍ଟ ରାଜଧାନୀ ଏକ ସୁନ୍ଦର
ନଗରୀ । ୧୯୭୮ ମସିହାରେ ରାଜଧାନୀର ଲୋକସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ଉନ୍ନେଶ ଲକ୍ଷ ଥିଲା ।
ଏହା ସମଗ୍ର ଦେଶର ଲୋକସଂଖ୍ୟାର ଏକପଞ୍ଚମାଂଶରୁ ଉର୍ଦ୍ଧା । ଦୃଷ୍ଟି ମହାଯୁକ୍ତରେ
ଦିଶେଇରେ ଶୁଣି ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ପ୍ରାଣ ହରାଇଥିଲେ । ନଗରଟି ଡାନ୍ସର୍ ନଦୀର
ଉଭୟ କଳରେ ବସ୍ତୁତ ଥିବାରୁ ଅନେକ ସୁନ୍ଦର ଯେଉଁ ବୃତ୍ତା ଓ ପେଷ୍ଟକୁ ସଂଯୋଗ
କରୁଛି । ବୃତ୍ତାପେଷ୍ଟର ଦର୍ଶନୀୟତମ ସ୍ଥାନ ହେଉଛି—ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ଉଦ୍ୟାନ, ଆଗ୍ରାର
ନାଳମହଲ, ଦକ୍ଷିଣ କୁଚର୍ ମିନାର, କଲିକତାର ହାବଡ଼ା ପୋଲ, ପାଣସର ଏଫିଲ
ଟାଉର ପରି । ଏହି ବିରାଟ ସୌଧ ଉନ୍ନବଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ଭାଗରେ ନିର୍ମିତ
ହୋଇଥିଲା । ଏହାର ଗଠନ ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ନେପଥ୍ରାଳ ପରି ।

ବୃତ୍ତାପେଷ୍ଟ ଯେତେବେଳେ ଗେଲଟ ନାମକ ଏକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପଟ୍ଟ ଅଛି । ତହିଁ
ଉପରେ ୧୦ ମିଟର ଉଚ୍ଚ ଏକ ସ୍ତାମ୍ଭାକାର ମୂର୍ତ୍ତି ଅଛି—ନିଉହର୍ବ ଦେବର Satute
of Liberty ପରି । ସେହି ପଟ୍ଟ ଉପରେ ଅବସ୍ଥିତ Red Star ନାମକ ଏକ
ହୋଟେଲରେ ସାନ୍ଧ୍ୟ ଭୋଜନ ପାଇଁ ଆମେ ଦିନେ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇଥିଲୁ । ଯମ୍ବୁକପୁର
ସର୍କିଟ୍ ହାଉସରୁ ଯେପରି ରାତିରେ ନଗରଟି ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟରେ ବିଭୂଷିତ ହେଲା ପରି
ଚିତ୍ରକର୍ତ୍ତା ଦେଖାଯାଏ, ଏହି ପଟ୍ଟ ଉପରୁ ମଧ୍ୟ ବୃତ୍ତାପେଷ୍ଟ ନଗରଟି ଅତ୍ୟନ୍ତ
ଚିତ୍ରକର୍ତ୍ତା ଦେଖାଯାଉଥିଲା ।

ହଜେଶ ଏକ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ରାଷ୍ଟ୍ର । ୧୯୪୫ ମସିହାରେ ସୋଭିଏଟ୍ ସେନା ଏ
ଦେଶକୁ ନାଜି କବଳରୁ ଉଦ୍ଧାର କଲେ । ସୋଭିଏଟ୍ ସେନା ସେଠାରେ ରହିଗଲେ ।
୧୯୫୭ ମସିହାରେ ଯେତେବେଳେ ହଜେଶ ସୋଭିଏଟ୍ ଦେଶ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିପ୍ଳାବ
କଲା, ତାହାକୁ ଯେତେବେଳେ ନିର୍ମମ ଭାବରେ ଦମନ କରାଗଲା ।

ବୃତ୍ତାପେଷ୍ଟ ନଗର ତା'ର ଉତ୍କୃଷ୍ଟପ୍ରବନ୍ଧ ପାଇଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏହି ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ପ୍ରବନ୍ଧ-
ମାନଙ୍କର ତାପ ହାସ୍ତାକ୍ରି ୧୯୫୦ ଏଫ୍ । ଏ ପରୁଠାରେ ସ୍ଥାନଶାଳା ଅଛି । ଏହକୁ
ବିଦେଶୀ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ଆକର୍ଷଣ ।

ଏହି ନଗରରେ ଗୋଡ଼ଲଟି ଥିବାର ଓ ଦୁଇ ଶହ ଗୋଡ଼ଲଟି ସିନେମାଘର
ଅଛି । ଏ ସମୟରେ ଦକ୍ଷିଣେ ୩୯ଟି ସିନେମାଘର ଥିଲା ।

ମହାନଦୀରେ ଯେପରି ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରାରେ କୁଦଟିଏ ଅଛି, ସେହିପରି ରୁଡ଼ାପେଷ୍ଟ-
ଠାରେ ତାନ୍ସାବ୍ ନଦୀ ମଝିରେ ଏକ କୁଦ ଅଛି, ତାହା ମନୋରଞ୍ଜନ ପାଇଁ ଏକ
ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ।

ନୂଲଇ ମାରିବାରେ ଆମେ ରାଜଧାନୀରୁ ବାହାରି ଫାହାରଭର୍ ନାମକ ଏକ
ପହରକୁ ଗଲୁ । ହଜୋଣ୍ଡରେ ସୂର୍ଯ୍ୟମୁଖୀ ଫୁଲ ଆମ ଦେଶର ସୋରିଷ ପରି ଗୁଣ ହୁଏ ।
ଲୋକେ ସୂର୍ଯ୍ୟମୁଖୀ ତେଲ ଖାଇବାରେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଏହାଛଡ଼ା ଦେଶରେ ଅଜୁର
ଗୁଣ ବ୍ୟାପକ ଭାବରେ ହୁଏ । ଏ ଦେଶରେ ଅଜୁରରୁ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ମଦ ତିଆରି ହୁଏ ଓ
ଏଥିପାଇଁ ଏ ଦେଶର ଲୋକେ ଗୋରବାନ୍ନୁତ ହୁଅନ୍ତି ।

ହଜୋଣ୍ଡରେ ଏହି ନଗରଟି ଓଡ଼ିଶାର ନାଲିକୋ ନଗର ପରି ଆଲୁମିନୟମ୍ ଏକ
ବୃହତ୍ ଉତ୍ପାଦନ କେନ୍ଦ୍ର ।

ହଜୋଣ୍ଡ ଦେଶରେ ପଟ୍ଟା ଛାଟ ବ୍ୟାପ୍ତାମାଗାରମାନ ଅଛି । ଯୁବକ ଯୁବତୀମାନେ
ବିଭିନ୍ନ କୀର୍ତ୍ତା କୌଶଳରେ ଆଗ୍ରହ । ଏଥିପାଇଁ ହଜୋଣ୍ଡ ଏକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେଶ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା
ଗତ କେତେଥର ବିଶ୍ୱ ଅଲମ୍ପିକ ଖେଳରେ ଏ ଦେଶର ସ୍ୱରୂପ ଓ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ବହୁ
ସଂଖ୍ୟାରେ ପଦକ ହାତଲ କରୁଛନ୍ତି—୧୯୧୧ ଖେଳ ଅଲମ୍ପିକ୍ ତହିଁର ଏକ ସୁନ୍ଦର
ଉଦାହରଣ ।

ରୁଡ଼ାପେଷ୍ଟର ପ୍ରାୟ ଶତେ ଜଳମିଟର ଦୂରରେ ବାଲିତୋନ୍ ହ୍ରଦ ପର୍ଯ୍ୟଟନ-
ମାନଙ୍କର ଏକ ମୁଖ୍ୟ ଆକର୍ଷଣ । ଏହାର ପାଣି ମଧୁର, ଶେଷତଳ ୫୯୫ ବର୍ଗ
ଜଳମିଟର ଉତ୍ତର ପୂର୍ବରୁ ଦକ୍ଷିଣ ପଶ୍ଚିମକୁ ଲମ୍ବିଛି । ହ୍ରଦଟି ଅବଶ୍ୟାନ ଥିବାରୁ ନ୍ନାନ
ଓ ଯନ୍ତ୍ରରଣ ପାଇଁ ଉପଯୋଗୀ । ଆମେ ହଜୋଣ୍ଡରେ ପହଞ୍ଚିବାର କିଛି ଦିନ ପୂର୍ବରୁ
ଭାରତର ରକ୍ତପତ ଡକ୍ଟର ଜାକବ୍ ହ୍ରଦେନ ସେ ଦେଶକୁ ଯାଇଥିଲେ ଓ ବାଲିତୋନ୍
ହ୍ରଦ ପରିଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ ।

ବାଲିତୋନ୍ ହ୍ରଦ ପାଖରେ ବସି ମୁଁ ଓଡ଼ିଶାର ଚଳିତା ହ୍ରଦ ପ୍ରତି ଏହାକୁ
ଭୁଲନା କରୁଥାଏ । ଅବଶ୍ୟ ଚଳିତା ପାଣି ଲୁଣିଥା । ତଥାପି ;—

ସ୍ୱଚ୍ଛବେ ଶୁଦ୍ଧ ମାନସ ଉଦ୍ଧାତୀ

ଦଗନ୍ତ ବିଦ୍ରାଘ କୋର (ତାର) ବାଶିରାଣି ।

ବାଲିତୋନ ହ୍ରଦକୁ ଏକ ‘ରୁଧ୍ରହ୍ରଦ କେଳିସର’ ବୋଲି ଯାଇପାରେ । ସେଠାରେ
ବହୁ ସାହସିକ ମନୋରମ ପରିବେଶରୁ ପ୍ରେରଣା ପାଇଥିଲେ ।

ବିଶ୍ୱକବି ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ଠାକୁର ୧୯୧୭ ମସିହାରେ ଅପୂର୍ବ ଥିବା ସମୟରେ ଏହି
ହ୍ରଦ କୂଳରେ ଥିବା ବାଲିତୋନ୍ ଫୁରୁରଡ଼କୁ ଆସି ଦୁଇମାସ ରହିଥିଲେ ଓ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ
ଲଭ କରିଥିଲେ । ସେ ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ଫୁଲଗଛ ରୋପିଥିଲେ । ଏ ଗଛ ପାଖରେ ଏକ

ପଥର ପଟାରେ ଇଂରେଜ ଓ ହଜେଣ୍ଡସ୍ ଶ୍ରମରେ ବଣ୍ଟକବଳର ନମ୍ମଲେଖାଟି ରହିଛି :—

“When I am no longer on this earth, my tree
Let the ever renewed leaves of spring
Murmur to the wayfarer
The poet did love while he lived.

ଏହି ରକ୍ଷ ଓ ପଥର ଫଳକ ପାଖରେ ଏକ ଗ୍ରୋଜ୍ ମୂର୍ତ୍ତି (ବନ୍ଧୁ) ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଛି । ଏହି ମୂର୍ତ୍ତିଟି ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଉପହାର ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଏହି ମୂର୍ତ୍ତିଟି ଦେଖି ବହୁମାନେ କେହି ପଥର ତଳେ ନାହିଁ—କାରଣ ଏ ମୂର୍ତ୍ତିଟି ରମ୍ୟନାଥଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି ପରି ଜଣାପଡ଼ୁ ନ ଥିଲା । ଏକ ଜର୍ଣ୍ଣରଣ୍ଡ, କୋଟରଗଡ଼ ତହସିଲଦାର, କରାଳସ୍ଥି ‘ଛପନ ସାଲର କମାଲ୍’ ପରି ରମ୍ୟନାଥ ଦେଖା ଯାଉଥିଲେ । ରମ୍ୟନାଥ କେବେ ଭାରତର ଦଶଦ୍ରବର ପ୍ରତୀକ ନ ଥିଲେ । ଏହି ମୂର୍ତ୍ତି ଯେଉଁଠାରେ ଅଛି ତାହାକୁ ‘ଟେବୋର ସୋୟାର୍’ କୁହାଯାଏ ।

ଏ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ରମ୍ୟନାଥଙ୍କର ଲେଖା ରହସ୍ୟମୟ । ‘ପଥେ ଓ ପଥେରପ୍ରାନ୍ତେ’ (ଫେବୃଆରୀ ୨୨, ୧୯୩୭)ର ଚିଠିରେ ଲେଖାଅଛି :—

“ବାଲଟୋନ ଫୁରେଡ଼ର ଛବିଟିର ଉପରେ କାଲର ଦୂରଦୂର ଗ୍ରାସ୍ । ମୁଁ ଅନୁଭବ କଲି, ସେତେବେଳର ସାହିତ୍ୟ ପରି ହୋଇ ଯେଉଁ ପରପାରର ପାଖରେ ଆସି ପଡ଼ିଥିଲୁ, ସେଠାରୁ ସେହି ଦିନର ଦୃଶ୍ୟ ସ୍ପଷ୍ଟ ପରି ଦେଖାଯାଏ । ଗୋଟିଏ ଜୀବନ ମଧ୍ୟରେ କେତେ ଜନ୍ମାନ୍ତର ଘଟେ, ସେହି କଥାଟି ଭାବେ, ସେହି ଦିନର ବସିବୁକୁ ହୁଏତ ଦୁଇ ସଙ୍ଗରେ ଅଣାଯାଇପାରେ; କିନ୍ତୁ ସେ ବସିବୁକୁ ଯିବାର ବାଟ ଲୁପ୍ତ । ପରିବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟର ସହଜ ଜୀବନକୁ ମିଳାଇ ଚଳିବାକୁ ହେବ । ଅଗତ ସହଜ ପଦେ ପଦେ ହସାବ ରୁଣ୍ଡ ନ କରି ଉପାୟ ନାହିଁ । ସେହି ହସାବର ପୁରୁଣା ଖାତାଟି ମଝି ମଝିରେ ହାତରେ ପଡ଼ିଯାଏ ; କିନ୍ତୁ ପୁରୁଣା ଚହରାଲ ଉପରେ ଦାଗ ଖଟେ ନାହିଁ । ପଛରୁ ତେବନ ଧକ୍କା ଆସୁଛି—ସୁଲ, ସୁଲ, ନିଜସ୍ଵାକୁ ନିଜେ ଶୋଧ କରି ଠିଆ ହୋଇ ରହୁନାହିଁ । ମୁଁ ସୁଲୁଛି, ସୁଲୁଛି । ପଛର ଦିଗନ୍ତରେ ପଦଚକ୍ରମାନ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ଶାଣି ହୋଇ ଆସୁଛି ।”

‘ହଜେଣ୍ଡରେ ଶୁଣଦନ’ ଶୀର୍ଷକ ଏକ ଘାସ’ ଲେଖା ମୁଁ ନବଜୀବନରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଦେଇଥିଲି । ତାହା ସେହି ସାହିତ୍ୟ ପଥର ସ୍ଵରୂପେ ଫାଟାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ।

ହଜେଡରୁ ବଦାୟ ନେଲବେଳେ ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ ପ୍ରୀତ୍ତପଦାର ସ୍ବରୂପ ସେ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ସୁରର ଏକ ଛଦ୍ର ପେଟିକା ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ଉପହାର ଦିଅଗଲା । ସସ୍ପୃହରେ କଥା ଅଛି :—

“ଯଥା ଶରଣ୍ଡନ ଭର ବାସ୍ତ

ଭରଥା ବେଶ୍ଟ ନ ରୁ ଚନ୍ଦନସ୍ୟ ।”

“ରଥ ପିଠିରେ ଚନ୍ଦନକାଠବିଡ଼ା ଲଦିଲେ ସେ କ’ଣ ଚନ୍ଦନର ମୂଲ୍ୟ ବୁଝିବ ?” ମୁଁ ଉପହାର ନେବାକୁ ମନା କରିବା ଶିଷ୍ଟାୟୁର ବରୁଦ ମନେକଲି ।

ରବିବସ୍ତ୍ର ଓ ମୁଁ ହଜେଡରୁ ଲଣ୍ଡନ ଅଭିମୁଖେ ଯାଆ କଲୁଁ । ମୁଁ ସୁର ପେଟିକାଟି ନେଇ ମୋର ଆତ୍ମାୟ ଲଣ୍ଡନର କର୍ମିରିଏଲ କଲେଜ ଅଫ୍ ପାଇନସର ଭୌତିକ ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ (Geophysics)ର ପ୍ରାଧ୍ୟାପକ ଡକ୍ଟର ବିଜୁପ୍ରସାଦ ଦାଶଙ୍କୁ ଉପହାର ଦେଲି ।

ଡକ୍ଟର ଦାଶ ସମ୍ବଲପୁରର ସୁନାମଧନ୍ୟ ଲେଖକ ଭରତଚନ୍ଦ୍ର ନାୟକଙ୍କର କନ୍ୟା ସୁତ । ସେ ହେଉଥିବା ବିମାନ ବନ୍ଦରକୁ ଆସିଥିଲେ । ଆମେ ଦୁହେଁ ତାଙ୍କର ଗନ୍ଧବତଳ ଘରକୁ ଗଲୁଁ । ରବିବସ୍ତ୍ର ଏକ ହୋଟେଲରେ ରହିଲେ ।

ଲଣ୍ଡନରେ ଅବସ୍ଥାନ କାଳରେ ମୁଁ ଡ୍ରାଟରଲୁ ରେଲି ଷ୍ଟେଶନ, ଟ୍ରାଫାଲିଗାର୍, ସୋୟାର, ଟାଡ୍ମାର ଅଫ୍ ଲଣ୍ଡନ, ଟ୍ରିଟେନ୍ର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଆବାସ ସ୍ଥାନ, ଡାଉନିଂ ଷ୍ଟ୍ରୀଟ୍ (ବାହାରୁ) ବକିଙ୍ଗହାମ୍ ରାଜପ୍ରାସାଦ, ହାଇଡ୍ରୋ ପାର୍କ, ଇଣ୍ଡିଆ ହାଇସ (ଭାରତୀୟ ଦୂତାବାସ) ଓ ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ହାଇସ ଦେଖିଲି । ଟାଡ୍ମାର ଅଫ୍ ଲଣ୍ଡନରେ ରାଜା ଓ ରାଣୀଙ୍କ ମୁକୁଟରେ କୋଡ଼ିନୁର ଅବଶ୍ୟ ଦର୍ଶନସ୍ବ । ଅବଶ୍ୟ ଏହା ପୂର୍ବରୁ ହୋଇଏର୍ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଭୂଗର୍ଭ ସଙ୍ଗ୍ରହାଳୟରେ ସରକ୍ଷିତ ଓ ବରୁଟ ଓଲଟି ଥିବା ଦର୍ଶନର ପୌରାଣ୍ୟ ଲଭ କରିଥିଲା । ଲଣ୍ଡନର ଟାଡ୍ମାର୍ ଦେଖିବାକୁ ଯିବାପାଇଁ ଟେମ୍ପେ ନଦୀରେ ନୌକା ବହାର ମଧ୍ୟ ହେଲା । ଲଣ୍ଡନରେ ଆମର ରହଣି ସନ୍ଧିପ୍ତ ଥିଲା । ମୁଁ ଟ୍ରିଟିଶ୍ ପାଲିଆମେଣ୍ଟର ହାଇସ୍ ଅଫ୍ କମନସ୍ ଦେଖିବାକୁ ପୂର୍ବରୁ ଆଗ୍ରହ ଥିଲି । ଇଣ୍ଡିଆ ହାଇସ୍ର ଭାରତୀୟ ହାଇକମିଶନରଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ପାସ୍ ପାଇବାରେ ଅସୁବିଧା ନ ଥିଲା ।

ଆମେ ଅପରାହ୍ନରେ ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ଭବନରେ ପହଞ୍ଚିଲୁବେଳକୁ ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ବୈଠକ ଆରମ୍ଭ ହେଉଥିଲା । ଆମେ କମନ୍ସୱେଲ୍ ଥର ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ସଭ୍ୟ ହୋଇ-ଥିବାରୁ ପାଲିଆମେଣ୍ଟ କର୍ମଶୃଙ୍ଖଳା ଆମକୁ ଉପର ମହଲର ଭିକିଟର୍ସ ରେଲେଜକୁ ନେଇ ଗଲେ । କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହରେ ସେହିନ ଶାସ୍ତ୍ରୀଜୀ ତାରକାକିତ ପ୍ରଶ୍ନ ଥିଲା । ସବୁ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଶେଷ କିବେଳକୁ ଅଧ୍ୟକ୍ଷାୟ କହୁ ଅଧିକ ସମୟ ଲାଗିଲା ।

ମୁଁ ଚିନ୍ତିତ ହେଲି । ଭରତ ବର୍ଷରେ ଲେନସ୍‌ସ, ଗ୍ୟାସ୍‌ସ ବା ଓଡ଼ିଶା ବ୍ୟାପକ ସ୍ତରରେ ତାରତାଳିତ ପ୍ରଶ୍ନ ସତ୍ୟା ଦିନକୁ ଦିନରୁ ଅଧିକ ନଥାଏ । ମାତ୍ର ଅଧିକାଂଶ ସମସ୍ତ ନିବୁଦ୍ଧତା ସତ୍ତ୍ୱେ କୌଣସି ଦିନ ଶୁଣିବା ପାଞ୍ଚଟା ପ୍ରଶ୍ନରୁ ଅଧିକ ପ୍ରଶ୍ନ ଆଲୋଚନା କରିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ ନାହିଁ । ଏହାର କାରଣ ହେଲେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଶ୍ନ ଉପରେ ପ୍ରଶ୍ନକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ବ୍ୟାପକ ଅନ୍ୟ ଚହ୍ନ ସତ୍ୟ ଅନେକ ଅତିଶକ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନ ପ୍ରଶ୍ନପାତ୍ର । ଏହି ଅତିଶକ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନ ଓ ଚର୍ଚ୍ଚାର ଉତ୍ତରମାନ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସନ୍ଧିତ ବସ୍ତୁତାରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ମାତ୍ର ବ୍ରିଟିଶ୍ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟରେ କେବଳ ପ୍ରଶ୍ନକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କେହି ଅତିଶକ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନ ପ୍ରଶ୍ନରୁ ନ ଥିଲେ ଓ ବୋଧହୁଏ ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର କାଳ ମଧ୍ୟରେ ଅଠ ବା ଦଶରୁ ଅଧିକ ଅତିଶକ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚରା ଯାଇ ନ ଥିଲା ।

ପୁଣ୍ୟ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ ବୈଠକର ଫଟୋ ଉଠାଇବା ପୁରୁଷ ଲିପିକ ଥିଲା । ଏହାର ଅନୁକରଣରେ ଭରତବର୍ଷ, କାନାଡ଼ା, ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ଆଦି ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ବୈଠକ ଗୁଲିଥିବା ବେଳେ ଫଟୋ ଉଠାଇବା ପୁରୁଷ ଲିପିକ ଥିଲା ।

ମାତ୍ର ସମ୍ପ୍ରତି ଦୁକ୍ତବସ୍ତୁ ଆମେରିକାର ସମସ୍ତ ବୈଠକର ଟେଲିଭିଜନ ପ୍ରସାରଣ ପରେ ପରେ କାନାଡ଼ା ସମସ୍ତର ଓ ପରେ ଏବେ ଭରତର ସମସ୍ତ ବୈଠକର ଟେଲିଭିଜନ ପ୍ରସାରଣ ବେଶାଯାଉଛି ।

ଲଣ୍ଡନରେ ରହି ଶୁଣି ଓ ମୁଁ ମାତ୍ର ଦୁଇଦିନ ରହିଲୁ । ଚତୁର୍ଥରେ ବିମାନ ଯୋଗେ ଲଣ୍ଡନରୁ ପ୍ୟାରିସ ଯାଆ କଲୁଁ । ସେଠାରେ ଆମେ ଦୁହେଁ ଏକାଠି ଇକସ୍‌ଟି ହୋଟେଲରେ ରହିଲୁଁ । ବିଦେଶ ଭ୍ରମଣ ପାଇଁ ଟୁରଷ୍ଟ ଏନେନ୍‌ସି ପରିଗଣିତ ବର୍ଗାକୃତ ପର୍ଯ୍ୟଟନ ନ ହେଲେ ବିଜମୟ ମୁଦ୍ରା କଟକଣା ପର୍ଯ୍ୟଟନର ପରିସରକୁ ସୀମିତ କରେ । ରୁଷିଆ ଓ ହଙ୍ଗେରୀ ପର୍ଯ୍ୟଟନରେ ଆମର ଆର୍ଥିକ ଚକ୍ରାନ୍ତ ନ ଥିଲା । ତାରଣ ଚର୍ଚ୍ଚାର ସମସ୍ତ ଦାବିକୁ ଦକ୍ଷୀ ସମସ୍ତ କର୍ମକର୍ତ୍ତା ବୁଝୁଥିଲେ ଓ ଆମେ ସେଠାରେ ଶୁଣିବ ଅପଥ ହୋଇଥିଲୁଁ । ନିଜ ହାତରୁ କିଛି ଟର୍ ପ୍ରାୟ ନ ଥିଲା । ମାତ୍ର ଲଣ୍ଡନ ଓ ପ୍ୟାରିସ ପର୍ଯ୍ୟଟନ ଟର୍ ପାଇଁ ମୁଁ ଆଠ ଶହ ଟଙ୍କାର ବୈଦେଶିକ ମୁଦ୍ରା ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ କରିଥିଲି ଓ ପାଇଥିଲି ।

ପ୍ୟାରିସ୍‌ରେ ଆମେ ହୋଟେଲରେ ରହି ଦର୍ଶନୀୟ ସ୍ଥାନମାନ ଗୁଲି ଦେଖିବାପାଇଁ ଟୁରଷ୍ଟରୁଟ୍ ବସ୍‌ର ଆଶ୍ରୟ ନେଲୁଁ । ଏହା ଫଳରେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଳ୍ପ ଟର୍ରେ ଦିନକ ମଧ୍ୟରେ ଏତିକି ଟାଣ୍ଡୁର, ଆର୍ଲ୍ ଓ ଟ୍ରାଏମ୍, ନେପୋଲିଅନଙ୍କ ସମାଧି ଭବନ, ସ୍‌ମ୍ ନଦୀ କୂଳରେ ଥିବା ପୁଥବା ପ୍ରସିଦ୍ଧ ନୋଟର୍-ଡେମ୍, ଦ୍ୱୀପ ଆଦି କେତେ ଦର୍ଶନୀୟ ସ୍ଥାନ ଦେଖିପାରିଲୁ ।

ଫରାସୀ ଜାତିର ଇତିହାସ ସ୍ମରଣୀୟ । ଭାରତରେ ଯୁଦ୍ଧବେଶ ସ୍ଥାପନରେ ଅନ୍ଧାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଉତ୍ତରାଂଶରେ ଫ୍ରାନ୍ସ ଓ ବ୍ରିଟେନ୍ ମଧ୍ୟରେ ଗୁପ୍ତ ସଂଘର୍ଷ

ଘଟିଥିଲା । ମାତ୍ର ଫ୍ରାନ୍ସର ରାଷ୍ଟ୍ର-ବିପ୍ଳବ ଫଳରେ ଫରାସୀମାନେ ଉପକ୍ରମେଶବାଦ ପ୍ରତିରୋଧିତାରେ ଭାରତରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଗଲେ ବୋଲି କହିଲେ ଅଧୁନା ହେବନାହିଁ । ଗଣତନ୍ତ୍ର ବାଣ୍ଟିବାକୁ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ କରିବାରେ ଫରାସୀ ବିପ୍ଳବ ଚିନ୍ତାମାୟକମାନଙ୍କର ଭୂମିକା ଅବିସ୍ମରଣୀୟ । ସ୍ୱାଧୀନତା, ସମତା ଓ ଭ୍ରାତୃତ୍ୱ—ଗଣତନ୍ତ୍ର ଏହି ମୂଳମନ୍ତ୍ର ଫ୍ରାନ୍ସ ଦେଶରୁ ଆସି ଭାରତୀୟ ସଂସ୍ଥାନରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଛି । ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର ସ୍ୱାଧୀନତା ସମରରେ ଫରାସୀ ଲୋକଙ୍କର ସମର୍ଥନ ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ । ନିଉୟର୍କ ବନ୍ଦରେ ଥିବା ସ୍ୱାଧୀନତାର ବିରାଟ ମୂର୍ତ୍ତି (Statue of Liberty) ଆମେରିକା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରକୁ ଫରାସୀ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଦାନ ।

ଆମେ ପ୍ୟାରିସ୍‌ରେ ଯେଉଁ ହୋଟେଲରେ ରହିଥିଲୁ, ସେଠାର ବିଅର ମଦବୋତଲ ଶସ୍ତାରେ ମାତ୍ର ଦେଉ ଟଙ୍କାରେ ମିଳୁଥିଲା ଅଥଚ ପାମସ୍ ଜଳର ଦାନଥିଲା ହୋଟଲକୁ ଦିନ ଟଙ୍କା ।

ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଜନ୍ମଭୂମିରେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦକୁ ଜନ୍ମଦେଇ ଆସୁଥିବା କଲ । ଏହା ପୃଥିବୀର ଇତିହାସରେ ଏକ ଦାରୁଣ ବିଡ଼ମ୍ବନା । ଚିଲେଟିନ୍‌ର ସମାଧି ପୀଠରୁ ନେପୋଲିଅନଙ୍କର ଅଭ୍ୟୁଦୟ ହେଲା । ନେପୋଲିଅନଙ୍କର ବିଜିଗୀଷା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା ରୁଷିଆର ରଣାଙ୍ଗନରେ ଓ ଲୁପ୍ତ ହେଲା ଓଡ଼ିଶାରେ । ଆଜି ତହିଁର ସ୍ୱାଧୀନ ପୂଜିତ ହେଉଛି ନେପୋଲିଅନଙ୍କର ସମାଧିପୀଠ 'The Invalides'ରେ । ଚିନ୍‌ସା ଓ ପ୍ରତିଚିନ୍‌ସା—ନିଉଟନ୍‌ସ୍ ତତ୍ତ୍ୱସ୍ତ ଜୟମ ବୋଧହୁଏ ରାଜନୀତିରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ।

ସେ ଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ରବିରାସ୍ ଓ ମୁଁ ଏକ ନୃତ୍ୟଶାଳାରେ Casino-du-Paris ବା କାସିନୋ ନୃତ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ଗଲୁଁ । ଏହି ନୃତ୍ୟରେ ବହୁ ବିବସନା ଚରୁଣୀଙ୍କର ଲାଞ୍ଜ ସମୁଜ୍ଜ୍ୱଳ ପାଦପ୍ରଗଳ୍ଭ ସମ୍ମୁଖରେ ବିଜୁଲିପରି ଆସି ଝଲିଝଲି ହୁଏ । ଏହି ନୃତ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଦୁଇଘଣ୍ଟା ଧରି ଚାଲିଲା—ସୁଦୂର ଚୂର୍ତ୍ତର ଅବସାନ ନାହିଁ ।

ତହିଁ ଆରଦିନ ମୁଁ ଏକାକୀ ପ୍ୟାରିସ୍ ବିମାନ ଘାଟିରୁ ଭାରତ ଅଭିମୁଖେ ଯାହା କଲି । ରବିରାସ୍ ମିଶ୍ର ଦେଶକୁ ପର୍ଯ୍ୟଟନ ପାଇଁ ଗଲେ ।

ପ୍ୟାରିସ୍‌ରେ ସିନେମା, ଥିଏଟର, ପାର୍କ, ବିମାନବନ୍ଦର ଆଦି ଯଯାତି ସଂସ୍ଥା ଚରୁଣ ଚରୁଣୀ ବା ଯୁବକ ଯୁବତୀ ସଂସାଧାରଣରେ ପରସ୍ପରକୁ ଆକର୍ଷଣ କରୁଥିବା ବା ଚୁମ୍ବନ ଦେଉଥିବା ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଥିଲା । ଏହାକୁ ଅଶ୍ଳୀଳ ବିବେଚନା କରାଯାଏ ନାହିଁ । ପ୍ୟାରିସ୍ ବାସ୍ତବିକ ପୃଥିବୀର ପ୍ରେମନଗର ।

ଆମର ବିମାନ ପୂର୍ବଦିଗକୁ ଯାଉଥିବାରୁ ଘଡ଼ମାନ ସମୟ ପହଞ୍ଚିତ ତାଳ ଦେଇ ପାରୁ ନଥିଲେ । ଚଞ୍ଚଳ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇ ସାନ୍ତାପୁରରେ ବିମାନ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ

ସକାଳ ହୋଇଥାଏ । ସେହୁଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ବମ୍ବେ ମେଲ୍ ଯୋଗେ ଘରକୁ ଫେରିଲି ପ୍ରାୟ ଚଳିସପ୍ରାୟ ପରେ ।

ପାଲିଆମେଣ୍ଟରେ ପ୍ରଥମବର୍ଷ (୧୯୭୩)ରୁ ହିଁ ମୁଁ ଲୋକସଭା ଏଣ୍ଟ୍ରୀମେଣ୍ଟସ କମିଟି ଏବଂ କଂଗ୍ରେସ ସଂସଦୀୟ ଦଳର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟି ସଭ୍ୟ ପଦ ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା କରି କୃତକାରୀ ହେଲି ।

କଂଗ୍ରେସ ସଂସଦୀୟ ଦଳର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟିରେ ଲୋକସଭା ଓ ରାଜ୍ୟସଭାର କଂଗ୍ରେସଦଳର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦାୟକ ସଭ୍ୟ ପ୍ରତିବର୍ଷ ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତି । ଏହି କମିଟି ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ବୈଠକ ଚାଲିଥିବା କାଳରେ ପ୍ରତି ମଙ୍ଗଳବାର ସକାଳେ ନଅଟାରୁ ଦଶଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧିଙ୍କର ସଭାପତିତ୍ୱରେ ଚାଲୁଥିଲା ଓ ପ୍ରଧାନତଃ ସଂସଦରେ ଆଗାମୀ କାର୍ଯ୍ୟସୂଚୀ ଉପରେ ଦଳର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଓ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱ ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋଚନା ହେଉଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧି ମୋତେ ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣିଥିଲେ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଲୋକସଭାରେ ୧୯୫୭ରୁ ୧୯୫୯ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୁଇବର୍ଷ ମୁଁ ପ୍ରାକ୍‌କଳନ ସମିତିର ସଭ୍ୟଥିଲି । ତୃତୀୟ ଲୋକସଭାରେ ମଧ୍ୟ ଦୁଇବର୍ଷ ପ୍ରାକ୍‌କଳନ ସମିତିର ସଭ୍ୟ ହେଲି । ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି ପାଣିଗ୍ରାହୀ ମଧ୍ୟ ଏ ସମିତିର ସଭ୍ୟ ଥିଲେ ।

ପ୍ରାକ୍‌କଳନ ସମିତିର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ୧୯୬୯ ମସିହାରେ ଆମେ ଆଶ୍ୱାମାନ ନିକୋବର ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ସେଠାରେ ଅନେକ ଦ୍ୱୀପକୁ ଯିବାଆସିବା କରିବାକୁ ପଡୁଥିବାରୁ ଜାହାଜରେ ଯିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ପୋର୍ଟ ବ୍ରେସ୍‌ବାରଠାରୁ ଆମେ ପ୍ରଥମେ ଆଶ୍ୱାମାନରୁ ନିକୋବର ଦ୍ୱୀପ ଅଭିମୁଖେ ‘ଓଢେ’ ଜାହାଜକୁ ଯେତେବେଳେ ଗଲୁ, ସେତେବେଳେ ଜଣେ ଯୁବକ ମୋତେ ଅଭିବାଦନ ଜଣାଇ ଓଡ଼ିଆରେ କହିଲେ—“ଆପଣ ମୋତେ ଚିହ୍ନି ପାରିବେ ନାହିଁ । ମୁଁ ବୁଲ୍ ମେଡ଼ିକେଲ କଲେଜରୁ ପାସ୍ କରି ଏହି ଜାହାଜରେ ଡାକ୍ତର ଅଛି ।” ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦୂରଗାମୀ ଯାତ୍ରୀ ଜାହାଜରେ ଜଣେ ଡାକ୍ତର ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । ମୁଁ ଆନନ୍ଦରେ ଉତ୍ତରୁଛି ହେଲି ।

ପୋର୍ଟ ବ୍ରେସ୍‌ବାର ଆଶ୍ୱାମାନ ନିକୋବର ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜର ରାଜଧାନୀ । ଏ ସହରକୁ ସମୁଦ୍ର ତଳ ପାଖରେ ଦେଇ ରହିଛି । ପରିବେଶ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମନୋରମ । ମାତ୍ର ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା ପିଇବା ପାଣିର ଘୋର ଅଭାବ ।

ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜକୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ବନ୍ଧୁରେ “The Land of Marigold Sun” ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେ ପୁସ୍ତକ ପଢ଼ି ଥିଲି । ଏ ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜର ଆଦମ ଅଧିବାସୀ ‘ଓଢେ’ ଓ ‘କେରୁଆ’ ମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା କପରି କମିଯାଇଛି ତାହା ପଢ଼ି ଥିଲି । ‘ଓଢେ’ ଉପଜାତିର ଲୋକଙ୍କୁ ସେଠାରେ ଦେଖିଲି । ଗଛ ଝୁଣ୍ଟମାନ ପୋତି ତହିଁ ଉପରେ ମଞ୍ଚାବାର

ସେମାନେ ଘର ତିଆରି କରନ୍ତି ଓ ନିଶ୍ଚିତ ସାହାଯ୍ୟରେ ସେହି ଘର ଉପରକୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ରହନ୍ତି । ଏପରି ଏକ ‘ଓଢ଼େ’ ପରିବାରର ଘର ଉପରକୁ ଆମେ ଯାଇଥିଲୁ । ଏପରି ଘରେ ସାପ ବା ବନ୍ୟାମାଂସ ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣର ଉଷ୍ଣ ନଥାଏ ।

‘କେରୁଆ’ ନାମକ ଆଉ ଏକ ଉପଜାତି ନିନିଆମାନ ଠାରୁ ଦୂରରେ ରହନ୍ତି । ସେମାନେ ଏତେ ଦୂର ସେ ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକୃତ ଅଞ୍ଚଳରେ କେହି ପଶିବାକୁ ସାହସ କରନ୍ତି ନାହିଁ । କାରଣ ସେମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭବେ ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରୁ ଅନୁସୂଚେଶକାଣ୍ଡକୁ ଶିରାଘାତରେ ମାରି ପକାନ୍ତି । ବ୍ରିଟିଶମାନେ ମଧ୍ୟ ଆଣ୍ଡାମାନ ଦ୍ଵୀପର ପଶ୍ଚିମରେ କେରୁଆ ଅଞ୍ଚଳରେ ପଶିବାକୁ ସାହସ କରି ନଥିଲେ ବୋଲି ଶୁଣାଯାଏ ।

ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନ କାଳରେ ଗୁରୁତର ଅଗ୍ରସ୍ୟ ପାଇଁ ଫାଣୀ ବଦଳରେ ଦ୍ଵୀପାନ୍ତର ଦଣ୍ଡ ହେଉଥିଲା । ଏହି (କଳାପାଣି) ଦଣ୍ଡ ପାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ପୋର୍ଟ ବ୍ଲେୟାର୍‌ର ସେଲୁଲର ଜେଲ୍‌ରେ କାରାଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିଲେ । ଅନେକ ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏହି ସେଲୁଲର ଜେଲ୍‌କୁ ପଠାଯାଉଥିଲା । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପମ୍‌ଲସ୍‌ଟର ଜିଲ୍ଲାର ଘୋଷ ଅଞ୍ଚଳର ହଟେ ସିଂହ ବଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ବିନାୟକ ଦାମୋଦର ହରିଶଙ୍କର ଓ ତାଙ୍କର ଭାଇ ଗଣେଶ, ଭାଇ ପରମାନନ୍ଦ ଆଦି ପ୍ରାଚୀନରଣୀୟ । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଚତୁର୍ଥ ଲୋକପତ୍ତକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲି, ସେତେବେଳେ ସେଲୁଲର ଜେଲ୍‌ରୁ ସ୍ଵାଧୀନତା ପରେ ମୁକ୍ତି ପାଇ ପରେ ଚତୁର୍ଥ ଲୋକପତ୍ତକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିବା ବିହାରର କମଳନାଥ ଉତ୍ତ୍ରାଂଶୁ ଓ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗର ଗଣେଶ ଘୋଷଙ୍କ ସହଜ ପରିଚିତ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ ଲାଭକଲି ।

ରାଜନୈତିକ ବନ୍ଦୀମାନେ ସାଧାରଣତଃ ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକ ଓ କଠିନ ପରଶ୍ରମ କରିବାରେ ଅନୁଭବୀ; କିନ୍ତୁ ଆମ ଦେଶର ରାଜବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ଏହି ସେଲୁଲର ଜେଲ୍‌ରେ ସାଧାରଣ ଅପରାଧୀମାନଙ୍କ ପରି କଠିନ ପରଶ୍ରମ ପାପେକ୍ଷ କାମ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ତେଲ ଘଣା ଠେଲିବା, ନଡ଼ିଆ ତତା ଛଡ଼ାଇ ଛେରିବା, ଜଙ୍ଗଲ ଘଟା କରିବା, ପତ୍ରପତ୍ର ଆଳିବା ପ୍ରଭୃତି ସମାନ କରବା ଆଦି କାମ ସେମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯାଉଥିଲା । ପ୍ରତିଦିନ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଓଜନର ନଡ଼ିଆ କତାରୁ ଦଉଡ଼ି ତିଆରି କରିବା ଆଦି କାମ ଦିଆଯାଉଥିଲା । ରାଜନୈତିକ ବନ୍ଦୀମାନେ ଦୈନିକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାମ ସ୍ଵରୂପ କରିପାରୁ ନଥିଲେ । ଏଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡ ଦିଆଯାଉଥିଲା । କମ୍ ଟାଣ ଦିଆଯାଉଥିଲା ଓ ବେଡ଼ି ଆଦି ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଉଥିଲା । ଜେଲ୍ କର୍ମଶୃଙ୍ଖଳାରେ ଏମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ୟବତ୍ତାର କରୁଥିଲେ, ମାତ୍ର ମଧ୍ୟ ଦେଉଥିଲେ । ଏହା ଫଳରେ ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁର ରାସ୍ତା ନାମକ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି ଆତ୍ମହତ୍ୟା କଲେ ଓ ମାନିକତା ବୋମା ମକଦ୍ଦମାର ବନ୍ଦୀ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣକର ଦଣ୍ଡ ପାଗଳ ହୋଇଗଲେ ।

ସାଧାରଣ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କଠାରୁ ରାଜବନ୍ଦୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅଧିକ ଅତ୍ୟାଚାର କରାଯାଇ ଥିବାରୁ, ଏଠାରେ ରାଜବନ୍ଦୀମାନେ ଅନେକ ଥର ଦୀର୍ଘଦିନ ବ୍ୟାପୀ ଅନଶନ କରିଥିଲେ । ୧୯୧୨, ୧୯୩୭ ଓ ୧୯୩୭ ମସିହାର ଅନଶନ ଆନ୍ଦୋଳନ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ।

ସେଲୁଲର ଜେଲ୍ରେ ପ୍ରବଳ ମଣି । ବସ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ବାହାରୁଥିଲେ । ପିଇବା ପାଣିର ବିଶେଷ ଅଭାବ, ଖାଦ୍ୟ ଓ ଗୋଷାକ ମଧ୍ୟ ନିକୃଷ୍ଟ ଧରଣର ଦିଆଯାଉଥିଲା ।

୧୯୩୭ ମସିହାରେ ସେଲୁଲର ଜେଲ୍, ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କର ଆମରଣ ଅନଶନ ବେଳେ ପାଇ ଆମ ଦେଶର ରାଜନୈତିକ ବନ୍ଦୀମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତି ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ଆମରଣ ଅନଶନ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ପରେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧି ଓ ବିଶ୍ଵନାଥ ବସନ୍ତନାଥଙ୍କ ତାରକାଣ୍ଡୀ ପାଇଲା ପରେ ଏମାନେ ଅନଶନ ତ୍ୟାଗ କଲେ । ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କର ବ୍ୟବହାର ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଉନ୍ନତ ହେଲା ।

ଆମକୁ ଯେଉଁମାନେ ସେଲୁଲର ଜେଲ୍ ବୁଲାଇ ଦେଖାଉଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେହି ପୁରୁଣା କାଳର ଅର୍ଥାତ୍ ୧୯୩୭-୩୭ ମସିହାରେ ବନ୍ଦୀଥିବା ରାଜନୈତିକ ନେତାମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିଥିବା ଓଡ଼ିଆର ଆଦି ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ସେମାନେ ରାଜନୈତିକ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କର ତତ୍ତ୍ଵର ଯାତନା ବିଷୟରେ କେତେ ମର୍ମସ୍ପର୍ଶୀ ବିବରଣୀ ଦେଇଥିଲେ ।

କେତେ ଦେଶପ୍ରେମୀଙ୍କର ଚରଣ ରେଣୁରେ ଏ କାଗୁରାର ପବନ ହୋଇଛି । ଦେଶ ସ୍ଵାଧୀନ ହେଲା ପରେ ସେମାନଙ୍କର ତ୍ୟାଗର ମୂଲ୍ୟ ବୁଝିବା ଆମ ପକ୍ଷରେ କଷ୍ଟକର ।

ଦ୍ଵି ଶତାବ୍ଦୀ ମହାତ୍ମାଙ୍କ ସମୟରେ ଏହି ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜକୁ ଜାପାନୀମାନେ ଦଖଲ କରିଥିଲେ । ୧୯୪୫ ମସିହାରେ ଜାପାନରେ ଆଣବିକ ବୋମା ବର୍ଷଣ ଫଳରେ ଜାପାନ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କଲା ଓ ଏହି ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜ ପୁଣି ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନାଧୀନ ହେଲା । କେତୋଟି ନଷ୍ଟ ଯୁଦ୍ଧ ଉଡ଼ାଜାହାଜର ଭଗ୍ନାବଶେଷ ଆମେ ନିକୋବର ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜରେ ଭ୍ରମଣ ସମୟରେ ଦେଖିଲୁଁ ।

ଆଣ୍ଡାମାନ ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜର ଦକ୍ଷିଣରେ ନିକୋବର ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜ । ନିକୋବର ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜର ଦକ୍ଷିଣ ଦ୍ଵୀପ ବୃହତ ନିକୋବର ଦ୍ଵୀପରେ ଭାରତର ଯୁଦ୍ଧ ଫେରନ୍ତା (ବିଶେଷତଃ ପଞ୍ଜାବ) ଲୋକଙ୍କର ଜନବସତିରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ସେଠାରେ ଏହି ନବାଗନ୍ତୁକମାନେ ବୃକ୍ଷବାସ କରି ଅନେକ ଉନ୍ନତି କରିଛନ୍ତି ।

ଆଣ୍ଡାମାନ ନିକୋବର ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜ ବିସ୍ତୃତରେଣା ନିକଟରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିବା ଯୋଗୁଁ ସେଠାରେ ଘଞ୍ଚ ଜଙ୍ଗଲ ଅଛି । ଅରଣ୍ୟସମ୍ପଦ ଛଡ଼ା ଧାନ, ନଡ଼ିଆ ଓ ଗୁଆ ପ୍ରଭୃତି ପରିମାଣରେ ଗୁଣ୍ଡ ହୁଏ । ଦିନ ଥିଲା ଯେତେବେଳେ ଭାରତବର୍ଷରୁ ସେଠାକୁ ଯାଇ ଗୋଟିଏ ଯାକକେଲ ବଦଳରେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କଠାରୁ ଦଶ ହଜାର ନଡ଼ିଆ ଆଣି ଭାରତକୁ ଫେରୁଥିଲେ ।

x

x

x

ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଶେଷ ଅବସ୍ଥାରୁ ଅନେକ ବାଧାବିଘ୍ନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରଥମ ସ୍ତାୟୀ କୁଳପତି ପ୍ରଫେସର ଆର୍. କେ. କପୁରଙ୍କ ଅକାଳ ମୃତ୍ୟୁ ଏପରି ଏକ ବିଘ୍ନ ଥିଲା । ପ୍ରଫେସର ବାମାରରଣ ଦାସ ତତ୍ତ୍ୱପରେ କଳ୍ପଦଳ ଅସ୍ଥାୟୀ କୁଳପତି ରହିଲେ । ଏହାପରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ତାଙ୍କର କିଶୋରଚନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ ସ୍ଥାୟୀ କୁଳପତି ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ଦିଆଗଲା ।

ତାଙ୍କର କିଶୋରଚନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ଖଡ଼ିଆଳ । ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମେଧାବୀ ଓ ପରିଶ୍ରମୀ ଗୁଣଧର । ସଙ୍ଗୀତରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରବୀଣ ଥିଲେ । ସେ ଲକ୍ଷ୍ନୌ ମେଡିକାଲ କଲେଜରେ ପଢ଼ୁଥିଲାବେଳେ ଦିନେ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ତାଙ୍କର ବଣୀ ବାଦନରେ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଗୁଡ଼ରେ ଥିବା ପ୍ରଫେସର ଏଡେ ମୁଗ୍ଧ ହେଲେ ଯେ, ସେ କିଶୋରଙ୍କୁ ତକାଇ ତାଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ଦୂରବସ୍ଥାର ଖବର ଜାଣି, ପଡ଼ାଶୁଣା ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ।

ତାଙ୍କର କିଶୋରଚନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟନାୟକ ପରେ ଉଚ୍ଚତର ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଆମେରିକା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରର ସୁବିଶାଳ ନନ୍ସ ହସ୍ପିଟାଲରୁ ଡାକ୍ତରୀ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଗଲେ ଓ Social & Preventive Medicine ବା ସାମାଜିକ ଓ ପ୍ରତିଷେଧକ ଭେଷଜ ବିଜ୍ଞାନରେ ବିଶେଷଜ୍ଞ ହୋଇ ଫେରିଲେ । ସେ ନନ୍ସ ହସ୍ପିଟାଲର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପଢ଼ୁଥିବା ସମୟରେ ଭାରତର ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟ ତାଙ୍କର ଶୁଶୀଳା ନାୟାର ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ସହପାଠିନୀ ଥିଲେ ।

ଏ ଦେଶକୁ ଫେରି ତାଙ୍କର କିଶୋରଚନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟନାୟକ ପୂର୍ବଭାରତୀୟ ଆୟୁର୍ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ମିଳିତା (All India Institute of Medical Sciences) ରେ ପ୍ରଫେସର କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ । ମହାତ୍ମା ରାଜଗୁରୁ ଗବେଷଣା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ସେ ପୃଥିବୀର ଅନେକ ଦେଶ ଭ୍ରମଣ କରି ବକ୍ତୃତାମାନ ଦେଉଥିଲେ ଓ ସେମିନାରମାନଙ୍କରେ ଯୋଗ ଦେଉଥିଲେ । ସେ ଅଲ୍‌ଭର୍ଣ୍ଣି ଆଇନ୍‌ଷ୍ଟାଇନ୍‌ଙ୍କୁ ଭେଟିଥିଲେ ଓ ସମୟରେ ଅନେକ ରବିବାର ଦିନ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଏଁ ଓ ପଟ୍ଟନାୟକ ଦମ୍ପତିଙ୍କର ଆତିଥେୟତାରେ ଆସ୍ୟାତ୍ମିକ ହୁଏ ।

ଏକ ପାରିବାରିକ ଦୁର୍ଘଟଣା ତାଙ୍କର କିଶୋରଚନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ସୁନାର ସହାକୁ ଚୁନା କରିଦେଲା । ବୋଧହୁଏ ୧୯୭୯ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ମାସର ଦଶମୀ । ତାଙ୍କର ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରୁ ସମ୍ମିଳିତ, ସେମିନାର ଆଦିରେ ଯୋଗ ଦେବାପାଇଁ ତାଙ୍କର ଆସେ । ତାଙ୍କର ପଟ୍ଟନାୟକ ସେତେବେଳେ ଚଣ୍ଡୀଗଡ଼ ଯାଇଥାନ୍ତି । ଶ୍ରୀମତୀ ପଟ୍ଟନାୟକ ଦିନେ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ବନ୍ଧୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଦଲ୍ଲୀର ଅନ୍ୟ ଏକ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଯାଇଥାନ୍ତି । ଘରେ ମୋଟର ଡ୍ରାଇଭର ନଥାଏ । ଫେରିଲାବେଳେ ଟେକ୍ସିରେ ଫେରିବା ନିୟମିତ ନୁହେଁ ଭବି ସେ ଗୋଟିଏ ବସ୍‌ରେ ଉଠିଲେ । ତାଙ୍କର ସିଟ୍, ଟି

Emergency Exit ପାଖରେ ଥାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ କେଶରେ ବଜାଇଲ ବେଳକୁ ଦୁର୍ଘଟଣକୁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଥିବା ଇମର୍ଜେନ୍ସି ଦରକାଟି ଖୋଲିଗଲା ଓ ଶ୍ରୀମତୀ ପଟ୍ଟନାୟକ ବହୁତ ଛଟିକି ତଳେ ପଡ଼ିଗଲେ । ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡରେ ଗୁରୁତର ଆଘାତ ଲାଗିଥିଲା । ତାଙ୍କୁ ଆୟୁର୍ବିଜ୍ଞାନ ହସ୍ପିଟାଲକୁ ନିଆଗଲା ଓ ଡାକ୍ତର ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ ଖବର ଦିଆଗଲା । ଡାକ୍ତର ପଟ୍ଟନାୟକ ଚଣ୍ଡିଗଡ଼ରୁ ଫେରି ପତ୍ନୀଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ପ୍ରବ୍ୟ ହେଲେ । ଡାକ୍ତରମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ଉଦ୍ୟମ ସତ୍ତ୍ୱେ ତାଙ୍କର ହୃଦ୍‌ସ୍ପିଣ୍ଡକୁ ଅଳ୍ପ ସମୟ ପାଇଁ କୃତ୍ରିମ ଉପାୟରେ ଚଳାଇ ରଖାଯାଇ ପାରିଲା । ଆମେ ସମ୍ବଲପୁରରେ ଏ ଖବର ପାଇ ମର୍ମାହତ ହେଲୁ ।

ଏହାର କିଛିଦିନ ପରେ ଡାକ୍ତର ପଟ୍ଟନାୟକ ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କୁଳପତି ଦାସ୍‌ଜି ଗ୍ରହଣ କଲେ । ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକାଳରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଲାଞ୍ଚପତ୍ରରୁ ଆଇନ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ପରିଚାଳନା ଦାସ୍‌ଜି ବହନ କଲେ ।

କାଶେ ବିଶିଷ୍ଟ ଆଇନ ଅଧ୍ୟାପକ ପ୍ରଫେସର ଦେଶପାଣ୍ଡେ ଆଇନ କଲେଜର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ । ସେ କିନ୍ତୁ ବେଶୀଦିନ କଲେଜ ପ୍ରିନ୍ସିପାଲ ରୂପେ ରହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ଶ୍ରୀ ହୃଷେନ ରବି ରାଉ କଲେଜ ସୁନିୟମର ସରାପତି ଥିଲେ । ଗ୍ରହପ୍ରଣୀତ ବ୍ୟବହାର, ବିଶେଷତଃ ଶ୍ରେଣୀରେ ଅନୁପସ୍ଥିତି, ପରୀକ୍ଷାରେ ଦୁର୍ବଳତା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କର ଅସହଯୋଗ ଯୋଗୁଁ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଷୁବ୍ଧ ଥିଲେ । ଶେଷରେ ଦିନେ ଗ୍ରହନେତାମାନେ ପ୍ରଫେସର ଦେଶପାଣ୍ଡେଙ୍କ ପାଇଁ ନାଗପୁର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଟିକଟ କାଟି ତାଙ୍କର ଜନସମ୍ପର୍କ ବନ୍ଧାଛାଡ଼ା କରି ତାଙ୍କୁ ନବରଦସ୍ତି ଟ୍ରେନରେ ବସାଇ ଦେଇ ଆସିଲେ । ଏଥିପାଇଁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କୁ କିଛି ଜଣାଇ ଦିଆଯାଇ ନ ଥିଲା ବା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଏ ବିଷୟରେ କୌଣସି ପ୍ରତିକାର କରି ନ ଥିଲେ ।

ମୋର ମନେଅଛି, କୁଳପତି ଡାକ୍ତର କିଶୋର ଚନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟନାୟକ ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର କଲେଜର କୌଣସି ଏକ ଉତ୍ସବ (ଯଥା—ଗ୍ରହ ସୁନିୟମ ଉଦ୍‌ଘାଟନ)ରେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ରୂପରେ ଯୋଗ ଦେଇଥାନ୍ତି । କଲେଜର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ମୋଠାରୁ ଶୁଣିଥିଲେ ଯେ, ଡାକ୍ତର ପଟ୍ଟନାୟକ ସଙ୍ଗୀତରେ ଓଡ଼ିଆ । ସେ ସତ୍ତ୍ୱେ ଶେଷରେ ଡାକ୍ତର ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ ଏକ ସଙ୍ଗୀତ ଗାନ ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ଡାକ୍ତର ପଟ୍ଟନାୟକ ଏକ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଙ୍ଗୀତଦ୍ୱାରା ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କୁ ମୁଗ୍ଧ କଲେ ।

ଡାକ୍ତର ପଟ୍ଟନାୟକ ଦେଶବିଦେଶରେ ଶିକ୍ଷା ବିଷୟକ ବହୁ ଅଭିଜ୍ଞତା ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ତେଣୁ ଅଣି କରାଯାଉଥିଲା ଯେ, ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ମଧ୍ୟରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ଉନ୍ନତ ହେବ । ମାତ୍ର ତାହା ସମ୍ଭବ ହେଲା ନାହିଁ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଆମର ସମସ୍ତଙ୍କର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ।

ମୁଁ ଲେକସବୁ ବୈଠକରେ ଯୋଗଦେବା ପାଇଁ ଦିଲ୍ଲୀରେ ଥିବାବେଳେ ଦିନେ
 ଫୋନରେ ଖବର ପାଇଲି ଯେ, ତାଙ୍କର ପଟ୍ଟନାୟକ ହୃଦ୍‌ରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ
 କଟକ୍‌ରେ ବିଦାୟ ନେଇଛନ୍ତି । ବିନା ମେଘରେ ବଳୁପାତ ପରି ଏ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷା ମୋତେ
 ଶୋକାଭିଭୂତ କଲା । ଶୁଣିବସ୍ତରେ ଦୁଇଜଣ କୁଳପତିଙ୍କର ଅକାଳ ବିୟୋଗ ସମ୍ବଳପୁର
 ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପକ୍ଷରେ ଏକ ମର୍ମନ୍ତୁଦ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗ—ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶା ପକ୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ।
 ମୃତ୍ୟୁର ଅଲ୍‌ଭଦ ପୂର୍ବରୁ ସେ ନିଜର ଝିଅର ବିବାହ କରିଦିଅନ୍ତେ ସମ୍ବଳପୁରରେ । ମୁଁ
 ତାଙ୍କ ଅକାଳ ବିୟୋଗର ଅଲ୍‌ଭଦ ପରେ ସମ୍ବଳପୁର ଫେରିଲି । ସମ୍ବଳପୁର ସହରରେ
 ତାଙ୍କର ବିୟୋଗରେ ଶୋକସଜ୍ଜା ହେଲା । ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀଦିକ୍ଷା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ହେଲା ।
 ମାତ୍ର ପରେ ଆନ୍ତରିକତାର ଅଭାବରୁ ଆଉ କିଛି କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ହେଲାନାହିଁ ।

ପ୍ରଫେସର ଦେଶପାଣ୍ଡେଙ୍କର ନିର୍ବାସନ ତାଙ୍କର ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁର ପରିବର୍ତ୍ତି
 ଘଟଣା ।

ସେତେବେଳେ ବୋଧହୁଏ ଅନିରୁଦ୍ଧ ଦାସ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଧ୍ୟାପ୍ତା କୁଳପତି
 ଥିଲେ ।

—*—

ଭୂତୀୟ ପରିଚ୍ଛେଦ ଧର୍ମ ସଙ୍କଟ

୧୯୭୯ ମସିହା ମଇମାସ ୩ ତାରିଖରେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଜାକିର ହୁସେନଙ୍କ ହୃଦ୍‌ରୋଗରେ ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି କିଏ ହେବ ? ପୂର୍ବରୁ ଏକ ପରମ୍ପରା ଦୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ଡକ୍ଟର ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ଭାରତର ପ୍ରଥମ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ୧୯୫୨ ମସିହାରେ କାର୍ଯ୍ୟଭାର ଗ୍ରହଣ କଲେ ସମୟରେ ଡକ୍ଟର ସର୍ବପଲ୍ଲୀ ରାଧାକୃଷ୍ଣନ୍ ଉପରାଷ୍ଟ୍ରପତି ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ଉପରାଷ୍ଟ୍ରପତି ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହେବା ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାର । ଲୋକସଭା ଓ ରାଜ୍ୟସଭାର ନିର୍ବାଚିତ ସଭ୍ୟ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଂଖ୍ୟାଧିକ ସଭ୍ୟଙ୍କର ଭୋଟ ପାଇ ଉପରାଷ୍ଟ୍ରପତି (ଓ ରାଜ୍ୟସଭାର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ) ପଦସ୍ଥାନ ଲାଭ କରିବା ସମ୍ଭବ । ଡକ୍ଟର ରାଧାକୃଷ୍ଣନ୍ ହିନ୍ଦୀଭାଷୀ ଫଗୁଆନୀ ନ ଥିଲେ ବା ଫୁରୁ ସଂଖ୍ୟାଗଣେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ସଭ୍ୟ ନ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅସାଧାରଣ ବିଦ୍ୱଜ୍ଞ, ବାଗ୍‌ଚିତା ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଖ୍ୟାତି ଯୋଗୁଁ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଥମ ଉପରାଷ୍ଟ୍ରପତି ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ କରାଗଲା । ଡକ୍ଟର ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କଲପରେ ଉପରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଡକ୍ଟର ଫର୍ଗୁସନ୍ ରାଧାକୃଷ୍ଣନ୍ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ ଓ ଡକ୍ଟର ଜାକିର ହୁସେନ ଉପରାଷ୍ଟ୍ରପତି ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ । ଡକ୍ଟର ରାଧାକୃଷ୍ଣନ୍ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ପଦସ୍ଥାନ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କଲପରେ ଡକ୍ଟର ଜାକିର ହୁସେନ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ ଓ ଭି. ଭି. ଗିରି ଉପରାଷ୍ଟ୍ରପତି ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ ।

୧୯୭୯ ମସିହାରେ ଡକ୍ଟର ଜାକିର ହୁସେନଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ସମୟରେ ଯଦି ପଣ୍ଡିତ ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁ ଜୀବିତ ଥାଆନ୍ତେ, ତେବେ ହୁଏତ କୌଣସି ସଙ୍କଟର ସମ୍ଭାବନା ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା । ଗତାବସରରେ ଭି. ଭି. ଗିରି ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥାନ୍ତେ । ମାତ୍ର ସେ ସମୟରେ ମୌଲାନା ଆବାଜ୍, ପଣ୍ଡିତ ଗୋବିନ୍ଦ ବଲ୍ଲଭ ପନ୍ଥ, ଲାଲ ବାହାଦୁର ଶାସ୍ତ୍ରୀ ଆଦି ଶୁଦ୍ଧ ନେତାମାନେ ମଧ୍ୟ ଇହଧାମରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଯାଇଥିଲେ । ୧୯୭୨ ମସିହା ଚୁନାବରେ ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ପାଲ୍‌ଆମେଣ୍ଟିର ଓ ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟାନ୍ଧସମାଜରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ସଂଖ୍ୟାଗଣେତା

କମି ଯାଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ମନୋମତ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହିଁ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହେବା ପ୍ରାୟ ନିଶ୍ଚିତ ଥିଲା ।

ଏକ ଉଦ୍ଭଟ ସମୟୀ ଦୃଷ୍ଟି ହେଲା ୧୯୬୯ ଜୁଲାଇ ୧୨ ତାରିଖରେ, ବାଳାଲେର ଠାରେ କଂଗ୍ରେସ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟର ବୋର୍ଡ଼ ବୈଠକରେ । ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ମତରେ ପୂର୍ବ ପରମ୍ପରା ଅନୁସାରେ ଭି. ଭି. ଗିରିଙ୍କୁ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ପଦ ପାଇଁ ମନୋମତ କରିବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ ବୋର୍ଡ଼ର ଅନ୍ୟ ସଭ୍ୟମାନେ ଏଥିରେ ସମ୍ମତ ହେଲେ ନାହିଁ । ଦୁଇ ଜଣଙ୍କର ନାମ ଆଲୋଚିତ ହେଲା—(୧) ଜଗଜ୍ଞୀବନ ରାମ (୨) ନାଳମ୍ ସଙ୍ଗୀବ ରେଡ୍ଡି । ଭି. ଭି. ଗିରିଙ୍କ ନାମ ଉଠିଲା ନାହିଁ । ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧି ଓ ଫକୀରୁଦ୍ଦୀନ ଆଲି ଅହମଦ୍ ଜଗଜ୍ଞୀବନ ରାମଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଘୋଷଣା କଲେ ଓ ମୋରାରୀଜୀ ଦେଶାଇ, ଓ. ଡି. ବି. କରନ୍, ଏସ୍ କେ ପାଟିଲ ଓ କାମରାଜ ସଙ୍ଗୀବ ରେଡ୍ଡିଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କଲେ । ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧିଙ୍କର ମତ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତ ହୋଇଥିବାରୁ ସେ ସେହି ସଭାରେ ଖସି ପ୍ରତିନିଧି ପ୍ରକାଶ କରି କହିଲେ—“ଏଥିରୁ ଗୁରୁତର ପରିଣତି ଉତ୍ପନ୍ନପାରେ ।”

ମୁଁ ସେତେବେଳେ ସମ୍ବଲପୁରରେ ଥିଲି । ମୋର ନିଜ ପ୍ରତିନିଧି ପ୍ରକାଶ କରି ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଟେଲିଫୋନିକାଲି ଲେଖିଦେଲି । ଦଳର ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ଉପେକ୍ଷା କରିବା ଆପଣଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଠିକ୍ ନୁହେଁ—ଏହି ମର୍ମରେ ଟିପ୍ପଣୀ ଲେଖିଥିଲି । ପରେ ଅନେକ ସମୟରେ ମନେ ହୋଇଛି, ଦେଶରେ ଏତେ ଏତେ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ବିଜ୍ଞାନନୈତିକ ନେତା ଥାଉ ଥାଉ ମୋ ପରି ଜଣେ ମାମୁଲି ସହଯୋଗୀ ପକ୍ଷରେ ହଠାତ୍ ଏପରି ଟିପ୍ପଣୀ ଦେବା ଠିକ୍ ହେଲା ନାହିଁ । ମୁଁ ପୂର୍ବରୁ ରୁଷିଆ ଓ ହଙ୍ଗେରୀର ସମୟରେ ସମ୍ପର୍କ ରେଡ୍ଡି (ଲେନିନଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ)ଙ୍କ ସହିତ ନିଜର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିଥିଲି । ତେଣୁ ସେହି ମର୍ମର ଦ୍ଵିତୀୟ ମୋ ଉପରେ ଏକ ମନସ୍ତାୟିକ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ ଏଇ ଟିପ୍ପଣୀ ଥିଲା ମୋର ରାଜନୈତିକ ଜୀବନର ଏକ ମୋଡ଼ ।

ଏହି ସମୟକୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ତରରେ ବିବେଚନା ନ କରି ରାଜନୈତିକ ଦୃଷ୍ଟି କୋଣରୁ ବିବେଚନା କରାଯାଉ । ଦଳୀୟ ନେତୃତ୍ଵ ଓ ସହଯୋଗୀ ନେତୃତ୍ଵ ମଧ୍ୟରେ ବିରୋଧର ସମ୍ଭାବନା ଉତ୍ପନ୍ନଲେ, ତହିଁର ପରିଣତି କଣ ? ଯଦି ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ପ୍ରବଳ ପ୍ରତିରୋଧ ସତ୍ତ୍ୱେ ଦଳର ଜଣେ ମନୋମତ ପ୍ରାର୍ଥୀ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତୁ, ତେବେ ଆକାଶ ଖସିପଡ଼ିବାର ସମ୍ଭାବନା ଅଛି କି ? ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୀବିତ ଥିଲେ ତାଙ୍କର କଥାରେ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟର ବୋର୍ଡ଼ ଓ ନିଶିଲ ଭାରତ କଂଗ୍ରେସ କମିଟି ପରିଗଣିତ ହେଉଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଯେଉଁ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିଥିଲା, “After Nehru who ?”—ସେ ପ୍ରଶ୍ନର ଗୁରୁତ୍ଵ ରହିନଥାନ୍ତା, ଯଦି ଲାଲବାହାଦୁର ଶାସ୍ତ୍ରୀ ଆଉ ପାଞ୍ଚ ଦଶବର୍ଷ ବଢ଼ି ଏ

ଦେଶର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇଥାନ୍ତେ । ମାତ୍ର ଏବେ ତ ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧିଙ୍କର ବୟସ ସେତେବେଳେ ବାବନ ବର୍ଷ ଓ ସେ ଜଣେ ମହିଳା । ଏତେବଡ଼ ସମସ୍ୟାବହୁଳ ଦେଶକୁ ସମ୍ଭାଳି ପାରିବାରେ ତାଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟତା ବିଷୟରେ ସେ ସମୟରେ ରାଜନୈତିକ ନେତା ମାନଙ୍କର ଆଶଙ୍କା କାନ୍ଦ ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ ଥିଲା । ଇନ୍ଦିରାଙ୍କ ପ୍ରଥମ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ରୂପେ ଦେଖାଦେଲେ ମୋରାରଜୀ ଦେଶାଇ । ୧୯୭୭ ମସିହାର କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ନେତା ନିର୍ବାଚନରେ ସେ ହାରିଗଲେ । ଏବେ କଂଗ୍ରେସର ସଂସଦୀୟ ଦଳର ନେତାମାନେ— ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ କି ସିଣ୍ଡିକେଟ ଆଖ୍ୟା ଦିଆଗଲା—ଇନ୍ଦିରାଙ୍କ ଉପରେ ନିଜର ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଇନ୍ଦିରାଙ୍କ ମତକୁ ଉପେକ୍ଷା କଲେ । ଅବଶ୍ୟ ଏଥିରେ ଇନ୍ଦିରାଙ୍କର କ୍ଷୁଣ୍ଣ ହେବାର କାରଣ ନଥିଲା । କାରଣ ଯଦି ସଂଜବ ରେଡ୍‌ଡ଼ୀ ସେ ସମୟରେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥାନ୍ତେ, ତେବେ କୌଣସି ଗୁରୁତର ରାଜନୈତିକ ସଙ୍କଟ ସୃଷ୍ଟିର ସମ୍ଭାବନା ନଥିଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ସଞ୍ଜୀବ ରେଡ୍‌ଡ଼ୀ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ନିର୍ବାଚିତ ହେବା ପରେ ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧି ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ ଓ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ରାଜନୈତିକ ବୃତ୍ତାନ୍ତରେ କୌଣସି ବାଧା ସୃଷ୍ଟି ହେଲାନାହିଁ ।

ଏହି ନିର୍ବାଚନରୁ କ୍ଷମତାର କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ଯେଉଁ ଅସ୍ପତିକର ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି ହେଲା, ତାହା ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ରାଜନୈତିକ ଇତିହାସର ଏକ ଅବାସ୍ଥିକ ଅଧ୍ୟାୟ ।

ଇନ୍ଦିରାଗାନ୍ଧି ବିନା ପ୍ରତିବାଦରେ ସରକାର ରେଡ୍‌ଡ଼ିଙ୍କର ମନୋନୟନ ପଥରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ ।

ଭି. ଭି. ଗିରି କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ପ୍ରତି ଅନୁରକ୍ତ ଥାଇ ସୁଦ୍ଧା ସ୍ୱାଧୀନ ପ୍ରାର୍ଥୀ ରୂପେ ମନୋନୟନ ପଥ ଦାଖଲ କଲେ । ଭି. ଭି. ଗିରି ଉପରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଥିଲେ ସମୟରୁ ତାଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଭଲ ପରିଚୟ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ ବ୍ରହ୍ମପୁର ସହରରେ । ବିଶ୍ୱନାଥ ଦାସ ତାଙ୍କର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ ଥିଲେ । ୧୯୫୭ ମସିହା ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ଓଡ଼ିଶାର ସୀମାନ୍ତବର୍ତ୍ତୀ ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶର ଶ୍ରୀକାକୁଳମ୍ ସୁଗୁନିନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା କରି ସେ ଅଳ୍ପ ଭୋଟରେ ହାରିଯାଇଥିଲେ ଓ ଦୁଇବର୍ଷ ଆଦିବାସୀ ପ୍ରାର୍ଥୀ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ । ନହେଲେ ସେ ମୋତେ ସେ ସମୟରୁ ଅନ୍ତର ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣି ପାରିଥାନ୍ତେ ।

ଗିରି ମହାଶୟ ସ୍ୱାଧୀନ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହୋଇ କପଟ ବିଜୟୀ ହେବାର ଆଶା ରଖିଲେ ଓ କଂଗ୍ରେସ ଦଳରେ ବହୁବର୍ଷ ରହି ଆସିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଶେଷରେ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା କରିବାକୁ କାହିଁକି ମନ ଚଳାଇଲେ, ତାହା ମୋତେ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବହୁ ଲୋକଙ୍କୁ ବିସ୍ମିତ କଲା । ଦାକ୍ଷାଲେର କଂଗ୍ରେସ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ ବୋର୍ଡ଼ ବୈଠକରେ ତାଙ୍କର ନିମ୍ନ ସୂଚା ଉଠି ନ ଥିଲା । ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟରେ ଓ ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟର କଂଗ୍ରେସ

ଦଳର ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ଯଦି ତାଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କରି ନ ଥାନ୍ତେ ତେବେ ତାଙ୍କର ବିଜୟର ସମ୍ଭାବନା ନ ଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ ସମେ ଦେଖାଗଲା ଯେ, ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧିଙ୍କର ବହୁ ସମର୍ଥକ କଂଗ୍ରେସ୍ ପ୍ରାର୍ଥୀ ସମ୍ଭବ ରେଡ୍ଡିଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସ୍ୱାଧୀନ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଭି. ଭି. ଗିରିଙ୍କ ତରଫରୁ ସ୍ୱରୁପ କରିବାରେ ଲାଗିଲେ । ସମ୍ଭବ ରେଡ୍ଡିଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଚରିତ୍ର ଉପରେ ଏକ ଅଶ୍ଳୀଳ ଆକ୍ଷେପ ଥିବା ଏକ ବେନାମୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପତ୍ର ଇପା ହୋଇ ସତ୍ୟ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଖୋଲା ଖୋଲି ବ୍ୟାପିଲା । ସେଥିରେ ଲେଖାଯାଇଥିଲା ଯେ, ଯଦି ସମ୍ଭବ ରେଡ୍ଡିଙ୍କୁ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତୁ ତେବେ ସେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଭବନକୁ ଏକ ହାରେମ୍ ଓ ଯୌନ ବ୍ୟଭିଚାରର କେନ୍ଦ୍ରରେ ପରିଣତ କରିବେ । ଏହି ପ୍ରସ୍ତୁତ ପତ୍ରରେ ଅଗ୍ରା ଘୋଷ ଓ ଏସ୍ କେ ପାଟିଲଙ୍କ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଦୋଷାସ୍ତେଷ କରି କୁହାଗଲା ଯେ ଏମାନେ ଭାରତରେ ଏକତ୍ରବାଦର ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରୁଛନ୍ତି ।

ଯେତେବେଳେ ପୁଷ୍ଟି ମ୍ କୋର୍ଟରେ ନିର୍ବାଚନ ରଦ୍ଦ କରିବାକୁ ମକଦ୍ଦମା ହେଲା, ସେତେବେଳେ ମାନ୍ୟବର ବିଶ୍ୱରୂପସିଂହମାନେ ଏ ପ୍ରକାର ବେନାମୀ ପ୍ରସ୍ତୁତପତ୍ରକୁ ଘୋର ନିନ୍ଦା କଲେ । ଏ ବିଷୟରେ ନ୍ୟାୟମୁଖି G. K Mitter ଲେଖିଲେ:—

“It was calculated to engender strong prejudice in the minds of the electors against Sri Sanjeeva Reddy both in his personal capacity and as being the nominee of a group of persons described as usurpers of power in the congress party It is difficult to find suitable words to condemn the making and publication of such a vile pamphlet in an election to the highest office in the land and it is certainly a great pity that the authors there of have not been traced or suitably dealt with.”

ଉତ୍ତାରୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର ତଥା ଭୟଂସ୍ପୃ ଗୁଳିମାତ୍ରର ସଂକୋଚ ପ୍ରଭରେ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ମାନେ (ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ମଧ୍ୟ) ଏହି ବେନାମୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପତ୍ର ଖୋଲା ଖୋଲି ଭବିଷ୍ୟତ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିବାର ଅଭିଯୋଗ ହେଲା ।

କଂଗ୍ରେସ୍ ଦଳରେ ତରୁଣ ଗୁର୍ଜ ନାମରେ ଅଭିହିତ ଉପଦାନ (ଇନ୍ଦ୍ରକୁମାର ଗୁଳରାଜ, ଚନ୍ଦ୍ରକିତ ଯାଦବ, ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର, ମୋହନ ଧାରିଆ ପ୍ରମୁଖ) ଭି. ଭି. ଗିରିଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କଲେ । ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ସମ୍ଭବ ରେଡ୍ଡିଙ୍କର ମନୋନୟନ ପତ୍ରରେ କୁରାଳ ଯ୍ୟ ଚାରିଟିରେ ଦସ୍ତଖତ କରିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଓ ଅନ୍ୟ ୬ ଜଣଙ୍କ ଦଳ ପାଇଁ ଆମେଶ୍ୱରୀ ବୋର୍ଡ଼

ବୈଠକରେ ତାଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କରିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ପରେ କଂଗ୍ରେସ୍ ଦଳର ସଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନିଜର ବିବେକ ଅନୁସାରେ ଷ୍ଟେଟ ଦେବା ଉଚିତ ବୋଲି ମତ ଦେଲେ ।

ଫଳରେ ଗୁରୁପଦ ପଦ ପାଇଁ ତିନି ଜଣ ପ୍ରାର୍ଥୀ—ସଙ୍ଗବ ରେଡ୍ଡି (କଂଗ୍ରେସ୍) ଭି, ଭି ଗିରି (ସ୍ଵାଧୀନ) ଓ ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି ଦେଶମୁଖ (ସ୍ଵାଧୀନ)—ତିନିଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ସ୍ଵାଧୀନ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଭି ଭି ଗିରି ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ । କଂଗ୍ରେସ୍ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ପରାଜିତ କରିବାରେ ବହୁ କଂଗ୍ରେସ୍ ସଭ୍ୟଙ୍କର ଉତ୍ସାହ ଦେଖି ମୁଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଅଧିକ ବିଦ୍ରୋହୀ ହେଲି ।

ମୁଁ ଏହାର ଠିକ୍ ପରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧିଙ୍କୁ ଏକ ଚିଠି ଲେଖି ଜଣାଇ ଦେଲି ଯେ, ଯଦି ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧି ବା ତାଙ୍କର ପିତା ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁ ବଞ୍ଚିଥାନ୍ତେ ତେବେ କଂଗ୍ରେସ୍ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କର ଏପରି ପରାଜୟ ଘଟିଥାନ୍ତା କି ?

ବାଙ୍ଗାଲରେ କଂଗ୍ରେସ୍ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟରୀ ବୋର୍ଡ଼ ବୈଠକ ପରେ ଓ ଏବେ ମୁଁ ଯେଉଁ ଚିଠି ଇନ୍ଦିରାଗାନ୍ଧିଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖିଲି, ସେଥିରେ ମୁଁ ମୋର ନିଜର ପଥ ପରିଷ୍କାର କରି ଦେଲି ।

ଏହାପରେ କଂଗ୍ରେସ୍ ସଂସଦୀୟ ଦଳ ଦୁଇଭାଗ ହୋଇଗଲା । ଯେଉଁମାନେ ସଙ୍ଗବ ରେଡ୍ଡିଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କରିଥିଲେ, ସେମାନେ ‘ସଙ୍ଗଠନ କଂଗ୍ରେସ୍’ ଦଳଭୁକ୍ତ ହେଲେ । ଇନ୍ଦିରାଙ୍କ ନାମରେ ଇନ୍ଦିରା କଂଗ୍ରେସ୍ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ସଙ୍ଗଠନ କଂଗ୍ରେସ୍ରେ ସଙ୍ଗବ ରେଡ୍ଡି, ମୋରାରଜୀ ଦେଶାଇ, ଏସ୍ କେ ପାଟିଲ, ଓ୍ଵାଲ୍ ବି ଚଉନ, ସୁରେଶ୍ କୃପାଲାଲ, ଏମ୍ ସି ପୁନାସ୍, (ଓଡ଼ିଶାର ଭୂତ ପଟ୍ଟ୍ ରାଜ୍ୟପାଳ) ଲୋକସଭାରେ କଂଗ୍ରେସ୍ ଦଳରେ ରହିଲେ । ପଣ୍ଡିତ ଅନନ୍ତ ହିପାଠୀ ଶର୍ମା, ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରସାଦ (ଡକ୍ଟର ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦଙ୍କ କ୍ୟାଷ୍ଟ ପୁଅ) ଓ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସଙ୍ଗଠନ କଂଗ୍ରେସ୍ରେ ରହିଲୁଁ ।

ଏହା କଣ ମୋ ପକ୍ଷରେ ଏକ ନିରାଶ ରାଜନୈତିକ ଭ୍ରମ ? ମୁଁ ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଅନେକ-ବାର ନିଜକୁ ପଚାରିଛି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ବାରମ୍ବାର ନିଜକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଦେଇଛି ଯେ ମୁଁ ଭୁଲ୍ କରି ନାହିଁ ।

ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧି ଏହି ସମୟରେ ଅନେକ ସଭ୍ୟଙ୍କୁ ସଙ୍ଗଠନ କଂଗ୍ରେସ୍ରେ ଯୋଗ ଦେବାରୁ ନିବର୍ତ୍ତାଇବା ପାଇଁ ଯଥାସାଧ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ସଦସ୍ୟ କେ. ରାମସ୍ଵାମୀୟା ଆମ ଘରକୁ ନିଜେ ଆସି ମୋତେ ବୁଝାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସେତେ ବେଳେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରି ସାରିଥିଲି । ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧିଙ୍କୁ ଦ୍ଵିତୀୟ ପଥ ଲେଖିବା ଦିନ ହିଁ ମୁଁ ଫେରିବାର ରାସ୍ତା ନିଜେ ବନ୍ଦ କରି ସାରିଥିଲି । ଏଥି ପାଇଁ ମୁଁ ପରେ ସମ୍ବଲପୁରରେ ବହୁ ସମାଲୋଚନାର ଶରଣ୍ୟ ହୋଇଛି ।

ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ (ଯେ କୌଣସି କାରଣରୁ ହେଉନା ବାହିକ) ଯଦି ନିଜ ଦଳର ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ ନ କରନ୍ତି, ତେବେ ତାଙ୍କୁ ସମର୍ଥନ କରିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଉଚିତ ହୋଇଥାନ୍ତା କି ?

ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଯେ ଏ ଘଟଣାର ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ପରେ ସେହି ସମ୍ପର୍କରେ ଉଚିତ ଭାବରେ ଗୁମାସ୍ତା ଗୁପ୍ତପଦ ରୂପେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । ସେ ତ ଗୁମାସ୍ତା ଭବନକୁ ଏକ ବେଶ୍ୟାଳୟରେ ପରିଣତ କଲେ ନାହିଁ ! ସେ ତ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧିଙ୍କୁ ଗାନ୍ଧି-ରାଜ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ନାହିଁ ! ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ତମ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ଥିଲା । ଯେଉଁ ମାନେ ୧୯୬୯ ମସିହାରେ ଗୁମାସ୍ତା ପ୍ରସାର କରିଥିଲେ, ସେମାନେ ରାଜନୀତିରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଭ କଲେ । ମାତ୍ର ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ସମ୍ପର୍କ ରେଖାକୁ କାମୁଡ଼ି ବା ଲମ୍ଫିଟ ବୋଲି ଉଲ୍ଲେଖ ଆଉ କଲେ ନାହିଁ ।

ଭାରତୀୟ ରାଜନୀତିର ଏହା ଏକ ଅଶୁଭ ଲକ୍ଷଣ । ଘରୀରୁ ମୋରାଲ ଯୁଗର ଦରବାସ ଗନ୍ଧ ଦୂର ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ଗଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନରେ ପ୍ରାବକମାନଙ୍କର ଗୁମାସ୍ତାଗତାରେ ଗଭୀର ପଦନ ମୁଣ୍ଡର ହୁଏ ।

ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧିଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ସତେ ଯେପରି ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀଛତ୍ରା ହୋଇଗଲି । ସମ୍ବଲପୁରରେ ୧୯୬୭ ମସିହା ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ଯେଉଁ କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀମାନେ ମୋର ଦୃଢ଼ ସମର୍ଥନ ଥିଲେ, ସେମାନେ କାଳକ୍ରମେ ମୋଠାରୁ ଦୂରେଇ ଯିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଭି. ଭି. ଗିରି ଗୁମାସ୍ତା ରୂପେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବା ପରେ ତାଙ୍କର ନିର୍ବାଚନକୁ ରଦ୍ଦ କରିବାପାଇଁ ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟରେ ମକଦ୍ଦମା ହେଲା ।

ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦ୍ରୁତ ଘଟଣା ପ୍ରବାହରେ ମାନବର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଶକ୍ତି ବିଭ୍ରାନ୍ତ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟର ଏହି ମକଦ୍ଦମାଟି (S K Singh & Others. Vrs. V V Giri AIR 1970 Supreme Court 2097-2177) ସେହି ନାଟକୀୟ ଘଟଣା ପ୍ରବାହର ଐତିହାସିକ ଦଲିଲ । ଏଥିରେ ନ୍ୟାୟ ମୁଖି ସିନୀ, ଶେଲଟ୍, ଶର୍ମିଷ୍ଠା, ମିତ୍ର ଓ ବୈଦ୍ୟାଲିଙ୍ଗମ୍ ବିଚାରପତି ଥିଲେ । ମୋର ଅନିଚ୍ଛା ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ସାକ୍ଷୀରୂପେ ଡକା ହେଲି । ଭି. ଭି. ଗିରିଙ୍କ ନିର୍ବାଚନ ସିଦ୍ଧି ଘୋଷିତ ହେଲା ।

ଇତି ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ କେତେଟି ପ୍ରଗତିଶୀଳ ପଦକ୍ଷେପ ନେଲେ । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଚଉଦଟି ବଡ଼ ବେଙ୍ଗର ଜାଗାସୁକରଣ ଓ ରାଜା ମହାରାଜାମାନଙ୍କର ଉତ୍ତର ଉଚ୍ଛେଦ ଅନ୍ୟତମ । ମୋରାଲ ଦେଶାଈଙ୍କଠାରୁ ଅର୍ଥ ହସ୍ତଗତ ଦାୟିତ୍ୱ କାନ୍ଦି ନିଆରଲା ।

ଏକେତ ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ବିଶେଷ ସଫଳା ଗରିଷ୍ଠତା ଲାଭ କରି ନଥିଲା । ଏବେ ୧୯୭୯ ମସିହା ଗୁମାସ୍ତା ନିର୍ବାଚନ ପରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହେଲା । କେନ୍ଦ୍ରରେ ଶାସନର ସ୍ଥରତା ପାଇଁ ଲୋକ-

ସଭାରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ହେବାଗରିଷ୍ଠତା ଓ ହରିଧାନ ହରୋଧନ ପାଇଁ ଶାସକ ଦଳର ଦୁଇ ଚୁମ୍ବିତାଣ ହେବା ଗରିଷ୍ଠତା ରହିବା ଉଚିତ । ଏହି ହେବାଗରିଷ୍ଠତା ନ ହେବାକୁ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ୧୯୭୦ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ ଲୋକସଭା ଭଙ୍ଗ କରିବାକୁ ଶକ୍ତିପତିଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ ଓ ପୁଣି ଏକ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନର ଡାକରା ଦେଲେ । ୧୯୭୧ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚରେ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ହୋଇଥାନ୍ତା । ପାଞ୍ଚବର୍ଷ କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଷେ ପୂର୍ବରୁ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲା । ଓଡ଼ିଶାରେ ମଧ୍ୟ ୧୯୭୭ ମସିହାରୁ ଖୁଲି ଆସିଥିବା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର-ଜନକଂଗ୍ରେସ ମିଳିତ ମନ୍ଦିମଣ୍ଡଳର ଅବସାନ ଘଟି ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନ ହସ୍ତତ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାର ନିର୍ବାଚନ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ହେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେଲା । ଜନକଂଗ୍ରେସ ଦଳର ମନ୍ଦିମାନେ ସମୂହ ଇସ୍ତଫା ଦେବାରୁ ୧୯୭୧ ମସିହା ଜାନୁଆରୀରେ ଓଡ଼ିଶା ମନ୍ଦିମଣ୍ଡଳର ପତନ ହେଲା ।

ମୁଁ ସଙ୍ଗଠନ କଂଗ୍ରେସ ତରଫରୁ ପଞ୍ଚମ ଲୋକସଭାକୁ ସମ୍ବଲପୁର ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା କରିବାପାଇଁ ସ୍ଥିର କଲି । ଇନ୍ଦିରାଙ୍କ ଦଳ ଗ୍ରହଣ କଲା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଠିକ୍ ହେଲା କି ନାହିଁ, ଏ ବିଷୟରେ ଅନ୍ତତଃ ଲୋକଙ୍କର ମତ ଜାଣିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ନିହାତି ଦରକାର ବୋଲି ମୁଁ ମନେକଲି । ଶକ୍ତିପତି ପଦ ପରି ଗରିମାମୟୀ ପଦବା ପାଇଁ ନିଜ ଦଳର ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ହରାଇବାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବା ପରୋକ୍ଷ କାରଣ ହେବା ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପକ୍ଷରେ କେତେଦୂର ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଥିଲା ? ନିର୍ବାଚନରେ ମୁଁ ଚୁପ୍ ରହିଥିଲେ (ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା କରି ନ ଥିଲେ) କୌଣସି ଅସୁବିଧା ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ମୁଁ ହୁଏତ ପୁଣି କଂଗ୍ରେସ ଟିକଟ ପାଇଥାନ୍ତୁ ଓ ଅନାୟାସରେ (ଅଲ୍ଟ୍ରାୟାସରେ) ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥାନ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ ଚୁପ୍ ରହିଲି ନାହିଁ କାହିଁକି ? ଅଜେକ ନେତା (ଯଥା କମଳାପତି ଟିପାଠୀ) ପ୍ରଥମରୁ ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ନା ପସନ୍ଦ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କଠାରୁ ସମର୍ଥନ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରି ନଥିଲେ । ମାତ୍ର ଇନ୍ଦିରାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ମୋତେ ଅନୈତିକ ମନେ ହେଲା ।

ସେ ଯାହା ହେଉ, ମୁଁ ମୋର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ପାଇଁ ଅନୁତପ୍ତ ନ ଥିଲି । ମନୁସ୍କୃତିର ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟଦ୍ୱାରା ମୁଁ ସେତେବେଳେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲି । ସେ ବାକ୍ୟଟି ହେଉଛି :—

ସତ୍ତ୍ୱ ବା ନ ପ୍ରବେଶ୍ଚ ବ୍ୟାଂ ବକ୍ରବ୍ୟଂ ବା ସମସ୍ତେ ସମ୍
ଅବ୍ରୁବନ୍ ବ୍ରୁବନ୍ ବାସି ନିବେଦିତ କଲ୍ୟାଣୀ ।
(ମନୁ ୮ । ୧୩)

ଅର୍ଥାତ୍, “ସଭାରେ ବରଂ ପ୍ରବେଶ କରିବ ନାହିଁ, ମାତ୍ର ସଭାରେ ଥାଇ ଉଚିତ କଥା ନ କହିଲେ (ଭୁଲି ରହିଲେ) ବା ଭୁଲି କଥା କହିଲେ, ଲୋକ ପାପଭାଗୀ ହୁଏ ।”

ମୁଁ ଇନ୍ଦିରା ରାଜକୁ ଯେଉଁ ଦୁଇ ଚଠି ଲେଖିଥିଲି, ତାହା ଭୁଲ ବୋଲି କେବେ ମୁଁ ନିଜକୁ ଦୋଷ ଦେଇ ନାହିଁ ।

ସେ ଯାହାହେଉ, ଏବେ ଆଉ ଅନ୍ୟ ପଥ ନଥିଲା । ମୋର ଧୂଳି ସମର୍ଥକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ଇନ୍ଦିରାଙ୍କ ସମର୍ଥକ ହେଲେ । ଲେକସଭା ପାଇଁ ଇନ୍ଦିରା କଂଗ୍ରେସ ତରଫରୁ ବନମାଳୀ ବାବୁ ସମ୍ବଲପୁର ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ମୋର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ହେଲେ । ଶ୍ରୀବତ୍ସ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ସମ୍ବଲପୁର ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀ ପାଇଁ ଇନ୍ଦିରା କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଲେ ।

ଆମ ଚଳ ପାଇଁ ବିଧାନସଭାକୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଭଟ୍ଟଲି ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରକ୍ଳାଦ ପ୍ରଧାନ ଓ ବରଗଡ଼ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ପାଇଁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଗୁଣୀ ଶିବପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ରଙ୍କର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ।

ଘରେ ନ ପଶୁଣୁ ଗୁଲ ବାଜିଲା । ସଙ୍ଗଠନ କଂଗ୍ରେସର ସଙ୍ଗଠନ ଶକ୍ତି ପ୍ରକୃତରେ ଶୂନ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଥିଲା । କେନ୍ଦ୍ରରୁ ଅର୍ଥ ସାହାଯ୍ୟ ଆଦାୟ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ଯୋଗ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଅଳ୍ପକ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଜୟ କୁମାର ପାଣି, ପବିତ୍ର ମୋହନ ପ୍ରଧାନ, ସଦାଶିବ ଟି ପାଠୀ ଆଦିଙ୍କର ନାମ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ । କିନ୍ତୁ କେନ୍ଦ୍ରରୁ କୌଣସି ସାହାଯ୍ୟ ନ ମିଳିବା ଫଳରେ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଧ୍ରାବ୍ୟ ମୂଳରୁ ଶୋମୋୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ନେପୋଲିୟନ ସମମେତର ମୂଳତତ୍ତ୍ୱକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ସାଇ କହିଥିଲେ—“An army marche on its belly” । କୌଟିଲ୍ୟ ମଧ୍ୟ କହିଥିଲେ—“ଅର୍ଥମୂଳ ହିଁ ପ୍ରଭୁତ୍ୱମ୍” । ନିର୍ବାଚନରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ନୀତି ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଭୁବନେଶ୍ୱରକୁ ଇନ୍ଦିରା କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅସଂଖ୍ୟ ଟ୍ରକ୍ ବୋର୍ଡେଇ ହୋଇ ସୁଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରାର୍ତ୍ତନପଥ ପ୍ରସାର ଦେଇଥିଲା । ଅପର ଆମ ପାଇଁ ଚଢ଼ିର ଶତାଂଶ ମଧ୍ୟ ମିଳିବା ସମ୍ଭବ ହେଲା ନାହିଁ । ସଙ୍ଗଠନ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି ଥିଲେ ଶ୍ରୀ ନିଜଲିଙ୍ଗାୟା । ସେ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରତି ଆଦୌ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଲେ ନାହିଁ ।

ଆମେ କେବଳ ଉପରଠାଉଣିଆ ମୌଖିକ ପ୍ରସ୍ତରଛଡ଼ା ଅର୍ଥାଭାବରୁ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକୀୟ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିଲୁ ନାହିଁ । ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚଶହ ଷ୍ଟେଟଗ୍ରହଣ କେନ୍ଦ୍ର ପାଇଁ ପୋଲିଂ ଏଜେଣ୍ଟ ନିୟୁତ୍ତରେ ବିଶେଷତଃ ଦରକାର । ସେଟା ମଧ୍ୟ ଆଦୌ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଷ୍ଟେଟରମାନଙ୍କୁ ସେହିନ ଆମ ପକ୍ଷରୁ କେତେ କିଛି କହିବା ପାଇଁ ନଥିଲେ । ଏଥିପାଇଁ ଆମେ ଏକ ଦାରୁଣ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲୁ । ସଙ୍ଗଠନ କଂଗ୍ରେସରୁ ଜଣେ ମଧ୍ୟ ବିଜୟ ଲଭିନାହିଁ ।

ଭାର୍ଗବ ଚୋପଡ଼ାଏ ଆଉ ପ୍ରତିକୂଳ ଥିଲା । ମୁଁ ବ୍ରଜସୁନ ନଗର ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀକୁ ଯେଉଁ ଗଠି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ରଖିଥିଲି ତହିଁରେ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ବଦଳ ପଡ଼ି କଲେ ମୋର ବନ୍ଧୁ

ଓ ହୃତେଶୀ ଦୟାଳୁ ଶତପଥୀଙ୍କର ପୁଅ ଶରବାହୁ ଶତପଥୀ । ବେଳପାହାଡ଼ରୁ ପଶ୍ଚିମ ଅଡ଼କୁ ଯାଉଥିବା ଗସ୍ତରେ ଆମ ଜିପ୍ସୁ ଅଟକାଇ ସେ ଓ ତାଙ୍କର କମ୍ପାନୀଷ୍ଟ ବନ୍ଧୁମାନେ ଅତର୍କିତ ଭାବେ ଆମର ଜିପ୍ସୁ ଗୁରୁ କାଢ଼ିନେଇ ଆମକୁ ଅଟକ କରିଦେଲେ । ମୋର ଉପରେ ଶରବାହୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆକ୍ଷେପ କଲେ—ମୁଁ ଓ ମୋର ଭାଇମାନେ ଏତେବଡ଼ ଘର କାଢ଼ିଛୁ ତ ଆଣି କରିଥିଲୁ ।

ମୋର ମନେ ପଡ଼ିଲା ୧୯୭୧ ମସିହା ଷ୍ଟେଟ୍ ସମୟର କଥା । ମୁଁ କାହିଁକି ଓ କିପରି ମୋର ପୁଅକୁ ଆମେରିକା ପଠାଇଲି ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଏ ତଥ୍ୟଟି ମୋ ବରୁଦରେ ଆତ୍ମୀୟ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥିଲା । ଏମ୍. ଏଲ୍. ଏ ଓ ଏମ୍. ପି ମାନଙ୍କର ପୁଅମାନେ ମଦୁଆ ବା ଜୁଆରି ହେଲେ କାହାର ଆପତ୍ତି ନ ଥାଏ । ମାତ୍ର ପୁଅମାନେ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତ ହେଲେ ସେମାନଙ୍କର ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ ଅପରାଧ ପାଇଁ ବାପମାନେ ଦଣ୍ଡ ପାଇବାର କଥା । ସେହିପରି ଶ୍ରୀରାମଦାସ ବନ୍ଧୁ ଯୋଜନାରେ ଗୁଡ଼ିଆସିଲ ଷ୍ଟେଟ୍‌ପୁରର ପାଇଥିବା ଅର୍ଥକୁ ମୁଁ ଓ ମୋର ଭାଇମାନେ ମଦ ବା ଜୁଆରେ ଉଡ଼ାଉଥିଲେ କାହାର ଆପତ୍ତି ହୋଇ ନଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର ସେହି ଟଙ୍କାରେ ଘର ତିଆରି କରିବା ଏବେ ହେଲା ଏକ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ ଗୁଣନୈତିକ ଅପରାଧ । ମୁଁ ସେହି ପୁଣି ଶରବାହୁଙ୍କୁ କହିଲି । ମାତ୍ର ସେ ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ ସେଠାରୁ ଫେରି ଯିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କଲେ । ଏହା ଫଳରେ ମୋର ପ୍ରସ୍ତୁତ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଷଡ଼ ହେଲା ତାହା ଅବଶ୍ୟକ । ମୋର ଲୋକବଳ ମଧ୍ୟ ପ୍ରମିତ ଥିଲା ।

କମ୍ପାନୀଷ୍ଟ ପାଟି ଲବଙ୍ଗରୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ପ୍ରହନ୍ନ କୁମାର ପଣ୍ଡାଙ୍କର ବ୍ରଜବଳନଗର ଅଞ୍ଚଳରେ ବିଶେଷ ଲୋକପ୍ରିୟତା ଥିଲା । କମ୍ପାନୀଷ୍ଟ କର୍ମୀମାନେ ମୋର ଭାଷଣ ଶୁଣି କଲେ ଗୁରୁ ବନ୍ଧୁମାନୀ ବାବୁଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତୁତ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବିଶେଷ ବାଧା ଦେଇ ପାରି ନ ଥିଲେ ।

ଏହି ବାଧାର ଏକ ବିଷମୟ ପରିଣତ ମୋତେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ବ୍ୟଥିତ କଲା । ଶ୍ରୀମାନ୍ ଶରବାହୁଙ୍କ ନାମରେ ପୋଲିସ୍ ମକଦ୍ଦମା କଲା । ମକଦ୍ଦମାର ଅଲୁଚନ ପରେ ଶରବାହୁ ମୁଣାବିଷ ଖାଇ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କଲେ । ଏ ଖବର ପାଇ ମୁଁ ଯେତେ ମର୍ମହତ ହେଲି, ଷ୍ଟେଟ୍‌ରେ ଶୋଚନୀୟ ପରାମର୍ଶ କହି ଚାଲିଗଲା ଏବେ ମର୍ମହତ ନ ଥିଲା ।

ଷ୍ଟେଟ୍ ଗଢ଼ିବାରେ ଦେଶାବଳୀ ଯେ, ମୋର ଅମାନତ ଟଙ୍କା ମଧ୍ୟ ଉଡ଼ିଯାଇଛି । ବନ୍ଧୁମାନୀ ବାବୁ ଅଣୀ ହଜାରରୁ ଅଧିକ ଷ୍ଟେଟ୍ ପାଇ ନିବାରଣ ହୋଇଥିବା ସ୍ଥଳେ ମୁଁ ମାତ୍ର ଏଗାର ହଜାର ଷ୍ଟେଟ୍ ପାଇଲି । ଏହି ଏଗାର ହଜାର ଷ୍ଟେଟ୍ ତାଳାଙ୍କିରେ ମୁଁ ଗୁଣି । ମୋର ସମସ୍ତ ଦୁର୍ଦ୍ଦଳତା ଓ ଅଭାବ ସତ୍ତ୍ୱେ ମୋର ପରମ ଦୁର୍ଦ୍ଦଳରେ ସେମାନେ ମୋତେ ସମର୍ଥନ କରିଥିଲେ ।

ରାଜନୈତିକ ଓ ଆର୍ଥିକ ଦେଖିଲା ଆମେ ମୋତେ ହରାଇ କଲା ।

ଏହା ପୂର୍ବରୁ ସ୍ୱର୍ଗତ ମଧୁସୂଦନ ମହାନ୍ତିଙ୍କର (ଏଡ୍‌ଭେକେଟ୍, କଟକ) ଗୋଟିଏ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା—“ପୁଟେ ରାଜା ମହାରାଜାମାନେ ସୈନ୍ୟ ସାମନ୍ତ ଧରି ଯୁଦ୍ଧକୁ ଛାଡ଼ିଥିଲେ । ମାତ୍ର ଭଗ୍ୟର ବିଡ଼ମ୍ବନାରୁ ସେମାନେ ଯେତେବେଳେ ଯୁଦ୍ଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଧରାଶାୟୀ ହେଉଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡକାଟ ହେଉଥିଲା, ଚଳ ଶାରୁଣୀ ନେମାନଙ୍କର ପରା ଶବର ହତୁକାର କରୁଥିଲେ । ଆଶ୍ୱାସନାର କଥା ଆଜି ଆଉ ସେ ପରିସ୍ଥିତି ନାହିଁ । ସେ ଯୁଦ୍ଧର ସନ୍ତାପ ଆଜିକାଲି ପ୍ରସାଦ ସମୟରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ପରାଜିତ ପ୍ରାର୍ଥୀ ରାଜନୈତିକ ସମାଧି ତଳେ ଚରନ୍ତିଦ୍ରାରେ ମରୁ ହେବାର ସମ୍ଭାନ ପାଉଛନ୍ତି ।

୧୯୭୧ ମସିହା ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନରେ କେନ୍ଦ୍ରରେ କଂଗ୍ରେସ୍ ଦଳ ବିପୁଳ ସଫ୍ୟାଗଣସ୍ୱତା ହାସଲ କଲା । ମାତ୍ର ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାରେ କୌଣସି ଦଳ ସଫ୍ୟା-ଗଣସ୍ୱତା ଲାଭ କରିପାରିଲା ନାହିଁ । ସ୍ୱଳ୍ପଦଳ, ଉତ୍କଳ କଂଗ୍ରେସ୍, ଝାଡ଼ଖଣ୍ଡ ଦଳ ଓ କେତେକ ଶ୍ୱାସୀନ ସତ୍ୟକୁ ନେଇ ଯଥାକଥା ସଫ୍ୟାଗଣସ୍ୱତା ହାସଲ କରି ମିଳିତ ଶାସନ ଗୋଷ୍ଠୀ ବିଶ୍ୱନାଥ ଦାମଜୁ ମୂଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପଦ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ସେତେବେଳେ ବିଶ୍ୱନାଥ ଦାସ ବିଧାନସଭା ସଭ୍ୟ ନ ଥିଲେ ।

ଏହି ସରକାର ବେଶୀଦିନ ଚାଲି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ମୁଁ ପରାଜିତ ପ୍ରୋଟ ପରି ଭାବରେ ମନୁହେଲି । ଲୁକନାଥରୁ ଦୂରରେ ରହିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲି । କାରଣ ସେତେବେଳେ ଲୋକସଭା ଓ ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନ ସରିଯାଇଥିଲା । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସୁଯୋଗ ପାଇଁ ଘର୍କାଳ ଅପେକ୍ଷା କରିବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ପଦ୍ଧତି ନଥିଲା । ଅତୀତ ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ମୋର ଯୈର୍ଯ୍ୟ ନ ଥିଲା ।

କ’ଣ ବା ହୋଇଥାନ୍ତା । ଅପେକ୍ଷାରେ ? ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ପାଖକୁ ଫେରିବାର ଗ୍ରନ୍ଥା ବନ୍ଦ ହୋଇଥିଲା । ସଙ୍ଘଠନ କଂଗ୍ରେସ କେବଳ ଗୁଜରାଟ ରାଜ୍ୟ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ସବୁ ରାଜ୍ୟରେ ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ପରାଜିତ ହୋଇଥିଲା । ସେ କଂଗ୍ରେସରେ ପରାଜୟ ହେତୁ ସଙ୍ଘଠନରେ ନୂତନ ପ୍ରାଣ ସଞ୍ଚାର ପାଇଁ ନେତୃତ୍ୱ ଦେବା ଭଳି ସଂଭାରପାୟ ନେତା କେହି ନ ଥିଲେ । ନିଜଲିଙ୍ଗାପୁରୀ ତା କାମଗୁଳ ବା ମୋରାରଜୀ ଦେଶାଇଙ୍କ ସେ ବ୍ୟାପକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ନ ଥିଲା । ପରାଜିତ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ଆହୁ ପଦେ କହିବାର ଚିନ୍ତା ଦଳର ସଭ୍ୟପତି ନିଜଲିଙ୍ଗାପୁରୀଙ୍କର ନ ଥିଲା ।

୧୯୪୯ ମସିହାଠାରୁ ୧୯୭୦ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ପ୍ରାୟ ଚାଲିଶ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରୁ ସତର ବର୍ଷକାଳ ବିଧାନ ସଭା ଓ ପାଲିଆନେଶ୍ୱର ଉଚ୍ଚତ୍ତ୍ୱ ସଭାରେ ସଭ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥିଲି । ଏତେ ଘର୍କାଳ ଲୋକ ପ୍ରତିକ୍ଷ୍ୟ ହେବାର ନୌଗୁଣ୍ୟ କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶର ଦ୍ୱୟ ? ବିଶେଷତଃ ଏହି ସତର ବର୍ଷ ମୁଁ ଯଥାଶକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ଥ ରହିଛି --ଜନସେବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଛି ।

ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରୁ ବୁଝି ଅଧିକ ଲୋକଙ୍କର ଶରୀରରେ ଓ ଦୁର୍ବଳତାରେ ମୋର ସୀମିତ ସାମର୍ଥ୍ୟ ନେଇ ସାହାଯ୍ୟ କରିବୁ । ମହାନଦୀ ଜଳ ପ୍ରଦୂଷଣ ନିବାରଣ ପାଇଁ ଯଥାସାଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବୁ ।

ମୋର ରାଜନୈତିକ ସନ୍ଧ୍ୟାସ ନେବା ହୁଏତ ବ୍ୟବଧାନ ସମ୍ଭବ । କିନ୍ତୁ ବ୍ୟବଧାନ ସଙ୍ଗେ ଭାରତର ବିତ୍ତମୁକ୍ତ ? ଏତେଦୂର ଆନ୍ତରିକତାର ସହିତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ ଶେଷକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠରେ ଅମାନତ ହରାଇବା ? ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ଉପେକ୍ଷିତ ହେବା ?

ସର୍ବଶକ୍ତି ଦରିଦ୍ରତା !

କେବେ କେବେ ବିନା କାରଣରେ ବୁଦ୍ଧି ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୁଏ । ନ୍ୟୁନତମ ବିଚାରଶକ୍ତି ହୁଏତ ମୁଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମୟରେ ହରାଇ ବସିଲି । ସହଯୋଗୀ ଏହେମ୍ମି ପ୍ରାର୍ଥୀମାନେ ସମସ୍ତେ ଅଲୋ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରସାର ବିଷୟରେ ଅନଭିଜ୍ଞ ।

“ପ୍ରାୟଃ ସମାସନ୍ନ ବିପତ୍ତିକାଳେ

ଧୃଷ୍ଟୋଽପି ଦୁଃସଂ ମଳିନା ଭବନ୍ତି ।”

ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କଥା ହାଡ଼ ।

ଭାରତୀୟ ରାଜନୀତିରେ ସାବାଳକ ଶ୍ରେଷ୍ଠରେ ମନୋନୟନ ପରି ଦାଖଲ କଲେବେଳେ ଯେ ଦଳର ପ୍ରାର୍ଥୀ ବିଜୟ ଆଶା ପୋଷଣ କରିଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର ମାସକରୁ ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ମୃତ୍ୟୁ ସମୀର ଝଟିବାକ୍ଷରେ ପରିଣତ ହୁଏ ଓ ବିରାଟ ମହାବୁଦ୍ଧମାନେ ମଧ୍ୟ ଟଳ ପଡ଼ନ୍ତି ।

ଆଜି କିଏ କଲ୍ଲୁନା କରିବ ଯେ ଦିନେ ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀ ଏ ରାଜନୀତିରୁ ଛାଡ଼ି ଦ୍ୱାରା ଶ୍ରେଷ୍ଠରେ ପରାଜିତ ହୋଇଥିଲେ ? ୧୯୭୧ ମସିହାରେ ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ କଟକରୁ ବିପୁଳ ସଫଳାଗ୍ରଣୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠରେ ବିଜୟୀ ଜାନକୀ ବଲ୍ଲଭ ପଟ୍ଟନାୟକ ୧୯୯୧ ମସିହାରେ ଯେଉଁ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ପରାଜିତ ହେବେ ?

କିଏ କଲ୍ଲୁନା କରିଥିଲା ଯେ ଇନ୍ଦିରା ପ୍ରଦେଶରେ ୧୯୯୧ ମସିହା ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ କଂଗ୍ରେସଦଳ ପ୍ରାୟ ମୂଳସୋତ ହୋଇଯିବ ଓ ଭାରତୀୟ ଜନତା ପାର୍ଟି ସଫଳାଗ୍ରଣୀ ପାଇବ ?

ନିର୍ବାଚନ ସମର ସମୟରେ କେନ୍ଦ୍ରସମାନଙ୍କୁ ଏତେ ଖୋଜାପଡ଼େ କାହିଁକି ? ମନୋନୟନ ପରି ଦାଖଲ ପାଇଁ, ମନ୍ତ୍ରମଣ୍ଡଳ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ ଉତ୍ସବ ପାଇଁ ଶୁଭମୁହୂର୍ତ୍ତ ସ୍ଥିର କରିବା ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ହୁଏ କାହିଁକି ?

ରାଜନୀତିରେ ଆନ୍ତରିକତାର କ’ଣ କିଛି ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ ?

ଏବେ ରାଜନୈତିକ ଝଡ଼ଝଟା ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ କେତେ ବ୍ୟକ୍ତି ବାହ୍ୟାଂଶ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ଆଶୀର୍ବାଦ ଲାଭ କରିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ଧନ୍ୟ, ସେମାନେ ଭାରତୀୟ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଛନ୍ତି କୋରାପୁଟର ଶରପତି ସଧାନା, ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗର ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ରାୟ ଆଦି ।

ଚତୁର୍ଥ ପରିଚ୍ଛେଦ ସାଧନାର ପଥ

ଉପାର ଉଦୟ ପୂର୍ବଦତ୍ତ କୁଆଡ଼େ ଅହୋରାତ୍ର ଅନ୍ଧକାରତମ ମୁହୂର୍ତ୍ତ । ଜୀବନର ଘନାନ୍ତକାର ସମୟରେ ମୁଁ ଶୀଘ୍ର ଆଲୋକର ପରୀକ୍ଷାରେ ଥିଲି । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧି କୁଆଡ଼େ ନିଜ ଜୀବନର ବହୁ ବିଡ଼ମ୍ବନା ମଧ୍ୟରେ “Lead Kindly Light” କବିତାର ଆବୃତ୍ତି କରୁଥିଲେ ।

ଗୁପ୍ତ ଜୀବନର ଚରମ ବିଫଳତା ମୋତେ ଜନସେବା ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ କରିଥିଲା । ଏବେ ଜନସେବାରେ ସମସ୍ତ ଆକ୍ରମଣିକତା ସତ୍ତ୍ୱେ ଏକ ଦାବୁର ବିଡ଼ମ୍ବନା ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ଦେଖିପାରିଲି ଏକ ଶୀଘ୍ର ଆଲୋକ—ଅଧ୍ୟାପନା ।

କାବେ ମୁଁ ନିଜେ ଧନାଗମ ତିନିପକାର ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି, ଯଥା—ଶୁକୁ, କୃଷ୍ଣ ଓ ଶାଳ । ଏଥିରୁ ଅଧ୍ୟାପନା କାର୍ଯ୍ୟଟି ଧନାଗମର ଶୁକୁ ପତ୍ତା ବୋଲି ସେ ଲେଖିଛନ୍ତି ।

୧୯୭୫ ମସିହାରେ ଲକ୍ଷ୍ମପୁର ରାୟ ଆଇନ୍ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପିତ ହେଲା । ତହିଁର ଦୁଇତିନିମାସ ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ରାଜ୍ୟସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲି । ଏପରି ହୋଇ ନଥିଲେ ମୁଁ ହୁଏତ ନିଜେ ପ୍ରଥମରୁ ସେ କଲେଜର ଅଧ୍ୟାପକ ହୋଇପାରିଥାନ୍ତୁ ।

ଏବେ ସେ ଅଡ଼କୁ ମନ ଧାଉଁଲା । କିନ୍ତୁ କାମ କରିବାକୁ ହେବ । ସେ ବର୍ଷ କଲେଜରେ ସାମୟିକ (Part-time) ଅଧ୍ୟାପକ ପଦ ଖାଲିହେଲା । ମୁଁ ଦରକାର କଲି ଓ ନିୟୁକ୍ତ ପାଇଲି । ପ୍ରତ୍ୟାହତେ ରୁଷି କ୍ଲାସ । ମାସିକ ପାଣ୍ଡେମିକ ତିନି ଶହ ଟଙ୍କା । ସନ୍ଧ୍ୟାରେ କ୍ଲାସ୍ ହେଉଥିଲା ।

ଏବେ ସୁଖି ଘରେ ନ ପଶୁଣୁ ଶୁଳ ବାଜିଲା । ନିୟୁତପତ୍ର ପାଇବାର ଦୁଇତିନିତନ ମଧ୍ୟରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଚିଠି ଆସିଲା, “ସେନେରୁ ଆପଣ ପଞ୍ଜୀକୃତ ସ୍ନାତକ ଗୋଷ୍ଠୀରୁ ସିନେଟ୍ ଓ ସିଣ୍ଡିକେଟ୍‌କୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ ଓ ଏବେ ଆପଣ ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପକ ଭେଣ୍ଡୁ ଆପଣ ଆଉ ସିନେଟ୍ ଓ ସିଣ୍ଡିକେଟ୍‌ର ସଭ୍ୟ ରହିପାରିବେ ନାହିଁ ।”

ଭଲ ହେଲା । ପୁଣି ସିଣ୍ଡିକେଟ୍ ସଭା ରୂପେ ପ୍ରତି ବୈଠକ ପାଇଁ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ହ୍ରାସରେ ବର୍ଷକୁ ହ୍ରାସହାର ପାଠିଏ ଟଙ୍କା ଦକ୍ଷିଣ ମିଳୁଥିଲା । ତାହା ଏଣିକି ମିଳିବ ନାହିଁ ।

ଏ ନିୟମଟି କିନ୍ତୁ କେବଳ ମୋ ପ୍ରତି ପ୍ରୟୋଗ ହେଲା । କାରଣ ଆଇନ୍ କଲେଜର ଆଉ କଣେ ଅଧ୍ୟାପକ ପଞ୍ଜୀକୃତ ସ୍ନାତକ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ସିଣ୍ଡିକେଟ୍ ମେମ୍ବର ରହିଲେ ।

ମୁଁ ଏ ବିଷୟରେ କି ପ୍ରତିବାଦ କରିଥାନ୍ତି ? ବାର୍ଷିକ ପାଠିଏ ଟଙ୍କା ପାଇଁ ?

ଭାରତୀୟ ସଂସ୍ଥାନ, ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନ ଆଇନ୍-ଅଧ୍ୟାପକାର ଦାବିକୁ ମୋ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା ।

ଏହି ସମୟରେ ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ତରଫରୁ ମାସିକ ପତ୍ର ‘ସପ୍ତସିଂହ’, ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥାଏ । ମୁଁ ତହିଁର ସମ୍ପାଦକ ମଣ୍ଡଳୀରେ ରହିଲି । ସେଥିରେ ଧାର୍ମିକତାକୁ ଶ୍ରେୟ ଲେଖା ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ମୋ ପକ୍ଷରେ କୌଣସି ବାଧା ନ ଥିଲା ।

ମୁଁ ପୂର୍ବରୁ ମନୁ, ଯାଜ୍ଞବଲ୍ୟ ଓ ନାରଦ ଆଦିଙ୍କର ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କର ଗୁରୁ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ୧୯୪୯ ମସିହାରେ ‘ମନୁସ୍ମୃତିରେ ଆଇନ୍’ ଶୀର୍ଷକ ଏକ ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲି । ଏବେ ସେ ବିଷୟରେ ଅନ୍ତର ଗୁରୁ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ‘ମନୁସ୍ମୃତିରେ ଆଇନ୍’ ଶୀର୍ଷକ ଏକ ଧାର୍ମିକତା ପ୍ରକାଶନା ‘ସପ୍ତସିଂହ’ରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଦେଲି । ପ୍ରାୟ ଚବିଶଟି ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ଏଥିପାଇଁ ଭାରତରତ୍ନ ପଣ୍ଡିତ ପାଣ୍ଡୁରଞ୍ଜନ ବାମନ କାଣ୍ଡେକର ରଚିତ ବିରଟ ଗ୍ରନ୍ଥ “History of Dharmasastra-in 8 volumes ଓ Sacred Books of the East”ର ପ୍ରାବନ୍ଧିକ ଗ୍ରନ୍ଥମାନ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ।

ଅଧ୍ୟାପନା କାର୍ଯ୍ୟ ଏକ ପବିତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ପୂର୍ବରୁ ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆଇନର ଅଧ୍ୟାପନା କଥା ନିଆରା । କେତେ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ କିପରି ଜଣେ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ଦେଶପାଣ୍ଡେଙ୍କୁ ଜଣେ ଗୁପ୍ତନେତା ଜବରଦସ୍ତି କଲେଜରୁ ବିଦାୟ କରି ଦେଇଥିଲେ, ସେ ବିଷୟରେ ସୂଚନା ଆଗରୁ ଦିଆଯାଇଛି ।

ଆଇନ୍ କଲେଜରେ ଗୁପ୍ତ ଓ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ଅଧ୍ୟାପକ ସାମୟିକ (Part-time) । ଦିନକଣ ଅଧ୍ୟାପକ ଏକ ପରସ୍ପର ସାହାଯ୍ୟକୃତ ରୂପରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ଲେଖାଏଁ ପାଠ କରି ଆସି ଅନ୍ୟ ଦୁଇଜଣଙ୍କର କ୍ଲାସ୍ ର ଉପସ୍ଥାନ ନେବାର ଗୁରୁ ଦାବିକୁ (?) ସମ୍ପାଦନ କରୁଥିଲେ । ଫଳରେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ସପ୍ତାହରେ ଦିନଦିନ ଓ ଛଅଟି ଲେଖାଏଁ ଲେକ୍ଚର ଦେବା ପରବର୍ତ୍ତେ ସପ୍ତାହରେ ଦିନେ ମାତ୍ର ଆସି ସମସ୍ତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରୁଥିଲେ ଓ ଗୁପ୍ତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବେଶ୍ ଲୋକପ୍ରିୟ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ ।

ଟାଉନ୍ ହାଇସ୍କୁଲ୍‌ରେ ପଢ଼ାରେ କ୍ଲାସ୍ ହେଉଥାଏ । କୌଣସି କାରଣରୁ ବନ୍ଦୁକି ଅରେ ଫେଲ୍ ମାରିଲେ ପଢ଼ା ପଢ଼ି ବନ୍ଦ ।

କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟ ଆଇନ୍‌ରେ ଏକେନ୍‌ସି ଏକ ମୂର୍ଖ ପାଠ୍ୟ । ଏକେନ୍‌ସି ପାଠରୁ ପ୍ରକ୍ଟି ପ୍ରଥାର ଉତ୍ପତ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ୟବସାୟୀ ଜନେ ରୁକ୍ତ କରିବା ଯାହା, ତାଙ୍କର ଏକେନ୍‌ସି (କ୍ଷମତା ପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି)ର ରୁକ୍ତ ସେହିପରି ବୈଧ । ତେଣୁ ଆଇନ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପ୍ରକ୍ଟି ନାମଧେୟ ପ୍ରଥା ସ୍ବଚ୍ଛନ୍ଦ ଥିଲା । ତଥାପି ମୋର କ୍ଲାସ୍‌ମାନଙ୍କରେ ଉପସ୍ଥାନ ସନ୍ତୋଷଜନକ ରହୁଥିଲା । ମୁଁ ପ୍ରଥମ ଦୁଇବର୍ଷ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍ଥାନ ପଢ଼ାଉଥିଲି । ୧୯୫୦ ମସିହାରୁ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ଧରି ସଂସ୍ଥାନ ଶେଷରେ ସଂସ୍ଥାନ ସହଜ ମୋର ଘନିଷ୍ଠ ପରିଚୟ ଥିଲା । ତେଣୁ ମୁଁ ଛୁଟି ଗ୍ରାମୀଣମାନଙ୍କୁ ଭଲ ଭାବରେ ଆସ୍ବପ୍ତ୍ୟାୟର ସହଜ ପଢ଼ାଉଥିଲି । ସମ୍ବିଧାନର ବିଭିନ୍ନ ଧାରା ବିଶେଷତଃ ମୌଳିକ ଅଧିକାର ଓ ଶ୍ରମ ବିଷୟରେ ଉଚ୍ଚତମ ନ୍ୟାୟାଳୟର ଅପେକ୍ଷା ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଥିବାରୁ ସେ ସବୁର ଉଦାହରଣ ଦେଇ ଶିକ୍ଷାଦାନକୁ ଚିତ୍ର-କର୍ମକ କରିବାରେ ମୋ ପକ୍ଷରେ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ନ ଥିଲା ।

ହିନ୍ଦୁ ଆଇନ୍ ପଢ଼ାଇବାରେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ନ ଥିଲା । ଆମର ଦେଉଳୀନା ଅଦାଲତ ମାନଙ୍କରେ ଯେତେ ମକଦ୍ଦମା ହୁଏ, ତହିଁ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରାୟ ଶତକଡ଼ା ନବେ ଭାଗ ମକଦ୍ଦମା ହିନ୍ଦୁ ଆଇନ୍‌ ସହ ସମ୍ପର୍କିତ । ଭାଗ ଭାଗ, ବିଧବାମାନଙ୍କର ଭରଣ ପୋଷଣ, ଜମି ବିକ୍ରୀ ବା ବନ୍ଦନ ଆଦି ବିଷୟରେ ହିନ୍ଦୁ ଆଇନ୍‌ର ଘନିଷ୍ଠ ସମ୍ପର୍କ ଥାଏ । ୧୯୩୯ ମସିହାରେ ଓକିଲିଟ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଦିନଠାରୁ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ହିନ୍ଦୁ ଆଇନ୍‌ ସମ୍ପର୍କିତ ମକଦ୍ଦମାରେ ମୁଁ ଓକିଲିଟ କରିଛି । ତେଣୁ ହିନ୍ଦୁ ଆଇନ୍‌ରେ ମଧ୍ୟ ମୋର ଭଲ ଦଖଲ ଥିଲା । ଏବେ ସେ ଆଇନ୍‌କୁ ଭଲ ଭାବରେ ପଢ଼ି କ୍ଲାସ୍‌ରେ ପଢ଼ାଇବାରେ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ହେଲେ ନାହିଁ ।

୧୯୭୩ ମସିହାରେ ମୁଁ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ବବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଘରୋଇ ଭାବେ L L M ପଢ଼ା ଦେବାକୁ ସ୍ଥିର କଲି । ଘରୋଇ ଭାବେ L L M ପଢ଼ାରେ ପାରିବାରିକ ବିଧିରେ (Family Law) ସ୍ବରୁ ଶ୍ରୀମାନ୍ ସୁରେଶ୍ବର ଦେବତା ପଢ଼ା ଦେଇ ପାସ୍ କରିଥିଲେ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ବବିଦ୍ୟାଳୟରୁ । ତାଙ୍କଠାରୁ ପାଞ୍ଚବର୍ଷର ପ୍ରଶ୍ନ ପଚରାମାନ ଓ ନୋଟ୍ ଗାତାମାନ ଅଣି ରାସ୍ତା ଅଧ୍ୟୟନ ଆରମ୍ଭ କଲି । ମୁହଲିମ୍ ଆଇନ୍ ଓ ହିନ୍ଦୁ ଆଇନ୍ (ଆଧୁନିକ) ପଢ଼ା ପଢ଼ିରେ କିଛି ଅସୁବିଧା ନ ଥିଲା । ମାତ୍ର Hindu juris Prudence by Dr. P. N. Sen ବହୁ ମିଳିଲା ନାହିଁ । Mimansa Rule of Interpretation (Tagore Law Lecture) ଛଦ୍ମ ମଧ୍ୟ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ଏ ବିଷୟରେ ଓ କୌଟିଲ୍ୟଙ୍କ ଅର୍ଥ ଶାସ୍ତ୍ର ବିଷୟରେ ଦୁଇଟି ପେପର—ଛଅଟି ପେପର ମଧ୍ୟରୁ । ଏ ସବୁ ପ୍ରାଚୀନ ଯୁଗର ଆଇନ୍, ଏ ଦୁଇଟି ପେପର ଆଦୃତ କରିବା କାଠିକର ପାଠ । ଯାହାହେଉ ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତର

ଆଇନ୍ ଓ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର । ମୁଁ ଦେବଶ ଉଚ୍ଚଙ୍କର ‘ସୂତ୍ର ଚନ୍ଦ୍ରକ’, ମାଳକଣ୍ଠ ଉଚ୍ଚଙ୍କର ‘ବ୍ୟାସହାର ମୟା’ ୧୯୭୧ ମସିହାରୁ କରି ସେହି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରମାନଙ୍କର ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ‘ମନୁ ସୂତ୍ରରେ ଆଇନ୍’ର ଯାଗାହାଜି ଲେଖାମାନ ଲେଖିଥିଲି । ମାତ୍ରାସା ଶାସ୍ତ୍ର ବିଷୟରେ ‘ପଣ୍ଡିତ ଅନନ୍ତ ଟିପାଠୀ ଶମାଙ୍କର ‘ଅର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ’ ଏକ ଉପାଦେୟ ପୁସ୍ତକ । ତତ୍ତ୍ୱର କାଣ୍ଡେଙ୍କର *History of Dharmasastra* ପଢ଼ି ପଞ୍ଜାବୀ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାରେ ଲାଗିଲା । ଅନେକ ଦିନ ଦୁଇ ପହରେ ବାରଟାରୁ ଗୁଣଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଞ୍ଜାବୀ ହଲ୍‌ରେ ଲେଖିଲା ପରି ନିବିଷ୍ଟ ଚିତ୍ତରେ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତରମାନ ନିଜ ମନରୁ ଲେଖିବାର ଅଭ୍ୟାସ କଲି । ପଞ୍ଜାବୀରେ ଗୁରୋଟି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଲେଖିବାକୁ ଗୁଣ ଦଣ୍ଡା ସମୟ ଥାଏ । ଗୁଣ ଦଣ୍ଡାରେ ଗୁରୋଟି ପ୍ରଶ୍ନର ସନ୍ତୋଷଜନକ ଉତ୍ତର ଲେଖିବା ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ ସମ୍ଭବ ହେଉ ନ ଥିଲା । ମାତ୍ର ଏକାକୀତା ଓ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ଜାଗ୍ରତ କରିବାରେ ଏହି ସାଧନା ସହାୟକ ହେଲା । ଗୁଣ ଦଣ୍ଡାରେ ଗୁରୋଟି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଲେଖିବାକୁ ହେଲେ ଢେଙ୍କର ସ୍ୱଳ୍ପ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ପ୍ରତିଦିନ ଆଠ ଦଶଦଣ୍ଡା ଅଧ୍ୟୟନ ଦରକାର । କଲେକ୍ଟ ଅଧ୍ୟାପନା ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ ଅଲଗା ସମୟ ଦରକାର । ମୁଁ ଏହି ସମୟ ଯୋଗାଡ଼ି ପାଇଁ ରବିବାର ଓ ଅନ୍ୟଦିନ ମାନଙ୍କରେ ଅଧିକ ପଞ୍ଜୀକ୍ରମ କରୁଥିଲି ।

ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଲେଖା ଗୁଣିଥାଏ । ମାତ୍ର ଲେଖାରେ କେଉଁଠି ଭୁଲ୍ ରହୁଛି ଓ ଉତ୍ତରର ଗୁଣାତ୍ମକ ମାନ ବିଷୟରେ ଦୃଢ଼ତର୍କନ ବା ସ୍ୱାମର୍ଶ ଦେବା ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟତା-ସମ୍ପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତି ସମ୍ବଳପୁରରେ କେହି ନ ଥିଲେ । କେତେ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ହୁଏତ ପଞ୍ଜାବୀଙ୍କର କଠୋର ତର୍କନୁରେ ନିହାତି ହାଲୁକା ନଣା ପଡ଼ିବାର ଆଶଙ୍କା ମଧ୍ୟ ଥାଏ । ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ଠାରୁ ଅନିଶ୍ଚିତତାର ଆଶଙ୍କା ଅଧିକ ଥାଏ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହକ ଅଲେକନାରେ ମୁଁ ବିଶେଷ ଲଭବାନ୍ ହୋଇ ପାରିବି ନାହିଁ ବୋଲି ମୋର ଧାରଣା ହେଲା । ମନୁ, ଯାଜ୍ଞବଲ୍‌କ୍ୟ, ନାରଦ, ବିଞ୍ଜନେଶ୍ୱର, ଜମ୍ବୁବତ୍ସ, ମାଳକଣ୍ଠ, ଦେବଶ ଉଚ୍ଚଙ୍କ ଉପରେ ସୁସ୍ଥ ପୂରା ଭରସା ଥିଲା । ମୁସଲିମ୍ ଆଇନ୍‌ରେ ମୁସ୍ଲୀ, ନାଏବ୍‌ଜି, ଫୈଜି ଓ ଅବ୍‌ଦୁର୍ ରହମାଙ୍କର “Muhammadan jurishprudence” ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଥିଲା । ସୁବୁରୁ ଉର୍ଦ୍ଦୁ କିଛି ଶିଖିଥିଲା । ମୁସଲିମ୍ ଆଇନ୍ ଥିଲା ଶେଷ ପ୍ରଶ୍ନ ପତ୍ର । ତହିଁର ଉତ୍ତରରେ ମୋର ଅଗ୍ନି ପଞ୍ଜାବୀର ପରିସମାପ୍ତି । ଉତ୍ତର ପତ୍ରରେ ଶେଷରେ ଉର୍ଦ୍ଦୁରେ “ଶୁଦ୍ଧା ହାଜିଲ୍” ବୋଲି ଲେଖି ଦେଲି । ଶୁଦ୍ଧା ମୋତେ ବିଶେଷ ସହାୟକ ହେଲେ । ତାଙ୍କର ହୁସ୍ନାଜିତ୍‌ରୁ ମୁଁ ମୁସ୍ଲିମ୍ ଆଇନ୍‌ରେ ସଙ୍ଗେତ ୬୭ ନମ୍ବର (ଅନ୍ୟ ପତ୍ର ଗୁଲନାରେ) ପାଇଲି । ଏ ଦୁଇଟି ଥିଲା ବାସ୍ତବିକ ଭରବତ୍ ପ୍ରାର୍ଥନା । L L M ପଞ୍ଜାବୀରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବାରେ ବିଶେଷ ସହାୟକ ହେଲା ।

୧୯୬୩ ମସିହାରେ ପଞ୍ଜାବୀ ହେଲା ବୋଧହୁଏ ଅରଷ୍ଟ ମାସରେ । ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତି ସବୁପ ମୁଁ ମୋର ଅଗ୍ନି ପଞ୍ଜାବୀ କରାଇ ଚଣମା ବ୍ୟାସହାର ଆତ୍ମହୁ କଲି ପ୍ରାୟ ଦଶଶ

ବର୍ତ୍ତମାନ ବ୍ୟବଧାନ ପରେ । ଯି, ଏ ପକ୍ଷକ୍ଷରେ କେବଳ ଅଧିକାରୀ ଦାରୁଣ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଯୋଗୁଁ ମୁଁ ପକ୍ଷକ୍ଷରେ ଭଲ କରି ପାରି ନ ଥିଲି । ଏଥର ମୁଁ ସେ ଭ୍ରାନ୍ତିର ସମ୍ଭାବନାକୁ ଏଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ପକ୍ଷକ୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ମାସେରୁ ଅଧିକ କାଳ ନିୟମିତ ରୂପେ ଚଣମା ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲି ।

ମୋର ପଡ଼ାଲେଖା ଆଦି କାମ ମୁଁ ପ୍ରାୟ ଦିନ ବେଳେ ପ୍ରାକୃତିକ ଆଲୋକରେ କରିବାରେ ଅଭ୍ୟାସ ଥିଲି । ମାତ୍ର ଏ କଠୋର ପକ୍ଷକ୍ଷ ପାଇଁ ରାତିରେ ବିଜୁଳି ବତିରେ ବହୁ ସମୟ ପଢ଼ିବା ଦରକାର ପଡ଼ିବ ଛାଡ଼ି ଚଣମାର ବ୍ୟବହାର ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ହେବାର ସ୍ଥିତି ଲାଗି ।

ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ମୁଖ୍ୟ ଜିଲ୍ଲା ଚିକିତ୍ସାଧିକାରୀ ଡାକ୍ତର ଶିଶିର କୁମାର ପଣ୍ଡା (ମୋର ପତ୍ନୀଙ୍କ ସରକାରୀ ବାସଭବନ ଏକାନ୍ତ ସାଧନା ପାଇଁ ଉପଯୋଗୀ ସ୍ଥାନ ଥିଲା । ସେଠାରେ ମୁଁ ପରବର୍ତ୍ତନରୁ ଅଧିକ କାଳ ହେଉ ପକ୍ଷକ୍ଷ ସାଗର ଲଙ୍ଘନ ପାଇଁ ପୂର୍ବ ପ୍ରସ୍ତୁତି କରୁଥିଲି ।

ପୂର୍ବରୁ ଯେଉଁମାନେ L, L M ପକ୍ଷକ୍ଷ ଘରୋଇ ଭାବରେ ଦେଉଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି ପ୍ରାୟ ପ୍ରଥମ ଉଦ୍ୟମରେ ଉଦ୍ଧୃଷ୍ଟି ହେଉ ନ ଥିଲେ । ଏହାର ପ୍ରଧାନ କାରଣ ଥିଲା ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକମାନଙ୍କର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଲଭ୍ୟତା । ପକ୍ଷକ୍ଷମାନେ କଲିକତା, ବାଲୁଆ, ଅଲଗତ ଆଦି ସ୍ଥାନର ପ୍ରାଧାପକ—ବିଦ୍ୟାର ବାରିଧି କହିଲେ ଚଳେ । ଆମର ବିଦ୍ୟା ଓ ସାଧନାର ବ୍ୟାପକତା ଏକ ପଲ୍ଲବ ସଦୃଶ । କାଳିଦାସ ରଘୁବଂଶରେ ଲେଖିଛନ୍ତି :—

ଅଥବା କୃତବାରଦ୍ୱାରେ ବଂଶେହିନ୍ ଧୂବ ସୁଗନ୍ଧଃ ।

ମଣିଂ ବଳ୍ଲ ସମୁଦ୍ରଜାଣ୍ଡେ ସୁସଂସୋବାସ୍ତି ମେ ରତଃ ॥

ଅର୍ଥାତ୍ ମଣିରେ ଶୁଭର ଛୁଇଁରେ ଛୁଡ଼ି କଲେ ସୁତା ସେଥିରେ ସହଜରେ ପଶି ପାରେ । ସେହିପରି ରଘୁଙ୍କର ବଣପରମ୍ପରା ବିଷୟରେ ଲେଖିବାବେଳେ ବାଲ୍ମୁକି, ବ୍ୟାସ ଆଦି ପୂର୍ବରୁ ମାନେ ଯେଉଁ ବାଣୀର ବାଟ ଖୋଲି ଯାଇଛନ୍ତି, ସେହି ବାଟରେ ଯିବା ମୋ ଯେତେବେଳେ ସମ୍ଭବ । ମୋର ଫଟକଳା ପତ୍ରରେ ସେହି ହାଫିଜ୍ (ରଶାକାଶ) ଖୁଦା ଓ ପ୍ରାଚୀନ ଓ ଆଧୁନିକ ଗୁଣି ଓ ପଣ୍ଡିତ—ଯାଜ୍ଞବଲକ୍ୟ, ନାରଦ, ଡକ୍ଟର କାଶେ, ମୁଲ୍ଲା, ଡାକ୍ତର, ଫେଜି, ଡକ୍ଟର କାଙ୍ଗଲେ, ଅବଦୁର ରହମ ଆଦିଙ୍କଠାରେ ମୁଁ ଭରରୁଣୀ ।

ପିଲାଦିନେ ପଢ଼ିଥିଲି ଇସ୍ଲାମ ଗୋଟିଏ ଦ୍ୱାର ନନ୍ କଲେ ଅନ୍ୟଦ୍ୱାର ଡୋଲି ଯାଏ । ସେହି ମାନେ ଅଲ୍‌ବସ୍ତ୍ରରେ ଅଧିକ ଦୁଇଟି ହସନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଶ୍ରବଣ ଶକ୍ତି

ପ୍ରଣବ ହୁଏ । ରାଜନୀତିରେ ଘୋର ନୈରାଶ୍ୟ ପରେ ଏ ବୟସରେ ଏ ସାଫଳ ମୋର ଜ୍ଞାନ ପିପାସାକୁ ଆହୁରି ପ୍ରଣବ କଲ । ମୋର ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ସାଧନାର ମାନ ଯଦି ମୋତେ କଠିନ ଆଇନ ଶାସ୍ତ୍ରରେ କେବଳ ଶୁଧାୟ ବଳରେହିଁ ସ୍ଥାନକୋଷର ଯୋଗ୍ୟ ଅର୍ଜନ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ କରିପାରିଲା ତେବେ ଆଉ ଅଧିକ ସାଧନା ଓ ଗବେଷଣା ହୁଏତ ମୋତେ ଡକ୍ଟରେଟ୍ ଅର୍ଜନରେ ପହଞ୍ଚାୟିତ ହୋଇପାରେ ।

ଆଇନରେ ଡକ୍ଟରେଟ୍ ଉପାଧି ଲାଭ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଓଡ଼ିଶାରେ ସୀମିତ ଥିଲା । ଡକ୍ଟର ସୁମାଳକାନ୍ତି ଘୋଷ ଯୁକ୍ତସମ୍ମାନ ଆମେରିକାରୁ ଡକ୍ଟରେଟ୍ ପାଇଥିଲେ । ଡକ୍ଟର ବ୍ରଜନାଥ ମିଶ୍ର ଲଣ୍ଡନରେ ନାଶିଂହାମ ପଢ଼ୁଥିଲା ବେଳେ ଉଚ୍ଚତର ଗବେଷଣା କରି ଡକ୍ଟରେଟ୍ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ମୋ ପକ୍ଷରେ ଏ ବୟସରେ ବିଦେଶ ଯାଆ କରି ସେଠାରେ ଗବେଷଣା କରିବା କଲ୍ୟାଣର ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ନ ଥିଲା । ଡକ୍ଟରେଟ୍ ପାଇଲ ପରେ କ'ଣ ? ଫେଲଟା ବି ଥିଲା ଏକ ଗୁରୁତର ପ୍ରଶ୍ନ । ଜୀବନର ଅପସନ୍ନତ୍ୱ ଏ ବିଳମ୍ବିତ ମମୟରେ ଅତୀତର ଉତ୍କଳ ସମ୍ଭାବନାର ସ୍ମୃତି ଦେଖି କି ଲାଭ ? ‘ଅଳଗମରବତ୍ ପ୍ରାଜ୍ଞେ । ବିଦ୍ୟାମର୍ଥଂ ଶକ୍ତିସ୍ୱତ୍ୱ ।’ ବିଦ୍ୟା ଓ ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନ ପାଇଁ ବୟସର ସୀମା ନଥାଏ ବୋଲି ବିଷ୍ଣୁ ଶର୍ମା କହିଲେ ।

ସାଧାରଣ ପରମ୍ପରାକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ପରମ୍ପରାରେ ଲାଗି ମଞ୍ଜୁଳ ଦେଇ ରାନ୍ଧିଲେ ଅତି ମୁଖ୍ୟବେଳେ ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇପାରେ । ‘ମନୁସ୍ମୃତିରେ ଆଇନ’ ଶୀର୍ଷକ ପ୍ରବନ୍ଧମାଳା ମୁଁ ‘ପ୍ରସ୍ତୁତି’ରେ ପ୍ରକାଶ କରାଇଥିଲି । ସେହି କଳାକରେ ସାଧନାର ଯାଦୁକଣ୍ଠ କାରିଗରାଠିର ସ୍ପର୍ଶରେ ରକ୍ତ ମାଂସ ଶକ୍ତି ପ୍ରାଣ ସହାର ପୂର୍ବକ ସୁଦୃଶ୍ୟ ପରିଧାନରେ ଶୋଭିତ କଲେ ଏକ ମନୋହାରୀ ସୁନ୍ଦରରେ ପରିଣତ ହୋଇପାରେ ଓ ସେ ସୁଧା ପମାଜକୁ ସ୍ୱଜାୟ ରୂପ ଲବଣ୍ୟରେ ମୁଗ୍ଧ କରିପାରେ ।

ଶୋଧ ଗ୍ରନ୍ଥ (Thesis) ପ୍ରସ୍ତୁତିର ବୈଷୟିକ କଳା (Technique) ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆମେରିକୀୟ ଗ୍ରନ୍ଥକାରଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ମୋର ଆତ୍ମପ୍ରତ୍ୟୟକୁ ଦୃଢ଼ କଲା ।

ଡକ୍ଟର ନବୀନ କୁମାର ପାଠୁ ଥିଲେ ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଇତିହାସ ବିଭାଗର ମୁଖ୍ୟ ଅଧ୍ୟାପକ । ତାହାଙ୍କୁ ମୋର ମାର୍ଗଦର୍ଶକ (ଗୁରୁ) ରୂପେ ବରଣ କରିବାକୁ ସ୍ଥିର କଲି । Ph. D ଶୋଧନବେଳେ (Thesis) ପାଇଁ ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ନାମ ପଞ୍ଜୀକୃତ (Registered) କଲି ।

‘ମନୋରଥାନାମରତନଂ ଚତ୍ୟତେ’—କାଳିଦାସ କହିଥିଲେ । ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥିର ଥିଲେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ସାଧନର ପନ୍ଥା କ୍ରମେ କ୍ରମେ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୁଏ । ଯଜ୍ଞଲ୍ଲ ଦୃଢ଼ ହେଲେ ଅଗାଧ କଳ୍ପ ନାହିଁ ।

ପ୍ରାଚୀନ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରର ଉଦ୍ୟାନରୁ ନାନା ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ବିବିଧ ସୌଭାଗର ସ୍ପଷ୍ଟ ଚୟନ କରି ମାତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ ପୁସ୍ତକ ଭବିଷ୍ୟତ ସଂଶ୍ଳେଷର ଆରାଧନା କରାଯିବ ।

ଶୋଧଗ୍ରନ୍ଥର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ (Synopsis) ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲି—“The Adjective Law in Ancient India.”

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତରେ ବିଶେଷଣ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆଇନ୍ ଥିଲା କି ? ଏହାର ପ୍ରତ୍ନତତ୍ତ୍ୱ କିଏ ? ପାଣିନି ? ନା ପତଞ୍ଜଳି ?

ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ସହିତ ଏମାନଙ୍କର କି ସମ୍ପର୍କ ?

ନା ! ‘Adjective’ ପଦଟି ଅତି ଗଣ୍ୟ ମନେହେଲା । ଶୋଧଗ୍ରନ୍ଥଟି ଅତି ବଡ଼ ହୋଇଯିବ । ତେଣୁ ‘The Law of Procedure in Ancient India’ ଲେଖିବା ଠିକ୍ ହେବ ।

ବଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଓକିଲ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଯୁଗର ବିଶ୍ୱାସୀୟ ଆବିଷ୍କାର ପାଇଁ ଯାହା କରୁଛନ୍ତି । ପଟପ୍ରଦର୍ଶକ ଅନେକ—ମନୁ, ଗୌତମ, ଯଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ, ନାରଦ, ବୃହସ୍ପତି, କାତ୍ୟାୟନ, ବ୍ୟାସ, ବଶିଷ୍ଠ, କୌଟିଲ୍ୟ, ଡକ୍ଟର କାଶ୍ୟପ, ଡକ୍ଟର କାଙ୍ଗଲେ ଓ ଅନ୍ୟ ଅନେକ । ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷ ପୁରାଣ ସ୍ତୋତ୍ର, କାଳପୁରୁଷ, ସ୍ତୋତ୍ର ଆଦି ନିତ୍ୟରୁ ନିର୍ଗତ ହୋଇଥିବା ଆଲୋଚନା ଆଜିର ଅନ୍ଧାରର ଗାନ୍ଧିରେ ଆମର ମାର୍ଗ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରୁଛନ୍ତି ।

ଲେକ୍ଚରରେ ମୁଁ ୧୯୨୯ ମସିହାରେ ଯେତେବେଳେ ବିଷମ ଧର୍ମସଙ୍କଟରେ ପଡ଼ି “Lead Kindly Light” ବୋଲି ପ୍ରାର୍ଥନା କଲୁଥିଲି, ସେତେବେଳେ ଅହେନ ହଜାର ବର୍ଷର ବହୁ ଅଧିକ ଜ୍ୟୋତିର ମନୁଙ୍କର ବାଣୀ—

“ଅଗ୍ନି ବା ନ ପ୍ରବେଷ୍ଠି କ୍ୟା ବହୁବ୍ୟଂ ବା ସମସ୍ତସମ୍ପଦ୍
ଅଗ୍ରୁବନ୍ ବସ୍ତ୍ରୁବନ୍ ବାସସି ନରୋ ଭବତି କଲ୍ୟାଣୀ ।”

ମୋର କର୍ତ୍ତୃକୃତର ଦେଇ ବିବେକକୁ ଝଙ୍କୁଡ଼ କରୁଥିଲା ।

ପରିଚ୍ଛେଦ ବିନ୍ୟାସ, ଉଦ୍ଧୃତ ସରବନା, ଉଦ୍ଧୃତ ଗ୍ରନ୍ଥପୁରୀ ଭିତ୍ୟାଦି ବିଷୟରେ ଆମେରିକା ଗ୍ରନ୍ଥକାରଙ୍କର ଏକ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ପୁସ୍ତକ ମୋତେ ବିଶେଷ ସହାୟକ ହୋଇଥିଲା ।

୧୯୨୯ ମସିହାରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଶ୍ରୀମତୀ ନନ୍ଦିନୀ ଶତପଥୀଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ କଂଗ୍ରେସ ମହିଳାମଣ୍ଡଳ ଗଠିତ ହେଲା । ଯେତେବର୍ଷ ଶ୍ରୀମତୀ ସୌରଭୀ ନାୟକ ମଧ୍ୟ ଯେମ୍ବଲପୁର

କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭା ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶା ଲୋକସଭା ଆସୋସିଏସନରେ ସଭ୍ୟ ରୂପେ ଯୋଗଦେବା ପାଇଁ ଶ୍ରୀମତୀ ନନ୍ଦିନୀ ଶତପଥୀ ଶ୍ରୀମତୀ ସୈରାଜୀ ନାୟକଙ୍କ ଜଗିଆରେ ମୋ ପାଖକୁ ଡକି ପଠାଇଲେ । ମାତ୍ର ମୋର ବୟସ ୩୦-ଏ ପାଖାପାଖି ହେଉଥିବାରୁ ଅଳ୍ପ କେତେ ମାସ ପାଇଁ ସେ ପଦରେ ଯୋଗ ଦେବାପାଇଁ ମୁଁ ଅନୁରୋଧ ପ୍ରକାଶ କଲି ।

ଠିକ୍ ଚାହା ପରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଆଇନ୍ ଓ କମ୍ପାନୀ ମନ୍ତ୍ରାଳୟ ଦ୍ଵାରା ପରିଶୁଦ୍ଧିତ ସରକାରୀ ଭାଷା (ଆଇନ୍) ଆସୋସିଏସନରେ ଓଡ଼ିଆ ସଭ୍ୟ-ସ୍ଵରୂପେ ଯୋଗଦେବା ପାଇଁ ମୋର ଯୋଗ୍ୟତା ଥିବାରୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଶତପଥୀ ଦେଖିପାଇଁ ମୋର ନାମ ପ୍ରସାରିତ କଲେ । ଏଥିପାଇଁ ମୁଁ ଲାଙ୍କଠାରେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ରାଣୀ ।

ମୁଁ ବହୁ ଦୃଢ଼ ଓ ଦୃଢ଼ିଆ ମଧ୍ୟରେ ସେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଚାଲି ହେଲି । ମୋ ବୟସରେ ସରକାରୀ କର୍ମ ଦୂରରେ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ଯାଇ ରହିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଏକ ସମସ୍ୟା ଥିଲା । ସହଯୋଗୀ ପଦ କଥା ଭିନ୍ନ । ସହଯୋଗୀ ବୈଠକ ବର୍ଷ ପାଇଁ ବଦଳେନାହିଁ । ସଭ୍ୟମାନେ ବିଭିନ୍ନ ଗୁରୁତର କାର୍ଯ୍ୟ ଉପଲକ୍ଷେ ନିଜ ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳକୁ ଆସନ୍ତି । ମାତ୍ର ସରକାରୀ ଶୁଳ୍କ କଥା ଅଲଗା । ମୁଁ ୫୯ ବର୍ଷ ବୟସରେ ଜୀବନରେ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଅଧୀନରେ ଶୁଳ୍କ କରବାକୁ ଯାଉଛି । ବର୍ଷରେ କେବଳ ଛୁଟି ଦିନ ସଂଖ୍ୟା ସୀମିତ । ୧୯୭୫ ମସିହା ମରାସ୍ତ୍ର ପୂର୍ଣ୍ଣା ପରଦିନ ମୁଁ ଉତ୍ତମ ଅଭିମୁଖେ ଯାଆ କଲି ।

ଉତ୍ତମରେ ରହିଣିରେ କିଛି ଅସୁବିଧା ନ ଥିଲା । ସମ୍ବଲପୁରର ଲୋକସଭା ସହଯୋଗୀ ବନମାଳୀ ବାବୁଙ୍କ ସଭର ଏକ ଅଂଶରେ ମୋର ଝିଆଁ ଶ୍ରୀମତୀ ବିରଜା ପଣ୍ଡା B.A.B.Ed. ତାର ସ୍ତ୍ରୀ ଭୁବନେଶ୍ଵର ପଣ୍ଡା, ଭଉଣୀ ଗଜା ଓ ତିନି ପୁତ୍ରାଦି ହେଉଥିଲେ । ମୁଁ ସୂତ୍ର ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ସଭ୍ୟ ଥିଲାବେଳେ କଲ୍ୟାଣୀୟା ବିରଜା ସପରକାର ମୋ ବସାରେ ରହୁଥିଲେ । ଏବେ ମୁଁ ତାଙ୍କର ସଙ୍ଗରେ ରହିବାରୁ ତାହା ଓ ଗ୍ରାସର କୌଣସି ଅସୁବିଧା ନ ଥିଲା ।

ମୁଁ ଆଇନ୍ ବିଭାଗ ସେକ୍ରେଟାରୀଙ୍କୁ ଫେବୃଆରୀ ୧୯୭୫ ମସିହାରେ Joining report ଦେଇ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯୋଗଦେଲି ।

ଆମ ଅଫିସ୍ (Office of the Official Languages (legislative) Commission) ସ୍ଵର୍ଗିୟ କୋଟ୍ ପାଖରେ Indian Law Institute ଭବନରେ ଭଡ଼ାରେ ଚାଲୁଥିଲା । ମୋ ପକ୍ଷରେ ସେ ଅଫିସ୍ ଥିଲା ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଚାହିଦା । କେତେ ଗବେଷକ ସେ ଅଫିସ୍ (Law Institute Office)କୁ

ଆସି ଆଇନ୍ ବିଷୟରେ ଗବେଷଣା କରୁଥାନ୍ତି । ସେଠାରେ ମୋର ନିଜ ଗବେଷଣା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ ଉପାଦାନ ଥିଲା । ଅନେକ ଦୁର୍ଲଭ ଆଇନ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ ସେଠାର ପାଠାଗାରରେ ଥିଲା । ତେଣୁ ସେଠାରେ କାମ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇ ମୁଁ ନିଜକୁ ଅତି ଭାଗ୍ୟବାନ ମନେ କଲି ।

ତେଣୁ ପରକାରଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ ଆଇନକୁ (ଭାରତୀୟ ସଂବିଧାନ ସମେତ) ଭାରତରେ ପ୍ରଚଳିତ କରିବାକୁ ଭାରତୀୟ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କରିବା ଦାୟିତ୍ବ ଭାରତ ସରକାର ଏହି ସରକାରୀ ଭାଷା କମିଶନ୍ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରିଥାନ୍ତି ।

ଏ ଦାୟିତ୍ବରେ ଥିବା ଅଧିକାରୀ ଯଦ୍ୟ (ଅଫିସର) ଥିଲେ ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ଜିଲ୍ଲାଜଜ୍ ପାହ୍ୟାର ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିଲେ ମୋର ପାଟନା ଆଇନ୍ କଲେଜ୍ ସହପାଠୀ ଚନ୍ଦ୍ରାଦର ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ଜଜ୍ ଶାରଦାରଞ୍ଜନ । ତାଙ୍କର ସହକର୍ମୀ ହେବାରେ ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦିତ ହେଲି । ମଲୟାଳମ୍, ଖସାର ଅଫିସର ଥିଲେ ଅବସର ପ୍ରାପ୍ତ ଜିଲ୍ଲା ଜଜ୍ ଶ୍ରୀ କେ ବି ଭାସ୍କର ପିଟ୍ରେ । ସେ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ବିଦ୍ବାନ୍ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅବସର ସମୟରେ ସଂସ୍କୃତରେ କବିତା ରଚନା କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ସାହିତ୍ୟ-ରୁଚି ବୋଲି ଜାଣିବାରୁ ସେ ମୋତେ ନିଜର କବିତାମାନ ସଂଗୋଧନ କରିବା ପାଇଁ ଦେବାନ୍ତି । ସେ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ବିଶାରଦ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଶାବ୍ଦଲବ୍ଧିଶିଳ୍ପୀ, ମହାକାବ୍ୟ ଆଦି ଛନ୍ଦର ଗୁରୁଲବ୍ଧ ଅକ୍ଷର ବିନ୍ୟାସରେ ସୂକ୍ଷ୍ମ ବୁଝିପାରୁ ନ ଥିଲେ ଓ କବିତାମାନ ଠିକ୍ ଛନ୍ଦରେ ପକାଇ ପାରୁ ନ ଥିଲେ । କବିତା ପଢ଼ିଲେ ମାତ୍ରେ ସେ ନିଜେ ତାହା ପ୍ରମାଦପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିବାର ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଏ ଭ୍ରମ ସଂଗୋଧନ ପାଇଁ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଥିଲି । ଆମେ ଦକ୍ଷିଣେ କାମ କରୁଥିବା ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ନିର୍ଦ୍ଦାୟକ କାଳରେ ସେ ଆଦି ଶଙ୍କର-ବିଦ୍ୟାଙ୍କର ପଦାଙ୍କ ଅନୁସରଣ କରି ନିଜର ଅଧ୍ୟବସାୟ ଓ ପ୍ରଜ୍ଞା ବଳରେ ଏକ ସଂସ୍କୃତ ପୁସ୍ତିକା ରଚନା କଲେ । ଏହା ପରେ ‘ପ୍ରମାଦ ଲହରୀ’ ଶୀର୍ଷକରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ଜଗଦ୍‌ନିମ୍ନ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପ୍ରୋଫେସର ଏହା ଏକ ମନୋରମ ଓ ମୌଳିକ ଲଳିତ ମାଳା । ଏହା ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା ।

ମୁଁ କେବେ ଜିଲ୍ଲାଜଜ୍ ନ ଥିଲି । ମାତ୍ର ମୋର ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଆଇନ୍ ଡିଗ୍ରୀ, ସଂସ୍କୃତ ଜ୍ଞାନ ଓ ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ଯୋଗୁଁ ମୋତେ ଏ ପଦବୀ ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ବିବେଚିତ କରାଯାଇଥିଲା ।

ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନରେ ସୂକ୍ଷ୍ମ ବିବେଚନା ମୁହାବତୀ ନ ଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାର ପଞ୍ଚସେନାଙ୍କର ଅନ୍ୟତମ ସ୍ୱର୍ଗତ ପଣ୍ଡିତ କୃପାସିନ୍ଧୁ ମିଶ୍ରଙ୍କର ସୁଯୋଗ୍ୟ ପୁଅ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମିଶ୍ର ପୁରୁଷ ଏମ୍. ଏ. ଓ ଆଇନ୍ ପାସ୍ କରି କଂରେସ୍ ଭାଷାକୁ ଆଇନ୍‌ମାନ ଓଡ଼ିଆ

ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କରି ଆସୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଓ ତାଙ୍କ ସହକର୍ମୀମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଅନୁଦତ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଆଇନ ଚଠା ଦେଖି ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳେ ସଂଶୋଧନ କରି ଏକ ପ୍ରାମାଣିକ ଅନୁଦତ୍ତ ଆଇନ୍ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଥିଲା ମୋର ଦାବିତ୍ଵ । ଏଥିରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ କେତେ ପାରିଶ୍ରମିକ ଶରଣୋପର ସାହାଯ୍ୟ ନିଆଯାଇଥିଲା । ତତ୍କାଳର ରାଜସ୍ଵାଳୟର ବିଭିନ୍ନ ପାରିଶ୍ରମିକ ଶରଣୋପର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେ ଗ୍ରନ୍ଥର ସାହାଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ନିଆଯାଇଥିଲା ।

ତଥାପି ‘ଦେଶକେ ଫାକ୍, ନରକେ ବାକ୍’ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ବିଭିନ୍ନ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା । ଏ ବିଷୟ ପ୍ରତି ଗଞ୍ଜଣ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାକୁ ହୁଏ । ନଡ଼େଲେ ବିଭ୍ରାଟ ସୃଷ୍ଟି ହେବାର ସମ୍ଭାବନା । ଇଂରାଜର ସ୍ଵରୂପ, ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ଅଞ୍ଚଳରେ ‘ଶିକ୍ଷା’ର ମୂଳ ଅର୍ଥ ‘ଦଣ୍ଡ’ । ଆମେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଅର୍ଥରେ ଏହି ଶବ୍ଦଟି ବ୍ୟବହାର କରୁଁ, ଯଥା—ତାହାକୁ ଉଚିତ ଶିକ୍ଷା ମିଳିଲା । ମାତ୍ର ମହାରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଶିକ୍ଷାର ମୂଳ୍ୟ ଅର୍ଥ ଦଣ୍ଡ ।

ଏ ପ୍ରକାର ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ କମିଶନର ସମସ୍ତ ସଭ୍ୟଙ୍କର ମିଳିତ ବୈଠକରେ ଆଲୋଚନା ହୋଇ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯାଇଥିଲା । ବିହାରରୁ ଶାରଦା ରଞ୍ଜନ, ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରୁ ଶ୍ରୀ ଚରୁବେଣୀ, ଉତ୍ତରପ୍ରଦେଶରୁ ଶ୍ରୀ ଶୁକ୍ଳ, ଆସାମରୁ ଶ୍ରୀ ସାଇକିଆ, ମହାରାଷ୍ଟ୍ରରୁ ଶ୍ରୀ ପଣ୍ଡିତ, କେରଳରୁ ଶ୍ରୀ ଭିକ୍ଷୁର ପିଟ୍ଟି ସଭ୍ୟଥିଲେ । ଏହାଛଡ଼ା ନମ୍ବୁକାଶୀର, ଆନ୍ଧ୍ର, କର୍ଣ୍ଣାଟକ ଓ ତାମିଲନାଡୁର ମଧ୍ୟ ସଭ୍ୟଥିଲେ । ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ ଏହା ନିଷ୍ପତ୍ତ୍ୟୋକନ କହି କୌଣସି ବଙ୍ଗାଳୀ ସଭ୍ୟଙ୍କୁ ପଠାଇ ନ ଥିଲେ ।

ଇଂରେଜରୁ ଆଇନ୍ ଓଡ଼ିଆରେ ଅନୁବାଦ କରିବା କାଠିକର ପାଠ । ଫୁଟ୍ ଲିଖିତ ପାରିଶ୍ରମିକ ଶରଣୋପର ସାହାଯ୍ୟରେ ଅନୁବାଦ କରାଯାଇଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାର ବ୍ୟବହାର ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଥିଲା । କାରଣ ସଂସ୍କୃତରେ ଥିବା ଅନେକ ଉପସର ଓ ପ୍ରତ୍ୟୟ ସାହାଯ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଧାରୁରୁ ଅନେକ ପାରିଶ୍ରମିକ ଶବ୍ଦ ନିଷ୍ପନ୍ନ ହୋଇପାରେ, ଯଥା:— ବଧ୍ଵ ଶବ୍ଦର ବୈଧ, ବୈଧାନକ, ଅବୈଧ, ବିଧାନସଭା, ବିଧି ସମ୍ପତ୍ତି ଇତ୍ୟାଦି ।

୧୯୭୧ ମସିହାରେ ଭାରତବର୍ଷ ବାଙ୍ଗଳା ଦେଶର ମୁକ୍ତି ସନ୍ତାନରେ ବିଶେଷ ସହାୟକ ହେଲା । ପାକିସ୍ତାନ ଦୁଇଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହେଲା । ପଡ଼ୋଶୀ ରାଷ୍ଟ୍ରରୁ ଆକ୍ରମଣର ଆଶଙ୍କା ଅନେକ ପରିମାଣରେ କମିଗଲା । ବଙ୍ଗବନ୍ଧୁ ମୁକ୍ତରୁ ଉତ୍ତମାନଙ୍କର ଅଭ୍ୟୁଦୟ ହେଲା । ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧିଙ୍କର ବିଚରଣ ନେତୃତ୍ଵ ଯୋଗୁଁ ଲାଜ୍ଵ ସମସ୍ତେ ପ୍ରଶଂସା କଲେ । ସେ ‘ଭାରତ ରତ୍ନ’ ଉପାଧି ପାଇଲେ ।

ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧିଙ୍କର ଭାଗ୍ୟବତର ହଠାତ୍ ଆବର୍ତ୍ତନ ହେଲା ।

ଆମେ ନିଜ ନିଜ କାମରେ ଅଫିସ୍ରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥାଉଁ । ଦିନେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ସମୟରେ ହଠାତ୍ ଆମେ ଡବର ପାଇଲୁଁ ଯେ ଏହାକାଦ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଇନ୍ଦର ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଲେକପତ୍ରକୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷକୁ ଦେ କରି ଦେଇଛି । ଇନ୍ଦର ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ପ୍ରତିଦ୍ରୁତୀ ରାଜନାୟକ ଏ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷକୁ ଦେ କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ମକଦ୍ଦମା କରିଥିଲେ । ହାଇକୋର୍ଟ ଜଜ୍ ଜଗମୋହନ ଲାଲ ସନ୍ତ୍ରା ଇନ୍ଦର ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷକୁ ରଦ୍ଦ କରିଦେଲେ ।

ବରପତି ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଦେଶରେ ଗୁଣ୍ଡଳ ସୃଷ୍ଟି କଲ । ଦିଲ୍ଲୀରେ ଏକ ଅସ୍ପଷ୍ଟପଦ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ଶତ ଶତ ଫଣ୍ଡାରେ ଟ୍ରକ୍ ଉପ ଲୋକେ ସ୍ପର୍ଶହୀନ ଭାବେ ‘ଇନ୍ଦର ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ’ ଧ୍ବଜ ଦେଇ ଇନ୍ଦର ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ବାସଭବନରେ ରୁଣ୍ଡ ହେଲେ । ଏହି ପରି ପ୍ରତ୍ୟହ ୧ ହଜୁର୍ଦ୍ଦଜଣ ବୋର୍ଡରେ ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରକାଶ ଭିତ୍ତି ଜମୁଥାଏ । ମୁଁ ତ ସାହିତ୍ୟ ଏକେଡେମୀରେ ଡେପୁଟି । ପ୍ରତିଦିନ ହଜାର ହଜାର ଲୋକଙ୍କର ଶୋଭାଯାତ୍ରା ସାହିତ୍ୟ ଏକେଡେମୀ ସଭାରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଘର ଆଡ଼େ ଯାଉଥାଏ ।

ଇଂଲଣ୍ଡ ଭଳି ଦେଶ ହୋଇଥିଲେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଏ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଇସ୍ତଫା ଦେଇ ଥାନ୍ତେ ଓ ହାଇକୋର୍ଟ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବିଭାଗରେ ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟରେ ଅପିଲ୍ କରିଥାନ୍ତେ ଓ ସେ ଅଦାଲତର ନିଷ୍ପତ୍ତିପରେ ପୁଣି ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ପଦ ଫେରି ପାଇବାରେ ଅସୁବିଧା ନଥାନ୍ତ ।

ବ୍ରିଟେନ୍ରେ ପରେ ୧୯୮୭ (?) ମସିହା ବେଳକୁ ବିଲ୍‌ଡର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ନିଜ ଦଳର ଫଣ୍ଡା ଗଣତନ୍ତ୍ରୀ ଯଦେ ନିଜର ଲେକପତ୍ର ଯୁକ୍ତା ଶୁଣୁ ହେଉଥିବାର ସାମାନ୍ୟ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପାଇଲ ମାତ୍ରେ ଇସ୍ତଫା ଦେଲେ ଓ ଜନ ମେଜର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲ ।

ଜୁନ ୮୫ ତାରିଖ ଦିନ ସମସ୍ତ ଦେଶରେ ଜରୁରୀ ପରିସ୍ଥିତି ଜାରି ହେଲା । ସେତେବେଳକୁ ଭି. ଭି. ଗିରି ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ପଦରୁ ଅବସର ନେଇ ଫକୀରୁଦ୍ଦୀନ୍ ଅହି ଅହମଦ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ହୋଇଥାନ୍ତି । ଜରୁରୀ ପରିସ୍ଥିତି ଜାରି କରିବାରେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କ ସ୍ୱୀକୃତି ଲାଭ କରିବାର କୌଣସି ଅସୁବିଧା ନ ଥିଲା ।

ଜରୁରୀ ଅବସ୍ଥା ଜାରି ହେଲା ମାତ୍ରେ ଭାରତବିଖ୍ୟାତ ଅନେକ ନେତାଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କରିଗଲା । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ, ମୋରାରୀ ଦେଶାଇ ଆଦି ଅନେକ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଡକ୍ଟର ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ, ନବକୃଷ୍ଣ ଗୌଁଧାନ ଆଦି ତୁଙ୍ଗ ନେତାମାନଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି ଫୁଲବାଣୀ ଆଦି ଜେଲ୍ରେ ଅଟକିବନ୍ଦୀ ରୂପେ ବନ୍ଦୀ କରିଦେଇ ଖୋରଲା । ଯେଉଁମାନେ ପରାଧୀନ ଭାରତରେ ନାଗରିକ ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ରାଜନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତାର ମୂଳମନ୍ତ୍ର ରୂପେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ ଓ ସଂବିଧାନ ସଭାରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ମୂଳମନ୍ତ୍ର ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆବେଶ କରିଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବାପରେ ଅଂଞ୍ଜଳି ବର୍ଷପରେ ଅନସ୍ମାର୍ତ୍ତ ବନ୍ଦୀ ହେଲେ । ବିରୋଧୀ ଦଳର ଅଟଳ ବିହାସ

ବାଜପେୟୀ, ଜର୍ଜ ଫାଣ୍ଟିଣ୍ଡେଜ ଆଦି ମଧ୍ୟ ଅଟକିବନ୍ତୀ ହେଲେ । ଖବର କାରକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ କଡ଼ା କଟକଣା ଜାରିହେଲା ।

ପାଲି ଆମେଷ୍ଟରେ ଉନଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଶତ (୩୯) ସଂବିଧାନ ସଂଶୋଧନ ଆଇନ ପାସ ହେଲା । ସେହି ବର୍ଷ ଅଗଷ୍ଟ ମାସ ଦଶ ତାରିଖରେ । ଏହି ସଂଶୋଧନ ଆଇନବାଦ ହାଇକୋର୍ଟର ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ଦେଇ କରବା ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିଲା । ଭାରତର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ଲୋକସଭାର ବାଚସ୍ପତିଙ୍କର ନିର୍ବାଚନକୁ ଦେଇ କରବା ପାଇଁ କୌଣସି ମକଦ୍ଦମା ହୋଇ ପାରୁ ନାହିଁ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ସଂବିଧାନର ଏହି ସଂଶୋଧନରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ ହେଲା ।

ଏହା ପାଲି ଆମେଷ୍ଟର ଦୁଇ ଭୃଗୁଦ୍ଵାଂଶ ସଂଖ୍ୟା ଗଣସ୍ତ୍ର ଷ୍ଟେଟରେ ବୁଝାଯିବାର ହେଲା । ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଯଦି ଇନ୍ଦିରା କଂଗ୍ରେସ୍ ତରଫରୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥାନ୍ତା ତେବେ ମୁଁ କେତେ ଅସୁବିଧାର ପରିସ୍ଥିତିରେ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା, ସେ ବିଷୟ ଚିନ୍ତାକଲେ ନିଜକୁ ଦୃଢ଼ ଆଶ୍ଵାସନା ଦେଇଛି ଯେ ମୁଁ ୧୯୬୯ ମସିହାରେ ଇନ୍ଦିରା କଂଗ୍ରେସରୁ ଅଲଗା ହେବା ଓ ପରେ ୧୯୭୧ ମସିହାରେ ଷ୍ଟେଟରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ପରାସ୍ତ କରିବା ହୁଏତ ମୋ ପ୍ରତି ଭଗବାନଙ୍କର ଏକ ଆଶୀର୍ବାଦ ଥିଲା ।

ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀ ଯଶପାଲ କପୁର ସରକାରୀ ଶୁକ୍ଳରେ ଥିଲା ସମୟରେ ତାଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇଥିଲେ । ମୁଖ୍ୟତଃ ଏହି ଅଭିଯୋଗରେ, ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ନିର୍ବାଚନ ଆଇନବାଦ ହାଇକୋର୍ଟ ଦ୍ଵାରା ଅସିଦ୍ଧ ଘୋଷିତ ହେଲା । ଏହି ରାୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀ ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟରେ ଅପିଲ୍ ଦାଏର କଲେ । ଏ ଅପିଲ୍‌ଟି ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟର ମୁଖ୍ୟ ବିଚାରପତି ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି ଏ. ଏନ୍. ରାୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଚାରପତି ଖଣ୍ଡା, ମେଥ୍ୟୁ, ବେରା ଓ ଚନ୍ଦ୍ରଚୂଡ଼ ବିଚାର କଲେ (A. I. R. 1975 Supreme Court Pages 2299-2473 Smt. Indira Nehru Gandhi Vs Raj Narayan) ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ । ଏଥିରେ ଅଧିକାଂଶ ବିଚାରପତି ସଂବିଧାନ ସଂଶୋଧନକୁ ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀ ଯୋଗୁଁ କବଚ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ବିଷୟ ନାପସନ୍ଦ କଲେ । ମାତ୍ର ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ନିର୍ବାଚନ କାଦମ୍ବର ରହିଲା ।

ବାଜପେୟୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଟକିବନ୍ତୀମାନଙ୍କ ବିଷୟ ମଧ୍ୟ ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟର ବିଚାରକୁ ଆସିଲା । ମାତ୍ର ସେଥିରେ କୌଣସି ପ୍ରତିକାର ହେଲା ନାହିଁ । ଅନେକ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଲୋକଙ୍କୁ ବିନାବିଚାରରେ ବନ୍ଦୀ କରାଗଲା ।

ଜରୁରୀ ପରିସ୍ଥିତିରୁ କେତେ ସୁଫଳ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ । ହଠାତ୍ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମସ୍ତାନ୍ତରାଳିନୀ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦାମାନୁବର୍ତ୍ତିତାରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉନ୍ନତ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହେଲା । ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନା କମିଗଲା ।

ପାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥାର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର କୋଡ଼ିଏ ଦଡ଼ା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଏହାର ପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା ‘ଗରୀବ ହଟାଉ’— ଦରିଦ୍ରତାର ସୀମାରେଖା ତଳେ ଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ଶୁଧାଶିବା । ଇନ୍ଦରାଜ ପ୍ରଧାନ ସହାୟକ ଥିଲେ ତାଙ୍କର ସାନ ପୁଅ ସଞ୍ଜୟ ଗାନ୍ଧୀ । ସଞ୍ଜୟ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ମଧ୍ୟ ପାଞ୍ଚ ଦଡ଼ା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଥିଲା । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମଧ୍ୟରେ ଜନ୍ମନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଓ ପରିବେଶ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ବୃକ୍ଷରୋପଣ ଥିଲା ଅନ୍ୟତମ । ସେ ଥିଲେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ଯୁବକ ଓ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ସଫଳ ରୂପାୟନ ପାଇଁ ସେ ଚକ୍ରପର ଥିଲେ ।

ମୁଁ କ୍ରମେ ଗଞ୍ଜାମର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଓ ଗବେଷଣାରେ ମନୋନିବେଶ କଲି । ୧୯୭୭ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ମାସ ଶେଷକୁ ମୋର ଗବେଷଣା ନିବନ୍ଧର ଟାଇପ୍ କାମ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲା । ଆମ ଅଫିସ୍ ର ଷ୍ଟେନୋଗ୍ରାଫରକୁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ପାରିଶ୍ରମିକ ଦେଇ ଏକ ଟ୍ୟାକ୍ସିସୁଦର ଅସିସ୍ତର ଗୁରୁକିତା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଇଲି ।

ମଝିରେ ଦୁଇ ଦିନପର ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟେ ଓଡ଼ିଶା ସେକ୍ରେଟରିଏଟ୍‌କୁ ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ସେହି ଅବସରରେ ମୋର ମାନ୍ୟବର ରାଜତ୍ୱ ଡକ୍ଟର ନିବାନ କୁମାର ସାହୁଙ୍କୁ ମୋର ଗବେଷଣା ପ୍ରକ୍ରିୟା ବିଭିନ୍ନ ଅଧ୍ୟାୟର ପ୍ରତିଲିପି ଦେଇଥିଲି । ସେ ଆଇନ୍ ବିଷୟରେ ଅନଭିଜ୍ଞ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ବୀତିହାସିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ମୋର ଲେଖାମାନ ପଢ଼ି କରୁଥିଲେ ।

୧୯୭୭ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସରେ ସରକାରୀ ଶ୍ରମ କମିଶନରେ ଆମର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ଫୁଲ ଆସୁଥିଲା । ଇଂରେଜି ଭାଷାରେ ଆଇନକୁ ହିନ୍ଦୀ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦର ଦାୟିତ୍ୱକୁ ବିଭିନ୍ନ ଭାଷା ସରକାରଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ ଥିଲେ । ବିଶେଷତଃ ଅଧିକାଂଶ କମିଶନ ସଦସ୍ୟ ଅବସର ପ୍ରାପ୍ତ ଡିଷ୍ଟ୍ରିକ୍ଟ ଜଜ୍ ହୋଇଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଦୁଇବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ସମୟ କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ଥିଲା ବା ନୁହେଁ ସତ୍ୟ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପ୍ରଶ୍ନ ମଧ୍ୟ ଥିଲା ।

କେନ୍ଦ୍ରରେ ପାଲିଆମେଣ୍ଟରେ ବିଧେୟକ (Bill) ମାନଙ୍କର ଇଂରେଜି ଓ ହିନ୍ଦୀ ଦୁଇଭାଷାରେ ପ୍ରତିଲିପିମାନ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯାଇଥାଏ । ଓଡ଼ିଶାରେ ବିଧାନ ସଭାରେ ସବୁ ଲେଜ୍ ଇଂରେଜିରେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହୁଏ ଓ ପାସ୍ ହୁଏ । ଇଂରେଜି ଅନଭିଜ୍ଞ ସଭ୍ୟମାନେ ବିଧେୟକ ଆଲୋଚନାରେ ଭରନେବାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁଯୋଗ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାର ବ୍ୟାସକ ଭୂମିକା କେନ୍ଦ୍ର ଗୌଡ଼ କୁହାଯାଇପାରେ । ଭାରତୀୟ ସଂବିଧାନର ମାନକ ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ସରକାର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ପାର ନାହାନ୍ତି ବୁଲିଣ ବର୍ଷରେ ।

ମୁଁ ବର୍ଷାଧିକ କାଳ କମିଶନର ସଭ୍ୟ ହୋଇ ରହିଲି । ମୋର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ଇଂରେଜ ଶ୍ରମରେ ଲିଖିତ ଆଇନର ମାନକ ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ କରାଗଲା । ମାତ୍ର ତାହା ଯେ ଦିନେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ମୁଦ୍ରଣ କରି ସଂସାଧାରଣଙ୍କ ଅବଗତ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ ଏ ବିଷୟରେ ମୋର ସନ୍ଦେହ ହେଲା ।

ମୁଁ ଏବେ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରିବାର ନିଷ୍ପତ୍ତି କଲି । ଆଇନ ବିଭାଗ ସେବେତକ ମୋତେ ଆଉ ଦୁଇ ମାସ ରହିଯିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ମାତ୍ର ଲଳ ଲକ୍ଷ୍ମପୁରସ୍ଥ ଆଇନ କଲେଜର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ମୋର ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହ ଥିଲା । ଶିକ୍ଷା ବର୍ଷର ଆରମ୍ଭ ନୁହେଁ ମାତ୍ରରେ । ତତ୍ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଦିଲ୍ଲୀରୁ ଫେରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି । ତେଣୁ ମୋର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ୧୯୭୭ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ୩୧ ତାରିଖରେ ପୁରୀଯାଉଥିବାବେଳେ ମୁଁ ଇସ୍ତଫା ଦେଇ ଘରକୁ ଫେରିଲି ।

ସେତେବେଳେ ମୋର ବୟସ ବାଷ୍ପି ପାଖାପାଖି । ମୋର ସମବୟସ୍କ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀମାନେ ବହୁ ପୂର୍ବରୁ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରିଯାଉଥିଲେ ।

ଦିଲ୍ଲୀ ରହଣିକାଳ ସମୟରେ ମୁଁ ଦିନେ ଦିନେ ପୁସ୍ତିମୁକୋଟି ପାଖ ଆମ ଅଫିସରୁ ସାଉଥ୍ ଏଭେନ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଫେରିବା ବାଟରେ ପଦଚଳରେ ଅସୁଥିଲି ।

୧୯୭୧ ମସିହାରୁ ମୋର ବାପାଙ୍କର ମାମୁଁ ଝଙ୍କର ପ୍ରସାଦ ପାଣିଙ୍କର ସହଯୋଗିତାରେ ‘ସମ୍ବଲପୁରରେ ଶ୍ରମ ଆନ୍ଦୋଳନ’ ଶୀର୍ଷକ ଏକ ପୁସ୍ତକ ଲେଖି ଧାର୍ଯ୍ୟବାହୁକ ଭାବେ ‘ସପ୍ତର୍ଷି’ରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଦେଉଥିଲି । ୧୯୭୩ ମସିହାରେ ତାହା ପୁସ୍ତକାକାରରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ଝଙ୍କର ପ୍ରସାଦ ପାଣି ତାଙ୍କର ଜୀବନ କାଳରେ ଐତିହାସିକ ଗବେଷଣା କରି ଅନେକ ତଥ୍ୟ ସଂଗୃହୀତ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ‘ଅକ୍ଷୟ ତାରକା ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର’ ‘ଲୌହମାନବ ରୋକୁଳଚନ୍ଦ୍ର ବାବୁ’ ଓ ‘ଦାନବାର କାଶୀନାଥ’ ଅନ୍ୟତମ ।

ପଞ୍ଚମ ପରିଚ୍ଛେଦ

ଅଧ୍ୟାପନା ଓ ଗବେଷଣା

୧୯୭୭ ମସିହା ମଧ୍ୟ ଭାଗରେ ମୁଁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ମୋର ଅଧ୍ୟାପକ ପଦସ୍ଥାପନା ପାଇଁ ଉପସ୍ଥାପିତ କଲି । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୋ ପକ୍ଷରେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ରାୟ ଆଇନ୍ କଲେଜରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ପଦ ଲାଭ କରିବା ଆହ୍ୱାନଯାଏ ନଥିଲା ।

ଆଇନ କଲେଜର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ପଦଟି ଏକ କଷ୍ଟକ ମୁକୁଟ । ୧୯୭୦ ମସିହାରେ ବୈଷ୍ଣବ ପ୍ରଫେସର ଦେଶପାଣ୍ଡେଙ୍କୁ ଗ୍ରହମାନେ ନବରଦସ୍ତି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଧ୍ୟକ୍ଷପଦରେ କଲେଜରୁ ତଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ । ୧୯୭୫ ମସିହାରେ ମଧ୍ୟ ତତ୍କାଳୀନ କଲେଜ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରଫେସର ଏନ୍. ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ରାଓଙ୍କୁ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ପଦରୁ ଗ୍ରହଗ୍ରସ୍ତିମାନେ କେତେ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ଇଙ୍ଗିତରେ ତଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ ।

ଟାଉନ ହାଉସ୍‌ରେ ସ୍କୁଲ ସମୟ ବାହାରେ କଲେଜ ଶୁଭ୍ରାଏ । ଏବେ କଲେଜ ଅଫିସ୍ ସମୟ ନିକାଳି ଚାଲି ଯାଇଛି । ପଢ଼ା ସମୟ ସାଢ଼େ ସାତଟାରୁ ଦଶଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହେବା ଫଳରେ ଅନୁଶାସନର ମାନରେ ଉନ୍ନତି ହେବାର ଆଶା କଲୁ । ପୂର୍ବରୁ ଘରରେ କ୍ଲାସ୍ ହେଉଥିଲାବେଳେ ବିଲୁଲି ବିଭ୍ରାଟ ଯୋଗୁଁ ଅଧ୍ୟାପନାରେ ମଧ୍ୟ ବିଭ୍ରାଟ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିଲା ।

ଆଇନ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଯେପରି ଠିକ୍ ସମୟରେ ଆସନ୍ତି ଓ କ୍ଲାସ୍ ନିଅନ୍ତି, ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟହ ମୋର କ୍ଲାସ୍ ନ ଥିବା ସମୟରେ କ୍ଲାସ୍ ବାହାରେ ବାରଣ୍ଡାରେ ବୁଲି ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ଯିବା ଆସିବା ସମୟ ପ୍ରାୟ ନୋଟ୍ କରୁଥିଲି । ପୂର୍ବରୁ ଅନୁଶାସନ ଭଲ ଥିଲା । କ୍ଲାସ୍‌ରୁ ଡେଇଁ ଯିବା ଓ କ୍ଲାସ୍ ଘଣ୍ଟା ନ ବାଜୁଣ୍ଡି ପଢ଼ା ଶାରିଦେବା କାର୍ଯ୍ୟ ହେଉଥିଲା । ଏ ଅବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଯଥାସାଧ୍ୟ କମ୍ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରି ଅନୁଶାସନର ମାନ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ମୁଁ ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲି ।

କଲେଜରେ ଚରସ୍ଥାୟୀ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଏଲ. ଏଲ୍. ଏମ୍. ଡିଗ୍ରୀଧାରୀ ଥାଆନ୍ତି ଓ ସାମୟିକ (Part-time) ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ଓକିଲମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାନ୍ତି ।

ଏଲ୍. ଏଲ୍. ଏମ୍. ଉନ୍ନିଆଗୁଜ୍ ମଧ୍ୟରେ ପକ୍ଷକ କୁମାର ବାବୁ, ଚଣ୍ଡୀ ପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ର ଓ K Y ଶର୍ମା ଥିଲେ ।

ସାଧାରଣ ଦନମାନଙ୍କରେ ସକାଳ କ୍ଲାସ ହେଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏପ୍ରିଲ ମାସରୁ ସକାଳ କଟେଜ ହେଉଥିବାରୁ Part time ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସକାଳ କ୍ଲାସ୍ ନେବା ଅମ୍ଭବ ହେଉ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ଏପ୍ରିଲ ମାସ ଆରମ୍ଭରୁ ଗ୍ରୀଷ୍ମଋତୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାୟ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ କ୍ଲାସ୍ ହେଉଥିଲା । ମାତ୍ର ସନ୍ଧ୍ୟାରେ କ୍ଲାସ୍ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ଧାର ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଦୁଇଟି କ୍ଲାସ୍ ଶେଷ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ।

ଆଇନ୍ କଲେଜରେ ଦୁଇଟି ବ୍ୟାଧି—ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତ ଓ କପି । କଲେଜ ତପିର ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ ପାଇଁ ପୂର୍ବରୁ ବିଖ୍ୟାତ ଥିଲା । ପରୀକ୍ଷା ସମୟରେ କଟିଳ ସମସ୍ୟାମାନ ଧୃଷ୍ଟି ହେଉଥିଲା । ପରୀକ୍ଷା ଆରମ୍ଭ ପୂର୍ବରୁ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କଠାରୁ ଚଟି (Key) ବହୁମାନ କାଢ଼ିନେଇ ଅଲଗା ରଖାଯାଉଥିଲା । ତଥାପି ପରୀକ୍ଷାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣପୂର୍ଣ୍ଣ କପିମୁକ୍ତ କରିବା ଅନେକ ସମୟରେ ଅସମ୍ଭବ ହେଉଥିଲା । ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କଠାରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସହଯୋଗ ମିଳୁ ନ ଥିଲା ।

ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ଓକିଲ ଥିଲେ । ସେ ସିନେଟ୍, ସଭ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ସିନେଟ୍, ବୈଠକମାନଙ୍କରେ ସେ ଆଇନ କଲେଜରେ ପରୀକ୍ଷା ସମୟରେ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ଅସାଧୁ ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରୁଥିବା ବିଷୟରେ ଖୁବ୍ ପାଟି ଚୁଣି କରୁ ଶେଷ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ମାତ୍ର ସେ ପରୀକ୍ଷାବେଳେ (Invigilator) ବା ଜାଗରୁକ ଦାୟିତ୍ବ ନେଇ ସମୟରେ ଯଦି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ପରୀକ୍ଷା ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷକମାନେ ଆସି କଲେଜରେ ପହଞ୍ଚିବାର ରକ୍ଷ ପାଆନ୍ତି, ତେବେ ସେ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ସେ ବିଷୟରେ ଚାରିଦି କରିଦେବାକୁ କୁଣ୍ଡାବୋଧ କରୁନଥିଲେ ।

ବୋଧହୁଏ ୧୯୭୭ ମସିହା ଜୁଲାଇ ମାସର କଥା । ପରୀକ୍ଷା ଶୁଭାଂଶୁ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଦୁଇଜଣ ପରୀକ୍ଷା ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷକ—ଡକ୍ଟର ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ପତି ଓ ଡକ୍ଟର ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ଦାସ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେମାନେ ପ୍ରଥମେ ଯେଉଁ କୋଠାରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ, ସମସ୍ତ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଉଠି ଠିଆ ହେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ସମସ୍ତେ ଠିଆ ହେବା ଫଳରେ କେତେ ଜଣ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କ ଶାର୍ଟ ଡକ୍ଟ ମୋଟା ବହୁମାନ ତଳକୁ ସରିଲେ ଖସି ପଡ଼ିଲା । ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷକ ଦ୍ୱୟ ସ୍ଥିତ ହାସ୍ୟସହ ସେହି ବିଷୟ ଚର୍ଚ୍ଚାକ୍ରମ—(ବୋଧହୁଏ Salmond's Jurisprudenec) ଡକ୍ଟରୋଟାଇ ଫଗ୍ରହ କଲେ ।

ଏହି ଅବସ୍ଥାର ଦ୍ୱାରା ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହୋଇ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷକଦ୍ୱୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶ୍ରେଣୀ ଗୃହରେ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଠିଆ ହେବାପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ରାତ୍ରୀକ୍ରମେ ସେ ଦିନ ଅତି ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କର ‘ଗର୍ଭପାତ’ ହୋଇଥିଲା ।

ପରାକ୍ରମାନ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ମୋର ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥା ଜଣେ ବରିଷ୍ଠ ଏଡ୍‌ଭୋକେଟଙ୍କର ପୁଅ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ସେ ଥିଲେ ନିଶ୍ଚୟ । ଠିଆ ହେବା ଫଳରେ ତାଙ୍କର କିଛି ଅନିଷ୍ଟ ହୋଇ ନଥିଲା ।

ପରାକ୍ରମା ପରେ ସାଢ଼େ ଦଶଟା ବେଳେ ସବୁ ପରାକ୍ରମା ଖାତା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ବନ୍ଦା-ବନ୍ଦ କରି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅତିଥିକୁ ପଠାଇଲା ବେଳକୁ ପ୍ରାୟ ସାଢ଼େ ବାରଟା ହୁଏ । ଏ ଦିନମାନଙ୍କରେ ଅତିଥି ସମୟ ପ୍ରାୟ ଅପରାହ୍ଣ ଏକ ଦଣ୍ଡା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲେ ।

ସେ ଦିନ ବାରଟାବେଳେ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ପହଞ୍ଚିଲା । ଚିଠିଟି ମୋର ଉପଶିକ୍ଷକ ବାଲ୍ୟବନ୍ଧୁ ଏଡ୍‌ଭୋକେଟ, ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଶୁଦ୍ଧପଲ୍ଲବ (ସ୍ନାତ୍ତକ)ଙ୍କୁ ସେହି ଦିନ ଲେଖିଥିବା ଅଭିଯୋଗ ପତ୍ରର ଏକ ଟାଇପ୍ ନକଲ । ଚିଠିରେ ପରାକ୍ରମାନ୍ତ ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କଲେଜ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କର ମାନସିକ ଅତ୍ୟାଚାର ବିଷୟରେ ଅଭିଯୋଗ ଥିଲା ।

ମୁଁ ତାଟିକା ହେଲି । ବାଲ୍ୟବନ୍ଧୁ ଜଣକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସର୍ବୋଚ୍ଚ କର୍ମକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯୋଗ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ମୋତେ ଫୋନ୍‌ରେ ଯୋଗାଯୋଗ କରିଥିଲେ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା ବୋଲି ଭାବି ମୁଁ କ୍ଷୁଦ୍ର ହେଲି ।

ଚିଠିର ଆଉ କ'ଣ ବା ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତି ? ଭାଗ୍ୟକୁ ଶୁଦ୍ଧପଲ୍ଲବଙ୍କଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଉ କୌଣସି କେତେଯୁକ୍ତ ମୋ ପାଖରୁ ଚଳିବ କରାଗଲା ନାହିଁ ।

ଆଇନ୍ କଲେଜରେ ମୋର ଦୁଇବର୍ଷ ରହଣି କାଳ ମଧ୍ୟରେ ଆଉ ଏକ ଉନ୍ନତଯୋଗ୍ୟ ଘଟଣା ଘଟିଲା । ବଲ୍‌କ୍ଲାର ଜିନ୍ସା ପାଟଣାଗଡ଼ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଏକ ହାଇସ୍କୁଲ ପରିଚାଳନା କମିଟି ସେନେଟାଟ୍‌ସଠାରୁ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ଆସିଲା । ଉକ୍ତ ସ୍କୁଲର ହେଡ୍‌ମାଷ୍ଟର ସମ୍ବଲପୁର ଆଇନ୍ କଲେଜ ଗ୍ରହ ଥିଲେ କି ? ତାଙ୍କର ଉପସ୍ଥାନ କିପରି ଥିଲା ?

ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତମାନଙ୍କର ଉପସ୍ଥାନ ରେକର୍ଡ୍‌ମାନଙ୍କରୁ ଜଣାପଡ଼ିଲା ଯେ, ସେ ୧୯୭୪-୭୫ ଶିକ୍ଷାବର୍ଷରେ ନିୟୁମିଟ ଭାବେ ସମ୍ବଲପୁର ଆଇନ୍ କଲେଜରେ ଉପସ୍ଥିତ ରହୁଥିଲେ । ଅର୍ଥାତ୍ ସେ ପ୍ରତ୍ୟେକ କଲେଜପତ୍ର ଦିନ ସକାଳ ସାଢ଼େ ସାତଟାଠାରୁ ଦଶଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମ୍ବଲପୁର ଟାଉନ ହାଇସ୍କୁଲରେ ଚାଲୁଥିବା ଆଇନ୍ କ୍ରୀଡ଼ାମାନଙ୍କରେ ନିୟୁମିଟ ଭାବେ ଯୋଗ ଦେଉଥିଲେ ଓ ସେହିଦିନମାନଙ୍କରେ ସକାଳ ସାଢ଼େ ଦଶଟା ପୂର୍ବରୁ ପାଟଣା ଗଡ଼ର ଉକ୍ତ ସ୍କୁଲରେ ଯୋଗଦେଇ ପାରୁଥିଲେ । ରମଣ ମହର୍ଷି କୁଆଡ଼େ ଏକ ସମୟରେ ଦୁଇଟି ସ୍ଥାନରେ ଉପସ୍ଥିତ ରହୁ ପାରୁଥିଲେ । ଏହି ହେଡ୍‌ମାଷ୍ଟରଙ୍କ ସେହିପରି ବୋଧହୁଏ ଅଲୌକିକ ଶକ୍ତି ଥିଲା । ମାତ୍ର ୧୯୭୫ ମସିହା ଜୁଲାଇ ୮୫ ତାରିଖରେ ଜରୁରୀ ପରିସ୍ଥିତି ଜାରି ହେଲା ପରେ ହେଡ୍‌ମାଷ୍ଟରଙ୍କ ସେହି ଅଲୌକିକ ଶକ୍ତି ଲୋପ ହେଲା । ଆଇନ୍ କଲେଜ ଉପସ୍ଥାନ ରେକର୍ଡ୍‌ରେ ତାଙ୍କର ଉପସ୍ଥାନ ଚିହ୍ନ ରହିଲା ନାହିଁ ।

ଆଇନ କଲେଜର ଏକ ବାର୍ଷିକ ଉତ୍ସବରେ ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ଡାକ୍ତରୀ
କେନ୍ଦ୍ର ଛାତ୍ରୀ ଓ ଡାକ୍ତରୀ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ରୂପେ ଯୋଗ
ଦେଇଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ବିପୁଳ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଏହାର ବହୁ ପୂର୍ବରୁ ବିଜୁ
ବାରୁ ନୂତନ ସ୍ଥାପନାରେ ସ୍ଥାପିତ ହେବାକୁ ଥିବା କଲେଜର ନିଜସ୍ବ ପରିସରର ବାଣିଜ୍ୟ
କାନ୍ଥ ପାଇଁ ପ୍ରାୟ ଛଅଲକ୍ଷ ହଜାର ଟଙ୍କା ଦାନ କରିଥିଲେ ।

ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର କଥା ଆମ ଦେଶରେ ଆଇନ ଶିକ୍ଷାକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଗୁରୁତ୍ବ ଦିଆଯାଉ
ନାହିଁ । ଅନ୍ୟ କୌଣସି କାମ ନ ଥିଲେ ବି. ଏ. ବା ଏମ୍. ଏ ପାଶ୍ ପରେ ବେକାର
ଅବସ୍ଥାରେ (ବା ଶାନ୍ତିମତ ଶୁକ୍ଷ୍ମ କରୁଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ) ଆଇନ ପାଠକୁ ଏକ ଅଧମ
ତାରଣ ପଦ୍ଧତି ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ । ମାତ୍ର ଆଇନ ପାଠ ପ୍ରକୃତରେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ
ପ୍ରକାର ପାଠ ଠାରୁ ଅଲଗା । ଉଦାହରଣ ସ୍ବରୂପ ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀରର ଅସ୍ଥି, ମାଂସପେଶୀ,
ହୃଦ୍ଯ, ରକ୍ତସ୍ରାବ ଆଦି ହଜାରେ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଯେପରି ଥିଲା ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି
ଅଛି । ଷାଠିଏ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ହେବ Gray's Anatomy ଭେଷଜ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ-
ମାନଙ୍କରେ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ରୂପେ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇ ଆସୁଛି । ଇତିହାସ, ଭୂଗୋଳ ଆଦି
କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ବା ନୂତନ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟବନର ପରିସର ଅତି ସୀମିତ । କିନ୍ତୁ
ଆଇନରେ ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ଦ୍ରୁତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟୁଛି । ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ଓ ରାଜ୍ୟ-
ମାନଙ୍କର ବିଧାନ ସଭାମାନଙ୍କରେ ଆଇନର କେତେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟୁଛି । ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟ
ଓ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ହାଇକୋର୍ଟ ମାନ ଆଇନର ଯେତେ ଚର୍ଚ୍ଚମା ଚରି ଧାର୍ଯ୍ୟ ରାସ୍ତାମାନ
ଦେଉଛନ୍ତି, ସେ ଥରୁ ଅତି ପୁରୁଷ୍କୃତ । ଆଇନ ଶାସ୍ତ୍ରମାନେ ସେ ଥରୁ ଜାଣିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ।
ସେଥିପାଇଁ ଓକିଲମାନଙ୍କର ଯେତେ ବହୁ ଦରକାର ହୁଏ, ଅନ୍ୟ ବୃତ୍ତିଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କର
ସେତେ ପୁସ୍ତକ ଦରକାର ହୁଏ ନାହିଁ । ଅଥଚ ଆଇନ ପଢ଼ିବାରେ ବା ପଢ଼େଇବାରେ
ଇଂଲିଜ୍‌ସ୍ପିକିଂ, ମେଡିକେଲ ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଶିକ୍ଷା ଭୁଲନାରେ ଆଇନ ପଢ଼ା ବା ଅଧ୍ୟାପନାକୁ
ଏତେ ଗୁରୁତ୍ବ ଦିଆଯାଏ ନାହିଁ ।

ମୁଁ ୧୯୭୧ ମସିହାରେ ଯେତେବେଳେ ଆଇନ କଲେଜରେ ଅଧ୍ୟାପନାରେ
ଯୋଗଦେଲି, ସେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ନିୟମ ଥିଲା ଯେ ବେକ୍, ଶୁକ୍ଷ୍ମରେ ଯୋଗ
ଦେବାକୁ ହେଲେ ସଂକଳ୍ପ ଯୋଗ୍ୟତା ସ୍ନାତକ ଶ୍ରେଣୀରେ ଶତକଡ଼ା ପରୀକ୍ଷା ନମ୍ବର ରଖି
ନ ଥିଲେ, ପ୍ରାର୍ଥୀ ବେକ୍ କେ କାମ ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ଯେହେତୁ
ବି. ଏ, ବି. ଏସ୍. ସି ଆଦିରେ ମୋଟ ଶତକଡ଼ା ପରୀକ୍ଷା ନମ୍ବର ରଖି ପାସ୍ କରିବା
ପ୍ରୟୋଗାତ୍ମକ କଠିନ, ଅଥଚ ଆଇନ ପାଠରେ ଅନ୍ତତଃ ମୋଟ ଶତକଡ଼ା ପରୀକ୍ଷା ନମ୍ବର
ରଖି ନ ପାରିଲେ ପାସ୍ କରିବା ଅସମ୍ଭବ; ତେଣୁ ଅନେକ ଛାତ୍ର ବେକ୍-ରେ ପରେ
ଶୁକ୍ଷ୍ମ ପାଠବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ଆଇନ ପାଠ ପଢ଼ୁଥିଲେ । ଆଇନ ପାସ୍ କଲ ପରେ
ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକେ ବେକ୍, ଶୁକ୍ଷ୍ମ ପାଢ଼ିଥିଲେ ।

ଆମେରିକା ଓ ଇଂଲଣ୍ଡରେ ଆଇନ ଅଧିକାର ଓ ଗବେଷଣାର ମାନ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ ବିଷୟର ଅଧିକାର ଓ ଗବେଷଣାର ମାନଠାରୁ ଉଚ୍ଚ । ଆମେରିକାର ହାର୍ଭାର୍ଡ଼ ଓ ସ୍କୋଲ୍ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଆଇନରେ ମୌଳିକ ଗବେଷଣା ପାଇଁ ବିଖ୍ୟାତ ।

ମୁଁ କଲେଜରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଥିଲା ସମୟରେ ଆଇନ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କର ଏକ ସଂକ୍ଷରଣୀୟ ସେମିନାରରେ ଯୋଗ ଦେବାପାଇଁ ପାଟନା ଯାଇଥିଲି । ସେଠାରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବିଧିବିଜ୍ଞାନ ଡକ୍ଟର ଉପେନ୍ଦ୍ର ବର୍ମା ଓ ଅନ୍ୟ ବହୁ ବିଦ୍ୱାନ ଅଧ୍ୟାପକ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ସବୁଦିନ ପାଇଁ ମନେ ରହିବା ଭଳି ଆଲୋଚନା ଅବଶ୍ୟ ସେଠାରେ ବିଶେଷ କିଛି ହୋଇ ନଥିଲା ।

ଆଇନ୍ ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ବିଷୟରେ ଏକ ଘଟଣା ମୁଁ ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରୁଛି । ଦକ୍ଷିଣ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟ ଆଇନ୍ ପ୍ରାଧ୍ୟାପକ ପ୍ରଫେସର କେ. କେ. ନଗମ୍ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟସ୍ତର ଆଇନ କଲେଜର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇ କଟକ ଆସିଲେ ଫେବ୍ରୁଆରୀ ମାସରେ । କେତେ ଗୁଡ଼ିଆଇନ କଲେଜରେ ନାଆଁ ଲେଖାଇବା ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଧରି ବସିଲେ । ପ୍ରଫେସର ନଗମ୍ ତାଟକା ହେଲେ । ଶିକ୍ଷା ବର୍ଷ ଶେଷ ହେଉଛି ଏପ୍ରିଲରେ । ସିଲ୍‌ଏ ନାମ ଲେଖାଇବାକୁ ଅସୁବିଧା ଫେବ୍ରୁଆରୀରେ । ସେ କହିଲେ, “ଶିକ୍ଷାବର୍ଷର ଶେଷ ଭାଗରେ ମୁଁ ଏଡ୍‌ମିଶନ ଦେଇପାରିବି ନାହିଁ ।” ଯୁକ୍ତିତର୍କ ପରେ କୁଆଡ଼େ ନିଶ୍ଚୟ ଓଡ଼ିଆରେ କହିଲେ, “ତୁ ଏଡ୍‌ମିଶନ୍ ନ ଦେଲେ ତୋର ବୋଧା ଦେବ ।” ପ୍ରଫେସର ନଗମ୍ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭଳି ଭାବରେ ବୁଝି ପାରୁ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏ ଆକ୍ଷେପଦ୍ୱାରା ଅପମାନିତ ବୋଧ କଲେ ଓ କଲେଜରେ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ଏକ ସପ୍ତାହ ପୂର୍ବ ନ ହେଉଛି ଇସ୍ତଫା ଦେଇ ଦକ୍ଷିଣ ଫେରିଗଲେ ।

ସଂକ୍ଷରଣୀୟ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଡାକ୍ତର ଶିକ୍ଷାର ମାନ ଉଚ୍ଚ ରଖିବା ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଯେପରି ଏକ ସଂକ୍ଷରଣୀୟ ମେଡ଼ିକାଲ କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ଅଛି, ସେହିପରି ଇଂଜିନିୟରିଂ ଶିକ୍ଷା ଓ କୃଷି ବିଜ୍ଞାନ ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ସଂକ୍ଷରଣୀୟ ଶିକ୍ଷାର ମାନ ଉଚ୍ଚ ରଖିବା ପାଇଁ କାଉନ୍ ସିଲ୍‌ମାନ ଅଛି ।

ସେହିପରି ଆଇନ୍ ଅଧ୍ୟାପନାର ମାନ ଉନ୍ନତ ରଖିବା ପାଇଁ ଏକ ସଂକ୍ଷରଣୀୟ ସମ୍ମାନ ଅଛି । ମାସ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାରେ ବିଷୟ ଏହି ସମ୍ମାନ ଆଇନ୍ ଅଧ୍ୟାପନା ବିଷୟରେ ଯେଉଁ ମାନ ନିରୂପଣ କରୁଛନ୍ତି, ତାହା ଅବାସ୍ତବ ଥିବାରୁ ଆଇନ୍ ଅଧ୍ୟାପକ ଶିକ୍ଷାବିଦମାନେ ସେଥିରୁ ଖବର ସମାଲୋଚନା କରୁଛନ୍ତି । ଆଇନ୍ ଶିକ୍ଷା ବିଷୟରେ ଏହି ସମ୍ମାନ ଏକ ପାଞ୍ଚବର୍ଷିଆ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ତାହାକୁ ସଫଳ ବ୍ୟାପକମୂଳକ ଭାବେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରାଇବାରେ ଉଦ୍ୟମ କଲେ । ମାସ ତାହା ଦେଶର ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥାନରେ ଗ୍ରହଣୀୟ ହେଲା ନାହିଁ । ତାହା

ସୁଚକ୍ରିତ ଯୋଜନା ନଥିଲା । ଅନେକ ବିଷୟରେ ବହୁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲେଖା ହୋଇ ନାହିଁ । ଅଲ୍‌ବସ୍ତୁ ଗୁପ୍ତଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କ ଉପରେ; ଇତିହାସ, ରାଜନୀତିଶାସ୍ତ୍ର ଆଦି ବିଷୟ ମାନଙ୍କରେ ପ୍ରକାଶ ଗ୍ରନ୍ଥମାନ ପାଠ୍ୟକ୍ରମର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେଲେ । ସିଲ୍‌ବସ୍ତୁ ଦକ୍ଷିଣରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ । ସେଠାରେ ସୁପ୍ରିମ୍‌କୋର୍ଟ ଲାଇବ୍ରେରୀ ବା ଦକ୍ଷିଣ ପବ୍ଲିକ୍ ଲାଇବ୍ରେରୀରେ ଦେଶ ବିଦେଶର ଦୁର୍ଲଭ ପୁସ୍ତକମାନ ମିଳି ପାରିବ । କିନ୍ତୁ ବଲ୍‌କୋର ବା ବାଗିପଦା ଆଇନ କଲେଜରେ ସେ ପୁସ୍ତକ ମିଳିବ କି ?

ମୁଁ ଆଇନ୍ କଲେଜରୁ ଅବସର ନେବା ବହୁ ପରେ ଲିଜିସ୍ଲାସ୍ ଆଇନ କଲେଜରେ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ଆଇନ୍ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରଚଳନ କରାଗଲା । ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିସରଭୁକ୍ତ ରାଉରକେଲା ଓ ବଲ୍‌କୋର ଆଇନ୍ କଲେଜରେ ପୂର୍ବପରି ତିନିବର୍ଷ ଆପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଚାଲୁଥାଏ । ଫଳତଃ ଦୁଇ ସେଟ୍ ପ୍ରଶ୍ନମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ । ଏବେ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ଆପାଠ୍ୟକ୍ରମକୁ ଉଠାଇଦେବା ଫଳରେ ଜଟିଳତା ଦୂର ହୋଇଛି ।

୧୯୭୭ ମସିହାରେ ମୋର ଥିସିସ୍ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଦେଇଥିଲି । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଦୁଇ ଜଣ ଭାରତୀୟ ଓ ଜଣେ ବିଦେଶୀ ପରୀକ୍ଷକ ରହିବା କଥା । ତିନିଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମୋର ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଉପରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ରୂପାର ଯାହା ଅନ୍ୟତମ । ପାଟନା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଇତିହାସ ବିଭାଗର ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ପ୍ରାଧ୍ୟାପକ ଡକ୍ଟର ତାଳା କଙ୍କର ଦଣ୍ଡ । ଥିସିସ୍ ଗୋଟିଏ କପି ପଞ୍ଜି ମ ଜମିନୀର ମ୍ୟୁନିକ୍ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସ୍ଥାନ-ଧନ୍ୟ ପ୍ରାଚ୍ୟ ବିଦ୍ୟାବିଶାରଦ ଡକ୍ଟର ଫ୍ରେଡ୍‌ରିକ୍ ଉଇଲ୍‌ହେଲ୍‌ମ୍ ପାଖକୁ ପଠାଯାଇଥିଲା । ପ୍ରଫେସର ଉଇଲ୍‌ହେଲ୍‌ମ୍ କୌଟିଲ୍ୟଙ୍କ ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ର ଉପରେ ଗବେଷଣା କରି ଆନୁକୂଳିତ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ ।

ତିନିଜଣ ଯାକ ପରୀକ୍ଷକ ମୋର ଗବେଷଣା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରୀତି ହୋଇଥିଲେ ।

ମୁଁ କାର୍ଯ୍ୟ ଉପଲକ୍ଷେ କେତେଥର ବ୍ରହ୍ମପୁର ଯାଇଥିଲି । ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଥର ସେଠାର ଆଇନ୍ କଲେଜରେ ଆଇନ୍ ବିଷୟକ ବହୁତାମାନ ହେଉଛି ।

୧୯୭୭ ମସିହାରେ ଆମ ଦେଶର ରାଜନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଉ ଏକ ଯୁଗାନ୍ତକାରୀ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଲା । ୧୯୭୧ ମସିହା ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ପୂରିଗଲେ ପୁଣି ନିର୍ବାଚନ ହେବାର କଥା । ମାତ୍ର ଆଇନ୍‌ଦ୍ୱାରା ଲୋକସଭାର କାର୍ଯ୍ୟକାଳକୁ ପାଞ୍ଚବର୍ଷରୁ ଛଅ ବର୍ଷକୁ ବଢ଼ାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ୧୯୭୭ ମସିହା ଆରମ୍ଭରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀ ଲୋକସଭାକୁ ଉଦ୍ଘାଟନ କରି ଏକ ନୂତନ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନର ଘୋଷଣା କଲେ । ଏହି ଶ୍ରେଣୀରେ ସମଗ୍ର ଭାରତରେ ଇନ୍ଦିରା କଂଗ୍ରେସ୍ ଦଳ ଦାୟିତ୍ୱ ବିପର୍ଯ୍ୟୟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲା ।

ନିଜେ ଇନ୍ଦ୍ର ରାଜି ରାଜନାୟକଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପରାଜିତ ହେଲେ । ସମ୍ବଲପୁର ଲୋକପଣ୍ଡା
ଅସନରେ ବନମାଳୀ ବାବୁକୁ ହରାଇ ଗଣନାଥ ପ୍ରଧାନ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ । ସମଗ୍ର ଉତ୍ତର
ଭାରତରେ ଜନତାଦଳ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦରୁ ବିପ୍ଳବ ବଳୟ ଲାଭ କଲା ।
ଓଡ଼ିଶାରେ ମଧ୍ୟ ଜନତା ଦଳର ବିପ୍ଳବ ବଳୟ ହେଲା । ଏହି ସମୟରୁ ନିର୍ବାଚନ ଫଳାଫଳ
ବୋଧଶୀଳ କଲେବେଳେ ଦୂରଦର୍ଶନରେ ନିର୍ବାଚନ ଗୁଲେଟିନ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ ସହ ପ୍ରାୟ ଦିନରାତି
ସିନେମାଗୀତ ଓ କଥାଚିତ୍ର ଦ୍ଵାରା ଉତ୍ସୁକ ଜନତାର ମନୋରଞ୍ଜନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଦିଆଗଲା ।

ମୁଁ କି ଅଧ୍ୟାପନା ତରୁଥିଲି । ତେଣୁ ଲୋକପଣ୍ଡା ନିର୍ବାଚନରେ ବା ପରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ
ହୋଇଥିବା ବିଧାନ ପଣ୍ଡା ନିର୍ବାଚନରେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେବା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କଲି ନାହିଁ ।
ସେ ସମୟରେ ମୁଁ ଯଦି ଅଧ୍ୟାପନା କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତି, ତଥାପି ହୃଦୟ
କୌଣସି ଦିନରୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ମନୋମାତ୍ର ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ନଥିଲା ।

୧୯୭୮ ମସିହା ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳ । ମୋର ଥପସ୍ ହେଉଥିବା ମୌଖିକ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ
ଡକ୍ଟର ନଗନ କୁମାର ସାହୁଙ୍କ ସହଯୋଗ ପାଟନା ଗଲା । ମୋର ଶିଆରୀ କ୍ୟୋଣ୍ଡ୍ରାମୟୀ
ଘରେ ଆମେ ରହୁଲୁ । ପ୍ରଫେସର କାଳୀକଙ୍କର ଦୟାକରି ଘରେ ମୌଖିକ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ
ମୁଁ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲି । ଡକ୍ଟର ନଗନ କୁମାର ସାହୁଙ୍କ ସହ । ପ୍ରଫେସର କାଳୀକଙ୍କର
ଦୟା ପ୍ରଥମେ ଆମକୁ ସୁମିଶ୍ର ଶରବତ୍ ଦ୍ଵାରା ଆପ୍ୟାୟିତ କଲେ । ମୋର ପରୀକ୍ଷା ଜିଜ୍ଞାସା
କଲା ପରେ ଗବେଷଣା ସମ୍ପର୍କରୁ ଦୂର ଗୁରୁତ୍ଵ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲା ପରେ ମୋର ଉତ୍ତରରେ
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବାର ଜଣା ପଡ଼ିଲା । ପରେ ସେ ନିଜର ସମ୍ପର୍କ ସୂଚକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ବିଶ୍ଵ-
ବିଦ୍ୟାଳୟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କୁ ଚିଠିଦ୍ଵାରା ଜଣାଇ ଦେଲେ ।

ମୁଁ ପୂର୍ବେ ଯେତେବେଳେ ୧୯୭୫ ମସିହାରେ ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ପାଠ ପାଇଁ ପାଟନା
କଲେଜ୍‌କୁ ଯାଇଥିଲି ସେତେବେଳେ ପ୍ରଫେସର କାଳୀକଙ୍କର ଦୟା ପାଟନା କଲେଜ୍‌ରେ
ଇତିହାସ ଅଧ୍ୟାପକ ଥିଲେ । ସେ କାଳର ମୁଖ୍ୟ ଅଧ୍ୟାପକ ଡକ୍ଟର ସରକାରଙ୍କ ସହ ସେ
କେତେକ ମୌଳିକ ଐତିହାସିକ ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରକାଶ କରି ସେହି ସମୟରୁ ସୁଖ୍ୟାତ ଲାଭ
କରିଥିଲେ ।

୧୯୭୮ ମସିହା ଜୁନ୍ ମାସ ଆଇନ୍ ପରୀକ୍ଷା ପରେ ଅନେକ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀଙ୍କର
ନାମରେ ଅସହାବରଣ ଅବଳମ୍ବନ କରିଥିବା ଅଭିଯୋଗର ତଦନ୍ତ ହେଲା । ବହୁ ଗୁପ୍ତ ଏଥ
ପାଇଁ ମୋତେ ଝେନ୍ଦନ ଦାସୀ ବୋଲି ଭାବି ମୋତେ ସେବାୟତ କଲେ କଲେଜ୍ ହଜାରେ ।
ମୁଁ ଇସ୍ତଫା ଦେଇଛୁ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କୁ ଆଶ୍ଵାସନା ଦେଇ ମୋର ଇସ୍ତଫା ପତ୍ର କୁଳପତିଙ୍କ
ପାଖକୁ ପଠାଇ ଦେଲି । ମୋର ଇସ୍ତଫା ପତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରିବାକୁ ଗୁପ୍ତମାନେ
ଯାଇ କୁଳପତି ଡକ୍ଟର ଦେବେନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର ଓ ସିଣ୍ଡିକେଟ୍ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସେବାୟତ
କଲେ । ମୋର ଇସ୍ତଫା ପତ୍ର ଗ୍ରହଣ ହେଲା । ମୋର ଦୁଇବର୍ଷ ଆ କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ମଧ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ

ଯାଇଥିଲା । ବୟସ ମଧ୍ୟ ଡେଇଁ ଡୋଇଥିଲା । ତେଣୁ ଇସ୍ତଫା ଦେବାରେ ଅନୁଶୋଚନା ବା ଅସ୍ପୃହର କାରଣ ନଥିଲା । ମାଧ୍ୟମିକ ସେହିଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ସିଣ୍ଡିକେଟ୍‌ରେ ମୋର ଅସିଦ୍ ପାଠ ଦେବାର କଥା । ମୋର ଅସିଦ୍ ପାଠ ଦେବା ସିଣ୍ଡିକେଟ୍ ମିଟିଂରେ ମୋର ଇସ୍ତଫା ପତ୍ର ମଧ୍ୟ ଗୃହୀତ ହେଲା । ଗବେଷଣା ବିଷୟରେ କୌଣସି ଗ୍ରନ୍ଥକୁ ସେ ବିଷୟରେ ବହୁତା ଦେବାର ସୁଯୋଗ ପାଇ ନାହିଁ । ସେହି ଅବଶେଷଟି ରହିଗଲା ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା, ମୋର ଗବେଷଣାରେ ଯୁଗାନ୍ତକାରୀ ଉଦ୍ଭବନ ବିଶେଷ ନ ଥିଲା । ସୋନପୁରରୁ ଶ୍ରବଣର ସ୍ପର୍ଶିକାଙ୍କ ଆଦି ଚମକପ୍ରଦ କଥା ମୁଁ ଉଦ୍ଭବନ କରି ନାହିଁ ।

ମୋ ଭଲ ଗବେଷକ ଓ ଶୋଧତତ୍ତ୍ୱୀଧାରୀଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସ୍ୱାମୀମଧ୍ୟ ବଳାଳା ନାଟ୍ୟକାର ଦ୍ୱିଜେନ୍ଦ୍ରଲଲ ଲେଖିଥିଲେ:—

ରାଜା ଆଶୋକେର ହୁଲ କ'ଣ ହାତୀ ।

ଟୋଡର୍ ମଲେର ହୁଲ କ'ଣ ନାତି ।

ଆମର ଏ ସବୁ କରସା ବାହର ।

ଆମାଦେର ବିଦ୍ୟା କରେଛୁ ଜାହର ।

ଗବେଷଣା ଗ୍ରନ୍ଥଟି ଗ୍ରହଣକୁ ବାଦ୍ଦୋର ଶୁଣି ପିଣ୍ଡା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ପ୍ରାଚ୍ୟବିଦ୍ୟା ପ୍ରକାଶନ ମୋତିଲାଲ ବନାରସୀ ଦାତକ୍ତ ଚଠି ଲେଖିଲା । ସେ ପୁସ୍ତକର ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଦେଖିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ଓ ମୁଦ୍ରଣର ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟୟ ମଧ୍ୟ ମାଗିଲେ । ମୁଁ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ପଠାଇଲି ଓ ପରେ ସେ ଅଗ୍ରମ ଟଙ୍କା ଚାହୁଁବାରୁ ତାଙ୍କ କଥକମତେ ଛଅ ହଜାର ଟଙ୍କାର ବେଙ୍ଗ ଟ୍ରାଫ୍ଟ୍ ମଧ୍ୟ ପଠାଇଲା । ମାତ୍ର ପରେ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଓ ଛଅ ହଜାର ଟଙ୍କା ବି ଫେରି ଆସିଲା । ଲେଖାଟି କୁଆଡ଼େ ତାଙ୍କର ପହଞ୍ଚି ହେଲା ନାହିଁ ।

ସେହିଠାକୁ ଗଲେ ଦରଜା ବନ୍ଦ । ବାଣ୍ଟଣୀର ଚୌକମ୍ବା ସମ୍ପୃକ୍ତ ସିରଜ ଓ ଅନ୍ୟ ପ୍ରାଚ୍ୟ ବିଦ୍ୟା ପ୍ରକାଶନ ଫସ୍ତା ପ୍ରକାଶନ ଦାବିକୁ ନେବାକୁ ନାଗଲା । ଶେଷକୁ ଉକ୍ତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାପୁର ଆଇନ ବିଭାଗର ମୁଖ୍ୟ ଅଧ୍ୟାପକ ଡକ୍ଟର ଗୌର ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ, “ଦରା ରାଜୋରା ଗାର୍ଡେନସ୍‌ର ପ୍ରକାଶକ Deep & Deep ବହି ଗ୍ରହଣ—କିନ୍ତୁ ପ୍ରକାଶକ ଅତି କୃପଣ । ଚନ୍ଦ୍ରା ନାହିଁ । ବହି ବିକ୍ରିରୁ ଲକ୍ଷପତି ହେବାର ଭାବ୍ୟ ଏ ଜନ୍ମରେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

୧୯୮୫ରେ ଏମ୍ ଏଲ୍ ଏ ହେଲପରେ କାର୍ଯ୍ୟ ଉପଲକ୍ଷେ ଦରା ଯାଇଥିଲା । Deep & Deepର ମୁଖ୍ୟ ସର୍ବାରକ୍ଷକ ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ହେଲା । ସେ ବହି ଗ୍ରହଣକୁ ରାଜି ହେଲେ । ସୁପ୍ରିମ୍ କୋର୍ଟର ମାନ୍ୟବର ବିଚାରପତି ନ୍ୟାୟମୁର୍ତ୍ତି ଶ୍ରୀ ରଙ୍ଗନାଥ ମିଶ୍ର

ଗୋଟିଏ ଉତ୍ତମ ମୁଖବନ୍ଧ ଲେଖିଦେଲେ । ଏଥିପାଇଁ ମୁଁ ନ୍ୟାସମୁଖି ମିଶ୍ରଙ୍କଠାରେ
ଚରରୁଣୀ । ୧୯୮୭ ମସିହା ଜୁନ୍ ମାସରେ ପୁସ୍ତକଟି ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ଦୁଇଗହ
ପରୁଣ ପୁଷ୍ପା ବିଶିଷ୍ଟ ପୁସ୍ତକର ଦାମ୍ ଦୁଇଗହ ପରୁଣ ଟଙ୍କା ମାତ୍ର ।

ଯେଉଁଦିନ ସିଣ୍ଡି କେଟ୍ରେ ମୋର ଅସିଦ୍ଧ ପାଠ୍ ହେଲା, ସେହିଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ
ଅଞ୍ଚଳର ସମ୍ବାଦ ଆକାଶବାଣୀରେ ଏ ଝବରଟି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା । ସେତେବେଳେ ସ୍ୱର୍ଗତ
ହରିହର ମହାପାତ୍ର ପମ୍ପଲପୁର ଆକାଶବାଣୀ ସମ୍ବାଦଦାତା ଥିଲେ । ମୋର ସହିତ
ଏକସ୍ଥ ବନ୍ଧୁତା ଯୋଗୁ ସେ ଏ ଝବରଟି ଯଥାଶୀଘ୍ର ଆକାଶବାଣୀରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାପାଇଁ
ଉତ୍ସୁକ ଥିଲେ ।

ମାତ୍ର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଏଥିରେ ବିକ୍ରମ ହେଲେ । ପଞ୍ଚାକ୍ଷରୀ
ନୋଟିଫିକେଶନ୍ ହେବା ଆଗରୁ ଏହା କପରି ଲିଫ୍ ହୋଇ କଟକ ଆକାଶବାଣୀକୁ
ସ୍ଥାନିତ ?

—*—

ଶଶୁ ପରିଚ୍ଛେଦ ଚରାବେଦ

ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ଉପାଖ୍ୟାନରେ ଲେଖାଯାଇଛି .—

ଚରନ୍ ବୈ ମଧୁ ବିନ୍ଦୁ ଚରନ୍ ସ୍ବାଦୁମୁଦମ୍ବରମ୍
ସୂର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ଶ୍ରେମାଣଂ ପଣ୍ୟ ନ ସ ଚନ୍ଦ୍ରସ୍ବତେ ଚରମ୍ ।

ଚରାବେଦ

ଆଗେଇ ଗୁଲ, ଆଗେଇ ଗୁଲ । ଗୁଲିବା ବାଟରେ ପିଇବା ପାଇଁ ମିଠା ମନ୍ତ୍ର
ମିଳିବ । ଖାଇବା ପାଇଁ ମିଠା ଡୁମ୍ବର ଫଳ ମିଳିବ । ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠ (ଆଦର୍ଶ)କୁ ଦେଖ ।
ସେ କେବେ ଅଳ୍ପ ଯାହା ନାହାନ୍ତି । ଆଗେଇ ଗୁଲ !

କାହିଁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ? କାହିଁ ଅଳ୍ପାୟୁଷ ମନୁଷ୍ୟ ?

ସୂର୍ଯ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନର ମାନଦଣ୍ଡ । ପୃଥିବୀର ବିବର୍ତ୍ତନରେ ଦିନ, ମାସ ଓ
ବର୍ଷକୁ ନେଇ ମନୁଷ୍ୟର ଜୀବନର ଆୟୁଷର ଗଣନା ହୁଏ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟ ନ ଥିଲେ ଏ ଜଳବସନା ଧରଣୀରେ ଜୀବନ ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । ତଳ
ଅନୁସୂୟା ନିଜର ପାତ୍ରତ୍ବ ମହମାରେ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟକୁ ଅନୁଦିଷ୍ଟ କାଳ ପାଇଁ ଅଟକାଇ
ଦେଲେ । ଦେବତାମାନେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରମାଦ ଗଣିଲେ । ଅତିଷ୍ଠ ହେଲେ ।

ମହାବିରାଜରେ ଯଶ ସୁଧୂଷିତକୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରୁଛନ୍ତି । “କା ତ ବାଣ୍ଟି ?” (ହାତ୍)
ବର କ’ଣ ?

ସୁଧୂଷିର ଉତ୍ତର ଦେଲେ :—

“ପୃଥ୍ବୀ ବିଷଣ୍ଣଂ ଗରମଂ ପିଧାନମ୍
ସୂର୍ଯ୍ୟାଗ୍ନିନା ଶୁଦ୍ଧିତବେଦନେନ
ମାସର୍ତ୍ତୀ ଦବୀପରି ଘଟ୍ଟନେନ
ଭୂତାନି କାଳଃ ପରମାନ୍ତ ବାଣ୍ଟି ।”

ପୃଥକ ଏକ ବିଶାଳ ପାଠ (ହଣ୍ଡା) । ଆକାଶ ସେ ହଣ୍ଡାର ଡାକ୍ତରୀ । ଚାଲିରେ ହଣ୍ଡାଟି ବସିଛି । ଜଳେ ଦଳ ଓ ଶୁଦ୍ଧ କାଳକାଠ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଚଢ଼ିବ ଅଗ୍ନି । ସେଷେଇ ସାମଗ୍ରୀ ସମସ୍ତ ଭୁତ (ଜୀବ ଜଗତ) । କାଳ ସୁରୁଷ ମାସ ଓ ଗୁରୁରୂପକ ଚଟୁରେ ଜୀବନଗତକୁ ଦାଣ୍ଡି ସେଷେଇ କରି ଚାଲିଛି ।”

ସୁପକାର ସହଜ କାଳ ସୁରୁଷର ଚାଲିବା !

ଚମତ୍କାର !

ବୟସ ମୋର ଗଢ଼ି ଚାଲିଛି । ଶରତବର୍ଷରେ କଳିଷଠା ପାଠିଏ ବୋଲି ଏକ ପ୍ରବାଦ ଅଛି । ପାଠିଏ ବର୍ଷ ପରେ ଅକର୍ମଣ୍ୟତା ଯେପରି ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ! ସରକାରୀ ଶୁକରରେ ସେଥିପାଇଁ ଆୟୁଷର ଶେଷସୀମା ଅଠାବନ ବର୍ଷ । ଜନ ବିଶ୍ୱେରଣ ହୁଷ୍ଟିରୁ ଏହି ସୀମାକୁ କମାଇ ପଞ୍ଚାବନ ବର୍ଷ କରାଇଥିଲା । ମାତ୍ର ପୁଣି ଅଠାବନ ବର୍ଷ ପେନ୍‌ସନ୍ ପାଇବାର ସାଧାରଣ ବୟସର ସଂଜୋଡ଼ସୀମା ଧାର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ।

୧୯୬୮ ଜୁନ୍ ବେଳକୁ ମୋର ବୟସ ତେଷ୍ଟି ପାର ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ବୟସ ସୀମା ପାଠିଏ ବର୍ଷ । ମୁଁ ଏହାର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଥିଲି । ତେଣୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଦରଜା ମଧ୍ୟ ମୋ ପାଇଁ ବଢ଼ି ।

ଆଇନ୍ ଜଲେଜରୁ ଅବସର ନେଲା ପରେ ଜଣେ ଡକ୍ଟର ଉପାଧ୍ୟାୟାସ ହିସାବରେ ମୋ ପାଖକୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଡ଼ି ଆସିଲା ଇତିହାସ ବିଭାଗରେ ପ୍ରତି ଲେକଚରକୁ ଦଶଟଙ୍କା ପାରିଶ୍ରମିକରେ କ୍ଲାସ୍ କଟିବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ ସହ । ମୋର ବିଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧିର ଅବମୂଲନ ଚୁଡ଼ାନ୍ତ ହୋଇଥିଲା ।

ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଯେ, ମୋର ଡକ୍ଟରେଟ୍ ଡିପ୍ଲୋମାରେ Ph. D. in ARTS ବୋଲି ଚଡ଼ ଚଡ଼ କଳା ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖା ଅଛି । କାଳେ କିଏ ସରସ୍ୱତୀରେ ପଡ଼ିଯିବ ଯେ ମୁଁ ଆଇନ୍ ବିଷୟରେ ଡକ୍ଟରେଟ୍ କରୁଛି ।

୧୯୭୯ ମସିହା ସମାବର୍ତ୍ତନ ଉତ୍ସବରେ ମୋତେ Ph. D (Art) ଉପାଧିରେ ପରମ୍ପରାତ୍ମକ କରାଗଲା ଓ ସେହି ଉତ୍ସବରେ କେନ୍ଦ୍ର ଲମ୍ବାତ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ LL'D ଉପାଧିରେ ଭୁଷିତ କରାଗଲା ।

ଯାହାହେଉ କିନ୍ତୁ କାଳ ପରେ ଡକ୍ଟର ନବୀନ କୁମାର ଥାଡ଼ୁଙ୍କର ଉଦ୍ୟମରେ ମୁଁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର Visiting Professor ରୂପେ ପ୍ରାୟ ଦିନ ମାସ କାର୍ଯ୍ୟ କଲି । ମାତ୍ର ଆଇନ୍ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ମୋ ପାଇଁ ‘ପ୍ରବେଶ ନିଷେଧ’ ଥିଲା ବୟସ ଯୋଗୁ ।

ମୋର ଗବେଷଣାର ଅଧେ କାମ ବାକି ରହିଥିଲା । ସେଥିରୁ ବିଷୟକୁ ଢଳାଇ ଉପରେ ସଜାଡ଼ି “The Law of Evidence in Ancient India” ନାମକ ଏକ ଅସିଷ୍ଟ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ୧୯୮୩ ମସିହାରେ ସମ୍ମୁଖସ୍ୱର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଦେଲି । ମୋ ପରି ଜଣେ ଜରଦ୍ୱନ୍ଦ (ସରୁର ବର୍ଷ ପାଞ୍ଜାପାଣି ବୟସର) ପକ୍ଷରେ ସେଟା ବୋଧହୁଏ ଅଶୋଭନୀୟ ଥିଲା, ଠିକ୍ ସରୁର ବର୍ଷର ବୁଢ଼ା ବିବାହ ପାଇଁ ପରଡ଼ି ମୁକୁଟ ବାନ୍ଧି ବାଣ ଫୋଟକା ବେଣୁବାଜା ସହ ବରଯାତ୍ରୀରେ ବାହାରିଲା ପରି । ମୋର ଏ ଉଦ୍ୟମ ପଣ୍ଡାମୟ (ପଣ୍ଡା କରିବାର ଯୋଗ୍ୟ) ଥିଲା । ତେଣୁ ବହୁତ ଖୋଲତାଡ଼ି ପରେ ଦେଖାଗଲା ଯେ, ଅସିଷ୍ଟ୍ ଦୁଇକଣ ଭାରତୀୟ ପଣ୍ଡାଙ୍କର ଏହାକୁ ଭିତ୍ତି ଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି ସୁପାରିଶ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ଛମାଗଳ ଭାବେ ଦୁଇକଣ ବିଦେଶୀ ପଣ୍ଡାଙ୍କର ଏହାକୁ ପସନ୍ଦ କଲେ ନାହିଁ । ଅସିଷ୍ଟ୍ ଯଦି ଭିତ୍ତି ପାଇଁ ଗୁଞ୍ଜାତ ନ ହୁଏ, ତେବେ ଗବେଷକ ସୁନାସୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶ୍ରମୋଧାନ କରି ସୁନାସୁ ଏକ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଅସିଷ୍ଟ୍ ଦେଇ ପାରିବା କଥା । ମୁଁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କୁ ଦରଖାସ୍ତ କଲି ଯେ, ବିଦେଶୀ ପଣ୍ଡାଙ୍କର ଯଦି ମୋର ଗବେଷଣାରେ ଗୁରୁତର ବା ଅମାର୍ଜନୀୟ ସୂଚି ପାଉଥାନ୍ତି, ତେବେ ତାହା ମୋତେ ଜଣାଇଲେ ମୁଁ ଅନ୍ତତଃ ମୋର ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶ୍ରମୋଧାନ କରିବି ଓ ଏକଃସ୍ରମୋଧାନ ଅସିଷ୍ଟ୍ ସୁନାସୁର ପଣ୍ଡା ପାଇଁ ଦିଅନ୍ତି । ମାତ୍ର ମୋତେ ଉତ୍ତର ମିଳିଲା ପଣ୍ଡାଙ୍କମାନଙ୍କର ଶିଫୋର୍ଟ ଗୋପନୀୟ ।

ଆଉ ଜାଣିବାର ଉପାୟ ନ ଥିଲା । ଏଥର ମଧ୍ୟ ଜଣେ ଗାଈଡ଼୍ ଦେଇଥିଲେ ହୁଏତ ସେ ମୋତେ ଏ ସଞ୍ଜରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତେ । ମାତ୍ର ଆଜିନ୍ ବିଷୟରେ Post Doctoral Degree ଥିବା ଗାଈଡ଼୍ ଓଡ଼ିଶାରେ ଖୋଜି ପାଇବା ଅସମ୍ଭବ ।

ମୁଁ ଭିତ୍ତି ଲିପ୍ସା ତ୍ୟାଗ କଲି । କ’ଣ ମିଳିଥାନ୍ତା ବା ସେ ଭିତ୍ତିରୁ । ଅଧ୍ୟାପନାର ସଂକଳିତ ବୟସସୀମା ମୁଁ ବହୁ ପୂର୍ବରୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଯାଇଥିଲି ।

ସେ ସୁସ୍ଥକ ପ୍ରକାଶର ଉଦ୍ୟମ କଲି । କ୍ୟୋଟିବିହାରର ପ୍ରାଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କର ପରାମର୍ଶ ଚମ୍ପେ କଲିକତାର ‘Punthi Pustak’ ପ୍ରାଚ୍ୟ ବିଦ୍ୟା ପ୍ରକାଶକଙ୍କୁ ଲେଖିଲି । ୧୯୯୦ ମସିହାରେ ସୁସ୍ଥକଟି ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ତହିଁର ପ୍ରୁଫ୍ଟ ସଂଶୋଧନ ହୋଇ ନଥିଲା । ମୁଦ୍ରଣ ସୂଚି ଏତେ ଢେରଲା ଯେ, ସେ ସୁସ୍ଥକର ପାଠକମାନଙ୍କର ଧାରଣା ହେବ ଯେ ସମ୍ମୁଖସ୍ୱର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ମୋତେ L L. D / D Litt ଉପାଧି ନ ଦେଇ ଠିକ୍ କରିଛି । ତଥାପି ସୁସ୍ଥକର ମୂଲ୍ୟ ହେଲା ଦୁଇଶହ ଅଣି ଟଙ୍କା । ଗୁଡ଼ିଆର ପୁଅ ହିଅ ସନ୍ଦେଶ ରସଗୋଲା ଖାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଫଳବିବେଚାମାନଙ୍କର ପରିବାର ପକ୍ଷରେ କଦଳୀ, କମଳା, ସେଇ ଭଣଣ ଏକ ମହାଦ୍ରବ୍ୟ ବହୁ ଭଣିତା ।

କେତେ ଲୋକ ଦୁଇ ଶହ ପଞ୍ଚାଶ ଟଙ୍କା ଦେଇ ମୋର “The Law of Procedure & Justice in Ancient India” ବା ଦୁଇ ଶହ ଅଶୀଟଙ୍କା ଦେଇ ମୋର “The Law of Evidence in Ancient India” ପଢ଼ି ପାରିବେ ? ଉତ୍ତରରେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ କୌଣସି ପାଠାଗାରରେ ମଧ୍ୟ ଅଲଭ୍ୟ । ମୋର ପଣ୍ଡିତମନ୍ୟତା ଆଦ୍ରାଣ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ରହିବ ।

ଏହା ପରେ “The Law of Procedure and Justice in Ancient India”କୁ ଓଡ଼ିଆରେ ଅନୁବାଦ କଲି । ଏ ପୁସ୍ତକଟି ଓଡ଼ିଆରେ ପ୍ରକାଶ କଲେ ମୁଁ ବି ଅଳ୍ପ ହେବ ଓ ଓଡ଼ିଶାର ଅନେକ ଲୋକ ପଢ଼ି ପାରିବେ । ଏହି ପୁସ୍ତକର ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଓ “ଆଇନ ଓ ଆମେ” ଶୀର୍ଷକ ଆଉ ଏକ ପୁସ୍ତକରେ ମୁଖବନ୍ଧ ଲେଖିବା ପାଇଁ ଶ୍ରୀକରନ୍ନାଥ ସମ୍ବୁତ ଶିଶୁବିଦ୍ୟାଳୟର କୁଳପତି ଡକ୍ଟର ଗୌରୀଜୀ ଚରଣ ନାୟକଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇଲି । ସେ ଦୟାକରି ବହୁମୂଲ୍ୟ ସମୟ ଦେଇ ମୁଖବନ୍ଧମାନ ଲେଖିଲେ ।

ମୁଁ ୧୯୯୦ ନଭେମ୍ବର ମାସରେ ଏ ଦୁଇଟି ଯାକ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରି କଟକରେ ମୋର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପୁସ୍ତକର ପ୍ରକାଶକଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇଦେଲି । ଦୁଇ ଓ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର ବିଷୟ ଉକ୍ତ ପାଣ୍ଡୁଲିପିଦ୍ୱୟ ୧୯୯୧ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ମାସରେ ମୋ ପାଖକୁ ଫେରି ଆସିଲା । ମୁଁ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଆଂଶିକ ବ୍ୟୟଭାର ବହନ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଉଆଁସୀ ଝିଅ ପରି ମୋର ଦୁଇଟି ପାଣ୍ଡୁଲିପି । ପ୍ରକାଶ ପାଇବାର ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ । ଗଲ୍ଲ, ଉପନ୍ୟାସ, ନାଟକ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ବହିର ଶୁଦ୍ଧତା ଓଡ଼ିଶାରେ ସୀମିତ ଥିବାରୁ କୋଣସି ପ୍ରକାଶକ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଦୁଇଟି ଫେରାଇଦେଲେ ।

ଡକ୍ଟର ଗୌରୀଜୀ ଚରଣ ନାୟକ ଏ ବିଷୟରେ ମୋ ପାଖକୁ ଚିଠି ଲେଖିଲେ । ସେ ମୁଖବନ୍ଧ ଲେଖି ଦେଇଥିବାରୁ ପୁସ୍ତକଟି ପ୍ରକାଶିତ ହେବା ପାଇଁ ସେ ମଧ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧ ଥିଲେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଲେଖିଲି ଯେ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଦୁଇଟି ପ୍ରକାଶଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ ।

ମୁଁ ପ୍ରକାଶକଙ୍କୁ ପରେ ମୋର ଏକ ଗଲ୍ଲ ସଙ୍କଳନ ପ୍ରକାଶ କରିବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କଲି । ତହିଁର ଉତ୍ତରରେ ସେ ଯାହା ଲେଖିଲେ ତହିଁରୁ କେତେ ବାକ୍ୟ ଏଠାରେ ଲେଖୁଛି :—

“ଆପଣ ଗଲ୍ଲ ସଙ୍କଳନ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରି ମୁଁ ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇ ପାରିବି କି ପଚାରିଛନ୍ତି । ଗତ ୩୭ ବର୍ଷ ଧରି କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରି ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ କ୍ଳାନ୍ତ ଓ ଅସୁସ୍ଥ । ଦାୟିତ୍ୱ ଠିକ୍ ଭାବେ ପାରିବି ନାହିଁ । ତେଣୁ କ୍ଷମା ମାଗି ନେଉଛି ।”

ଏହା ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତି ବର୍ଷ ମୋର ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିଲା ଯଥା—

- ୧୯୮୦ ପ୍ରେମର ଅନେକ ରଙ୍ଗ (କବିତା)
 ୧୯୮୧ ମଧ୍ୟମ ପୁରୁଷ (ଅନୁକବନ)
 ୧୯୮୩ ଅନ୍ତରାଳ ଆକାଶ ସାଗର (ନବନ)
 ୧୯୮୪ ଗୋଟିଏ କରୁଣ ରାତି (ଗଳ୍ପ)
 ୧୯୮୫ ସ୍ୱପ୍ନ (ରମ୍ୟରଚନା)
 ୧୯୮୬ The Law of Procedure & Justice in India
 (ଦର୍ଶିରେ)
 ୧୯୮୭ ଆମେରିକା ଅନୁଭୂତି (ଭ୍ରମଣ କାହାଣୀ)
 ୧୯୮୭ ନରୋତ୍ତମ ଦାସ ଚରିତ (ରମ୍ୟରଚନା)
 ୧୯୮୯ ଇତିହାସର ପରିହାସ
 ୧୯୯୦ The Law of Evidence in Ancient India
 (କଲିକତାରେ)

ଅବଦରପ୍ରାପ୍ତ ମୂଖ୍ୟ ବିଷୟ ପଦ (ଓଡ଼ିଶା ହାଇକୋର୍ଟ) ମୋର ପ୍ରିୟ ବନ୍ଧୁ
 ନ୍ୟାୟମଣ୍ଡଳୀ ଶ୍ରୀ ରତିକୃଷ୍ଣ ମିଶ୍ର The Law of Evidence in Ancient India
 ର ମୁଖ୍ୟବସ୍ତୁ ଲେଖିଥିଲେ । ଏଥିପାଇଁ ମୁଁ ତାଙ୍କଠାରେ ଚରଣଶ୍ରୀ ।

ମୁଁ ପଦଶ୍ରୀ ରତିକୃଷ୍ଣ ମିଶ୍ର, ରଜନୀଧର ମିଶ୍ର, ଡକ୍ଟର ପାଠକ (ଅବଦରପ୍ରାପ୍ତ
 ମୂଖ୍ୟ ବିଷୟ ପଦ ଓଡ଼ିଶା ହାଇକୋର୍ଟ) ଉପାଧିକାରୀ । ଭୁବନେଶ୍ୱର (ଅବଦରପ୍ରାପ୍ତ ପ୍ରଧାନ
 ବିଷୟ ପଦ ପୁସ୍ତିକା) ମାନ୍ୟବର ଡକ୍ଟର ଆର. ଏଚ୍. ଦାଶଙ୍କୁ ମୋର ଇଂରେଜି
 ପୁସ୍ତକ ଉପହାର ଦେଇ ଧନ୍ୟ ହୋଇଛି । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ବିଦ୍ୟାତ ପ୍ରାଚୀନ-
 ବିଶାରଦ ପ୍ରଫେସର ଫ୍ରେଡ଼ରିକ୍ ଉଇଲ୍‌ହେଲ୍, ମୋର ସହିତ ପସନ୍ଦ କରୁଥିଲେ । ମୋର
 ଯୌତୁକ୍ୟମେ ମୁଁ ବିଧାୟକ ଥିଲେବେଳେ ପ୍ରଫେସର ଉଇଲ୍‌ହେଲ୍ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଆସି
 ଥିଲେ । ସେହି ସମୟରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ The Law of Procedure & Justice
 in Ancient Indiaର ମୁଦ୍ରିତ ପୁସ୍ତକ ଉପହାର ଦେଇ ଧନ୍ୟ ହୋଇଛି ।

ସୁନ୍ଦର ବିଷୟ ଅଭିଧାନ ହୋଇ ରହିଗଲେ ବାପମାଆଙ୍କ ମନରେ କେତେ କଷ୍ଟ ହୁଏ
 ତାହା ଭୁକ୍ତଭୋଗୀ ବାପମାଆମାନେ ଜାଣନ୍ତି । ବହୁ ପରଶ୍ଚମ, ବହୁ ଗବେଷଣାରେ ଲିଖିତ
 ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶିତ ନ ହେଲେ, ଲେଖକର ମନରେ ଯେଉଁ ଖେଦ ହୁଏ, ତାହା କେବଳ
 ଲେଖକ ବୁଝିପାରେ ।

ପ୍ରାଚୀନ କାଳର ସାହିତ୍ୟ କବି ମଧ୍ୟ ସାହିତ୍ୟକୃତିର ସାହିତ୍ୟକାରଙ୍କର ଦୁହିତା
 ସହିତ ଗୁଲନା କରି ଲେଖିଥିଲେ —

“କବିତା ରସମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ଯୁଧୀବେଢ଼ି ନ ଚନ୍ଦ୍ର କହା ।

ବନିତା ମୁଖମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ପଦବେଢ଼ି ନ ଚନ୍ଦ୍ର ପିତା” ॥

“ସୁନ୍ଦରୀ ବନିତାର ମୁଖ ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ପଦ ହିଁ ଜାଣିବ, ପିତା କାହୁଁ ଜାଣିବ ? ସେହୁପରି କବିତାର ରସମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ସବୁଦିନ ପାଠକ ସିନା ଜାଣିବ, କବିତାରଚନାକାରୀ କବି କାହୁଁ ଜାଣିବ ?”

ଅନେକ ହାତୁକ୍ୟକୃତ (ମାନସ ସନ୍ତାନ) ବାହୁ ଅ ଝି ଅ ପରି ରହିଗଲେ । ଓଡ଼ିଆ ଲେଖକ ତେଣୁ ଜନ୍ମନିୟମର ପାଇଁ ବୌଦ୍ଧିକ ପିଲ୍‌ହେବନ ବା ଅସ୍ତ୍ରୋପରାଜ ନ କଲେ ପଶ୍ଚାତ୍ତପ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ।

ବନର ମାଳତୀ ବନରେ ଫୁଟି ବନରେ ଝରିଯାଏ ।

ମୁଁ ଝରିଯିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲି ।

କାରଣ ସନ୍ଧ୍ୟା ବନ୍ଦନାରେ ଆଦର୍ଶ ଅଛି “ଜୀବେମ ଶରଦାଂ ଶତମ୍, ପଶ୍ୟେମ ଶରଦାଂ ଶତଂ, ଶୃଣ୍ଢ୍ୟାମ ଶରଦାଂ ଶତମ୍, ପ୍ରବ୍ରବ୍ୟାମ ଶରଦାଂ ଶତଂ, ଭୁଞ୍ଜୟ ଶରଦାଂ ଶତାତ୍ ।”

ପାଠିଏ ବର୍ଷରେ ଜୀବନର ପୁଣିଛେଦ ପଡ଼େ ନାହିଁ ।

ମନୁଷ୍ୟର ରୋଟିଏ ମାତ୍ର ଜୀବନ । ସବୁଦିନ ବନ୍ଦ ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୀବନକୁ ଜୀବନୀୟ କରିବାକୁ ହେବ । “କୁଟ୍‌ନେବେହ କମିଣି ବିଜିବିଷେଛତଂ ସମା” ।

୧୯୮୯ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ ମାସରେ ସମ୍ବଲପୁରରେ ଏକ ନୂତନ ଦୈନିକ ସଂବାଦ-ପତ୍ର ପ୍ରକାଶନର ଉଦ୍ୟମ ତଳେ ତଲୁର ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ । ସମ୍ବଲପୁର ଷ୍ଟେଡ଼ିୟମ ପାଖରେ ଶ୍ରୀ ଜଗଦୀଶ ପ୍ରସାଦ ଲଠଙ୍କ ଘରେ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ପାଇଁ ପ୍ରେସ ସ୍ଥାପିତ ହେଲା । ତଲୁର ମହତାବଙ୍କର ଆମନ୍ତ୍ରଣ କ୍ରମେ ମୁଁ ଏହି ସମ୍ବାଦପତ୍ର ‘ସଂବାଦ’ର ପ୍ରଥମ ସମ୍ବାଦକ ପଦର ଦାୟିତ୍ବ ଗ୍ରହଣ କଲି । ଓଡ଼ିଶାର ରାଜ୍ୟପାଳ ପରମମାନଙ୍କ ସି. ଏମ୍. ପୁନାୟ ଏହି ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ଉଦ୍‌ଘାଟନ କଲେ ବିପୁଳ ଉତ୍ସାହ ଆଡ଼ମ୍ବର ସହକାରେ ।

ସ୍ବର୍ଗତ ବିଶ୍ବକ୍ଷେତ୍ର ବହୁଦାର ମୋର ଦାୟିତ୍ବ ପାଳନରେ ଯେତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ, ତାହା ମୁଁ ଭୁଲି ପାରିବି ନାହିଁ । ସ୍ଥାନୀୟ ଡବର ସଂଗ୍ରହ କରି ପ୍ରକାଶିତ କରିବା ଥିଲା ତାଙ୍କର ବିଶେଷତ୍ବ । ତାଙ୍କର ନିହତ୍‌ସର୍ବ ଅଭିଜ୍ଞତା ଥିଲା । ସେ ଦୈନିକ ପ୍ରକାଶକର ପ୍ରତିନିଧି ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ସମ୍ବଲପୁର ଅଞ୍ଚଳର ବହୁ ସମ୍ବାଦ ଏ ଡବର କାଗଜରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିବାରୁ ପ୍ରଥମରୁହିଁ ଏହା ଲୋକପ୍ରିୟ ହୋଇ ପାରିଲା । ଅଳ୍ପ କେତେ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଏହାର ଛାଡ଼କ ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାୟ ହାତହଜାର ହୋଇ କାଗଜ (Newsprint) ସଂଗ୍ରହ କରିବା

ଏକ ପ୍ରଧାନ ଆର୍ଥିକ ସମସ୍ୟା ଥିଲା । ଶ୍ରୀ ଗୌରୀଜୀ ଚରଣ ହୋତା ପ୍ରେସ୍ ମେନେଜର ରୂପେ କାଗଜ ସଂସ୍ଥା, ପ୍ରସ୍ତର ଆଦି ବିଷୟ ବୁଝୁଥିଲେ ।

ସାହିତ୍ୟ ବିଷୟରେ ନୂତନ କବି, ପ୍ରବନ୍ଧଲେଖକ ଓ ଗଳ୍ପଲେଖକମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହୀତ କରାଯାଉଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ କବି ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ ରଥ ବହୁ ପରଶ୍ରମ କରି ତହିଁର ଦାୟିତ୍ବ ବହନ କରୁଥିଲେ । ପରେ ସାହିତ୍ୟିକ କୁମାର ସର୍ବଦାର ହାସାନ୍ ମଧ୍ୟ ସମ୍ପାଦନାରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିବାରୁ ସଂବାଦପତ୍ର ଅଧିକ ଚିତ୍ତକର୍ଷକ ହେଉଥିଲା । ଅନେକ ଚରଣ ଲେଖକ ଲେଖିକା ମଧ୍ୟ ‘ସ୍ବାସନ୍ତରୀ’ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହେଲେ ।

କଟକରେ ‘ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର’ର ବିପ୍ଳବ ମିଳନ ପରି ପ୍ରତିବର୍ଷ ସରସ୍ବତୀ ପୂଜା ଦିନ ‘ସ୍ବାସନ୍ତରୀ’ ପରିପତ୍ତରେ ‘ବିପ୍ଳବ ମିଳନ’ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଥିଲା ଓ ଏହି ମାସରେ ‘ବାସିକ ଉତ୍ସବ’ ହେଉଥିଲା । ଓଡ଼ିଶା ବାହାରୁ ସଂସ୍କରଣସ୍ଥ ଖ୍ୟାତିସମ୍ପନ୍ନ ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ରୂପେ ଏ ଉତ୍ସବମାନଙ୍କରେ ଯୋଗ ଦେଉଥିଲେ । ବିଶିଷ୍ଟ ସାହିତ୍ୟିକ, ବିଶ୍ବବ୍ୟାପୀ ଅଧ୍ୟାପକ ଆଦି ସାହିତ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଉଥିଲେ । ବର୍ଷ ସାରା ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ମୁଖରେ ଲେଖିଥିବା ଶ୍ରେଷ୍ଠ କବିତା, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରବନ୍ଧ ଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗଳ୍ପ ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥିଙ୍କ ହାତରେ ସୁରସ୍ବାର ଦିଆଯାଉଥିଲା । ସ୍ବର୍ଗତ ଡିରେକ୍ଟର ଶେଠ, ସ୍ବର୍ଗତ ଅର୍ଥ୍ଥ ଲୁମ୍ପାର ପୂଜାରୀ ଆଦି ଏହି ଉତ୍ସବମାନଙ୍କରେ ସାରଗର୍ଭକ ଭାଷଣମାନ ଦେଇଥିଲେ ।

ପ୍ରତିଦିନ ସମ୍ପାଦକାୟ ଲେଖା, ମୁଦ୍ରଣକୁ ଯଥାସାଧ୍ୟ ସୁବିଧାନ ଓ ଚିତ୍ତକର୍ଷକ କରିବା ଓ ସ୍ଥାନୀୟ, ବିଶେଷତଃ ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶାର ଖବରକୁ ଗୁରୁତ୍ବ ଦେବାରେ ମୁଁ ଯଥାସାଧ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା କରି ଥିଲି । ସ୍ବାସନ୍ତରୀ, ଝାରସୁଗୁଡ଼ା, ସୁନ୍ଦରଗଡ଼, ବଲାଙ୍ଗୀର ଆଦି ସ୍ଥାନର ସମ୍ପାଦକାମାନେ ବିନା ପରିଶ୍ରମିକରେ ଏ ସଂବାଦପତ୍ରର ପ୍ରତିଷ୍ଠାରେ ଯେଉଁ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କଲେ, ତାହା ଅତି ପ୍ରଶଂସନୀୟ ।

ମନେପଡ଼େ କେନ୍ଦୁଝର ଜିଲ୍ଲାର ସୁରୁଷା ବାନ୍ଧଗୋଡ଼ାର ସଂସ୍କୃତିବାଦୀ ବାଦ୍ୟା— ମୁଁ ସକାଳୁ ସେଇଥିପାଇଁ ଏକ ସମ୍ପାଦକାୟ ଅଗ୍ରଲେଖା ଲେଖି ସେହିଦିନ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଦେଇଥିଲି ।

ବିଚରଣ ଶିଖାଳୀରେ, ଏକେଣ୍ଡ ନିୟୁତରେ ଅବ୍ୟବସ୍ଥା ଯୋଗୁଁ ଆଶାନ୍ୱରୁପ ଆସୁ ହୋଇ ପାରୁନଥିଲା । ତେଣୁ ବେରକାଗଜ ପାଇଁ ଟଙ୍କାର ଅଭାବ ହେଲା । ମୁଦ୍ରଣ ସଂଖ୍ୟା ହ୍ରାସ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ହେଲା । ଏଥିରେ ମୁଁ ନିରୁତ୍ସାହ ହୋଇ ନ ଥିଲି ।

ମୁଁ ପ୍ରାୟ ଚଉଦମାସ ସମ୍ପାଦନାର ଦାୟିତ୍ବ ଭୁଲିଲି । ଏହି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ପରିଚାଳନାର ଆର୍ଥିକ ଅବ୍ୟବସ୍ଥା ଯୋଗୁଁ ମୁଁ ଦାୟିତ୍ବରୁ ଅବସର ନେଲି । ଅବସର

ନେବା ପୂର୍ବରୁ ଶ୍ରୀମାନ୍ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କୁ, ‘ସ୍ବାସନ୍ତ’ ସମ୍ପାଦନା ଦାୟିତ୍ବ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇଲେ । ସେ ମୋର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମ୍ପାଦକ ହେଲେ; ସେତେବେଳେ ସେ ଲୋକ ପ୍ରତିନିଧି ନ ଥିଲେ ।

ଶ୍ରୀବତ୍ସ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଦୁର୍ଘଟ ଗଳ୍ପନାତ୍ମକ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଆଗ୍ରହୀ ହୋଇ ସମ୍ପାଦନା ଦାୟିତ୍ବରୁ ଅବସର ନେଲେ । ତାଙ୍କ ପରେ ଅଧ୍ୟାପକ ଗୋବିନ୍ଦ ଚନ୍ଦ୍ର ଉଦ୍‌ଗାତା କଳ୍ପକାଳ ସଂବାଦପତ୍ରର ସମ୍ପାଦନା କଲେ ପରେ ଶ୍ରୀ ପତିତପାବନ ପ୍ରଧାନ ପତ୍ରିକାର ସମ୍ପାଦକ ହେଲେ । ନିମ୍ନେ ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶନରେ ଶିଖିଲତା ଦେଖାଗଲା ।

୧୯୭୭ ମସିହାରେ ଯେପରି ନାଟକୀୟ ରୂପରେ ଜନତା ଦଳର ଅଭ୍ୟୁଦୟ ହୋଇଥିଲା, ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦି ଯୋଗୁଁ ତହିଁର ସେପରି ବିକଳତା ହୋଇ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଜନତା ଓ ଲୋକଦଳ ସରକାର ଚଳିପାରିଲା ନାହିଁ ।

ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧିଙ୍କର ପରାଜୟ ପରେ ତାଙ୍କୁ ହରାଣ କରିବାକୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରତିଶୋଧ-ମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ କଳାପ ଯୋଗୁଁ ଜନତାଦଳ ଦ୍ରୁତ ବେଗରେ ଲୋକପ୍ରିୟତା ହରାଇଲା । ୧୯୮୦ ମସିହାରେ ପୁନଶ୍ଚ ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନ ଦରକାର ହେଲା । ଏହି ନିର୍ବାଚନରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ବିପୁଳ ସଫଳତା ଗଣିଷ୍ଟା ଲାଭକଲା । ସମ୍ବଲପୁର ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ତାଙ୍କର କୃପାସିନ୍ଧୁ ଭୋଇ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ ।

ଏହାପରେ ସମ୍ବଲପୁରରେ ଯେଉଁ ବନ୍ୟା ହେଲା, ତାହା ପରେ ଏକ ଗ୍ରାମ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଶ୍ରୀମାନ୍ ସୁରେଶ ପୂଜାରୀ ଏହାର ନେତୃତ୍ବ ନେଲେ । ସଭା, ଶୋଭାଯାତ୍ରା, ଶ୍ରେଣୀବର୍ଜନ ଆଦି ସହିତ ଅସାଧୁ ବ୍ୟବସାୟୀ ଓ କଳାବଳାଶଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଜନମତ ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ସହାୟକ ହୋଇଥିଲା । ମାତ୍ର ବାର୍ଷିକ ପଣ୍ଡାସା ସମୟରେ ପଣ୍ଡାସାବର୍ଜନ ଆନ୍ଦୋଳନ ଏକ ବିଷମ ସମସ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି କଲା । ଏହା ମୋତେ ଆସ୍ପଦାତା ପରି ମନେହେଲା । କାରଣ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପଣ୍ଡାସା ବା ଉଚ୍ଚତର ମାଧ୍ୟମିକ ପଣ୍ଡାସାରେ ଥରେ ସୁଯୋଗ ହରାଇବା ମେଧାବୀ ପଣ୍ଡାସାଧୀମାନଙ୍କର ଗ୍ରାମ ଜୀବନରେ ଏକ କଳଙ୍କରେ ପରିଣତ ହୋଇପାରେ । ଏଥିପାଇଁ ଯେଉଁଦିନ ଉଚ୍ଚତର ମାଧ୍ୟମିକ ପଣ୍ଡାସା ଆରମ୍ଭ ହେବନ ସକାଳୁ ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀ ପଣ୍ଡାସାଧୀମାନେ ପଣ୍ଡାସା ଦେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ ଆନ୍ଦୋଳନ କାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କର ବାଧାଯୋଗୁଁ । ମାତ୍ର ଉପରାଜ୍ୟ ମୋର ଗୋଟିଏ ଝିଅ ଓ ତା’ର ସଙ୍ଗିନୀମାନେ ସୁଯୋଗ ଉନ୍ନି ପଣ୍ଡାସା ହଲରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ପୋଲିସ୍ ଜଗୁଆଳ ସଂବାଦ ପଣ୍ଡାସା ହଲରେ ଗଣ୍ଡଗୋଳର ଆଶଙ୍କା ନ ଥିଲା । ସେ ଦିନ ବହୁ ଗ୍ରାମଗ୍ରାସୀ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ ପାରିଲେ । ପରୀକ୍ଷା ଶେଷରେ ମୁଁ ଗଣ୍ଡଗୋଳର ଆଶଙ୍କା କରି କଲେଜ

ଅସ୍ତର

ଆଜକୁ ଯାହାହେବାବେଳେ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀମାନେ ଫେରୁଥାନ୍ତି । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଫେରିଲି । ବାଟରେ ଗଣ୍ଡଗୋଲ ହୋଇ ନଥିଲା । ତହିଁ ଆଉ ଦିନରୁ ପରୀକ୍ଷା ରୀତିମତ ଚାଲିଲା ।

ଫେରୁଥିବାବେଳେ ଗୁଡ଼ିଆ ଶାନ୍ତାଳନର ତଦନ୍ତ ପାଇଁ ତତ୍କାଳୀନ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ମହାବଳୀଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱରେ ଏକ ତଦନ୍ତ କମିଟି ଗଠିତ ହେଲା । ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପିଣ୍ଡିକେଟ ହଲରେ ଏହାର ବୈଠକମାନ ବସୁଥିଲା । କମିଟି ଶିପୋଟି ପେଣ୍ଟ କଲେ ସରକାରଙ୍କ ଠାରେ । ତହିଁ ଉପରେ କ'ଣ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ହେଲା ଜଣାନାହିଁ । କାରଣ ଇତିମଧ୍ୟରେ ଗୁଡ଼ିଆ ଶାନ୍ତାଳନ ନିର୍ବାସିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ।

୧୯୮୧ ମସିହାରେ ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ୱାଧୀନପ୍ରେମୀ ଶ୍ରୀ ଜାନକୀ ବନ୍ଧୁର ପଟ୍ଟନାୟକ ପୁରୀରେ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ସ୍ୱାଧୀନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପନ କଲେ । ଏହାପାଇଁ ପ୍ରୟୋଗମୟ ଆଇନ୍ ପାସ ହେଲା । ପୁରୀ ରାଜସରକାର ଏକ ଅଂଶରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଫିସ ତାମ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ମୋର ବନ୍ଧୁ, ସ୍ୱାଧୀନରେ ପରମ ବ୍ୟାପକ ପ୍ରଫେସର ପ୍ରଭାତ ପ୍ରଧାନ ଏହି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରଥମ କୁଳପତି ଓ ପ୍ରଫେସର ହିଁ ଲେବନ ମିଶ୍ର ଏହାର ପ୍ରଥମ କୁଳପତି (ରେଜିଷ୍ଟ୍ରାର) ମନୋନୀତ ହେଲେ । ପଣ୍ଡିତ ହଦାଶିବ ରଥଶର୍ମା, ଅଧ୍ୟାପକ ଗୋଷ୍ଠୀ କୁମାର ବ୍ରହ୍ମା, ପଣ୍ଡିତ ରଙ୍ଗାଧର ପଟ୍ଟନାୟକ, ତତ୍କାଳୀନ ହାବିସୀ ରାଜିବ ଓ ମୁଁ ଏହି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରଥମ ମନୋନୀତ ପିଣ୍ଡିକେଟ୍ ହଲ୍ ସଭ୍ୟ ଥିଲୁ । ମୁଁ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ପିଣ୍ଡିକେଟ୍ ମିଟିଂ ଓ ଅଧ୍ୟାପକ ନିୟୁକ୍ତି ମିଟିଂରେ ଯୋଗଦେବା ପାଇଁ ପୁରୀ ଯିବା ଆସିବା କରୁଥିଲି । ସମ୍ବଲପୁର ଓ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ସ୍ୱାଧୀନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଶୈଶବ କାଳର ଅଭିବୃଦ୍ଧିରେ ସହାୟକ ହୋଇଥିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଭାବ୍ୟର ବିଷୟ ଥିଲା ।

ଫାଉଣ୍ଡେସନ୍ ପୁରୀ ବାବୁଦେବୀ ପରି ସ୍ୱାଧୀନ ଶାନ୍ତା ଓ ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନ ଏକ କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥଳ ଥିଲା । ବହୁ ସ୍ୱାଧୀନ ବ୍ୟାପକ ପୁରୀବାସୀ ଥିଲେ । ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ମହାମହୋପାଧ୍ୟାୟ ହଦାଶିବ ମିଶ୍ର ଏହି ନଗରର ଅନଙ୍ଗାର ସ୍ୱରୂପ ଥିଲେ । ପୂର୍ବରୁ ଓଡ଼ିଶାର ଉତ୍କଳ ସ୍ୱାଧୀନ ସମିତି ପୁରୀରେ ଅବସ୍ଥିତ ଥିଲା । ଏହି ସମିତି ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଥମ, ମଧ୍ୟମ ଓ ଉପାଧି ପରୀକ୍ଷା ପରିଚାଳନା କରୁଥିଲା । ମୁଁ ୧୯୫୭ ମସିହାରେ ସେ ସମିତିର ମନୋନୀତ ସଭ୍ୟ ଥିଲି ।

ପରେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସ୍ୱାଧୀନ ଅନୁଷ୍ଠାନମ୍ବର ଆନୁକୂଲ୍ୟରେ ଏଠାରେ ମହାମହୋପାଧ୍ୟାୟ ହଦାଶିବ ମିଶ୍ରଙ୍କର ନାମରେ ନାମିତ ଏକ ସ୍ୱାଧୀନ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । ଏବେ ସେଠାରେ ଏକ ସ୍ୱାଧୀନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପିତ ହେବାରେ କେତେ ଆଧୁନିକ ଶିକ୍ଷିତ ବ୍ୟକ୍ତି ନାସିକା କୁହନ୍ତି କଲେ । ମାତ୍ର ସ୍ୱାଧୀନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଶୁଭାରମ୍ଭ ପରେ

ସଂସ୍କୃତରେ ପ୍ରଥମା, ମଧ୍ୟମା ଓ ଆଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ପରୀକ୍ଷାମାନ ସଂସ୍କୃତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେଲା । ତମେ ବ୍ୟାକରଣ, ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର, ଦର୍ଶନ, ବେଦ ଆଦି ବିଶୟରେ ଉପାଧ୍ୟକ୍ଷର ବିଭାଗର ଅଧ୍ୟାପନା ଓ ଗବେଷଣା ପରିଚାଳନା କରି ବିଦ୍ୟାବାଚସ୍ପତି (Ph. D) ଓ ବିଦ୍ୟାବାଚସ୍ପତି (D. Litt) ଆଦି ଉପାଧି ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରାଗଲା ।

(୧୮) ମସିହାରେ ପ୍ରଫେସର ପ୍ରହ୍ଲାଦ ପ୍ରଧାନ ଦୁର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଆତ୍ମାନ୍ତ ହୋଇ ଲହଲେତରୁ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ବିଦ୍ୟା ନେଲେ । ମୁଁ ଜଣେ ଘନିଷ୍ଠ ବନ୍ଧୁକୁ ହରାଇଲି । ଓଡ଼ିଶା ଏକ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାଳୀ ସଂସ୍କୃତ ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ ହରାଇଲା । ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାର ସୁଦୂର ମଫସଲ ଅଞ୍ଚଳ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରି ସେ କପରି ନିଜର ଅଧ୍ୟବସାୟ ବଳରେ ଉଚ୍ଚକୋଟିର ଗୁରୁମାନଙ୍କର (ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ଦାସ ବାବାଜୀ, ରାମାଜ୍ଞ ପାଣ୍ଡେ, ପ୍ରଫେସର ଏ.ପି ବେନର୍ଜୀ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ଆଦିଙ୍କର) ଶିକ୍ଷାକୁ ଲାଭ କରିଥିଲେ, ତାହା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର ବିଷୟ । ସେ ଚୀନ ଦେଶକୁ ତିନିବର୍ଷ ଗବେଷଣା ପାଇଁ ଯାଇଥିଲେ ଓ ସେଠାର ବିପ୍ଳବର ସେ ସାକ୍ଷୀ । ପରେ ସେ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ସଂସ୍କୃତ ପ୍ରଫେସର ଓ ଶେଷରେ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ସଂସ୍କୃତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର କୁଳପତି ହେଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ତତ୍କାଳୀନ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଜାନକୀ ବଲ୍ଲଭ ପଟ୍ଟନାୟକ ପ୍ରଫେସର ପ୍ରଧାନଙ୍କର ଗ୍ରହଣ ଥିଲେ ।

ପ୍ରହ୍ଲାଦ ପ୍ରଧାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟାନ ପରେ ପ୍ରଫେସର ହିଁ ଲେଚନ ମିଶ୍ର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଧ୍ୟାପକ କୁଳପତି ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକଲେ ।

ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପନା ପରେ ବିଭିନ୍ନ ସରକାରୀ କଲେଜ୍ କେତେ ଯୁବକ ଅଧ୍ୟାପକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ନିଯୁକ୍ତ ପାଇ ଯୋଗ ଦେଲେ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧ୍ୟାପକ ତତ୍ତ୍ୱର କେଶବ ଚନ୍ଦ୍ର ଦାଶ କେତେ ସଂସ୍କୃତ ଉପନ୍ୟାସ ରଚନା କରିଛନ୍ତି । ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟାପକ ତତ୍ତ୍ୱର ବ୍ରଜ କିଶୋର ସ୍ୱାଇଁ ସଂସ୍କୃତରେ ଓ ଓଡ଼ିଆରେ କେତେ ଗବେଷଣା ମୁଲକ ସୁପ୍ରକ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି ।

ଯୁବକ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ ଛଡ଼ା ପ୍ରବାସ ବିଦ୍ୱାନ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅଧ୍ୟାପକ ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ କରାଗଲା । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପଣ୍ଡିତ କୁଳମଣି ମିଶ୍ର, ପଣ୍ଡିତ କୃଷ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ର ବଳଗୁରୁ, ପଣ୍ଡିତ ଦେଉଳେ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ଅନ୍ୟତମ ।

ସଂସ୍କୃତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପାଠ୍ୟକ୍ରମର ଆଧୁନିକୀକରଣ ପାଇଁ ଏଥିରେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ବିଭାଗରେ ସଂସ୍କୃତ ସହକ ଇଂରେଜର ଉଲ୍ଲାନାୟକ ଅଧ୍ୟାପକ ଓ ଅଧ୍ୟାପନାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଗଲା । ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ସହକ ଆଇନ ଯଥା Salmond's Jurisprudence, ଦର୍ଶନରେ ପ୍ରାଚୀନ ନ୍ୟାୟ, ମୀମାଂସା, ବେଦାନ୍ତ ଆଦି ଭାରତୀୟ ଦର୍ଶନ ସହକ Kant

Hegel ଆଦି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦାର୍ଶନିକ ମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି କୋଣର ଶିକ୍ଷା ଦିଆଗଲା । ବ୍ୟାକରଣ ସହିତ ଆଧୁନିକ ଭାଷାବିଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଗଲା ।

ଏମ୍. ଏ. କି. ଏ ଆଦି ଉପାଧି ସହିତ ସମରୂପତା ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ଆରୁର୍ଥ୍ୟ ଉପାଧିକୁ ଏମ୍. ଏ ସହିତ ସମକକ୍ଷ କରି ଶାସ୍ତ୍ରୀ ଉପାଧିକୁ B. A ର ସମରୂପତା ଦିଆଗଲା । ଉପଶାସ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରେଣୀ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ଉଚ୍ଚତର ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷାର ସମରୂପତା ପାଇଁ । ଏହି ଶ୍ରେଣୀମାନଙ୍କର ଇତିହାସ, ଭୂଗୋଳ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଷୟ ଅଧ୍ୟାପନାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଗଲା ।

ଏହା ଫଳରେ ବିଷମ ସମସ୍ୟାମାନ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ଉଦାହରଣ ସ୍ବରୂପ Salmond କି ପ୍ରକାର Jurisprudenceରୁ ସଂସ୍କୃତରେ ପ୍ରଶ୍ନ ପଡ଼ିବ ଓ ଉତ୍ତର ମଧ୍ୟ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ଲେଖିବାକୁ ହେବ । ଅଥଚ Salmondଙ୍କ Jurisprudenceର ସଂସ୍କୃତ ଅନୁବାଦ ଏ ଯାବତ୍ କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଏଥିରେ ଅନେକ ପାରିଭାଷିକ ଶବ୍ଦର ସଂସ୍କୃତ ରୂପ ମାନକ (Standard) ହେବା ଦରକାର ।

ଏହାର ଫଳ ସ୍ବରୂପ ଆରୁର୍ଥ୍ୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ କେବଳ ସଂସ୍କୃତ ବିଶ୍ବବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଛୁ କହିଲେ ଚଳେ । ଶାସ୍ତ୍ରୀ ଉପାଧିକୁ B. A ସହିତ ସମରୂପତା ଦିଆଯାଇଥିବାରୁ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ଉପାଧିରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ସାଧାରଣ ହାଇସ୍କୁଲରେ ସଂସ୍କୃତ ପଣ୍ଡିତ ରୂପେ ନିୟୁକ୍ତ କରିବାରେ ଏବେ ବାଧା ନାହିଁ ।

ପୂର୍ବେ ସାହିତ୍ୟାବୁର୍ତ୍ତ୍ୟମାନେ କେବଳ ଟୋଲି ପଣ୍ଡିତ ବା ଇଂରେଜି ହାଇସ୍କୁଲ ମାନଙ୍କରେ ସଂସ୍କୃତ ପଣ୍ଡିତ ହେବାକୁ ଯୋଗ୍ୟ ବିବେଚିତ ହେଉଥିଲେ । ଏବେ ସେମାନେ କଲେଜ ଅଧ୍ୟାପନା ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ବିବେଚିତ ହେଲେ । ଏଥିରେ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ବବିଦ୍ୟାଳୟର ଏମ୍. ଏ ଉପାଧିଧାରକଙ୍କର ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କୁ ହେବା ସ୍ବାଭାବିକ ଥିଲା ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାଧାନ ଉପାଧାନ ପରେ ସ୍ଥାସ୍ତ୍ରୀ କୁଳପତି ଭାବେ ଦର୍ଶାର ପ୍ରଫେସର ସତ୍ୟବ୍ରତ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ଥାସ୍ତ୍ରୀ କୁଳପତି ଭାବେ ନିୟୁକ୍ତ ହେଲେ । ସେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଖ୍ୟାତିସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥିବାରୁ ଏତାଧିକାର ବିଦେଶ ଗସ୍ତରେ ଯାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକାଳରେ ସେ ତିନିମାସ ପାଇଁ ବିଦେଶ ଗସ୍ତରେ ଯିବାରୁ ୧୯୮୩ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ୍ ୧୨ ତାରିଖରୁ ଜୁଲି ମାସ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ସଂସ୍କୃତ ବିଶ୍ବବିଦ୍ୟାଳୟର ଅସ୍ଥାସ୍ତ୍ରୀ କୁଳପତି ରୂପେ ନିୟୁକ୍ତ ହେଲି । ଏହି ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ସ୍ବତ୍ତ୍ଵ ଗୁଜରାଟରେ ଗୋଟିଏ ଅଂଶରେ ସପରିବାର ରହିଲି ।

ପ୍ରତିଦିନ ପଦକ୍ତରେ ବଡ଼ଦେଉଳକୁ ଯାଇ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଦର୍ଶନ କରିବା ଓ ସମସ୍ତ କୁଳରେ ରହିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ପରମ ସୌଭାଗ୍ୟର ବିଷୟ ଥିଲା ।

ଏହି ଅଢେଇ ମାସରେ ମୁଁ ପୁଣିର ଅନେକ ଦ୍ରାବ୍ୟୁଦକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଯୋଗ ଦେଇଛି । ସଂସ୍କୃତିରେ ଭାଷଣ ଦେବାର ଅଭ୍ୟାସ କରିଛି । ବହୁ ବିଦ୍ବାନଙ୍କର ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଭ କରି ଧନ୍ୟ ହୋଇଛି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଶୀତିପର ବିଦ୍ବାନ୍ ପଣ୍ଡିତ କିଶୋରୀ ମୋହନ ଦ୍ଵିବେଦୀ, ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟାପକ ପଣ୍ଡିତ କୁଳମଣି ମିଶ୍ର ଅନ୍ୟତମ । ତଳାହାଣ୍ଡିର ବୈଷ୍ଣବ ସାହିତ୍ୟିକ ପରଶୁରାମ ମୁଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ ସେ ସମୟରେ ତାଙ୍କର ପୁଅ ପୁଣ୍ୟ ସାମନ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ର ଶେଖର ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ଇଂରେଜ ଅଧ୍ୟାପକ କବି ଶୁଭେନ୍ଦୁ ମୁଣ୍ଡଙ୍କ ସହିତ ରହୁଥିଲେ ।

ସଂସ୍କୃତ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ଶୈଶବ କାଳ ଥିଲା । ତହିଁରେ ବାଷ୍ପିକ ବଳେଟ୍ରେ ଭେଲେନ୍ସା କଲେଜ, ବକ୍ସି ଜଗବନ୍ଧୁ କଲେଜ ଆଦି ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ କଲେଜର ବାଷ୍ପିକ ଆଦ୍ୟବ୍ୟୟର ଏକ ସମୂହ ରଚାଣା ମାତ୍ର । ଅଧ୍ୟାପନା ଭଡ଼ା ଘରେ ଶୁଳୁଥିଲା । ଅଫିସ ମଧ୍ୟ ଭଡ଼ାଘର । ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା ଶୋଚନୀୟ ।

ଏଥିପାଇଁ କ୍ଷୁବ୍ଧ ହୋଇ ଗ୍ରନ୍ଥମାନେ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଅଫିସ୍ରେ ରଖିଧାରଣା ଆରମ୍ଭ କଲେ । ମାତ୍ର ମୁଁ ଥିଲି ନିରୁପାୟ, ବିଶେଷତଃ ମୁଁ ଆଉ ଅସ୍ଥାୟୀ କୁଳପତି ହୋଇ ଥିବାରୁ । ଗ୍ରନ୍ଥମାନଙ୍କର ସହଜ ଆଲୋଚନା କରି ଶିଶୁ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଭାବ ଅପୁରୁଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ମାନବର ମୂର୍ଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଜାନକୀବଲ୍ଲଭ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରଜାଧର ମହାପାତ୍ର ଓ କୁଳାଧିପତି (ରାଜ୍ୟପାଳ)ଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା କଲି । ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ସହିତ ଚତୁର୍ଥ ଲେକସଭା ସମୟରୁ ମୋର ଉତ୍ତମ ପରିଚୟ ଥିଲା ।

ମୋର ଦୀର୍ଘ କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ମଧ୍ୟରେ ସମଗ୍ର ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରଥମା, ମଧ୍ୟମା ଓ ଉପାଧି ପଦ୍ମସା ପରିଗ୍ରହଣ ହେଲା । ପୁଙ୍ଗୁ ମୋର ଧାରଣା ଥିଲା, ସଂସ୍କୃତବିଦ୍ୟା ଅର୍ଥକାଶ ହୋଇ ନ ଥିବାରୁ କପିରୂପ ଅନ୍ତର୍ଥ ପଦ୍ମସାରେ ହେଉ ନ ଥିବ । ମାତ୍ର ଏ ଧାରଣା ଠିକ୍ ନ ଥିଲା । ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ତରଫରୁ ଯେଉଁ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ବିଭିନ୍ନ କେନ୍ଦ୍ରକୁ ପଦ୍ମସା ପରିଗ୍ରହଣ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଯାଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣଙ୍କର ଚଣିମା ଏକ ପଦ୍ମସା କେନ୍ଦ୍ରରେ ଶାନ୍ତି ଦିଆଗଲା ।

ପ୍ରଫେସର ସତ୍ୟବ୍ରତ ଶାସ୍ତ୍ରୀ କୁଟିରୁ ଫେରି କାର୍ଯ୍ୟଭାର ଗ୍ରହଣକଲେ ।

ପ୍ରଫେସର ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ପରେ ପ୍ରଫେସର ବଟକୃଷ୍ଣ ମହାନ୍ତି କୁଳପତି ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ । ପ୍ରଫେସର ମହାନ୍ତି ତମର୍ଥ ପ୍ରଫେସର ଥିଲେ । ତେଣୁ ସଂସ୍କୃତିରେ ତାଙ୍କର ଆଦୌ ଜ୍ଞାନ ନ ଥିଲା । ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକାଳରେ ବାଲୁକଣ୍ଠ ମୌଜାରେ ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟର କୋଠାବାଡ଼ି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା ଓ ତାହା ଶ୍ରୀ ବିହାର ନାମରେ ନାମିତ ହେଲା ।

ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟ ଆଇନ୍ ଯାହା ଥିଲା, ସେଥିରେ ମୋର ଆଉ ସିନେଟ୍ ବା ସିଣ୍ଡିକେଟ୍‌ରୁ ନିର୍ବାଚିତ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ନଥିଲା । ମାତ୍ର ୧୯୮୫ ମସିହାରେ ମୁଁ

ଯେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାକୁ ନିର୍ବାଚନ ହେଲା ସେତେବେଳେ ପୁଣି ବିଧାନସଭାକୁ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ସମ୍ବନ୍ଧ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ସିନେଟର ନିର୍ବାଚନ ହେଲା ଓ ବର୍ଷକୁ ଥରେ ସିନେଟ ମିଟିଂରେ ଯୋଗ ଦେଉଥିଲା । ଏହା ଛଡ଼ା ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ବୋର୍ଡ଼ ଅଫ୍ ଷ୍ଟାଡ଼ିଜ୍‌ରେ ମୁଁ ଜଣେ ସଭ୍ୟଥିଲି ।

ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଏକ ସମାବର୍ତ୍ତନ ଉତ୍ସବରେ ପୁଣି ନଗରର ପବିତ୍ର ବିଦ୍ୱାନ ପ୍ରଫେସର୍ ଆର୍. ଏନ୍. ଦାଣ୍ଡେକର ପୁଣି ଆସି ଘାନ୍ଧୀ ଗ୍ରନ୍ଥ ଶ୍ରବଣ ଦେଇଥିଲେ ।

(୧୮) ମସିହାଟି ସମ୍ବଲପୁର ଡାକ୍ତା ପଣ୍ଡିତ ଓଡ଼ିଶା ପକ୍ଷରେ ଏକ ଘୋର ବିପତ୍ତିର ବର୍ଷ ଥିଲା । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକୁ ବନ୍ଧୁ ପାଣି ଗ୍ରହଣ ନ ଗ୍ରହଣ ବିଷୟରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଓ ସତର୍କତା ମୂଳକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଇଚ୍ଛା ନିୟମମାନେ କରିଥାନ୍ତୁ; କିନ୍ତୁ ସେ ବର୍ଷ ଶ୍ରୀବତ୍ସମାସରେ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାର କିଛିଦିନ ପୂର୍ବରୁ ଏତେ ପ୍ରବଳ ବର୍ଷା ହେଲା ଯେ, ଧୋବିଜୋରରେ (ଯାହାକି ଲମ୍ବୁଡ଼ୁଙ୍ଗରୁ ବାହାରି ଏକ କ୍ଷୀଣପ୍ରୋତା ଝରଣା ରୂପେ ସମ୍ବଲପୁର ନଗରର କଟିମେଣ୍ଟଳା ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଆସିଛି) ପ୍ରବଳ ବନ୍ୟା ହୋଇ ବାଲିବନ୍ଧା ରାସ୍ତା ଉପରେ ପ୍ରବଣ ଆଘାତ କରି ଶହ ଶହ ବର୍ଷର ମନରୁତ ରାସ୍ତାକୁ ମହାନଦୀରେ ମିଶାଇ ଦେଲା । ସମ୍ବଲପୁରର ପୂର୍ବତନ ଚେୟାରମେନ୍ ସ୍ପର୍ଶିତ କର୍ମସାର ରତ୍ନାକର ବେହେରାଙ୍କର ଅକ୍ଷୟ ଜାଣି, ସୁଦୃଶ୍ୟ ପୁଷ୍ପୋଦ୍ୟାନ (ପାର୍କିଂ) ଧୋଇ ଗଲା । ସମ୍ବଲପୁରରୁ ବଡ଼ବଜାର ଯିବା ରାସ୍ତାରେ ଏପରି ଘାଇ ହେବାର କଲ୍ଲନା ସୁଦ୍ଧା ପୂର୍ବରୁ କରାଯାଇ ପାରୁ ନ ଥିଲା । ଯେଉଁଠାରେ ଜୋରଟି ଗୋଲ-ବଜାରରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଟକିନ୍ ଆଡ଼କୁ ଯାଇଛି, ସେଠାରେ ପୋଲ ଉପରେ ଦୁଇ ମିଟର ଉଚ୍ଚ ଜଳପ୍ରବାହର ଚନ୍ଦ୍ର ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ଚନ୍ଦ୍ରିତ କରାଯାଇଛି । ଜୋରର ଦୁଇପଟର ଝୋପଡ଼ ବନ୍ତ୍ରର ଲୋକଙ୍କର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଅବସ୍ଥିତାୟ ଓ ଅଭୂତପୂର୍ବ ଥିଲା । ସେମାନଙ୍କୁ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ବେହେରା ଜିଲ୍ଲା ସ୍କୁଲ, ଲେଡ଼ି ଲୁଇସ୍ ଗାର୍ଲସ୍ ସ୍କୁଲ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍କୁଲମାନଙ୍କରେ ସାମୟିକ ଆଶ୍ରୟ ଦିଆଗଲା । ସେତେବେଳେ ମହାନଦୀ ମଧ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣଗର୍ଭ ଥିଲା । ସେହି କାଳ-ରାତ୍ରିରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକୁ ବନ୍ଧୁ ପାଣ୍ଡୁର ହାଉସ୍‌ରେ ମଧ୍ୟ ପାଣି ପଶିଥିଲା ।

ଏହି ଅଭୂତପୂର୍ବ ବନ୍ୟାର ପ୍ରାୟ ବାର ଦିନ ପରେ, ଶ୍ରୀବତ୍ସ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ପରେ ଯେତେବେଳେ ମହାନଦୀର ଜଳପ୍ରବାହ ଯଥେଷ୍ଟ କମିଯାଇ ଥିଲା, ସେତେବେଳେ ତେଲ ନଦୀରେ ପ୍ରବଳ ବନ୍ୟା ହେଲା । ମହାନଦୀ କୁଳବର୍ତ୍ତୀ ସୋନପୁର, ବଉଦ, ଆଠମଣିକ, ବାକି ଆଦି ସହର ଜଳାଣ୍ଡିବ ହେଲା ।

ବନ୍ୟା ଶିଳିଫ୍ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ନୃସିଂହ ଗୁରୁ, ଶ୍ରୀମତୀ ସୈଶିକ୍ଷୀ ନାୟକ ଆଦି ସମାଜ ଶିଳିଫ୍ ପାଣ୍ଡି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସମ୍ବଲପୁର, ସୋନପୁର ଓ ବଉଦ ଅଞ୍ଚଳରେ ବ୍ୟାପକ ରସ୍ତା କରି ଶିଳିଫ୍ କାମ କରିଥିଲେ ।

ସ୍ଥାବର ବନ୍ଧନ ନିମ୍ନ ପୃଷ୍ଠାକୁ କୁହାଯାଇଥିଲା ଯେ, ସ୍ଥାବର ବନ୍ଧନ ହେଲା ପରେ ଓଡ଼ିଶା ବନ୍ଧନ ଓ ମରୁଡ଼ିରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ମୁକ୍ତ ହେବ । ସ୍ଥାବର ବନ୍ଧନ ନିମ୍ନ ହେଲା ପରେ କୁହାଯାଇ ଯେ, ସ୍ଥାବର ବନ୍ଧନ ହେବା ଫଳରେ ଲୋକେ ସ୍ୱର୍ତ୍ତର ନିର୍ବାସ ମାଗିବେ ଓ ଚୈତ୍ତିକ ପ୍ରାୟଶୀ ଓ ବୈତରଣୀ ନଦୀରେ ବନ୍ଧନ ଯୋଜନା ଆବଶ୍ୟକ ପଡ଼ିବ । ମାତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖାଗଲା ଯେ ସ୍ଥାବର ବନ୍ଧନ ନିମ୍ନ ପୃଷ୍ଠାକୁ ମହାନଦୀ ଅବବାହକାରେ ଯେତେ ବନ୍ଧନ ହେଉଥିଲା ତହିଁ ଭୂମିରେ ସ୍ଥାବର ବନ୍ଧନ ନିମ୍ନ ପରେ ବନ୍ଧନର ବିକାଶିତା ଅଧିକ ହେଲା । ଅଧିକ ଲୋକ ମଲେ, ଅଧିକ ଦାଗଦାଗ ନଷ୍ଟ ହେଲା, ଅଧିକ ଫସଲ ନଷ୍ଟ ହେଲା, ଗିରିପାତ ଅଧିକ ଅର୍ଥ ଆବଶ୍ୟକ ହେଲା ।

ଦରେ ନ ପଶୁଣୁ ଗୁଳ ବାଜିଲା ପରି ୧୯୫୫ ମସିହାରେ ଦଲେଇ ଦାଉ ଖଜିଲା । ପ୍ରବଳ ବନ୍ଧନ ହେଲା । ସେହି ବର୍ଷ ସ୍ଥାବର ବନ୍ଧନରେ ଆଂଶିକ ପାଣି ଜମା କରାଯାଇଥିବା ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଳୟକୁ ବନ୍ଧନ ହେଲା । ସେ ବର୍ଷର ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୫ ତାରିଖର ପ୍ରବଳ ବନ୍ଧନ ଫଳରେ ୧୩୦ଟି ଦାଉ ହୋଇଥିଲା । ୧୮୭୭-୭୮ ମସିହାରୁ ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳ ନିରାପଦ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଇଥିଲା ସେହି ଅଞ୍ଚଳରେ ତିନିଶହ ପଶୁ ଗର୍ଭମାଲିନ ଅଞ୍ଚଳ ଜଳାଣି ହେଲା ।

୧୯୫୯ ମସିହାରେ ପୁଣି ପ୍ରବଳ ବନ୍ଧନ ହେଲା । ମହାନଦୀ ଅବବାହକାରେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ଜଳ ହୋଇଥିବା ବିଷୟ ସେତେବେଳେ ଶୈଳେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ଭଞ୍ଜଦେଓ ପ୍ରକାଶ କଲେ ।

୧୯୬୧ ମସିହାରେ ବନ୍ଧନ ବିକାଶିତା ଆହୁରି ଉଚ୍ଚ ହେଲା । ତତ୍କାଳ ଖୋସଲ କୌଫିୟରୁ ଦେଲେ ଏପରି ବନ୍ଧନ ଶହେ ବର୍ଷରେ ଥରେ ହୁଏ ।

ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷମାନଙ୍କରେ ମହାନଦୀରେ ଯେଉଁ ବନ୍ଧନ ହେଲା, ତାହା ଉଚ୍ଚତରୁ ଉଚ୍ଚତର ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

୧୯୮୨ ମସିହାରେ ଯେଉଁ ବନ୍ଧନ ହେଲା, ସେ ବିଷୟରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ, ଅଗଷ୍ଟ ୧୮ ତାରିଖ ସାଢ଼େ ୫ଟା ଓ ୧୯ ତାରିଖ ସକାଳ ଆଠଟା ମଧ୍ୟରେ ୫୮ ମିଲିମିଟର ବର୍ଷା ସମ୍ବଳପୂର୍ବରେ ହେଲା । ଉପୋଟରେ କୁହାଯାଇଛି—

“The Hirakud Irrigation system suffered extensive damage. The Burla power house was inundated damaging all equipments leading to total shut down of power generation.

ଆହୁରି କୃତ୍ତାଗଳ ଯେ, ୧୯୫୫ ଓ ୧୯୬୦ ମସିହାର ବନ୍ୟାରେ ଯେତେ କ୍ଷତି ହୋଇଥିଲା, ସେ ଦୁଇଟି ମିଶାଇଲେ ଯେତେ ହେବ, ସେଇର ଚର୍ଚ୍ଚାକୁ ଅଧିକ କ୍ଷତି ହୋଇଛି ।

ଅଗଷ୍ଟ ମାସ ୩୧ ତାରିଖରେ ପୁଣି ବନ୍ୟା ହେଲା । ଏହି ବନ୍ୟାରେ ତେଲ ଓ ଅନ୍ୟ ନଦୀର ଅବବାହକରେ ପ୍ରବଳ ବର୍ଷା ହେବା ଫଳରେ ସୋନପୁର, ବଉଦ, ମନୋମୁଣ୍ଡା, ହରଭଙ୍ଗା, କଣ୍ଟିଲେ ଓ ବାଙ୍କୀରେ ଧୂଃସ୍ମରଣ ଦେଖାଗଲା । ସମୁଦ୍ରର ବଡ଼ ଜଳାନ୍ତର ଯୋଗୁଁ ପାଣି ଲେସ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ୧୩୭ ଜଣ ଲୋକ ବୁଡ଼ି ମଲେ, ୪୯ ଜଣ ନିହୋନ ହେଲେ, ୨୭ ହଜାର ୩୫୯ ଗୋରୁ ଝାପିଗଲେ ।

ତେରଟି ଜିଲ୍ଲା ବନ୍ୟା ପ୍ରାକୃତ ହେଲା । ୫୪ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ବନ୍ୟାରେ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେଲେ । ବାରିଲକ୍ଷ ହେଲେ ଧୂଳିର ଗୁଣ୍ଡମୟ ଜଳମୟ ହେଲା । ୨୭ ହଜାର ୫୦୦ ଘର ଧୁସ୍ ହେଲା ।

୧୯୮୦-୮୧ ମସିହାରୁ ୧୯୮୪-୮୫ ମସିହା ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାକୃତିକ ଦୁର୍ଘଟ-ପାକ ପାଇଁ ଭାରତ ସରକାର ୩୧ କୋଟି ୯୪ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ମଞ୍ଜୁର କରିଥିଲେ ।

ପୁରୀରେ ମୋର ଅବସ୍ଥାନ କାଳରେ ସମ୍ବଲପୁରର ବଣିଷ୍ଠ ସ୍ୱର୍ଧାନକା ସତ୍ରାମୀ ଦୟାନନ୍ଦ ଶତପଥୀ ଇତ୍ୟାମୟ ବିଦାୟ ନେଲେ ।

ପୁରୀରେ ଅହେଇମାସ ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ରହିବା ଫଳରେ ବୋଧହୁଏ ମୋର ଶରୀରରେ ବାତଜରୁ (Fileria)ର ଜୀବାଣୁ ପ୍ରବେଶ କରି ପ୍ରଭବ ବିସ୍ତାର କଲେ । ବାମ ଗୋଡ଼ଟି ଫୁଲିଗଲା ।

୧୯୮୩ ମସିହା ଶେଷ ଭାଗରୁ ହିନ୍ଦୀ ଭୋଗର ପ୍ରବଳ ଆକ୍ରମଣ ହେଲା । ଆଗରୁ ମଧ୍ୟ ଏ ଭୋଗ ହେଉଥିଲା ମାତ୍ର ଏତେ ପ୍ରବଳ ହେଉ ନଥିଲା । ପାଣି ପିଇଲେ ସାମୟିକ ଭାବରେ ହିନ୍ଦୀ ବନ୍ଦ ହୁଏ, ମାତ୍ର ଅଳ୍ପ ସମୟ ପରେ ପରିସ୍ରା ହୋଇ ପୁଣି ହିନ୍ଦୀ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ଶୁଦ୍ଧରେ ସେଥିପାଇଁ ଭଲ ନିଦ ହେଉ ନଥିଲା । ଏହି ହିନ୍ଦୀ ଯୋଗୁଁ ସକ୍ଷ ସମ୍ପର୍କରେ ଯୋଗଦେବା ଏକ ସମସ୍ୟା ହେଲା ।

ମୁହଁରେ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଚୂର୍ଚ୍ଚି ପାଇଲା । ୧୯୮୪ ମସିହାରେ ଶରୀର ଧୀରେ ଧୀରେ ଦୁର୍ବଳ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ବାନ୍ତି ସହଜ ପେଟ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଶ୍ୱାସକାଶରେ କଷ୍ଟ ହେଲା । ହାତମାନଙ୍କରେ ଦରକ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ସେହିବର୍ଷ ଜୁଲାଇ ମାସରେ ବିଶ୍ୱକୋଶ ବହିଦାର ମୁହଁରେ ପାଇଁ ଏକ ଅପରେଶନ୍ ଚଳାଇବାକୁ କରାଗଲା । ମାତ୍ର ସମ୍ବଲପୁରକୁ ଫେରି ଉପସ୍ଥିତାଳରେ ଥିଲା

ବେଳେ ଶତ ପାଟିଆଇ ତାଙ୍କର ପ୍ରାଣନାଶର କାଣ୍ଡେ ହେଲା । ଏହା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଏକ ଦାବୁଣ ଆଦାତ ଥିଲା ।

ହୁକ୍କା, ବାନ୍ତି ଓ ନିଦ୍ରାସ୍ଥାନତା ମାତ୍ର ପରେ ମାତ୍ର ଲାଗି ରହିବା ଫଳରେ ମୁଁ ଦୁଃଖକୁ ଦୁଃଖଭର ହୋଇ ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ ହେଲି । ଶାଞ୍ଜର କଳାନ୍ତି ଓ ମାନସିକ ଅବସ୍ଥାଦି ଦାଗିଆଏ । ଦୁଃଖି ହିଁ ଅବସ୍ଥାହତା, କଲେଜ ଛାତ୍ରୀ । ସାନ ପୁଅର ମଧ୍ୟ ପଢ଼ା ହରିନଥାଏ । ଆସୁ ଅତି ସୀମିତ । ୧୯୮୧-୮୨ ମସିହାରେ ଗୋଟିଏ ଘର ଉଆଗ ମୁଁ ନିଜେ ଦେଖିଥିବାରୁ ସେହି ପରିଶ୍ରମ ଓ ଅନୁସନ୍ଧାନ ଯୋଗୁଁ ଏ ବ୍ୟାଧିର ଆକ୍ରମଣ ହେଲା ବୋଲି ମୁଁ ମନେ କଲି । ମୋର ଭଗିନୀ ତାଙ୍କର ଭାଗିରୀ ପଣ୍ଡା, ହିଁ ଅତି କୁଆଁରୀ ତାଙ୍କର ରାଜାଗମ ପଣ୍ଡା ଓ ମୋର ପୁଅର ହସ୍ତପାଠୀ ତାଙ୍କର ଜୀବନଗମ ଲାଠି ମୋର ବ୍ୟାଧିର ଚିକିତ୍ସା କରୁଥିଲେ । ଶେଷକୁ ଏମାନେ ମୋତେ ବମ୍ବେ ସ୍ଥିତ ଟାଟା ମେମୋରିଏଲ୍ କର୍କଟ ହସ୍ପିଟାଲକୁ ଯିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ ।

ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଅତି ଦୁଃଖ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି । ମୋର ପୁଅ ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ଭାଇ ସୁଧାକର ଚାହୁଁ କି ସମ୍ଭବ କଲେ ଗଲି । ଟାଟା ମେମୋରିଏଲ୍ ହସ୍ପିଟାଲର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ତାଙ୍କର ପ୍ରଫେସର ଭାବେ ମୋତେ ନିଜେ ପରୀକ୍ଷା କରି ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୪ ତାରିଖ ୧୯୮୪ ମସିହା ଦିନ ହସ୍ପିଟାଲରେ ଭର୍ତ୍ତି କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ । ଟାଟା ମେମୋରିଏଲ୍ ହସ୍ପିଟାଲକୁ କର୍କଟ ରୋଗର ହସ୍ପିଟାଲ ବୋଲିଥିବାରୁ ସେଠାରେ ଏହି ମାଗଣାସ୍ୱରୂପ ରୋଗ ଚିକିତ୍ସାର ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ଅଛନ୍ତି । ଏଠାକୁ ଯାଉଥିବା ରୋଗୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ଜନ ଜୀବନକୁ ପାଞ୍ଜିରଦେଇ ଦେଇ ଯାଆନ୍ତି । ହସ୍ପିଟାଲରେ ପ୍ରତିହତ ବିଶେଷ ଛଡ଼ । ଭାବନାରେ ବ୍ୟକ୍ତିରୁ ରୋଗୀମାନେ ବହୁ ଆଶା କରି ଏଠାକୁ ଆସନ୍ତି ।

ମୋର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ଅବସ୍ଥା ସେତେବେଳେ ଶୋଚନୀୟ ଥିଲା । ମୁଁ ଜୀବନର ଆଶା ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲି । ୧୭ ତାରିଖ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ହଠାତ୍ ମୋର ଏକ ଅପରେସନ ହେବାର କଥା । ଅପରେସନ ଫଳରୁ ରୋଗୀକୁ ଏକ ଫର୍ମରେ ଦସ୍ତଖତ ଦେବାକୁ ହୁଏ ଯେ, ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର ଫଳରେ କିଛି ଅବଶିଷ୍ଟ ରହିଲେ ହସ୍ପିଟାଲ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଦାୟୀ ନୁହଁନ୍ତି । ମୁଁ ମୋର ପୁଅ ଓ ଭାଇଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲି ଯେ, ଯଦି କିଛି ଅବଶିଷ୍ଟ ରହିବ ତେବେ ସେମାନେ ସେଠାରୁ ନିଜର ବମ୍ବେରେ ହିଁ ମୋର ଅନ୍ତ୍ୟେଷ୍ଟି କରିବା ସମାପନ କରିଦେବେ । ମୁଁ ପ୍ରାୟ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରହୀନ ଥିଲି ।

୧୭ ତାରିଖ ହଠାତ୍ । ମୋତେ ନିଷ୍ପେତକ ଦେଇ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର କରାଗଲା । ଭାବ୍ୟ ଫଳ ଓ ଚିକିତ୍ସାଲାଭ ତାଙ୍କରମାନଙ୍କର ଦକ୍ଷତା ଯୋଗୁଁ ମୋର ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର ସୁରୁଖୁରୁରେ ହେଇଗଲା । ବୋଧହୁଏ ଦେଖି ସମସ୍ତେ ମଧ୍ୟ ଲାଗି ନଥିଲା । ମୁଁ ୨୩ ଦିନରେ ଚିକିତ୍ସା ସୁସ୍ଥତା ଅନୁଭବ କଲି । ହୁକ୍କା ଓ ବାନ୍ତି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ଆମେ ୧୯୮୪ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୧

କାଗିଡ଼ରେ କଲିକତା ମେଲ୍ ଟ୍ରେନ୍ ଯୋଗେ ସମ୍ବଲପୁର ଅଭିମୁଖେ ଯାଆ କଲୁ । ସତେ ଯେପରି ମୁଁ ସୁନର୍ଜନ୍ମ ପାଇଲି । ସମ୍ବଲପୁରକୁ ଫେରିଲା ପରେ ପ୍ରାୟ ଦୁଇମାସ ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ ହୋଇ ରହିଲି । ମାତ୍ର ଶରୀରରେ ଶକ୍ତି ସଂସାର ହେଉଥିବା ଜାଣି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲି ।

ଇତି ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଶୋକାବହ ଘଟଣା ଘଟିଲା । ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀ ଅଭ୍ୟୁତ୍ଥାନ ମାତ୍ର ଦିଗ୍ଗନ୍ଧି ତାଗଣ ଦିନ ଦେବଗଡ଼ ଓ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଦୁଇଟି ସଭା କରି ଦକ୍ଷିଣ ଫେରିଲା ପରେ, ୩୯ ତାରିଖ ଦିନ ସକାଳେ ନିଜର ଅଙ୍ଗରକ୍ଷୀଙ୍କର ପ୍ରବଳ ଗୁଳିମାଡ଼ରେ ପ୍ରାଣ ତ୍ୟାଗ କଲେ । ଏହା ସମସ୍ତ ବିଶ୍ୱବାସୀଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏକ ଚମକପ୍ରଦ ଓ ଶୋକର ଘଟଣା ଥିଲା ।

ଇନ୍ଦିରା ଶାସନର ଅବସାନ ଘଟିଲା । ସମଗ୍ର ଦେଶର ଜନତା ମୁହ୍ୟମାନ ହେଲେ । ଇନ୍ଦିରାଙ୍କ ଶାସନ କାଳରେ ଦେଶ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନରେ ଅସୁନିର୍ଭରଶୀଳ ହୋଇ ପାରିଲା । ଦେଶରେ ବିଦେଶୀ ବିଜମୟ ମୁଦ୍ରା ଯଥେଷ୍ଟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା । ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ସୀମାରେଖା ତଳେ ଥିବା ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ସେ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ, ତହିଁର ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ପ୍ରଶଂସା ହୋଇଥିଲା । ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ସେ ଭାରତର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ବୃଦ୍ଧି କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଯେପରି ଧର୍ମାତ୍ମ ବ୍ୟକ୍ତିର ଗୁଣରେ ପ୍ରାଣ ଦେଇଥିଲେ, ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଧର୍ମାତ୍ମ ଦେହରକ୍ଷୀର ଗୁଣରେ ପ୍ରାଣ ଦେଲେ ।

ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ହତ୍ୟାପରେ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଜ୍ଞାନ କୈଲସିଂହ ତରବରିଆ ଭାବେ ରାଜବ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ରୂପେ ଶପଥ ପାଠ କରାଇଲେ । ପରେ କଂଗ୍ରେସ ପାଲି ଆମେଣ୍ଟାସନ୍ ଦଳ ଏହି ନିୟୁତ୍ତକୁ ସମର୍ଥନ କଲେ ।

ରାଜବ ଗାନ୍ଧୀ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲା ପରେ ପରେ ଲୋକସଭା ପାଇଁ ନୂତନ ନିର୍ବାଚନ କରାଇବାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଲେ । ୧୯୮୦ରେ ଗଢ଼ା ହାଇଥିବା ଲୋକସଭାର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ପୂରି ଆସୁଥିଲା । ତେଣୁ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ପୂରିବାର ସାମାନ୍ୟ କେତେମାସ ଆଗରୁ ଷ୍ଟେଟ କରାକବାରେ କିଛି ଅବଞ୍ଚିତ ନଥିଲା ।

ରାଜବ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ନିର୍ମଳ ଭବମୂର୍ତ୍ତି ଉପରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଆସ୍ଥା ଥିଲା । ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ସୁଯୋଗ୍ୟ ଦାୟାଦ ହୋଇ ପାରିବେ ବୋଲି ଲୋକଙ୍କର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା । ରାଜବ ଗାନ୍ଧୀ ରାଜନୈତିକ କର୍ମୀ ଓ ନେତାମାନଙ୍କର ନିର୍ମଳ ଭବମୂର୍ତ୍ତି ଉପରେ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆସେଇ କରୁଥିଲେ । ସମ୍ବଲପୁର ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳରୁ ଇନ୍ଦିରା କଂଗ୍ରେସର ପ୍ରାର୍ଥୀ ରୂପେ ତଦାନୁକ୍ରମ ସଭ୍ୟ ତାନ୍ତ୍ରର କୃପାସିନ୍ଧୁ ଭୋଇ ପ୍ରାର୍ଥୀ ମନୋନୀତ

ହେଲେ । ଜନତାଦଳ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଶ୍ରୀମତୀ ସୈରନ୍ତ୍ରୀ ନାୟକ ତାଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିନୀ
ଥିଲେ । ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନ ପୂର୍ବରୁ ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନ ଏକା ଯେତେ ନ ଚାଲିବାକୁ
କଂଗ୍ରେସ୍ ଦଳ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇଥିଲା । ଏହା ଫଳରେ ଯେଉଁ କଂଗ୍ରେସ୍ ଦଳର ବିଧାନସଭା
ସଭ୍ୟମାନେ ନିଜର ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ପରିସରରେ ଲୋକସଭା ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କର
ସ୍ତୋତରେ ସାଧ୍ୟାଗରିଷ୍ଠତା କରାଇ ନ ପାରିବେ, ସେମାନଙ୍କର ଆନ୍ତରିକତା ବିଷୟରେ
ଆଶଙ୍କା କରିବାର କାରଣ ହେବ ବୋଲି କଂଗ୍ରେସ୍ ଦଳ ନୀତି ସ୍ଥିର କରିଥିଲେ । ଏହି
ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଲୋକସଭା ଓ ବିଧାନସଭାର ନିର୍ବାଚନ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସମୟରେ କରାଯିବାର ସ୍ଥିର
ହୋଇଥିଲା ।

ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ କଂଗ୍ରେସ୍ ଦଳ ବିପୁଳ ସାଧ୍ୟାଗରିଷ୍ଠତା ଲାଭ କଲା ।
ଭାରତୀୟ ଜନତା ପାର୍ଟି ପ୍ରାୟ ମୂଳପୋଛ ହୋଇଗଲା କହିଲେ ଚଳେ । ସମ୍ବଲପୁର
ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ତାଙ୍କର କୃପାସିନ୍ଧୁ ଭୋଇ ବିପୁଳ ସାଧ୍ୟାଗରିଷ୍ଠତା ଲାଭ
କରି ବିଜୟୀ ହେଲେ ।

ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାର ପାଞ୍ଚବର୍ଷିଆ ଭାର୍ଯ୍ୟକାଳ ମଧ୍ୟ ୧୯୮୫ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ
ମାସରେ ପୂରି ଯାଇଥିଲା । ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନ ପରେ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭା ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନର
ପ୍ରସ୍ତୁତ ପଦ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ।

— ❦ —

ସପ୍ତମ ପରିଚ୍ଛେଦ

ନିବୀରନ ପ୍ରାର୍ଥୀ ରୂପେ ମୁଁ

(୧)

୧୯୮୫ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ଏବଂ ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଜାନକୀ ବନ୍ଧୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ବାର ସୁରେନ୍ଦ୍ର ସାଏ ଉପେନ୍ଦ୍ର ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ରଜତ ଜୟନ୍ତୀ ଉଦ୍ଘାଟିତ ହେଉଥାଏ । ସେହିଦିନ ମୋର ଜୀବନର ଆଉ ଏକ ନୂତନ ଅଧ୍ୟାୟ ଆରମ୍ଭ କରିବାର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଗ୍ରହଣ କଲି ।

ଉଦ୍ଘାଟନ ଆରମ୍ଭରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ସାଏଙ୍କ ବିଶେଷ ଅଭିଭାଷଣ ଚାନ୍ଦ୍ୟ ପ୍ରଦମ୍ଭିତରେ ସୁଷମାଙ୍କ ଅର୍ପଣ କଲେ । ସେତେବେଳେ ଫଟୋ ଉଠା ହେଉଥିଲା । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଠିଆ ହେବାକୁ ମୋତେ ଡକା ହେଲା । ଶେଷେ ବର୍ଷର ଅଗ୍ରତ ସ୍ମୃତି ସହଜତା ବର୍ତ୍ତମାନର ସଙ୍କଳ୍ପ ଓ ଭବିଷ୍ୟତର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ।

ଫଟୋଗ୍ରାଫର ଅମ ଦୁର୍ଦ୍ଦିବର ଫଟୋ ଉଠାଇଲେ । ତାହାପରେ ମୁଁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଲିଫାଫା ଦେଲି । ସେଥିରେ ମୋର ସନ୍ତପ୍ତ ଅସ୍ତ-ପରିଚିତ ଓ ଅସନ୍ତାପିତା ଦିନର ସ୍ଵପ୍ନ ନିବୀରନ ପାଇଁ କଂଗ୍ରେସ (ଇନ୍ଦିରା) ତରଫରୁ ମୋତେ ମନୋନୀତ କରିବାକୁ ଆବେଦନ ପତ୍ରିକା ମଧ୍ୟ ଥିଲା ।

ମୁଁ ଏ କାର୍ଯ୍ୟ କାହିଁକି କଲି ?

ଏଥିପୂର୍ବରୁ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ଓଡ଼ିଶା ତଥା ଭାରତବର୍ଷରେ କଂଗ୍ରେସ (ଇ) ଦଳ ଶାସନରେ ଥିଲା । କେତେ ଅବାସ୍ତିନାୟକ ନେତୃତ୍ଵାମୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଯୋଗୁ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ନିନ୍ଦିତ ହେଉଥିଲା । ନିଗାହ ପ୍ରସାର ବଢ଼ିଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାର କେତେ ମନ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରାୟ ସବୁ ବେଳେ ବିଲୁପ୍ତ ମନ୍ଦ ନିଗାରେ ବିଭେଦ ହୋଇ ରହୁଥିଲେ । ପୂର୍ବତନ ଗଡ଼ଜାତର କେତେ ନିନ୍ଦିତ ରାଜା ଓ ରାଜବଂଶୀୟଙ୍କଠାରୁ ସେମାନଙ୍କର ଆଚରଣ ବିଶେଷ ପରିମାଣରେ ଭିନ୍ନ ନ ଥିଲା । କର୍ମବ୍ୟାପ୍ତ ଓ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସହଜ ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ସେମାନେ ଶୁଣିବୋଧ କରୁ ନଥିଲେ । ଅନେକଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଦୁର୍ନୀତି ଅଭିଯୋଗ

ହେଉଥିଲା । ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ବିରାଟ କୋଠାବାଡ଼ି ନିର୍ମାଣ, ବିଳାସ ବ୍ୟୟନରେ କାଳଯାପନ କରି ସେମାନେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ପ୍ରତି କର୍ଣ୍ଣପାତ ଓ ଦୃଷ୍ଟିପାତ ପାଇଁ ସମୟ ପାଉ ନ ଥିବାର ଅଭିଯୋଗ ହେଉଥିଲା ।

ରାଜବ ଗାନ୍ଧି ଘୋଷଣା କଲେ ଯେ, ଇନ୍ଦିରା କଂଗ୍ରେସ ତରଫରୁ ନିର୍ମଳ ଭାବମୁଖି-ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଲୋକପ୍ରତିନିଧି ପଦ ପାଇଁ ବରସ୍ଥାପିବ । ସେହି ଘୋଷଣାରେ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହୋଇ ମୁଁ ଏ ଦରଖାସ୍ତ୍ରଟି ପକାଇଲି । ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ରାଜନୈତିକ ଜୀବନ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଭାବେ କଳଙ୍କମୁକ୍ତ ହୋଇ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କର ବିରାଗ, ସେଥିପାଇଁ ମୋର ଜୀବନର ଅପରାଧରେ ଜୀବନର ଏକ ନୂତନ ଅଧ୍ୟାୟ ଲେଖିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା ।

ମୁଁ ଏହା ପୂର୍ବରୁ ରାଜନୈତିକ ସନ୍ଧ୍ୟାସ ପ୍ରତି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲି କହିଲେ ଚଳେ । ୧୯୭୧ ମସିହାରେ ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ପରାଜୟ ପରେ ମୁଁ ଦଳୀୟ ରାଜନୀତିରୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଦୂରରେ ରହିଥିଲି । ତହିଁର ପ୍ରଧାନ କାରଣ ଥିଲା ଆର୍ଥିକ ସଙ୍କଟ । ମୋର ପରିବାର ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ଥିଲା । ପାରିବାରିକ ଦାୟିତ୍ବ ମଧ୍ୟ ବୋର୍ଦ୍ଧିନ ଥିଲା । ରାଜନୈତିକ ଜୀବନରେ କେତେବେଳେ ବାସର ଆହ୍ୱାର ତ କେତେବେଳେ ସାପର ଆହ୍ୱାର । ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ କେବେ ବାସର ଆହ୍ୱାର ଉପଭୋଗ କରିନାହିଁ । ସାପର ଆହ୍ୱାର ସାଜକୁ ମାନସିକ ଅବସାଦ । କେତେବେଳେ ୧୯୭୧ ମସିହାରେ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା—ରାଜନୀତି ପାଇଁ ସୈନ୍ଦବ୍ୟ ନଥିଲା । ସେ ସମୟରେ ଅଧ୍ୟାପନାକୁ ବୃତ୍ତିରୂପେ ଆଶ୍ରୟ କଲି । ତହିଁରୁ ଅବସର ନେବା ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ରାଜନୈତିକ ସଚ୍ଚା ପ୍ରକାଶ ମୋତେ ପଛକୁ, ବହୁଦିନୁ ଠେଲି ଦେଇଥିଲା । ସେଠାରୁ ଅବସର ନେବାର ବୟସ ଆସି ନଥିଲେ ହୁଏତ ମୁଁ ସେହି ଅଧ୍ୟାପନାରେ ଆହୁରି କେତେବର୍ଷ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି ।

ଦଳଗତ ରାଜନୀତିରୁ ଦୂରରେ ରହିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଜନହତକର କାର୍ଯ୍ୟରେ ସହଯୋଗ କରୁଥିଲି ଓ ସାମ୍ବୃଦ୍ଧିକ ଓ ସାହିତ୍ୟିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନେତୃତ୍ବ ନେଉଥିଲି । ବହୁ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନର ସଭ୍ୟ ବା ସଭାପତି ରୂପେ ମୁଁ ଜନଜୀବନ ସହିତ ଘନିଷ୍ଠ ଭାବରେ ସମ୍ପର୍କିତ ଥିଲି । ଅଧିକାଂଶ ଘଟଣାରେ ସଭାସମିତିରେ ଯୋଗ ଦେଉଥିଲି ।

ରାଜକ୍ରିଆମାନେ ରାଜକ୍ଷରୁ ଅବସର ନେଇ ପରେ ପ୍ରାୟ ଶୂନ୍ୟତା ଉପଲବ୍ଧ କରିନ୍ତି ନାହିଁ । ହୁଏତ ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ବିଶ୍ରାମ ଦରକାର । କିନ୍ତୁ ଓକିଲ, ଡାକ୍ତର ଓ ସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାମ କରୁଥିବା ଲୋକଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସାଧାରଣ ଜୀବନରୁ ଅବସର ନେବା ଦୁର୍ବିଷୟ ମନେହୁଏ ।

୧୯୭୯ ପରେ ଜୀବନରେ ଆଂଶିକ ଶୂନ୍ୟତା ଅନୁଭବ କଲି । ଏ ଶୂନ୍ୟତାର ଆଂଶିକ ଦୂରଣ ହେଲା ୧୯୮୧ ମସିହାରେ—ଦର୍ଶେରୁ ଅଧିକକାଳ ଦୈନିକ ସମ୍ବାଦ

ପଞ୍ଚର ପ୍ରମାଦନାରେ ଏବଂ ସେହିବର୍ଷଠାରୁ ପୁଣ୍ୟ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ (Syndicate) ସଭ୍ୟ ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣକାରେ ଓ କିଛିକାଳ ଅସ୍ଥାୟୀ କୁଳପତି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାରେ ।

୧୯୮୦ ମସିହାର ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ମୁଁ ଗୁରୁତର ବ୍ୟାଧିରେ ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ ହେଲି । ରୋଗ ମୁକ୍ତିପରେ ସୁଦୈନିକ ନିଜର ନିଜ ଅଞ୍ଚଳରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାପାଇଁ ଅଧିକ କର୍ମଠିଆ ହେବା ଯାପନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବିଧାନସଭା ପାଇଁ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେବାକୁ ସ୍ଥିର କରି ।

(୨)

ବାର ପୁରୀରେ, ଯାଏ ଆୟୁର୍ବିଜ୍ଞାନ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ରକତ ନିୟନ୍ତ୍ରୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆମ ଅଞ୍ଚଳର ବହୁ ନେତୃସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଉଥିବା ବିଷୟ ପ୍ରାୟ କାହାକୁ କହିଲି ନାହିଁ । କେବଳ ଶ୍ରୀ ହେମାନନ୍ଦ ବିଶ୍ୱାଳ ବିଧାୟକ ସେ ସମୟରେ ଜିଲ୍ଲା କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ସଭ୍ୟପତି ଥିବାରୁ ତାଙ୍କୁ କଂଗ୍ରେସ ଟିକଟ ପାଇଁ ମୋର ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଉଥିବା ବିଷୟରେ ମୌଖିକ ସୂଚନା ଦେଇଥିଲି ।

୧୯୭୭ରୁ ୧୯୮୦ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ସହିତ ଘନସ୍ଥ ଭାବରେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଥିଲି । ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଲୋକସଭାର ସଭ୍ୟ ଥିଲି । ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ୧୯୭୯ ମସିହାରେ ପଞ୍ଚାଙ୍ଗ କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗଦେଇ ୧୯୭୯ ମସିହା ଭେଟରେ ହାରିଲି । ୧୯୭୯ ମସିହା ପରେ ଦଳ ହସାବରେ ଇନ୍ଦିରା କଂଗ୍ରେସ ସହିତ ସମ୍ପୃକ୍ତ ନଥିଲି । ବିଶେଷତଃ ଉଦ୍‌ୟାନ ଯୁବଗୋଷ୍ଠୀ ସହିତ ଯୋଗସୂତ୍ର ରକ୍ଷା କରି ନଥିଲି । କେନ୍ଦ୍ର ମୋର ପ୍ରାର୍ଥନା ବିଷୟରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଅର୍ଥାତ୍ ଜିଲ୍ଲାସ୍ତରରୁ ନେତା ଓ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ମନରେ କି ପ୍ରତିବିମ୍ବ ପୃଷ୍ଠି ହୋଇପାରେ ସେ ବିଷୟରେ ମୁଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଧାରଣା କରି ପାରି ନ ଥିଲି ।

ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାର ବିଭିନ୍ନ ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀରୁ ଇନ୍ଦିରା କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେବାପାଇଁ ବହୁ ଆଶାୟୀ ଥିଲେ । ଏହା ଥିଲା ଅତି ପ୍ରସନ୍ନକ । କାରଣ ମାତ୍ର ପୁରୁଷ ହୋଇଥିବା ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ଇନ୍ଦିରା କଂଗ୍ରେସ ଅତ୍ୟୁତପୁର ବିଜୟ ସହିତ ବିଜୟ ସଫଳାବଳୀ ଲାଭ କରିଥିଲା । କଂଗ୍ରେସ ଟିକଟ ପାଇଲେ ବିଜୟ ସୁନିଶ୍ଚିତ ଜଣା ପଡ଼ୁଥିଲା । ତେଣୁ କଂଗ୍ରେସ ଟିକଟ ପାଇଁ ଖସି ପ୍ରତିଯୁକ୍ତିତା ହେଉଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ ବହୁ ଆଶାୟୀ ନିଜ ନିଜର ସମର୍ଥନମାନଙ୍କ ସହିତ ଭୁବନେଶ୍ୱରକୁ ଯିବାପାଇଁ ଓ ପରେ ଦିଲ୍ଲୀକୁ ଯିବାପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଆଶାୟୀ ପ୍ରାର୍ଥୀ କେତେକ କେବଳ ସମର୍ଥନକ୍ତୁ ଧରି ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳରେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ଦିଲ୍ଲୀ ଯାଇଥିଲେ । ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ

ହୋଟେଲମାନଙ୍କରେ, ଏମ୍ ଏଲ୍ ଏ ମାନଙ୍କ ଘରେ, ପ୍ରାଦେଶିକ କଂଗ୍ରେସ କମିଟି ଅଫିସରେ ପ୍ରବଳ ଭିଡ଼ ହେଉଥିଲା । ତେଣୁ ମୁଁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ବା ଦଶି ଯାଇଥିଲେ କ'ଣ ହୋଇଥାନ୍ତା ବା ମୁଁ କ'ଣ କରି ପାରିଥାନ୍ତୁ ? ଏହି କଥା ବିଚାର କରି ମୁଁ ଆହୋ କୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ନ ଯିବାର ସ୍ଥିତି ନଲ । ଭିଡ଼ରେ ମୁଁ ହୁଏତ ହଜି ଯାଇଥାନ୍ତୁ ବା ନଗଣ୍ୟ ବେବେଚ ହୋଇଥାନ୍ତୁ ।

ଜାନୁଆରୀ ୧୮ ତାରିଖ ଦିନ ବାଲୁଙ୍ଗୀରଠାରେ ଲେଖକ ସାମ୍ବନ୍ଧୀୟ ତରଫରୁ ଏକ ସାହିତ୍ୟ ଧର୍ମିନୀ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଲା । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଜାନକୀ ବଲ୍ଲଭ ପଟ୍ଟନାୟକ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନର ମୁଖ୍ୟ ପୁଷ୍ପପୋଷକ । ଜାନକୀ ବାବୁ ଏହି ଧର୍ମିନୀ ଉଦଘାଟନ କରିବା ପାଇଁ ବାଲୁଙ୍ଗୀର ଯାଇଥିଲେ । ଲେଖକ ସାମ୍ବନ୍ଧୀୟ ମନୋମାତ୍ର ହୋଇଥିବାରୁ ମୁଁ ସେଠାରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କଠାରୁ ସାହିତ୍ୟିକ ଉପାୟନ ଗ୍ରହଣ କରିବାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମଧ୍ୟ ଥାଏ । ସେଠାରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଛେଟି ନିଜ ନିଜର ପ୍ରାର୍ଥନା ଶ୍ରବଣରେ ସଜ୍ଜିତ ଅନୁରୋଧ ନିଶ୍ଚୟବାରୁ ସମ୍ବଲପୁରରୁ ଏଡ଼ିଭେକେଟ୍ ଶ୍ରୀ ଦନଶ୍ୟାମ ରଥ ଓ ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ହାଡ଼ବନ୍ଧୁ ମିଶ୍ର ମଧ୍ୟ ଯାଇଥିଲେ । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ମୋ ଭଲଆ ସାହିତ୍ୟିକ ଗୋଷ୍ଠୀର ।

୧୮ ତାରିଖ ଧର୍ମିନୀ ଗୁଲୁଥିଲା ବେଳେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଘରୋଇସତରଫ ସୂଚନା ଦେଲେ ଯେ, ମୋର ପ୍ରାର୍ଥନା ଦରଖାସ୍ତ୍ରଟି ଝୁପର ମହଲକୁ ପଠାଇ ଦିଆଯାଇଛି ।

ସାହିତ୍ୟ ସଭା ପରେ ଆମେ ବାଲୁଙ୍ଗୀର ସିଟିଜି ହାଉସ୍‌ରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ପ୍ରାଦେଶିକ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ସଭାପତି ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମିଶ୍ର (ଲୋକସଭା ସଦସ୍ୟ)ଙ୍କ ସହଚ ଦେଖାଲୁ । ପୂର୍ବ ଅନୁରୋଧ ଯୋଗୁଁ ମୁଁ ସେଠାରେ ଜାନକୀ ବାବୁଙ୍କୁ ଓ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କୁ ଶ୍ରୀ ଦନଶ୍ୟାମ ରଥ ଘରସୁରୁତା ବା ଦେବଗଡ଼ ବିଧାନ ସଭା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ପାଇଁ ଇନ୍ଦିରା କଂଗ୍ରେସ ତରଫରୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେବା ପାଇଁ ଉତ୍ସୁକ ଥିବା ଓ ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ହାଡ଼ବନ୍ଧୁ ମିଶ୍ର କୁଣ୍ଡା ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀ ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଉଥିବା ଶ୍ରବଣ ସୁପାରିଶ କରିଥିଲ । ସେହିଦିନ ସେଠାରେ ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ମୋର ନାମକୁ ମଧ୍ୟ କଂଗ୍ରେସ ଟିକଟ୍ ପାଇବାକୁ ସୁପାରିଶ କରିବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କଲି ।

ଯେଉଁମାନଙ୍କର ନିର୍ମଳ ଭାବମୁଖି ନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକଙ୍କୁ ଇନ୍ଦିରା କଂଗ୍ରେସ ଦଳୀୟ ଟିକଟ୍ ଦିଆଯାଇ ନ ଥିବା ଖବର ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥାଏ । ସେହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ବସନ୍ତ କୁମାର ବିଶ୍ୱାଳ ଆଦିଙ୍କର ନାମ ଶୁଣାଯାଉଥାଏ । ଏହା ଛଡ଼ା ଲୋକ-ସଭା ନିର୍ବାଚନ ସମୟରେ ଯେଉଁ ବିଧାନସଭା ଖଣ୍ଡରେ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀ ବିରୋଧୀ ଦଳ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କଠାରୁ ଉତ୍ତର ଶେଷ ପାଇଲେ, ସେହି ବିଧାନସଭା ଖଣ୍ଡର କଂଗ୍ରେସ ବିଧାୟକଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଥର ଥରେ ଟିକଟ୍ ଦିଆ ନ ଯିବାକୁ କୁଆଡ଼େ ନିଶ୍ଚିତ ନିଆଯାଇଥିଲା । ଏହାର ଭଲମନ୍ଦ ଉତ୍ତର ଦିଆ ଥିଲା । ଉପଯୁକ୍ତ ଓ କର୍ମପ୍ରବଣ ସଭ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ଏ ନୀତି

ପ୍ରୟୋଗ ଯୋଗୁଁ ଆଉ ଥରେ ଟିକଟ୍ ପାଇବାରୁ ବହୁତ ହେଲେ ଯଥା—କାକଟପୁର ବ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ଚୈକ୍ଷୁନାଥ ଷ୍ଟାଣ୍ଡ । ତାଙ୍କ ବଦଳରେ ଯାହାକୁ ଦିଆଗଲା, ସେ ମଧ୍ୟ ହାରିଲେ ଏବଂ ଶ୍ରୀ ପୁରୋନ୍ମନାଥ ନାୟକ ଜନତା ଦଳରୁ ସେ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ବ୍ୟାଧାନପଦ୍ମ ନିର୍ବାଚନରେ ବିଜୟୀ ହେଲେ । ଶ୍ରୀ ବସନ୍ତ କୁମାର ବିଶ୍ୱାଳଙ୍କୁ ବ୍ୟାଧାନପଦ୍ମ ପାଇଁ ଟିକଟ୍ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ମାତ୍ର ପରେ ଯେତେବେଳେ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଲୋକସଭା ସଭ୍ୟପଦରୁ ଶ୍ରୀ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ଇସ୍ତଫା ଦେଲେ, ସେହି ସ୍ଥାନରେ ଉପନିର୍ବାଚନ ପାଇଁ ଶ୍ରୀ ବସନ୍ତ କୁମାର ବିଶ୍ୱାଳଙ୍କୁ ଇନ୍ଦିରା କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ତରଫରୁ ପ୍ରାର୍ଥା କରାଗଲା । ବହୁ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ସତ୍ତ୍ୱେ ଶ୍ରୀ ବସନ୍ତ କୁମାର ବିଶ୍ୱାଳ ଆଲିସକା ତଥା ପୁରୀରୁ ବିରୋଧୀ ଦଳ ନେତା ଶ୍ରୀ ଶରତ୍ ଦେବଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରାଜିତ ହେଲେ ।

ସମ୍ବଲପୁର ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀରୁ ୧୯୮୦ ମସିହା ନିର୍ବାଚନରେ ଇନ୍ଦିରା କଂଗ୍ରେସ ଦଳରୁ ନିର୍ବାଚିତ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଶ୍ରୀ ଅଶ୍ୱିନୀ କୁମାର ଗୁରୁଙ୍କର ଉପମୁଖି ଭଳ ନ ସ୍ୱାଭାବୁ ସେଥି ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଏଥର ଟିକଟ୍ ନ ଦିଆଯିବାର ସମ୍ଭାବନା ବିଷୟରେ ପ୍ରଶ୍ନର ହେଉଥାଏ । ମାତ୍ର ୧୯୮୪ ମସିହା ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନ ସମୟରେ ସମ୍ବଲପୁର ବ୍ୟାଧାନପଦ୍ମ ଖଣ୍ଡରେ ଇନ୍ଦିରା କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଡାକ୍ତର କୃପାସିଂହ ଶ୍ରେୟ ଉପୁଲ ସଂଖ୍ୟାଗଣତନ୍ତ୍ରରେ ବିଜୟ ଲାଭ କରି ଥିଲେ । କେନ୍ଦ୍ରରୁ ପ୍ରାଦେଶିକ କଂଗ୍ରେସ କମିଟି ଯେଉଁ ନାମ ତାଲିକା ପ୍ରସାରିଣ କରିଥିଲା, ସେଥିରେ ଶ୍ରୀ ଅଶ୍ୱିନୀ କୁମାର ଗୁରୁଙ୍କ ନାମ ଥିଲା ବୋଲି ଶୁଣାଗଲା ।

ପ୍ରାଦେଶିକ କଂଗ୍ରେସ କମିଟି ତରଫରୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ତାଲିକା ଚୁଡ଼ାନ୍ତ କରିବା ସମୟରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବେ କଂଗ୍ରେସ କମିଟି ସେ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା ପାଇଁ ଶ୍ରୀ ଦାନ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରେୟଧର କେନ୍ଦ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଦିଲ୍ଲୀରୁ ପଠାଇଥିଲେ । ମୁଁ ଶ୍ରୀ ଦାନ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରେୟଧରଙ୍କୁ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଭେଟିବାକୁ ନ ଯାଇ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ମୋର ଜୀବନ ପରିଚିତ (bio-data)ର ଖଣ୍ଡ ଏ ପ୍ରକାଶିତ ଓ ଦରଖାସ୍ତ ପଠାଇ ଥିଲି । ମୋର ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଉଥିବା ବିଷୟ ବିଶେଷ ଭାବରେ ପ୍ରଶ୍ନର ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ଓଡ଼ିଶା ବ୍ୟାଧାନପଦ୍ମ ନିର୍ବାଚନ ପାଇଁ ଘୋଷଣାପତ୍ର ୧୯୮୫ ମସିହା ଫେବୃଆରୀ ୧ ତାରିଖ ଦିନ ଜାରି ହେଲା । ଫେବୃଆରୀ ୮ ତାରିଖ ଦିନ ପ୍ରାର୍ଥୀପତ୍ର ଦାଖଲ କରିବାର ଶେଷ ତାରିଖ ଥିଲା । ୧ ତାରିଖ ପୂର୍ବ ଓଡ଼ିଶାର କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀ ତାଲିକା ଦିଲ୍ଲୀ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବେ କଂଗ୍ରେସ କମିଟି ଦ୍ୱାରା ଚୁଡ଼ାନ୍ତ ଭାବେ ନିଶ୍ଚିତ ନିଆଯାଇ 'ନ' ଥିଲା । ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାରେ ସେତେବେଳକୁ ଆଶାୟୀ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଦିଲ୍ଲୀରେ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଥାନ୍ତୁ । ସମ୍ବଲପୁରରେ ପ୍ରବଳ ଜନରବ, ଶ୍ରୀ ଅଶ୍ୱିନୀ ଗୁରୁଙ୍କୁ କଂଗ୍ରେସ ଟିକଟ୍ ମିଳିବ ନାହିଁ । ଏଡ଼ିବେଳେ ଶ୍ରୀ ପୁରୀର ରଞ୍ଜନ ଦାଶ କନ୍ତା ଶ୍ରୀ ଦୁର୍ଗାଶଙ୍କର ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ କଂଗ୍ରେସ ଟିକଟ୍ ମିଳିବାର ସମ୍ଭାବନା ବିଷୟରେ ପ୍ରଶ୍ନର ହେଉଥାଏ ।

ଫେବୃଆରୀ ୨ ତାରିଖ ସକାଳେ ମୁଁ ଦୌଳତ 'ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ' ଅଫିସରୁ ଫୋନ୍
ଯୋଗେ ବେର ପାଇଲି ଯେ, କେନ୍ଦ୍ର ନିର୍ବାଚନ କମିଟି ମୋତେ ସମ୍ବଲପୁର ବିଧାନସଭା
ଆସନ ପାଇଁ ଟିକଟ୍ ଦେଇଥିବା ବିଷୟ ବେସରକାଶ ସୁନ୍ଦର ପ୍ରକାଶ ।

ସେହିଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟା ସୁଦ୍ଧା ନିଶ୍ଚିତ ବେର ପଡ଼ିଥିଲା । ଏ ଖବରରେ ବହୁ ଲୋକ
ଆନନ୍ଦିତ ହୋଇ ମୋତେ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇଲେ । ମୋର ଶୁଭକାଞ୍ଚକ୍ଷୀମାନଙ୍କର
ସନ୍ଧ୍ୟା କମ୍ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଅନେକଙ୍କ ମନରେ ଦୁଃଖ ମୁଁ ଯେମାନଙ୍କୁ ନ କହୁ ବା ସ୍ବଚ୍ଛା
ନ ଦେଇ କପର ଟିକଟ୍ ପାଇଗଲି । କେତେ ନେତୃସ୍ଥାପନ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଶ୍ଚୟ ଶୁଦ୍ଧ
ହୋଇଥିବେ ।

ନିଜର ପ୍ରାର୍ଥନାକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଗୋପନୀୟ ରଖିବାର ଭଲ ଓ ମନ୍ଦ—ଉଭୟ ଦିଗ
ଥିଲା । ପ୍ରାର୍ଥନାକୁ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତର କରିଥିଲେ ହୁଏତ ଉକ୍ତ ପ୍ରତିଭାସ୍ଥ ହୋଇଥାନ୍ତା, ଅପ-
ପ୍ରସ୍ତର ହୋଇଥାନ୍ତା ଓ ଟିକଟ୍ ମିଳି ନ ଥିଲେ ବୃଥା ମନସ୍ତାପ ହୋଇଥାନ୍ତା । ମୁଁ
ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ବ୍ୟବ୍ଧର ଶରବ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତି । ରାଜନୀତିରେ ସମସ୍ତେ ଗାଆଁ କନ୍ଧା
ସିଦ୍ଧାଣ୍ଡିନା—ନହେଲେ ଏତେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ମଧ୍ୟ ଥରେ ଥରେ ହାରିଯାନ୍ତି
କାହିଁକି ? ପ୍ରାର୍ଥନାକୁ ଗୋପନୀୟ ରଖିବା ଫଳରେ ହୁଏତ ତଥାକଥିତ ଭବମୁର୍ତ୍ତିର
ନିର୍ମଳତା ବିଷୟରେ କେତେ ପ୍ରସ୍ତର ହେଲା—ଯଥା ମୁଁ ନିଜେ ଟିକଟ୍ ପାଇଁ ଦରଖାସ୍ତ
କରି ନଥିଲି, ମାତ୍ର ଓଡ଼ିଶାର ରାଜ୍ୟପାଳ ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ବମ୍ଭର ନାଥ ପାଣ୍ଡେ ମୋର ନାମ ସୁପାରିଶ
କରି ମୋ ପାଇଁ କଂଗ୍ରେସ ଟିକଟ୍ କରାଇ ଦେଲେ । ରାଜ୍ୟପାଳ ମହାମାନ୍ୟ ଶ୍ରୀ ପାଣ୍ଡେଙ୍କ
ହୃଦୟ ମୋର ବିଶେଷ ପରିଚୟ ନ ଥିଲା । ପରିଚୟ ଯଦି ଥାନ୍ତା ତେବେ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ
ପାଣ୍ଡେ ମୋର ନାମ ବିଶେଷ ଭାବରେ ସୁପାରିଶ କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ନ ଥିଲା ।
ରାଜନୀତି ଓ ଯେମିତି ବିଷୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଜ୍ଞ ଲୋକେ କେବଳ ମୋ ପାଇଁ ରାଜ୍ୟପାଳ
କଂଗ୍ରେସ ଟିକଟ୍ ପାଇଁ ସୁପାରିଶ କରିଥିବା କଥା କଲ୍ପନା କରିପାରିବେ ।

ଟିକଟ୍ ଟି ମୋ ପକ୍ଷରେ ନିଶ୍ଚୟ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଥିଲା । “କହଁ ଦେବାୟ ହବିଷା
ବିଧେମ ?” ଏହାହିଁ ହେଲା ଏବେ ପ୍ରଥମ ଚିନ୍ତା । କାହାକୁ ବା କେଉଁମାନଙ୍କୁ ଏବେ
ଧନ୍ଦାକୁ ହେବ ?

ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଜାନକୀ ବରୁଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ୪ ତାରିଖ ଫେବୃଆରୀ ସକାଳେ
ମୋତେ ଫୋନ୍‌ଯୋଗେ ମନୋନୟନ ପଦ ଯଥାଶୀଘ୍ର ଦାଖଲ କରିବାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ
ଦେଲେ । ମୁଁ ସେହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମତେ ସେହିଦିନ ମନୋନୟନ ପଦ ଦାଖଲ କରିବାକୁ
ସ୍ଥିର କଲି ।

ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇ ପାରେ ଯେ, ମାତ୍ର ତିନିମାସ ପୂର୍ବରୁ ସମ୍ବଲପୁରରେ
ଲୋକସଭା ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ସେତେବେଳେ (ମୋର ଗୁରୁତର

ଅସ୍ତ୍ରୋପସ୍ତରର ଦୁଇମାସ ମଧ୍ୟରେ) ସମ୍ବଲପୁର ଲୋକସଭା ଆଦି ପାଇଁ ଇନ୍ଦ୍ରା କଂଗ୍ରେସ ପାର୍ଟୀ ତାଙ୍କର କୃପାପିତୃ ଶ୍ରେୟକୁ ଚିଠି ଲେଖି ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲେ ଯେ, ମୋର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଭଲ ନ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ମୁଁ ଅଫିସ୍ କାମ ଆଦି ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କୁ ଯଥାଶକ୍ତ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । ସେ ହୁଏତ ଚିଠିଟି ପାଇ ନଥିବେ ବା ମୋର ଯାତ୍ରାୟତ୍ର ପ୍ରୟୋଜନ ବିଷୟରେ ଶୁଣି ନ ଥିବେ । (ତାଙ୍କର ସଙ୍ଗଠନ ଭଲ ଥିଲା ।) ସେଥିପାଇଁ ୧୯୮୪ ମସିହା ଲୋକସଭା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରସ୍ତରରେ ମୁଁ ନିଜର ଫୋଇ ପାଖକୁ ନାହିଁ । କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରସ୍ତର ଯଦି ସହିତ ମୋର ପରିଚୟ ନ ଥିଲା । ଏବେ ସେହି ଅଜ୍ଞତା ମୋର ଏକ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ମନେ ହେଲା ।

ବହୁକାଳ ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରୁ ଦୂରରେ ରହିଥିବାରୁ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ପରିସ୍ଥିତି ବିଷୟରେ ମୋର ସମ୍ୟକ୍ ଧାରଣା ନ ଥିଲା । ମୁଁ ସ୍ୱାଭାବିକ ମନୋନୟନ ପଥ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିକରେ ସୁରକ୍ଷିତ କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀ ତଥା ସମ୍ବଲପୁର ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟିର ପୃଷ୍ଠତନ ଭକ୍ତଚେତ୍ସାରମେନ୍ ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜବିହାରୀ ଦେବଦାସ, ଆଉ ଗୋଟିକରେ ବରଷ୍ଠ ଓକିଲ ଶ୍ରୀ ମୁରାରି ପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ର ଓ ତୃତୀୟରେ ଓକିଲ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ହୋତାଙ୍କର ଦୟାକରି ପ୍ରସ୍ତାବକ ରୂପେ ନେଲି । ଶ୍ରୀ ମୁରାରି ପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ର ଜଣେ କଂଗ୍ରେସ ଚିତ୍ତ ପାଇଁ ଦରଫାସ୍ତ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ମୁରାରି ବାବୁଙ୍କୁ ମୋର ପ୍ରାର୍ଥନାରେ ପ୍ରସ୍ତାବକ କରାଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ପରେ ସେ ବିଷୟରେ ଏକ ମୃଦୁ ଝଡ଼ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ଓ ମୋତେ ଜର୍ଜରିତ କୈଫିୟତ ଦେବାକୁ ହେଲା ।

(୩)

'ଘରେ ନ ପଶୁଣୁ ସୁଲ ବାଜିଲା' । ମୁଁ ଯେଉଁଦିନ ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଅଫିସର, ଏସ୍.ଡି.ଓ. ଶ୍ରୀ ବିଜୟ କୁମାର ନନ୍ଦଙ୍କ ଅଫିସ୍ରେ ମନୋନୟନ ପଥ ଦାଖଲ କରିବାକୁ ଗଲି, ସେଦିନ କେବଳ ଦୁଇ ଦିନକ ସମର୍ଥକଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଯାଇଥିଲି । ଶ୍ରୀମାନ୍ ସୁରେଶ ପୂଜାରୀ ପ୍ରାୟ ଦିନ ଶହ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ସମର୍ଥକଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ଧରି ଏକ ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ଏସ୍.ଡି.ଓ. କୋର୍ଟକୁ ଗଲେ ଓ ତାଙ୍କର ମନୋନୟନ ପଥ ଦାଖଲ ସମୟରେ କୋର୍ଟ ଲୋକାରଖ୍ୟରେ ପରିଣତ ହେଲା । ଏ କୌଶଳ ମୋତେ ପୂର୍ବରୁ ଜଣା ନଥିଲା । ତେଣୁ ସୁରେଶ ପୂଜାରୀଙ୍କ ଏ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମୋର ହୃଦୟରେ ମୃଦୁ ତମ୍ବିନ କାତ ହୋଇଥିଲା ।

ମୁଁ ଏଥିପୂର୍ବରୁ ବିଧାନସଭା ଓ ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନ ପାଇଁ ରାଜସଭା ପ୍ରାର୍ଥୀପତ୍ର ଦାଖଲ କରିଥିଲି । ପୂର୍ବ କୌଣସି ଥର ମନୋନୟନ ପଥ ଦାଖଲ ସମୟରେ ଶୋଭାଯାତ୍ରାର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କରି ନ ଥିଲି । ପୂର୍ବରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମୟମାନଙ୍କରେ

ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରାର୍ଥୀ ମଧ୍ୟ ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ମନୋନୟନ ପତ୍ର ଦାଖଲ ପାଇଁ ଯାଉଥିବାର ଦେଖି ନ ଥିଲେ ବା ସେ ବିଷୟରେ ଶୁଣି ନଥିଲେ ।

ପରେ ଜଣା କଂଗ୍ରେସ କମିଟି ଅଫିସ୍‌ରେ ଏକ ବୈଠକରେ ଏ ବିଷୟରେ ମୋ ଉପରେ ଦୋଷାଭେଦ କରାଗଲା । ମୁଁ କାହିଁକି ମନୋନୟନ ପତ୍ର ଦାଖଲ କରିବା ସମୟରେ ଯଦଲବଳେ ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ଏସ୍. ଡି. ଓ. ଅଫିସ୍‌କୁ ଗଲି ନାହିଁ ? କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହୋଇ ଏପରି ନିଃସଜାତା ଶୋଭା ପାଏ କି ? ଯେତେବେଳେ ଅନୁତାପ କରିବା ଛଡ଼ା ଆଉ ଅନ୍ୟ କିଛି କରିବାର ବା କହିବାର ନଥିଲା । ବହୁତ ଲୋକଙ୍କ ଧୃତ ଯାଇଥିଲେ ନିଶ୍ଚୟ କିଛି ପ୍ରସ୍ତବ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । ଅବଶ୍ୟ ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ଅନୁରାମୀମାନେ ପରେ ପୁଣି ସହଯୋଗ ନ କରିବା ଯୋଗୁଁ ଅନେକ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଅମାନତ ଟଙ୍କା ମଧ୍ୟ ହରାଇଥାନ୍ତୁ— ଏହା ମଧ୍ୟ ଏକ ନିଷ୍ଠୁର ପତ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ହୁଏତ ସଂଖ୍ୟା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସୁଲେଖ ପୁରାଣିକର ପରି ଏତେ ସଂଖ୍ୟାରେ ଅନୁରାମୀ ସହସ୍ର କରିପାରି ନଥାନ୍ତୁ ।

ଆଜିକାଲି ଜେପନର ଯୁଦ୍ଧ, ପ୍ରତିଯୋଗିତାର ଯୁଦ୍ଧ । ଭେଟ ପ୍ରାପ୍ତିର ମୃତ୍ୟୁ ଉପାୟ ହେଲା, ନିଜକୁ ଯଥା ସମ୍ଭବ, ଯେତେଥର, ଯେତେ ପ୍ରୟାସ କରାଯାଇ ପାରେ, ସେତେ ଅଧିକ ଭେଟ ପାଇବାର ସମ୍ଭାବନା । ଭେଦ ନ ଥିଲେ ଭେଟ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ନ ହୋଇ ପାରେ । ଶୋଭାଯାତ୍ରା ଆଦିରେ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ମନରେ ଅଧିକ ଉତ୍ସାହ ଜାତ ହେବା ସ୍ବାଭାବିକ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସେ କାମଟି କରି ନ ଥିଲି, ଅତଏବ ଡାକ୍ତ୍ର ସମାଲୋଚନାର ପିନ୍ଧୁଖିନ ହେଲି ।

ବ୍ୟାପ୍ତରାସ ପାଇଁ ଆଉ ଜଣେ ଟାଣୁଆ (?) ପ୍ରାର୍ଥୀ ଥିଲେ ଜଗଦୀଶ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ । ସମ୍ବଲପୁରରେ ବ୍ୟବସାୟ କରି ସେ ଅଳ୍ପସମୟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଚୁର ପଇସା କରିଥିଲେ । ସେ କଂଗ୍ରେସ ଟିକଟ୍ ପାଇଁ ଯତ୍ନପରାୟଣ ବେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । ଦକ୍ଷୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୌଡ଼ି ଥିଲେ । ଶେଷକୁ ପଞ୍ଚସ୍ଥ ବିରାଟମଣି ତରଫରୁ ମନୋନୟନ ପତ୍ର ଦାଖଲ କଲେ । ମାତ୍ର ସେ ମଧ୍ୟ ମନୋନୟନ ପତ୍ର ଦାଖଲ କଲେବେଳେ ମୁଣ୍ଡିମେସ୍ ସମର୍ଥକଙ୍କୁ ଯଙ୍ଗରେ ନେଇ କୋର୍ଟକୁ ଯାଇଥିଲେ ।

ଜଗଦୀଶ ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଷୟରେ ଅନେକ ମଜାଳିଆ କଥା ଶୁଣାଗଲା । ସେ ବହୁ ସମର୍ଥକଙ୍କୁ ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ଦକ୍ଷିଣକୁ ଉଡ଼ାକାହାଜରେ ନେଇ ଯାଇଥିଲେ । ସେ କୁଆଡ଼େ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ରାଜିବ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଦେଖାଦେଇ କଂଗ୍ରେସ ଟିକଟ୍ ପାଇବା ପାଇଁ ଦୃଢ଼ ଦାବୀ କଲେ । ସେତେବେଳେ ରାଜିବ ଗାନ୍ଧୀ ତାଙ୍କୁ କୁଆଡ଼େ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇ କହିଲେ “ହାତ ଛୁପ ଟିକଟ୍ ଧରି ସରିଯାଇଛି । ତୁମେ ହାତ ଛୁପରେ ଲାଢ଼ି ।” ଜଗଦୀଶ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମ୍ପ୍ରଦ୍ୟ ମଧ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱରୁ ହାତ ଛୁପରେ ଲାଢ଼ିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଶେଷପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଜକୁ ସଜା କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଓ ଗରିବଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ବୋଲି ପ୍ରୟାସ କରୁଥିଲେ ।

ଜନତା ଦଳ ପ୍ରାର୍ଥୀ ରୂପେ ଏଡ୍‌ବେଲେଟ୍ ପ୍ରମୋଦ କୁମାର ଦାଶ ମନୋନୟନ ପଦ ଦାଖଲ କରିଥିଲେ । ସେ କୁଆଡ଼େ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପାଇଁ ତଳର କୌଣସି ଅର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ଦରକାର କରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି ପୂର୍ବରୁ ଜଣାଇଥିଲେ । ଜନତାଦଳ ପରି ଏକ ସଂସ୍କରଣରୁ ଦଳ ପଦରୁ କୌଣସି ନେତା ଏପରିକି ବଳୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ଆଦି କୌଣସି ଓଡ଼ିଶା ନେତା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପାଇଁ ଅର୍ଥିକ ନାହିଁ । ସେ ପ୍ରସ୍ତୁତରେ ବିଶେଷ ଓଡ଼ ମଧ୍ୟ କରିନଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ମୋଟର ଯାନକଲରେ ସେ ବରୁଣ ଗାଁ ଗଣ୍ଡାକୁ ଯାଉଥିଲେ । ପ୍ରସ୍ତୁତ ପଦ, ପୋଷ୍ଟର ଆଦି ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତୁତରେ ବିଶେଷ ଦେଖାଯାଇ ନଥିଲା । ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଯେ ବ୍ୟବସାୟ ନିବାରଣର କିଛି ମାସ ପୂର୍ବରୁ ଅତୀତର ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତିର ଦେବଦାରମେନ୍ ନିବାରଣରେ ସେ ଶ୍ରୀ ଜିତେନ୍ଦ୍ର ସୁ ମେହେରଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା କରି ହାର ଯାଇଥିଲେ । ପ୍ରମୋଦ ବାବୁଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଆଦୌ ଆକର୍ଷଣୀୟ ନ ଥିଲା ।

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଆରମ୍ଭ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ସମ୍ବଲପୁର ସହରର ସ୍ଥାନୀୟ କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀମାନଙ୍କର ଏକ ବୈଠକ ଡକାଇବାକୁ ନଗର କଂଗ୍ରେସ୍ ଦଳର ସମ୍ପାଦକ ଶ୍ରୀମାନ୍ ନରସିଂହ ଟିପାରିଆଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରି । ସେ ଫେବ୍ରୁଆରୀ ୧ ତାରିଖକୁ ଏ ବୈଠକ ଡକାଇଲେ । ମାତ୍ର ବୈଠକ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ମତକେ ଏକ ଚୁମ୍ବକ ବେଳେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ତହିଁର ବିବରଣୀ ‘ସମାଜ’ରେ ନିମ୍ନପ୍ରକାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା :—

“ବିବର ନେବାରେ ଜଣାପଡ଼ିଛି ଯେ ଗତ ୧୦ (?) ତାରିଖରେ କଂଗ୍ରେସ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟରେ ନଗର କଂଗ୍ରେସ୍ କର୍ମୀମାନଙ୍କର ଏକ ବୈଠକ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଉକ୍ତ ବୈଠକରେ ଲେକସଭା ସଦସ୍ୟ ତଲ୍ଲୁର କୁପାସିନ୍ଧୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏବଂ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଓ ରାଜ୍ୟସଭା ସଦସ୍ୟ ଶ୍ରୀ ବନମାଳୀ ବାବୁ ଏବଂ ପ୍ରାର୍ଥୀ ତଲ୍ଲୁର ଶ୍ରଦ୍ଧାକର ସୁପକାର ମଧ୍ୟ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ଏହି ବୈଠକରେ ଆଗାମୀ ବ୍ୟାପକ ନିବାରଣରେ କଂଗ୍ରେସ୍ (ଇ) ଦଳର ଭୂମିକା ସଂଜାଳରେ ଆଲୋଚନା ହେବ ବୋଲି ସ୍ଥିର ହୋଇଥିଲା । ଆଲୋଚନା ଆରମ୍ଭ ହେବାର ଅବ୍ୟବହୃତ ପୂର୍ବରୁ ଉପସ୍ଥିତ ବହୁ ସଦସ୍ୟ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ଛୁଟା ହୋଇ ଉତ୍ସାହ ସଦୃଶ ପାଟିକରି କହିଲେ—“ଲେକସଭା ଓ ରାଜ୍ୟସଭା ସଦସ୍ୟଗଣ ଫେରିଯାଅ ।” ଏହି ବୈଠକରେ ବହୁ ସୁବୁଣା କଂଗ୍ରେସ୍ ନେତା, ସମ୍ବଲପୁର ନଗର କଂଗ୍ରେସ୍ ସମିତି ସଭାପତି ତଥା ବ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ଅଶ୍ୱିନୀ କୁମାର ଗୁରୁକୁ କାହିଁକି ଡକାଯାଇ ନାହିଁ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ସେମାନେ କୈଫିୟତ ଜଲ୍ଲ କରିଥିଲେ । ଏପରିକି ସୋର ବାବୁବୁଝା ମଧ୍ୟରେ ବୈଠକ ଆହ୍ୱାନର ବୈଧତା ସମ୍ପର୍କରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ନବାଦ ହୋଇଥିଲା । ଫଳରେ କେହିଥିପାଇଁ ଏହା ଡକା ଯାଇଥିଲା, ସେ ସମ୍ପର୍କରେ କୌଣସି ଆଲୋଚନା ହୋଇ ପାରି ନଥିଲା । ଗତ ଲେକସଭା ନିବାରଣରେ କଂଗ୍ରେସ୍ (ଇ) କର୍ମୀମାନେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ

କରି ନାହାନ୍ତି, ବରଂ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରଚେଷ୍ଟାରେ ଚଳନ୍ତୁ ହୋଇଛି—ଜନୈକ ଲୋକପଣ୍ଡା
 ସଦସ୍ୟଙ୍କ ମନ୍ତବ୍ୟ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅନ୍ତର ଜଟିଳ କରିଦେଇ ଓ ଉତ୍ତେଜନା ସମୀକ୍ଷା ବୃଦ୍ଧି
 ପାଇଥିଲା । ଶେଷକୁ ପରିସ୍ଥିତି ଏପରି ହେଲା ଯେ, ଜନୈକ ମହତ୍ତ୍ୱାନ୍ୱୟ କଂଗ୍ରେସ୍ (କ)
 ସଦସ୍ୟା, ନିଜର ଚପଲ ଉଠାଇ ମାଗିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିଲେ । ଏତିକିବେଳେ
 ଚପଲ ଓ ନୋତାମାଲ ପିନ୍ଧାଅ ବୋଲି କର୍ମୀମାନେ କୁହାଟ ଛାଡ଼ିଥିଲେ । ଡକ୍ଟର
 ସୁପକାରଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ କରାଇବାରେ ପାଲିଆମେଣ୍ଟ ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କର ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହାତ ଏବଂ
 ଶତ୍ରୁତ୍ୱ ରହିଛି ବୋଲି ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଅଭିଯୋଗ କଲେ । ଡକ୍ଟର ସୁପକାର ବହୁବାର
 ଦଳ ବଦଳାଇଛନ୍ତି ଓ କଂଗ୍ରେସ୍‌ର ସଭ୍ୟ ନଥିଲା ବେଳେ କାହିଁକି ପ୍ରାର୍ଥୀ କରଗଲେ
 ବୋଲି ହସ୍ତାଗତ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ‘ପିଟ’ ‘ମାର’ ବୋଲି ଚିତ୍କାର ଶୁଣା ଯାଇଥିଲା ।”

ବୈଠକରେ ଦେବଗଡ଼ ଲୋକପଣ୍ଡା ସଭ୍ୟ କାହିଁକି ଆସିଲେ ବୋଲି ପ୍ରଶ୍ନ ହେଲା ।
 ଏହି ବୈଠକ ଯେ କେତେକ କୁଟନୀୟ ଶତ୍ରୁତ୍ୱର ଚାହା ସେ ସଭାରେ ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ
 ଚେଷ୍ଟା ହେଲା ଓ ଏ ସଭା କରାଇ ନଦେବାକୁ ଶ୍ରୀ ସୁବେଶ୍ୱର ମିଶ୍ର ଓ ଶ୍ରୀ ବେ ପଟ୍ଟନାୟକ
 ଆଦି ଜୟ ଧରି ବସିଲେ । ଏଥିରେ ଶ୍ରୀ ବନମାଳୀ ବାବୁ, ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଓ ଶ୍ରୀ
 କୁମାରସିଂହ ଲୋକଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅତି କଡ଼ା ଭାଷାରେ ଯୁବଗୋଷ୍ଠୀ ଚରମରୁ ସମାଲୋଚନା କର
 ଗଲା । ଶେଷରେ ସ୍ଥିର ହେଲା ଯେ ନଗର କଂଗ୍ରେସ୍ କମିଟିର ସଭାପତି ୧୪ ତାରିଖ ଦିନ ପାଇଁ
 ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭା ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ କରିବେ ଓ ସେ ଦିନ ନିର୍ବାଚନ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା
 ହେବ ।

(ସେହି ଦିନ ମୁଁ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ଶ୍ରୀବଳ ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେବା ଭୁଲ୍ ହେଲା । ଏ
 ବୟସରେ, ଏ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମୁଁ ତିନି ଜଣ ଯମ୍ବୁବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ବିନା କାରଣରେ ଅପମାନିତ
 ହେବାର ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ହେଲା । ସାମ୍ପ୍ରତିକ ପରିବେଶ ମୋର ନିର୍ବାଚନ ପାଇଁ ଅତି
 ପ୍ରତିକୂଳ ହେବାର ଆଶଙ୍କା ମଧ୍ୟ ମନରେ ଜାଗ୍ରତ ହେଲା । ଯଦିଓ କୌଣସି ନିର୍ବାଚନରେ
 ମୁଁ ନିଜ ଲୋକଜବାବୁ ନୁହଁଇ ହୋଇ ନ ଥିଲି । ମୁଁ ଯଦି ପ୍ରଥମ ଦରବାର ଦେଲା
 ସମୟରେ ନିଜର ପ୍ରାର୍ଥୀକୁ ବିଜ୍ଞାପିତ କରିଥାନ୍ତି, ତେବେ ନିଶ୍ଚୟ ମୋତେ ଟିକଟ୍ ମିଳି ନ
 ଥାନ୍ତା ଓ ତାହାହିଁ ଏ ପରିସ୍ଥିତିରୁ ଶ୍ରେୟସ୍କର ହୋଇଥାନ୍ତା ବୋଧହୁଏ । କଂଗ୍ରେସ୍ କର୍ମୀ-
 ମାନେ ମୋତେ ଭଲ ଜାଣନ୍ତି ଲୋକ ଭାବୁଥିବା ବିଷୟଟି ଅଜାଣ୍ଡ ମର୍ଦ୍ଦୁଦ ବୋଧ ହେଲା—
 କାରଣ ମୁଁ ବାଲକାଳରୁ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧିଙ୍କର ଆଦର୍ଶ ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ ଯତ୍ନପରାମର୍ଶ
 ଚେଷ୍ଟା କରି ଆସିଥିଲି ।)

ଶେଷରେ ସ୍ଥିର ହେଲା ଯେ ନଗର କଂଗ୍ରେସ୍ କମିଟିର ସଭାପତି ୧୪ ତାରିଖ ଦିନ
 ପାଇଁ ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭା ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ କରିବେ ଓ ସେ ଦିନ ନିର୍ବାଚନ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା
 ହେବ ।

୧୪ ତାରିଖ ଦିନର ସ୍ବରାଜ୍ୟ ପାଇଁ ଆମେଶ୍ବର ଚିନ୍ତନର ସଭ୍ୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେହି ଜଣେ ହେଲେ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ଫଳରେ ସଭାରେ ସେମାନେ ନିଜ ନିଜକୁ ଅପମାନିତ ବୋଧ କରିଥିଲେ ଓ ଆପଣା ମନ୍ତବ୍ୟ ଜଣାଇବାକୁ ଅନୁପସ୍ଥିତ ରହିଲେ ବୋଲି ମନେହେଲା ।

ଚଉଦ ତାରିଖ ଦିନ ମୋତେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଦୁଇଟି ପ୍ରଶ୍ନ ହେଲା—

(୧) ଆପଣ ମନୋନୟନ ପଦ ଦାଖଲ କଲେ ସମୟରେ ଏତେ ଅଳ୍ପ ଲୋକ ଧରି ବନା ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ନିର୍ବାଚନ ଅଫିସରଙ୍କ ଅଫିସକୁ କାହିଁକି ଗଲେ ? ଓ (୨) ଆପଣଙ୍କର ମନୋନୟନ ପଦରେ ଶ୍ରୀ ମୁରାରି ପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ରଙ୍କର ଦସ୍ତଖତ କରାଇଲେ କାହିଁକି ?

ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ବିଷୟ ହେଲା ମୁରାରି ବାବୁଙ୍କ ଦୁଇ ପୁରୋଗ ପୂଜାସ୍ଥଳ ଏକ ମୁଖ୍ୟ ସମର୍ଥକ ଥିଲେ ।

ମୁଁ ଉପଶାନ୍ତିକ ଉଭୟ ପ୍ରଶ୍ନର ସନ୍ତୋଷଜନକ ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲି । ଶୋଭାଯାତ୍ରା ବିଷୟରେ ଭୁଲ୍ ମାନସିବାହିଁ ଥିଲା ଏକମାତ୍ର ପତ୍ନୀ । ଦ୍ଵିତୀୟ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତରରେ ମୁଁ କହୁଥିଲି ଯେ, ମୁରାରି ବାବୁ ନିଜେ ଜଣେ କଂଗ୍ରେସ ଟିକେଟ୍ ପାଇଁ ଆବେଦନକାରୀ ହୋଇଥିବାବୁ ତାଙ୍କର ଦସ୍ତଖତ ମାଗି ମୁଁ ଭୁଲ୍ କରି ନାହିଁ ଏବଂ ମୁରାରି ବାବୁଙ୍କ ଦୁଇ ପୁରୋଗ ପୂଜାସ୍ଥଳ ମୁଖ୍ୟ ସମର୍ଥକ ଥିବା ବିଷୟ ମୋତେ ଜଣା ନ ଥିଲା ।

ପ୍ରକୃତରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଉପବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମଧ୍ୟ ନିଜର ନାଗସୁଣୀ ସେନାକୁ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କୁ ଦେଇ ନିଜେ ପାର୍ଥଙ୍କ ସାଥୀ ହୋଇଥିଲେ । ମୋର ଅତି ନିକଟ ସମ୍ପର୍କୀୟ ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ବିରାଟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଥଳରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛନ୍ତି । ମୁଁ ହାତଗଲ ପରେ ସେମାନେ ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇଛନ୍ତି ; କିନ୍ତୁ ସମ୍ପର୍କରେ କୌଣସି ତ୍ରୁଟି ଆସି ନାହିଁ । ଆମ ପଡ଼ାର କେତେ ଯୁବକ ଜଗନ୍ନାଥ ବର୍ଦ୍ଧିଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଆନ୍ତରୀକ୍ଷିକ ହେବା କାମ କଲେ । ମୋତେ ଯେଉଁମାନେ ବିଶେଷ ସମ୍ମାନ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ପୁରୋଗ ପୂଜାସ୍ଥଳ ଜିତାଇବା ପାଇଁ ଆପ୍ରାଣ ଉଦ୍ୟମ କରୁଥିଲେ । ବୋଧହୁଏ ମହାଭାରତ ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରୁ କିମ୍ବା ତହିଁ ପୂର୍ବରୁ ମଧ୍ୟ ଏ ପ୍ରକାର ରାଜନୈତିକ ନିର୍ଲୁପ୍ତତା ଆମର ଦେହସୁଦ୍ଧା ହୋଇ ଆସିଛି । ଗୀତାର ମହତ୍ତ୍ଵ ବାଣୀ, “କର୍ମଘୋଷବାଧକାରସ୍ତେ ମା ଫଳେଷୁ କଦାଚନ” ଅନେକ ଅକ୍ଷରେ ଅକ୍ଷରେ ପାଳନ କରନ୍ତି । ଯେଥିରେ ଅସତ୍ୟ, ଅସମ୍ଭବ, ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ବିଜୟ ହେଲେ କାହିଁକି ବିବ୍ରତ ହେବା ? କାରଣ ବିଜୟ ହେଉଛି ଫଳମାତ୍ର ।

ମୋର ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଅଂଶ ହେଉଛି ସମ୍ବଲପୁର ସହର । ଏ ସହରର ସବୁ ପଡ଼ାରେ ମୋର ପରିଚିତ ବହୁ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି । ଏହାଛଡ଼ା ବୁର୍ଲା, ଛପିଲିମା ସହର, ବୁର୍ଲା ଥାନା ଓ ଅଜାବିର ଥାନାର ଅଧିକାଂଶ ଅଞ୍ଚଳ ମୋର ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଥିଲା ।

ମୋ ପକ୍ଷରେ ପରିସ୍ଥିତି ନିର୍ଦ୍ଦୀରଣ ପାଇଁ ଅନୁକୂଳ ଥିଲା ବୋଲି ଅନେକ ଲୋକ ଅନୁମାନ କରିଥିଲେ । ଗୁରୁତ୍ବ ଗାନ୍ଧୀ ହାତୀ । ଲୋକପ୍ରସିଦ୍ଧ ନିର୍ଦ୍ଦୀରଣ ବେଳେ ଯେପରି ସହାୟକ ହୋଇଥିଲା, ସେହିପରି ନିର୍ଦ୍ଦୀରଣ ବେଳେ ସେହିପରି ସହାୟକ ହେବାର ଆଶା କରାଯାଇଥିଲା ।

ପ୍ରବୁର ଅରମ୍ଭରୁ କୃଷକ ନେତା, ଶରମ୍ଭା ଶ୍ରାମର ଶ୍ରୀ ଅମୁଲ୍ କୁମାର ପତି ଏକ ବୃତ୍ତିରେ ମୋତେ ଅପରିବ୍ରାଜ୍ୟ ରୂପେ ଗୁଡ଼ିଦେବାକୁ ଅନ୍ୟ ଅଗାଧୀ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ ; କିନ୍ତୁ ଚର୍ଚ୍ଚିତ କିନ୍ତୁ ପଳ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ନଥିଲା ।

ମନ ପାଇଁ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମୁଁ ୧୯୩୯ ମସିହାରୁ ଶେଷ ପ୍ରବୁର ତଳ ଆସିଲୁ । କେତେ ଶେଷ ସମୟରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ନୁହାନ୍ତି ଥିଲା । ମାତ୍ର ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବେ ପରାଜୟ ବରଣ କରିବା ମଧ୍ୟ ମୋର ଅଭିଜ୍ଞତାକୁ ସମ୍ଭବ କରିଥିଲା । ପାମ୍ପୁରର ପରିସ୍ଥିତିରେ ନୂତନତା ଥିଲା । ମୋର ଜାମ ପ୍ରକାଶିତ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ହୁଏତ ମୋର ଜଣାଶୁଣା ସମର୍ଥକ ବିଶେଷ ସଂଖ୍ୟାରେ ନ ଥିଲେ । ତତ୍ତ୍ୱେ ବର୍ଷ ବନବାସ ପରେ ମୁଁ ଦୁର୍ଗ ନିର୍ଦ୍ଦୀରଣ ଗୁରୁତ୍ବ ଗୁରୁତ୍ବ ହେଉଥିଲା । ମୋର ସମର୍ଥକ ରୂପେ ଅନେକ ଲୋକ ଆସିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଅନୁକମ୍ପା ଥିଲା । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୁଡ଼ିଦେବା ବିଭିନ୍ନ ମଧ୍ୟ ଥିଲା ପାଉଁଶ । ପୂର୍ବ ନିର୍ଦ୍ଦୀରଣମାନଙ୍କରୁ ମୋର ଏ ଅଭିଜ୍ଞତା ଥିଲା । ଶେଷ ସମୟରେ ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରବୁର ପାଇଁ ଆସିଲେ, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ହୃତକାଞ୍ଚିତ ନଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କାହାକୁ ମନା କରାଯାଏ ବାଞ୍ଛିତ ନୁହେଁ । ବିଶେଷତଃ ଏ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମୋ ପକ୍ଷରେ ଲୋକ ଶ୍ରେୟା ନାହିଁ ନଥିଲା ଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଶା ପରି ଗୁରୁତ୍ବ ଗୁରୁତ୍ବ ନିର୍ଦ୍ଦୀରଣ ପ୍ରବୁର ଏକ ମହାର୍ଦ୍ଦ ବହୁଦର୍ଶିତା । ଗୋଟିଏ ଜିଲ୍ଲାର ଦୈନିକ ଉଡ଼ା ହାତୀହାତୀ ଅଢ଼େଇ ଶହ ଟଙ୍କା । ତେଣୁ ବା ପେଟ୍ରୋଲ ଓ ମୋଟର ତେଲ ଶହେ ଟଙ୍କା ପ୍ରାୟ । ପ୍ରବୁର ପାଇଁ ମହାତ୍ମାଙ୍କୁ ଯାଉଥିବା କର୍ମୀମାନଙ୍କର ଗୁରୁତ୍ବ ଗୁରୁତ୍ବ ତେଲ ଥିଲା । ଜିଲ୍ଲା ମାଗର, ପ୍ରାଜ୍ଞତର, କର୍ମୀ—ଗୋଟିଏ ଜିଲ୍ଲା ଦିନକୁ ପାଞ୍ଚଶହ ଟଙ୍କା ତେଲ ଦେବାକୁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ନେତୃତ୍ୱାତ୍ମକ ବ୍ୟକ୍ତି ଗୁଡ଼ାନ୍ତି ଥିଲା ଗାଡ଼ି ପ୍ରବୁର ପାଇଁ । କର୍ମୀମାନେ ଗୁରୁତ୍ବ କହୁଥିଲେ, “ଜଗନ୍ନାଥ ବକ୍ସ ପ୍ରତି ଦୁଇଟି ପଞ୍ଚାୟତକୁ ଗୋଟିଏ ଗାଡ଼ି ପ୍ରବୁର ପାଇଁ ଦେଉଛନ୍ତି । ଆମର ଅନ୍ତତଃ ଆମ ପ୍ରତି ଦୁଇଟି ଗାଡ଼ି ଦରକାର ।” ଜଗନ୍ନାଥ ବକ୍ସ ସହଜ ମୋ ପରି ‘ପିଠି ଅଭିଜିତ, ରୁଣ୍ଡ ନରେନ୍ଦ୍ର’ (?) ଲୋକର ଗୁରୁତ୍ବ ହୋଇପାରେନା । ଅମୁଲ୍ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗାଡ଼ି ଯାକନାହିଁ ବୋଲି ଅଭିମାନଭରୁ ଅଭିଯୋଗ ଆସେ । ଆମ ଶେଷ ପ୍ରବୁର ଯେ ମାନ୍ଦା, ଏହା ପ୍ରବୁରତ ହୁଏ ।

ମୁଁ ଶେଷ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଜ ପ୍ରବୁର ଜିଲ୍ଲା ମାଗର, ଶ୍ରୀବାସ ଦୁର୍ଗା ନିର୍ଦ୍ଦୀରଣ ନାହିଁ—ଆଦିକ ଅନେକ ଯୋଗୁଁ ।

ପ୍ରଭୁରାଧୀନୀ ଯୁଗରେ ବେନର, ପୋଷ୍ଟର, ପତ୍ତା, ଶୋଭାଯାତ୍ରା, ପ୍ରଭୃତି ପଣ
ସାମ୍ବାଦକ ସମ୍ମିଳନୀ ଅତି ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ; କିନ୍ତୁ ଅନେକ ବନ୍ଧୁ କହୁଲେ, “ଆପଣ କାହିଁକି
ଏତେ ପରିଶ୍ରମ କରୁଛନ୍ତି ? ଆପଣ ତ ଘରେ ବସି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପାଇବେ ।”

ନେତା ଜଗଦୀଶ ବକ୍ସି ନିଜ ପ୍ରଭୁରାଧୀନ କହୁଥାନ୍ତି, “ସୁପ୍ତକାର ବାବୁ ଏତଦ୍ଦଳା
ବୁଝିପା ହୋଇ ଗଲେ ଯେ, ତାଙ୍କୁ ହେ ଅପ୍ରି ଟେକକର କିପରି ବସିଛନ୍ତି ଅଛନ୍ତି
ଉଛନ୍ତିଛନ୍ତି । ଏହା ଲୋକରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବାର ବେଳାର ଅଛି ।” ବକ୍ସିଙ୍କ
ପ୍ରଭୁରାଧୀନେ ହିଲିପାଲିରେ ମୋତେ ପଚାରିଲେ, “ଆପଣ ଆଉ କେତେ ଦିନ
ବସିବେ ?” *

ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପରେ ମନ୍ତ୍ରମଣ୍ଡଳ ଗଠନ ସମୟରେ ମୋର ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ ପ୍ରଶ୍ନ ବିଷୟରେ
ପୁଣି ସନ୍ଦେହ ସୃଷ୍ଟି କରାଗଲା ।

ମୁଁ ଫେଡ଼େରାଲ ଟାକ୍ସ (ଓ ତତ୍ପର୍ବରୁ ମଧ୍ୟ) ରୁ ମାତ୍ର ୫ ଡାଲର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ଦାନକୁ ପ୍ରାୟ ଚଉଦଦଶା ହସାବରେ ବୁଲିଛି । ଦିନେ ଦିନେ ଖୋଜିଲ କଲୋମିଟରରୁ
ଅଧିକ ବାଟ ପଦଯାତ୍ରା କରିଛି । ପର୍ବରୁ ନିୟମିତ ଭାବେ ଗୁଲ୍‌ବାର ଅଭ୍ୟାସ ଥିଲା । ତେଣୁ
ଏ ଗୁଣ ସମ୍ପ୍ରାପ୍ତର ଅଗ୍ନିପରୀକ୍ଷାରେ ମୁଁ ବିଶେଷ କ୍ଳାନ୍ତ ଅନୁଭବ କରି ନାହିଁ । ପ୍ରଶ୍ନାତ୍ମକ
ହେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଏ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ମୋର ପ୍ରଶ୍ନରେ ଉନ୍ନତ ହେଉଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା ।

ବିଶେଷ ପ୍ରାର୍ଥନାମାନଙ୍କରୁ ବିଶେଷ ବିଶେଷର ମୁକାବିଲା କରିବାକୁ ପଡ଼ି ନ ଥିଲା ।
ବରଂ କଂଗ୍ରେସ ଦଳରେ ଅନ୍ତର୍ଭାବ ଯୋଗୁଁ ସମୟ ସମୟରେ ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ
ହେବାକୁ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଯଥେଷ୍ଟ ସହଯୋଗ ପାଇ ନ ଥିଲା । ମୋର ସହୃଦ କିପରି ପ୍ରଭୁର
ପାଇଁ ଯିବାକୁ କେତେ କର୍ମୀ କୁଣ୍ଡିତ ହେଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର କୃପାପିତୃତ୍ବ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ଶ୍ରୀ
ବନମାଳୀ ବାବୁ ପ୍ରଭୃତି କାର୍ଯ୍ୟରେ ମୋତେ ବିଶେଷ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଅତି ଅଳ୍ପକାଳ
ପର୍ବରୁ ତାଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏହି ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳରୁ ଅଧିକ ସଫଳତାରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପାଇ
ଲୋକସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିବାରୁ ଏଥର ପ୍ରଭୁର କାର୍ଯ୍ୟରେ ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବିଶେଷ
ଅସୁବିଧା କିଛି ନ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ଓ ବନମାଳୀ ବାବୁଙ୍କର ପରାଜିତ ଲୋକେ ସବୁଆଡ଼େ
ଥିଲେ ।

ପୂର୍ବାପେକ୍ଷା ଯେ ଦଳ ହସାବରେ ଗଢ଼ାବ କଂଗ୍ରେସ୍ ଦଳ ଅଧିକ ସଫଳପୂର୍ଣ୍ଣ
ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନ ଥିଲା । ଭୁବନେଶ୍ୱର ଡ୍ରାଫ୍ଟିଙ୍ଗ୍ କଂଗ୍ରେସ୍ କମିଟି ଅଫିସରୁ ଗଦା

* ଏ ବିଷୟରେ ବସ୍ତୁତ ଆଲୋଚନା ଏ ପରିଚ୍ଛେଦର ପରିଶିଷ୍ଟରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟ ।

ଗଦା ନିବାରଣ କରାହାର, ବେଳ୍, ପତାକା, କାଗଜପତ୍ର, ନିର୍ଦ୍ଦେଶ—ନିୟମିତ ଭାବରେ ଆସୁଥାଏ ।

୧୮୦ ମସିହା ବ୍ୟାପକସ୍ଥଳ ନିବାରଣରେ ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାର ବାରଟିଯାକ ଆସନ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ଅଧିକାର କରୁଥିଲା । ୧୮୮୫ ମସିହା ନିବାରଣରେ କଂଗ୍ରେସ୍‌ଦଳ ଚରଡ଼ରୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆସନରେ ନୂଆ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଦିଆଯାଇଥିଲେ । ମୋ ଛତ୍ରା ଦେବଗଡ଼ ଆସନରୁ ଶ୍ରୀ ରାଜକମାର ପ୍ରଧାନ, ଫୁଲବାନ ନଗରରୁ ଶ୍ରୀ ଭବାନୀ ଶଙ୍କର ଦାସିତଙ୍କୁ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଦାସିତଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଓ ବଳେସୁର ବରପାଲି ଆସନରୁ ଶ୍ରୀ ରାଜବ ଲେବନ ଦ୍ୱାରାଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଶ୍ରୀ ମଣି ସରସ୍ୱତୀ ପ୍ରଧାନଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ କରାଗଲା । ଶ୍ରୀ ଭବାନୀ ଶଙ୍କର ଦାସିତ ଓ ଶ୍ରୀମଣି ସରସ୍ୱତୀ ପ୍ରଧାନ ଭେଟରେ ହାଣ୍ଡିଗଲେ ।

ସମ୍ବଲପୁର ନିବାରଣମଣ୍ଡଳରେ ଶ୍ରୀ ସୁରେଶ ପୂଜାରୀଙ୍କ ଚରଡ଼ରୁ ଅନେକ ଯୁବକ କର୍ମୀ ଆନ୍ତର୍ଗତ ହେଉ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ନିବାରଣ ସଙ୍ଗେତ ସାଜକଲ୍ ଅବାରୁ କର୍ମୀମାନେ ଛାଇକେଲ୍‌ରେ ବୁଲିବୁଲି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଥିଲେ । ଚଳିତ ବର୍ଷଟି ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଯୁବକ ବର୍ଷ । ଜଣେ ଯୁବକଙ୍କୁ ଏ ବର୍ଷ ଭେଟ ଦେବା ଉଚିତ । ଶ୍ରୀ କିସାନ୍ ପଟ୍ଟନାୟକ ଶ୍ରୀ ସୁରେଶ ପୂଜାରୀଙ୍କ ଏକ ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତକ ଥିଲେ ।

ପାଳି ଆସନରେ ସମ୍ବଲପୁର ଉପନିବାରଣ ଲୋକପ୍ରତିନିଧି, ଅତୀତ ଓ ଧନକରୁତା ପଞ୍ଚାୟତ ଧର୍ମପତି ଚେୟାରମେନ୍ ଓ ଅନେକ ସରସ୍ୱତୀ ମୋର ସମର୍ଥକ ଥିଲେ ।

ଜଗନ୍ନାଥ କଲ୍‌ସି ନିଜକୁ ଜଣେ ବଦାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ରୂପେ ପରିଚୟ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ । ସେ ଅନେକ ଗାଆଁରେ କୁର୍ମାନଙ୍କୁ ରାଜା ନ ଟେଲିଭିଜନ ସେଟ୍ ଦାନ କଲେ । ଶ୍ରୀମାତା କଲେଜକୁ ଦଶହଜାର ଟଙ୍କା ଦାନ କଲେ । ଏ ସମସ୍ତ ଦାନର ସତ୍ତା ଥିଲା ଯେ, ସେ ଭେଟରେ ହାଣ୍ଡିଗଲେ ସବୁ ଟେଲିଭିଜନ ସେଟ୍ ଓ କଲେଜକୁ ଦିଆଯାଇଥିବା ଦଶହଜାର ଟଙ୍କା ଫେରସ୍ତ ନେବେ । ପ୍ରକୃତରେ ଦେଖାଗଲା ଯେ, ସେ ଯେତେବେଳେ ଭେଟରେ ହାଣ୍ଡିଗଲେ, ରାତି ଅଧରେ କଲେଜ ପରିଷଦର କର୍ମୀଙ୍କର ଦେହେଟାଣ୍ଡକୁ ତସ୍ତୁ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ଦଶହଜାର ଟଙ୍କା ଫେରସ୍ତ ନେଲେ ବୋଲି ପରେ ଜଣା ପଡ଼ିଲା । ଯେଉଁ ଗାଆଁମାନଙ୍କରେ ସେ ଟେଲିଭିଜନ ସେଟ୍ ଦେଇଥିଲେ, ସେହି ଗାଆଁମାନଙ୍କରୁ ମଧ୍ୟ ସେ ଟେଲିଭିଜନ ସେଟ୍ ମାନ ନେଇଗଲେ । ସେ ଯେତେବେଳେ ଗାଆଁମାନଙ୍କୁ ଦେଖୁଥିଲେ, କେବେ ଯୁକ୍ତା ଟେଲିଭିଜନ ସେଟ୍ ମାନ ଓ କଲେଜକୁ ଦିଆଯାଇଥିବା ଦଶହଜାର ଟଙ୍କା ଫେରସ୍ତ ନେଇ ପାରିଥାନ୍ତେ । ସର୍ତ୍ତମୁଳକ ବଦାନ୍ୟତା

ସେଟ ପାଇବାର ଏକ ଚମତ୍କାର ପଦ୍ଧତି, ଅବଶ୍ୟ ଦିଆଯାଇଥିବା ଦାନକୁ ଫେରସ୍ତ ଆଦାୟ କରିବାର ଶକ୍ତି ଯଦି ଥାଏ । ଯେଉଁମାନଙ୍କର କିଛିବାର ସମ୍ଭାବନା ନ ଥାଏ, ସେମାନେ ଏହି ଉପାୟରେ ଲୋକପ୍ରିୟତା ଅର୍ଜନ କରିପାରିବେ । ଅବଶ୍ୟ କର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ଶାନ୍ତି ପାଇବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ଟଙ୍କା ଦିଆଯାଇଥିଲା ତାହାଙ୍କ ବକ୍ସି ସେ ସବୁ ଫେରସ୍ତ ପାଇବାକୁ ଚାହୁଁ ନ ଥିଲେ । ମାତ୍ର ଏହି ଉପାୟରେ ସେ ଶେଷରେ ହାରିଗଲେ ପରେ ମଧ୍ୟ କେଳେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ଓ କର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ଅନୁକୃତ କରି ପାରିଥିଲେ ।

ଏହା ଠିକ ଦୁଃଖ ଦଳମାନଙ୍କର ନିବାରଣ ଇଚ୍ଛାହାର ବା ସ୍ବାଧୀନ ପ୍ରାର୍ଥୀ ମାନଙ୍କର ନିବାରଣ ପ୍ରଣେତା ପରି । କୌଣସି ଦଳ ସଂଖ୍ୟାଘଟଣ ନ ହେଲେ ବା ସରକାରରେ ଅଂଶୀଦାର ନ ହେଲେ, ତାହାର ନିବାରଣ ଇଚ୍ଛାହାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ହୁଏ ।

ଫେରୁଆଣ ମାସଟି ପ୍ରଭୁର ପକ୍ଷରେ ଅନୁକୂଳ ଥିଲା । ଶୀତ ଯଥେଷ୍ଟ କମିଯାଇଥାଏ । ଗରମ ପଡ଼ି ନ ଥାଏ । କେନାଲ ଗୁମାସ୍ତାମାନଙ୍କର ରୁଷ, ଲଟାବଟା ଆଦି କାମ ସରିଯାଇ ଥାଏ । ତେଣୁ ସବୁ ଗାଆଁରେ ମୁଖ୍ୟ ମୁଖ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ ସହୃଦ ସାକ୍ଷାତ ହୋଇ ସେଟ ବସ୍ତୁରେ, ସ୍ଥାନୀୟ ସମ୍ବ୍ୟାମାନଙ୍କ ବସ୍ତୁରେ ଆଲୋଚନା ହୁଏ । ଗାଆଁର ମୁଖ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ ସହୃଦ ଆଲୋଚନା ପରେ, ହରିଜନ ବସ୍ତ୍ରକୁ ଯାଇ ସେମାନଙ୍କ ସହୃଦ ଅଲଗା ଆଲୋଚନା ହୋଇ ସେମାନଙ୍କର ସମସ୍ୟା ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାକୁ ହୁଏ । ହରିଜନମାନେ ପ୍ରାୟ ସବୁଠାରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ପ୍ରତି ଅନୁଶ୍ରୀ ସମର୍ଥନ କରି ଆସିଛନ୍ତି ।

ମୋର ନିବାରଣମଣ୍ଡଳୀର ସଂଗ୍ରହ କିତେଇସୁ ହରିପାଳ, ଯାହେବ ପାଇକ, ମଙ୍ଗଳ ସିଂହ ଓ ଫରୁକ୍ କଲାପାଣି ନାମକ ଗୁମାସ୍ତା ହରିଜନ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଗୁମାସ୍ତାଙ୍କର ସପକ୍ଷ ମୋଟ ସେଟ ଉତ୍ତେଜଯୋଗ୍ୟ ହେବାର ଆଶଙ୍କା ନ ଥିଲା । ତଥାପି ଯଦି ଏମାନେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତେ, ତେବେ ହୁଏତ ସେମାନଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ସେଟ୍ ମୋତେ ମିଳିଥାନ୍ତା ଓ ମୁଁ ଅଧିକା ଦୁଇ ହଜାର ସେଟ୍ ପାଇଥାନ୍ତି । ହରିଜନ ବସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ତରଫରୁ ଆମ ପ୍ରଭୁର ଫଳପ୍ରଦ ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ବାସ । ମୁଁ ପ୍ରାୟ ସବୁଠାରେ କୋଡ଼ିଏ ଦଫା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଓ ଦଶଦ୍ରବାର ସାମାବେଶ ତଳେ ଥିବା ଲୋକଙ୍କର ଦଶଦ୍ରବୀ ଦୂର ବା ଉଣା କରିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି, ସେ ସବୁ ବସ୍ତୁରେ ପ୍ରଭୁର କରୁଥିଲି ।

ଭାରତବର୍ଷରେ ଶେଷରେ ସେଟରେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ସ୍ବାଧୀନ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଉଥିବା ଏକ ସମସ୍ୟା । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ନିବାରଣ ମଣ୍ଡଳୀରେ ଦଶଶ ଗୁମାସ୍ତା କଣ ବା କତୋଧିକ ପ୍ରାର୍ଥୀ । ଯେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସେଟ୍ ପାଆନ୍ତି, ସେ ମଧ୍ୟ ମୋଟ ଦିଆଯାଇଥିବା ସେଟର ଛଅ ଭାଗରୁ ଛଅଟି ମଧ୍ୟ ସେଟ୍ ପାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଅଥଚ ସେ ସଂଖ୍ୟାଧିକ ସେଟ୍ ପାଇଥିବାରୁ ନିବାରଣ ଘୋଷିତ ହୁଅନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଅମାନତ ଟଙ୍କା

ବାନିଆଁସ୍ତୁ ହୁଏ ନାହିଁ । ନାମମାତ୍ର ପ୍ରାର୍ଥୀକୁ ସ୍ବର୍ଗତ ଅଶୋକ ମେହେରା କଦଳୀ ଚୋପା (Banana peel) ଚଢ଼ିଲ ଭୁଲନା କରିଥିଲେ । ତଥାପି କେବେ କେମିତି ଶୁଧାନ ପ୍ରାର୍ଥୀ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଲୋକପ୍ରିୟତା ଯୋଗୁଁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ହୁଅନ୍ତି ।

(୪)

ଗାଆଁ ମାନଙ୍କରେ ଗାଆଁର ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ସମସ୍ୟା ଓ ଅଞ୍ଚଳର ପାଧାରଣ ସମସ୍ୟା ବସ୍ତୁରେ ଅଲୋଚନା ହୁଏ । ମୋର ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ମଣ୍ଡଳୀର ଅଧିକାଂଶ ଅଞ୍ଚଳ ବିଶେଷତଃ ଅତୀତର ଥାନା କେନାଲ ଜଳସେଚନ ଅଞ୍ଚଳ । ଏଠାର ମୃତ୍ୟୁ ସମସ୍ୟା ଗୁଣ୍ଡାମାନଙ୍କର ସମସ୍ୟା । ବର୍ଷରେ ଦୁଇଥର ଯେତେବେଳେ ଗୁଣ୍ଡା ଧାନ ଅମଳ କରେ, ସେତେବେଳେ ସେ ନୂଆ ଧାନର ଉତ୍ତର ମୂଲ୍ୟ ନ ପାଇ କମ୍ ଦରରେ ଧାନ ଚଳବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଏ କାରଣ କୃଷି ରୁଣ ପରିଶୋଧ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଧାନକଳ ମାଲିକମାନେ ଏହି ସମୟରେ ବିଶେଷ ଲାଭ କରିଥାନ୍ତି । ଏହାର ପ୍ରତିକାର ପାଇଁ ମୁଁ ଜିଲ୍ଲା କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କୁ ଅନେକ ଥର କହିଛି, ମାତ୍ର ଧାନ ଜଣିବା ନ୍ୟବସାୟୀ ବା ମିଲ୍ ମାଲିକମାନେ ନାନା ଆଳରେ ଖସିଯାନ୍ତି । ଏ ସମସ୍ୟା ମୁଁ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ କାଳ ଶୁଣି ଆସୁଛି । ଲୋକସଭାରେ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶରେ ପୂର୍ବରୁ ଏ ବିଷୟରେ ପ୍ରଶ୍ନ ହୋଇଛି, ଧାନର ଦର ବଢ଼ିବା ପରେ ପରେ ଗୁଣ୍ଡା ଦର ଯେପରି ଅସାଧାରଣ ଭାବେ ବୃଦ୍ଧି ନ ପାଏ, ଡାଇଟିମାନଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେଥିପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବା ଲୋକପ୍ରିୟନିୟମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଗୁଡ଼ିକରା କେନାଲ ଓ ଅତୀତର କେନାଲ ମଧ୍ୟରେ ଅତୀତରର ଯେଉଁ ସବୁ ଅଞ୍ଚଳ ଅଛି, ସେଠାରେ ଭଲ ଧାନ ହୁଏ । ଯାହା ନେବା ଆଣିବା ପାଇଁ ଅନେକ ଟ୍ରକ୍ ଯାତାୟାତ କରେ । କେନାଲ ରାସ୍ତାଗୁଡ଼ିକ ପଥର ଓ ମୋରମ ରାସ୍ତା । ବର୍ଷା ଦିନରେ ରାସ୍ତାସବୁ କାଦୁଅରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୁଏ । ଟ୍ରକ୍ ଗୁଡ଼ିକ ରାସ୍ତାମାନଙ୍କୁ ଆହୁରି କଦର୍କ କରିଦିଏ । ବର୍ଷ ପରେ ବର୍ଷ ରାସ୍ତା ମରାମତି ନ ହେବା ଫଳରେ ରାସ୍ତାରେ ପାଇକେଲ୍, ମୋଟର ସାଇକେଲ୍, କାର ବା ଜିପ୍ରେ ଯିବା କାଠିକର ପାଠ ହୁଏ । ଗୁଲ୍ଲି ଯାଉଥିବା ଲୋକ ମୋଟର ରାଡ଼ିଠାରୁ ଅଧିକ ବେଗରେ ଯାଇ ଚାହାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିପାରେ । ଗତ ଦିଗର ବର୍ଷରେ କେନାଲ୍ ର ଦୁଇ କିଲୋ ଷସ୍ତ୍ର ହୋଇ ଅବସ୍ଥା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଶୋଚନୀୟ ହେଉଛି । ସୁରକ୍ଷିତ ବନ୍ଦ ଯୋଜନା କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ କେନାଲ ରାସ୍ତା ମରାମତି କରିବା କଥା । କିନ୍ତୁ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ହାତରେ କୁଆଡ଼େ ଏଥିପାଇଁ ପଇସା ନାହିଁ । ଜଳକର ଆକାରରେ ସୁରକ୍ଷିତ କେନାଲ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ବର୍ଷକୁ ଏକ କୋଟିରୁ ଅଧିକ ଟଙ୍କା ପାଆନ୍ତି, ସେଥିରୁ କେନାଲ ରାସ୍ତା ମରାମତି ପାଇଁ ବିଶେଷ ଟଙ୍କା ନ ଥାଏ । ବର୍ଷ ପରେ ବର୍ଷ (ବିଶେଷତଃ ବର୍ଷା ଦିନେ) ଓଜନିଆ ଧାନ ବୁଢ଼ା ଟ୍ରକ୍ ଯିବା ଆସିବା ଫଳରେ କେନାଲ ରାସ୍ତାର ଦୁରବସ୍ଥା ପାଇଁ ସମସ୍ତେ ସରକାରଙ୍କୁ ସମାଲୋଚନା କରନ୍ତି । ଭୋଟ ସମୟରେ ଏଥିପାଇଁ ଶାସକଦଳର ପ୍ରାର୍ଥୀମାନେ ଅସୁବିଧାରେ ପଡ଼ନ୍ତି ।

ଅଧିକର ଅଧିକ କମିରେ କଳହେବନ ଯୋଗାଇ ଦେବା ସରକାରଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ
 ଶୁଦ୍ଧୀମାନଙ୍କର ତାହା । ମାତ୍ର ଶୁଦ୍ଧୀର ବନ୍ଧନ କେବଳମାନଙ୍କର ଉପଯୁକ୍ତ ଗଣନାବେଶ
 ଓ ମରାମତି ଅଭାବରୁ ଶୁଦ୍ଧୀମାନଙ୍କର ଶେଷ ଭାଗକୁ ପାଣି ପଡ଼ିଯିବାରେ ନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ
 ଶେଷ ଭାଗରେ ଥିବା ଶୁଦ୍ଧୀମାନଙ୍କର ମନରେ ବିଶେଷ ଦୁଃଖ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଡେଇଦେନେ କେବଳ
 ପାଣି ପ୍ରାୟ ଦୁଇମାସ ବନ୍ଦ ହୁଏ । ଏହାର ପ୍ରଧାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି, ଏହି ସମୟରେ
 କେବଳ ଓ ଶୁଦ୍ଧୀମାନଙ୍କର ମରାମତି କରିବା; ମାତ୍ର ସେଥିପାଇଁ ବନେଟ୍‌ରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଅର୍ଥ
 ବ୍ୟୟ ହୋଇ ନ ଥାଏ । ଏହା ଫଳରେ କେବଳମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଦିନକୁ ଦିନ ଅଧିକ
 ଶୋଚନୀୟ ହେଉଛି । ୧୯୮୪ ମସିହାରେ ବରଡ଼େରେ ଦନ୍ତା ଏକ୍ସପ୍ଲୋ (ଦନ୍ତାମଘା
 ଉପରେ ଯା'ରଥବା କେବଳ କଳ ପ୍ରବାହ) ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ବକ ଫଳରେ ବ୍ୟାପକ କ୍ଷତି ହେଲା ।
 ତହିଁର ମରାମତି ହେଲା ପରେ ମଧ୍ୟ ପୁଣି ଘାଇ ହେଲା ।

କେବଳ ମରାମତି ଅଭାବରୁ ଅନେକ ପାଣି ଉଲ୍ଲୁ ଯାଇ ନାଲ ନଦୀ ମାନଙ୍କରେ
 ପଡ଼ୁଛି ଓ ସେହି ନାଲମାନଙ୍କରେ ଖରାଦନେ ମଧ୍ୟ ବହୁକ ପାଣି ବୋହୁ ଯାଉଛି ।

ମୋର ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀର କଳହେବନ ଅଞ୍ଚଳରେ ଦୁଇଟି ଫସଲ ହୁଏ । ଋତୁ
 ଫସଲ ଗୁପ୍ତେ ଡାକୁଅ ଧାନ ଗୁପ୍ତ ଦେଖି ହୁଏ । ସାଧାରଣ ଶୁଦ୍ଧୀମାନେ ସେହି ଧାନ ଗୁପ୍ତ
 କରନ୍ତି ତାହା ବିଳମ୍ବରେ ଅମଳ ହୁଏ । ଏଥିପାଇଁ ମଇ ମାସର ଅଧ୍ୟାୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବଳ
 ପାଣି ଯୋଗାଇ ଦେଲେ ଭଲ ଫସଲ ହୁଅନ୍ତା । ମାତ୍ର ସେତେବେଳେ ଶୁଦ୍ଧୀର କଳ-
 ଭଣ୍ଡାରର ପାଣି କମି ଆସୁଥିବାରୁ ସରକାର ଏପ୍ରିଲ ୧୫ ତାରିଖ ବେଳକୁ କେବଳ ପାଣି
 ବନ୍ଦ କରିବାର କଥା । ମାତ୍ର ଏ ସମୟ ସୀମା ବର୍ଷକୁ ବର୍ଷ ବଦଳାଇ ଦିଆଯାଏ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ
 ଆଦେଶ ଦ୍ୱାରା; ମାତ୍ର ସମୟର ସମାଧାନ ହୁଏନା ।

ଅନ୍ତଃଶୁଦ୍ଧୀମାନେ ନିଜ ନିଜ ଗୁପ୍ତ କାମ ଆଗରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଆଗରୁ ଧାନ ଡାଇ
 ଥାନ୍ତି । 'ଗୁପ୍ତ ଭରତର ବଣିକ ମଠ' ପ୍ରବାଦର ଗୁରୁତ୍ୱ ସେମାନେ ରୁଚନ୍ତି । କେବଳ ପାଣି
 ବନ୍ଦ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ନେମାନଙ୍କର ବିଶେଷ କିଛି ଅସୁବିଧା ହୁଏ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ସାଧାରଣ ଶୁଦ୍ଧୀ
 ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୁଅନ୍ତି । ଏହାର ପ୍ରଧାନ କାରଣ ହେଲା, ଏକ ସମୟରେ ବସ୍ତ୍ରାଣ୍ଡ
 ଅଞ୍ଚଳରେ ଧାନ ରୁଆ ଧାନ ଦୁଆ କଲ ବେଳକୁ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କର ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଅଭାବ ହୁଏ । ଡେଇ
 ଫସଲ ଅମଳରେ ତେଜ ହୁଏ ଓ ସେଥିପାଇଁ ଡାକୁଅ ଗୁପ୍ତରେ ମଧ୍ୟ ତେଜ ହୁଏ ।

କେବଳ ଶୁଦ୍ଧୀମାନେ ସେ ଅଣକଳହେବନ ଅଞ୍ଚଳର ଶୁଦ୍ଧୀମାନଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ
 ସୁବିଧା ପାଇବନ୍ତି, ଏହା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମୟରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ହରାଇଥାଏ । ଧାନର ବିକ୍ରୀ ଦର, ଶାଢ଼ୀ
 ନିର୍ବାଚଣ ଆଦି ସମୟର ଉପରେ ଶୁଦ୍ଧୀମାନେ ଅଧିକ ପ୍ରଭାବିତ ।

(୫)

ପ୍ରସ୍ତର କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲିଥାଏ । ଫେବୃଆରୀ ମାସ ୨୨ ତାରିଖ ଦିନ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ରାଜବ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାକୁ ଆଗମନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଥାଏ । ସେ ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାର କେବଳ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ବିଜେପୁରର ଏକ ବିରାଟ ପଡ଼ିଆରେ ଭାଷଣ ଦେବାର କଥା । ବିଜେପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ ରାଜବ ଲେଟେନ ହୋତା ଏମ୍. ଏଲ୍. ଏକ୍ସ୍ ଟିକଟ୍ ଦିଆ ନ ଯାଇ ମହଲା ପ୍ରାର୍ଥନା ଶ୍ରୀମତୀ ସରସ୍ୱତୀ ପ୍ରଧାନଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରାଯାଇଥିଲା । ଶ୍ରୀମତୀ ପ୍ରଧାନ ଏହା ପୂର୍ବରୁ ବିଧାନସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଥିଲେ । ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ କଂଗ୍ରେସ ଟିକଟ୍ ଦିଆଯିବା ଶ୍ରେୟଯୋଗ୍ୟ ଥିଲା । ମାତ୍ର ତାଙ୍କ ଚରୁକରେ ଜନତା ଦଳ ଏକ ଟାଣୁଆ ପ୍ରାର୍ଥନା ନିରୁଦ୍ଧ ବିହାରୀ ସିଂହଙ୍କୁ ମନୋମାତ କଲେ । ନିରୁଦ୍ଧ ବାବୁ ମଧ୍ୟ ପୂର୍ବରୁ ବିଧାନସଭାରେ ଲୋକଙ୍କ ସହୃଦ ସୁପରିଚିତ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଭାବମୁଖି ମଧ୍ୟ ଭଲ ଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ବୋଧହୁଏ ପ୍ରାଦେଶିକ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ପରାମର୍ଶ ଫଳେ ବିଜେପୁରରେ ରାଜବ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ସଭାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସ୍ଥିର ହେଲା ।

ରାଜବ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରସ୍ତର ସଭାକୁ ସମ୍ବଲପୁରର ବିଭିନ୍ନ ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀରୁ ପ୍ରାୟ ଦୁଇଲକ୍ଷ ଲୋକ ଆସିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ମହଲାମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଥିଲା ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ।

ରାଜବ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଆଗମନ ଫଳରେ ଶ୍ରୀମତୀ ସରସ୍ୱତୀ ପ୍ରଧାନଙ୍କର ଚଳୟର ଆଶା ଉତ୍ତୁକ ହେଲା । ତାହାପରେ ଶ୍ରୀମତୀ ପ୍ରଧାନଙ୍କର ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରସ୍ତର କେଉଁ ମୋଡ଼ ନେଇ ଜଣା ନାହିଁ । ମାତ୍ର ପରିଣାମରେ ଜଣାଗଲା ଯେ, ଶ୍ରୀମତୀ ପ୍ରଧାନ ନିର୍ବାଚନରେ ହାର ଯାଇଛନ୍ତି । ସେ ଅଭିଯୋଗ କଲେ ଯେ ପୂର୍ବତନ ବିଧାନସଭା କଂଗ୍ରେସ ସମର୍ଥକମାନଙ୍କୁ ଭେଟ ଦେବାରୁ ବସ୍ତତ କରିବା ପାଇଁ ଧମକ ଚମକ ଦେଇଥିଲେ ଓ ବିରୋଧୀଦଳ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ସହୃଦ ହାତ ମିଳାଇଥିଲେ ।

ମୋର ଭେଟ ପ୍ରସ୍ତରର ପ୍ରଥମ ଦିନରେ କଂଗ୍ରେସ ଅଫିସ୍‌ରେ ଆଲୋଚନା ଝଡ଼ ବସ୍ତବରେ ପୂର୍ବରୁ ଚାଲିଯାଇଛି । ଯେଉଁ ପୁରାତନ କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀମାନେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ବେଳେ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ ମାତ୍ର ପରେ କଂଗ୍ରେସଠାରୁ ଦୂରେଇ ରହିଥିଲେ, ସେହି ପରି କେତେକ ବନ୍ଧୁ ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଆଗେଇ ଆସିଲେ ଓ ମୋତେ ଉତ୍ତାହତ କଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପୂର୍ବତନ ବିଧାନସଭା ଉପାଧ୍ୟକ୍ଷ ସାହୁ (ସେ ମୋ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ଏକ ଜନବିରଳ ଅଞ୍ଚଳରେ ରହିଥିଲେ,) ବାବେନ ସରକାର, ମିତସ୍‌ବନ୍ତ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଇତ୍ୟାଦି ମୁଁ ବିଶେଷ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଛି । ଭେଟର ଶେଷ ଗୁଣ ପାଞ୍ଚଦିନ ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ସଂଘର ଉପସହପତି ପ୍ରହ୍ଲାଦସ୍ୱୟ ଲଠି କଟକରୁ

ଆସିଲେ । ସେ ପୂର୍ବେ ୧୯୩୭ ମସିହାରେ ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାର ବ୍ୟାପକ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବୟସ ଅଣୀରୁ ଅଧିକ ଥିଲା । ମୋ ସହକ ପଢ଼ା ପଢ଼ା ବୁଲି ବିଶେଷତଃ ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିବା ପାଇଁ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ପ୍ରସ୍ତରବେଳେ ଠକ ଯାଉଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଦଳକୁ ଏକାଦିକ୍ରମେ ଗୁଣି ପାଞ୍ଚସଂଖ୍ୟା ମୋ ସହକ ବୁଲି ପ୍ରଚାର କରୁଥିଲେ । ଏ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ବିଶେଷ ଫଳପ୍ରସ୍ତ ହୋଇଥିଲା ।

କ୍ଷେତ୍ର ସମୟରେ ଅନେକ ବିଚିତ୍ର ପରିସ୍ଥିତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ ଦେଉଛି । କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରଚାର ହେବା ଆରମ୍ଭର କିଛିଦିନ ପୂର୍ବରୁ ମୋର ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ସିଂହପାଲି ଗ୍ରାମରେ ଏକ ଗୁପ୍ତାଙ୍ଗର ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ଘଟିଯାଏ । ଏକ ଯାତାରେ ବରଗଡ଼ ସହରର ଜଣେ ଦୁଷ୍ଟ ପ୍ରମୁଦ ଲୋକର ଅତ୍ୟାଚାରରେ ଅତିଷ୍ଠ ହୋଇ କେତେ ଲୋକ ତାହାକୁ ପିଟିବାରୁ ତାହାର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲା । ଏଥିରେ ଗାଆଁର ଗୁଳିଶ ଜଣ ଯୁବକଙ୍କୁ ଗିରଫ କରି ଜେଲକୁ ପଠାଗଲା । ସେମାନଙ୍କର କାମିନ୍ ମାମଲା ସେପନ୍ ଜନ୍ ଅଦାଲତରେ ବିଚାରଧୀନ ଥାଏ । ଏ ବିଷୟରେ ଗାଆଁ ଲୋକେ ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ ଓ ମୁଁ ମୁଦାଲଙ୍କ ଓକିଲଙ୍କୁ ଏ ବିଷୟରେ ଚତୁର୍ପରି ହେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲି । କ୍ଷେତ୍ର ଦଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାମିନ୍ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । କ୍ଷେତ୍ର ପରଦିନ ଛଅ ତାରିଖ ସମସ୍ତେ କାମିନ୍ରେ ଛାଡ଼ି ପାଇଲେ । ସିଂହପାଲି ଗ୍ରାମରୁ ମୁଁ ମୋଟ ବାସ୍ତବ କ୍ଷେତ୍ର ପାଇଥିବା ସ୍ଥଳେ ଜଗନ୍ନାଥ ବକ୍ସି ଗୁଣିଶହ ଏଗାର କ୍ଷେତ୍ର ପାଇଲେ ।

ସତେ ଯେପରି ମୋର ଶକ୍ତିସ୍ଥାନତା ପ୍ରତିପାଦନ ପାଇଁ ୧୯୮୫ ମସିହାରେ ଶ୍ରାବଣକୁଦ ବନ୍ଧୁ ବିଜୁଳି କାଟ କ୍ଷେତ୍ର ସମୟରୁ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ପୂର୍ବ ବର୍ଷମାନଙ୍କରେ କେବେ ଫେବୃଆରୀ ମାସରୁ ବିଜୁଳିକାଟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ନ ଥିଲା । ସେ ବର୍ଷ ସନ୍ଧ୍ୟା ସାତଟାରୁ ଆଠଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସହରର ବହୁଅଞ୍ଚଳରେ ବିଜୁଳି କାଟ ହେଉଥିବା ଫଳରେ ପ୍ରସ୍ତର କାର୍ଯ୍ୟରେ ବାଧା ପଡ଼ିଲା । ସେ ସମୟରେ ସହରରେ ବୁଲୁଥିବା ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ନ ଥିଲା । ବିଜୁଳି କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କୁ ଗୁହାରି କଲେ ସେମାନେ ଅକ୍ଷମତା ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ମୋର ଶୌଭାଗ୍ୟକୁ ଏ ବିଜୁଳିକାଟ ସମ୍ବଲପୁର ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ସୀମିତ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ଲୋକେ ଏହାକୁ ଏକ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାଚନମିତ୍ତିକ ଘଟଣା ବୋଲି ଧରି ନେଇଥିଲେ । ଅନ୍ତତଃ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରାର୍ଥୀ ଏ ବିଷୟରେ କ୍ଷେତ୍ରମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତିକାର ପାଇଁ କୌଣସି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେବାର ଅବସ୍ଥାରେ ନ ଥିଲେ ।

ମୋର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ବ କାଳରେ ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାର ପ୍ରଥମେ ଅତ୍ୟାଚାର ବୁଲୁ ସମସ୍ତ ଗ୍ରାମରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ନିରାଶ ଓ ପରେ ଧନନିରାଶ ବୁଲୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗ୍ରାମ୍ୟ ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ନିରାଶ ସମ୍ପନ୍ନ ହେଲା । ଏହା ଆହୁତନ୍ତୋଷର କାରଣ ମାତ୍ର ଏ ସବୁ ଗାଆଁରେ ମଧ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ କାରଣରୁ ଦୀର୍ଘ କାଳଧରି ବିଜୁଳି କାଟ ହେବା ଫଳରେ ସନ୍ତୋଷ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଡାକ୍ତ ଅସନ୍ତୋଷ ଦେଖାଗଲା ।

ସ୍ନେହ ଦିନ (ମାର୍ଚ୍ଚ ୫ ତାରିଖ) ଯେଦିନ ପାଟେଲ ଆସୁଆଏ, ସଫଳତାର ଆଶା ସେଦିନ ବଢୁଆଏ । ସେ ସମୟରେ ଉଭୟ ପୁରୋଗ ପକ୍ଷର ଓ ଜଗଦୀଶ ବକ୍ସିଙ୍କ ଚରଚର ଦ୍ବିତୀୟ ସ୍ଥାନ ପାଇଁ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରବାକୁ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଶୁଣିଲା । ଏହା ଏକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ପ୍ରସ୍ତୁତ, କାରଣ; ଯେ ସ୍ନେହରେ ଦ୍ବିତୀୟ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରେ ସେ ଫେଲ୍ ହୁଏ । ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ପରେ ପରସ୍ପରିତ କ'ଣ ହେବ କେହି କହି ପାରିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଦ୍ବିତୀୟ ସ୍ଥାନପାଇଁ ପ୍ରତିସ୍ପର୍ଦ୍ଧା ଅର୍ଥହୀନ ।

ସ୍ନେହ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଶୁଣିଥିବା ସମୟରେ 'ମହାନଗର' ନାମକ ଏକ ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ଜଣେ ପ୍ରତିନିଧି ସମ୍ବଳପୁରକୁ ଆସି ମୋର ପ୍ରାର୍ଥନା ବିଷୟରେ କେତେ ନାଗରିକଙ୍କର ମତ ନେଲେ । ଏ ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ଗୁଜବ ଜାଣିହେଲା ଯେ, ନିର୍ବାଚନ ପରେ ହୁଏତ ଜାନଜବାବୁଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତେ ମୋର ନାମ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପଦ ପାଇଁ ଉଠିପାରେ । ପରେ 'ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍' ନାମକ କଲିକତାରୁ ପ୍ରକାଶିତ ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ଏ ଖବରଟି ବାହାରିଲା । ଯେହେତୁ ବସନ୍ତ କୁମାର ବିଶ୍ବାଳ, ବାସୁଦେବ ମହାପାତ୍ର ଆଦି ଅତି ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ କଂଗ୍ରେସ୍ ଦଳ ତଳଠାରୁ ବ୍ୟାନ୍ତସ୍ଥ କରି ପ୍ରାର୍ଥୀ କରାଗଲା ନାହିଁ; ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ପରି ଜାନଜବାବୁଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ କରାଯିବ ନାହିଁ ଓ ମୋତେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ କରାଯାଇପାରେ ବୋଲି କେତେ ଖବରକାଗଜରେ ଖବର ବାହାରିବାକୁ ମୁଁ ଅସ୍ପୃହ ବୋଧ କଲି । ଏହା ଫଳରେ ହୁଏତ ମୋତେ ହରାଣବାପାଇଁ ବିଶେଷ ଚେଷ୍ଟା ହୋଇପାରେ । ଶେଷରେ ଜଗଦୀଶ କ୍ବେଷ୍ଟି ଯେପରି ଅଜସ୍ବ ଅର୍ଥ ବ୍ୟୟ କଲେ ଓ ପୁରୋଗ ପକ୍ଷରୁ ଜନବଳ ଓ ଧନବଳ ଯେତେ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିଲା, ମୋର ମନରେ ଆଶଙ୍କା ହେଉଥିଲା ଯେ, ମୋତେ ହରାଣବା ପାଇଁ ଅସ୍ପୃହକ ଉଦ୍ୟମ ହେଉଛି ।

ମୋର ତଥାକଥିତ ନିର୍ମଳ ଭାବମୁର୍ତ୍ତିକୁ ନିର୍ମୂଳ କରି ମୋର ନାମ ସହିତ ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶାକୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ନିଜିତ କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା ହେଉଥିଲା । ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶାର ରୁଜ ନେତା ରୂପେ ଯେଉଁମାନେ ମୋତେ ଚିହ୍ନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କର ଆନୁରୋଧକୁ ହୁଏତ ଥିଲା ।

ଲୋକମତ ଏତେ ଜାଗ୍ରତ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ଲୋକସଭା ସ୍ନେହବେଳେ ଯେତେ ସଂଖ୍ୟାରେ ସ୍ନେହ ପଡ଼ିଥିଲା, ବ୍ୟାନ୍ତସ୍ଥ ସ୍ନେହ ବେଳେ ତହିଁରୁ କମ୍ ସ୍ନେହ ପଡ଼ିଲା । ମାର୍ଚ୍ଚ ୫ ତାରିଖ ଦିନସାରା ଟେଲିଭିଜନରେ ଏକ ଚତୁର୍ବର୍ତ୍ତକ ଫିକେଟ୍ ମେଲ୍ ଶୁଣିଥିଲା । ସମ୍ଭବତଃ ଅନେକ ଫିକେଟ୍ ଖେଳ ଦେଖିବାରେ ଏତେ ଜନ୍ମୁ ଥିଲେ ଯେ, ସେମାନେ ସ୍ନେହ ଦେବାକୁ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲେ ।

ସ୍ନେହ ଫଳାଫଳରୁ ଜଣାପଡ଼ିଲା ଯେ ପାମାନ୍ୟ କେତୋଟି ସ୍ନେହ କେନ୍ଦ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ଦେଲେ ମୁଁ ଅଧିକାଂଶ ସ୍ନେହ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଅଧିକ ସ୍ନେହ ପାଇଛି । ମୋର ସ୍ନେହ ସଂଖ୍ୟା

୩୭ ହଜାରରୁ ଅଧିକ ହୋଇଥିବା ସ୍ଥଳେ ସୁବେଶ ପୂଜାଘର ଶେଷ ବାର ହଜାରରୁ କିଛି ଅଧିକ ହେଲା । ଜଗନ୍ନାଥ ବନ୍ଦୁ ସାହେ ପାଞ୍ଚ ହଜାର, ଜନତାଦଳ ପ୍ରାର୍ଥୀ ସାହେ ଶୁଣି ହଜାର ଓ ଅନ୍ୟ ଶୁଣିକଣ ପ୍ରାର୍ଥୀ ପ୍ରତ୍ୟେକ ହଜାରେରୁ କମ୍ ଶେଷ ପାଇ ଅମାନତ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ମୋର ତପସ୍ୟା ସଫଳ ହେଲା । ଶେଷ ଜୀବନରେ ମୋର ରାଜନୈତିକ ସାଫଲ୍ୟ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମୋ ପ୍ରତି ଆଶ୍ୱା ସୂଚାଇଲା । ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୋର ଅନ୍ତର୍ଗତ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇ ସମଲେଖଣୀ ମନ୍ଦିରକୁ ଯାଇ ମାଆଙ୍କର ଆଶ୍ୱାସନା କଲି ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ୪ଟି ଆସନରେ ଶେଷ ସ୍ଥଗିତ ଥିଲା । ଅବଶିଷ୍ଟ ୧୪୩ଟି ଆସନରୁ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ୧୧୩ଟି ଆସନରେ ବିଜୟୀ ହେଲା । ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାରେ ବିଜେପୁରରେ ସରସ୍ୱତୀ ପ୍ରଧାନ ହାରିଗଲେ । ବ୍ରଜରାଜ ନଗରରେ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଭବାନୀ ଶଙ୍କର ଦାସିକ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପ୍ରାର୍ଥୀ ପ୍ରସନ୍ନ କୁମାର ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରାଜିତ ହେଲେ ।

ଛଅ ଚାରିଟି ରାଜ ଓ ସାତ ଚାରିଟି ସକାଳେ ଘରେ ଅନେକ ଶୁଭେଚ୍ଛୁଙ୍କର ସମାଗମ ହେଲା । ଫୋନ୍ ଯୋଗେ, ଟେଲିଗ୍ରାମ୍ ଯୋଗେ ଅନେକ ଅଭିନନ୍ଦନ ବାଣ୍ଟି ଆସିଲା । ମୁଁ ନିଜର ଗୁରୁତର ଦାୟିତ୍ୱ ପ୍ରତି ସଚେତନ ଥିଲି ଓ ଭବିଷ୍ୟତରେ ରାଜନୈତିକ ଜୀବନର ଏକ ନୂତନ ଅଧ୍ୟାୟ ଲେଖିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲି ।

—*—

ପରିଶିଷ୍ଟ ଜୀବନ ଜିଜ୍ଞାସା

(୧)

୧୯୮୫ ମସିହା ଫେବୃଆରୀ ଶେଷ ଦିନାଢ଼ି । ସମ୍ବଲପୁର ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଶୀତ ଋତୁ ପରେ ଆସେ ନିଦ୍ରା । ବସନ୍ତର ଉଷ୍ମା ଅଳ୍ପ କେତେ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଛାଣି ହୋଇଯାଏ । ମୋ ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ ସେ ସମୟରେ ବସନ୍ତର ଉଷ୍ମା ଅନୁଭବ କରିଥିଲି । ବହୁ ବର୍ଷର ଏକାନ୍ତତା ପରେ ବନ୍ଧୁତାର ଫାର୍ସିଆନା ଆମ୍ଭେ ଭଲ ନିର୍ବାଚନ ଅଭିଯାନରେ ।

ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭା ପାଇଁ ନିର୍ବାଚନ । ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ୫ ତାରିଖରେ ନିର୍ବାଚନ ହେବାର ଆସ । ଚେନ୍ନୌ ଫେବୃଆରୀ ଶେଷ ଦିନାଢ଼ିର ଦିନରୁ ବିଶେଷ ପରଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଥାଏ । କର୍ମୀ ସମ୍ମିଳନ, ପ୍ରେସ୍ କନ୍ଫରେନ୍ସ, ମାଲକ୍ ପ୍ରସ୍ତର, ଅତିଥି କାମ, ସଭାସମିତି, ସାପ୍ତାହିକ ବଜାରମାନଙ୍କରେ ଉପସ୍ଥିତି—ଆଦି କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହି ବହୁ ସୁରତର ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସହ ସୁନିର୍ମଳନ ଓ ବହୁ ଯୁବକ କର୍ମୀଙ୍କର ସମର୍ଥନ ମୋର ମନରେ ଏକ ନିଜ ନିଜର ସୃଷ୍ଟି କରୁଥାଏ ।

ଅତୀତର ଆନନ୍ଦ କାଠିକେ ଏକ ବଡ଼ ବଜାର । ସାପ୍ତାହିକ ବଜାର ଦିନ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଦିନମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ଏହା ଆଖପାଖ ଗାଆଁର ଲୋକମାନଙ୍କର ମିଳନ ସ୍ଥଳ । ଧାନ ଗୁଡ଼ିକ, ବିକାକିଣା, ସାର, ଜାଟନାଶକ ଔଷଧ ଫସଲ ପାଇଁ ଏଠାକୁ କେନାଲ ଗୁପ୍ତମାନେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ଆସନ୍ତି । ସାପ୍ତାହିକ ବଜାର ଦିନ ଏଠାରେ ଶ୍ଵେତ ପ୍ରସ୍ତରରେ ବିଶେଷ ସୁବିଧା ।

ମୁଁ ସେ ଦିନ ସାପ୍ତାହିକ ବଜାରରେ ଅପରାହ୍ନରେ ଶ୍ଵେତ ପ୍ରସ୍ତର ପାଖରେ ଥିବା ହଲ୍ ପାଲି ଗ୍ରାମରେ ପହଞ୍ଚି ପ୍ରାୟ ଗୋଧୂଳି ସମୟରେ । ୧୯୫୯ ମସିହାରୁ (ଓ ପୂର୍ବ ମଧ୍ୟ) ଏହି ଗାଆଁର ପୁରୁଷା ଗୁମ୍ଫା, ଗୋବିନ୍ଦା, ପଞ୍ଚମାନଙ୍କ ଯୁକ୍ତ ବନ୍ଧୁତାର ସୃଷ୍ଟି ମନରୁ ଲିଭିବାର ନୁହେଁ । ମୋର ସୌଭାଗ୍ୟ ଓ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଉଭୟ ସମୟରେ ଏହି ଗାଆଁର

ଜଟାଧାରୀ ଦାଶ ମୁକ୍ତୀଧର, ବସିନ ପ୍ରଧାନ, ସବେଳ ପ୍ରଧାନ ଆଦଙ୍କର ଅକୁଣ୍ଠିତ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଛି । ଏବେ ମଧ୍ୟ ବାବାଜି ପ୍ରଧାନ, ଶଙ୍କର ଆଦଙ୍କର ସ୍ନେହ ବନ୍ଧନ ଅରୁଟ ରହିଛି । ଗାଆଁକୁ ପହଞ୍ଚିଲା ମାତ୍ରେ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର ସାମନାର ପିଣ୍ଡା ଓ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନମାନଙ୍କରେ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ସମାବେଶରେ କେନାଲ ଗୁପ୍ତ, ଧାନ ଗୁମ୍ଫାରେ ଉଚିତ ମୂଲ୍ୟ ମିଳୁନଥିବା, ବଜାରୀ ଘୋଳ ସମସ୍ୟା ସହଜ ମୁଁ କାହିଁକି ଏତେ ଦିନ ପରେ ବ୍ୟାନସ୍‌ସକୁ ପ୍ରାର୍ଥା ହେଲି, ଶେଷ ପାଇଁ ବରୁଣ ପ୍ରାର୍ଥାଙ୍କର ପ୍ରଭୁର ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା ହୁଏ । ଆଲୋଚନାବେଳେ ଖୁଣ୍ଟରେ ଗୁମ୍ଫା ଓ ଗିଲ୍‌ସମାନ ଆସିଥାଏ । ଆମେ (ମୋ ସହୃଦ୍ ଜପ୍‌ରେ ଆସିଥିବା କର୍ମୀ ଓ ଭ୍ରାତୃଭର ସମେତ) ଚରମ ଗୁମ୍ଫା ଆସ୍ୟାଦିତ ହେଲପରେ କୁହାର ବୁନମୟ ସହଜ ବଦାୟ ନେଇଥାନ୍ତି ।

ଏଥର ମଧ୍ୟ ସେଇପ୍ରାୟ ହେଲା ।

ଜପ୍‌ଟି ଖଣ୍ଡେ ଦୂରରେ ଥିଲା । ଗ୍ରାମର ପୁରୁଣା କେତେ ଗୁମ୍ଫା ମୋତେ ଜପ୍‌କୁ ପାଣ୍ଡେଟି ନେଇଥିଲେ ।

ସମ୍ଭବତଃ ନିର୍ଦ୍ଦାତନ ମଣ୍ଡଳୀର ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଜଗନ୍ନାଥ ବର୍ଷିଙ୍କର ଦୁଇଜଣ ପ୍ରଭୁରତ କର୍ମୀ ପାକକେଲି ଧରି ସେହିବାଟେ ଯାଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ମୋତେ ପ୍ରଣାମ କରି ପଚାରିଲେ—ଆଜ୍ଞା, ଆପଣ ଆଉ କେତେଦିନ ବଞ୍ଚିବେ ?

ସେ ହୁଏତ ଅଦୃଶ୍ୟ କିନ୍ତୁ କହିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ । ମାତ୍ର ଗାଆଁର ସିଆନ ଗୁମ୍ଫା ବାବାଜି ପ୍ରଧାନ ପାଖକୁ ଆସିଯାଇଥିବାରୁ ମୁହଁମୁହଁ କିନ୍ତୁ କହିପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ହଠାତ୍ ଏ ପ୍ରଶ୍ନଟିର ଉତ୍ତର ମୋତେ ଜଣାନଥିଲା । ଶେଷ ପ୍ରଭୁରବେଳେ ଅପ୍ରତିଭ ହେବା ଶୁଭ ଲକ୍ଷଣ ନୁହେଁ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଲଘୁ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟ କରି, “କାହିଁକି ? ତୁମର ତ ସବୁ-ସବୁରେ ଲଭ । ଯଦି ଆହୁତରେ ଶେଷ ହୁଏ, ତୁମେ ଆଉ ଅଧିକା ମାସେ ଶେଷ ପ୍ରକାରର ସୁବିଧା ପାଇବ ।”

(ଏବେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଆଜନ କରକ୍ଷତ୍ର ଯେ ଶେଷ ସମୟରେ ଯଦି କୌଣସି ଦଳୀୟ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୁଏ ତେବେ ଶେଷ ସ୍ଥିତି ହୋଇ ସାନ ଶେଷ ହେବ । ନିର୍ଦ୍ଦଳୀୟ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁରେ ଶେଷ ସ୍ଥିତି ହେବନାହିଁ । ମୁଁ ଥିଲି ଦଳୀୟ ପ୍ରାର୍ଥୀ) ।

କର୍ମୀ ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ଏ ତଥ୍ୟ ବୋଧହୁଏ ଜଣାନଥିଲା । ନହେଲେ ସେମାନେ ଏତେ ଆଗ୍ରହରେ ଏ ସବୁ ମୋତେ ମରାରି ନଥାନ୍ତେ । ସେଥିପାଇଁ ମୋର ଲଘୁ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟର ମର୍ମ ମଧ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧ କରି ଉତ୍ତମିତ ହେବାର କୌଣସି ଲକ୍ଷଣ ସେମାନଙ୍କର ଚେହେରାରୁ

ଜଣାପଡ଼ୁ ନଥାଏ । ସେମାନେ ନିଜ ରାସ୍ତାରେ ଚାଲିଗଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଆଡ଼ପାଖ କେତେ ଗାଆଁକୁ ଶେଷ ପ୍ରଚାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଚାଲିଲି ।

“ଆପଣ ଆଉ କେତେଦିନ ବଞ୍ଚିବେ ?” ଏହାକୁ ଦାର୍ଶନିକ ଫର୍ମୁଲରେ ଅନୁବାଦ କଲେ ହେବ— “ଜୀବନ ଜିଜ୍ଞାସା”—ନିହାତି ଅହଂସ, ନିରାଶ୍ରୟ, ସମାସମୁକ୍ତ ପଦଟିଏ । ମୋର ମନ ଭିତରେ ପିତୃକାଣ୍ଡ ପୁନଃ ରଙ୍ଗ ଛଟା ପରି ଲାଗିରହିଲା ଏ ପ୍ରଶ୍ନଟି ।

ମନୁଷ୍ୟ ଆଉ କେତେଦିନ ବଞ୍ଚିବ ? ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଯଦି ସାମାନ୍ୟ ଭାବେ ସନ୍ତୋଷ-ଜନକ ଉତ୍ତର ମିଳିଯାଏ, ତାହାହେଲେ ତହିଁର ଭଲ ମନ୍ଦ ଉଭୟ ଦିଗ ଅଛି । ଭଲ ଦିଗଟା ପ୍ରଥମକୁ ବିଚାର କରାଯାଉ ।

ରାଜା ପଟ୍ଟଶିଳ । ରୁଷିଙ୍କର ପୁଅ ତାଙ୍କୁ ଅଭିଶାପ ଦେଲେ—ଆଜିଠାରୁ ସପ୍ତମ ଦିନରେ ସର୍ପାଦାତରେ ଭୂମର ମୃତ୍ୟୁ ନିଶ୍ଚିତ ।

ରାଜା ପଟ୍ଟଶିଳ ଜୀବନର ଶେଷ ସାତଦିନର ସର୍ବୋତ୍କୃଷ୍ଟ ଉପଯୋଗ ପାଇଁ ସଜ୍ଜା କଲେ । ତିନି ଲୋକର ଜାଣି ଓ ମୁନିମାନଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କଲେ । ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ସାତଦିନ ବ୍ୟାପୀ ହରି ଜଥା ଶ୍ରବଣର ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ । ସେଥିରୁ ଜନ୍ମ ହେଲା—ଭଗବତ ମହାବ୍ରାହ୍ମଣ । ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ସେହି ଭଗବତ ଚର୍ଚ୍ଚା ଚାଲିଆସୁଛି ।

ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଲେଖିଲେ —

“ଶୁଣ ପଟ୍ଟଶିଳ ନରନାଥ

କୃଷ୍ଣ ଚରିତ ଭଗବତ ।” ଆଦି

ଏଣୁ ମୁନିକୁମାର ରାଜା ପଟ୍ଟଶିଳଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟ ଜୀବନକୁ ଏକ ସପ୍ତାହରେ ସୀମିତ କରାଯା ଦ୍ଵାରା ଜଗତର କେତେ ଉପକାର କରିଛନ୍ତି, ତହିଁର କଳନା କରାଯା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ସେହୁଧରି ନରହତ୍ୟା ଆଦି ଅପରାଧରେ ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ହେଲେ ଅପରାଧୀର ଜୀବନ ସୀମିତ ହୁଏ । ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ପୂର୍ବରୁ ଅପରାଧୀକୁ ପରଲୋକରେ ସୁବିଧା ପାଇଁ ଧର୍ମୋପଦେଶ ଦିଆଯାଏ ।

“ଆପଣ ଆଉ କେତେଦିନ ବଞ୍ଚିବେ ?” ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଆଉ ଏକ ଦିଗ ବିଚାର କରାଯାଉ । ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ୟାମାନେ ଏ ବିଷୟରେ ବେଶ୍ ସଫଳାନ୍ତା । ଚନ୍ଦ୍ରଗ୍ରହଣ ସହଜ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାୟ ଟେଲିଯୋଗାଯୋଗ ଥାଏ । ଯମଦୂତମାନଙ୍କୁ କପଟି ଫାଙ୍କି ଦିଆଯାଏ, ସେ ବିଷୟ ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ୟାମାନେ ଜାଣିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସମୟ ସମୟରେ ଯମଦୂତଙ୍କୁ ଫାଙ୍କି ଦେବାକୁ ଯାଇ ନିଜେ ଫାଙ୍କିରେ ପଡ଼ିଯାନ୍ତି ।

ଭୂତାତ୍ମକଣ ସବୁପ ଭରତର ଜ୍ୟୋତିସ ଭାସୁଗାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ନିଜ କଥା ନିଆଯାଉ । ତାଙ୍କର ଏ ଅବଦୂତୀ ଲଲାବତୀଙ୍କର କୁଆଡ଼େ ବୈଧବ୍ୟ ଯୋଗଥିଲା । ଆଚାର୍ଯ୍ୟେ ତାହାକୁ ଏଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ଶାଞ୍ଜି-ପୁରୁଷ ସଖା ଚକଟା କରି ଏକ ବୈଧବ୍ୟ ନିରୂପେ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ସ୍ଥିର କଲେ । ଗୋଟିଏ ଜଳଦଣ୍ଡ ଦିଆଣ ହେଲା । ଜଳ ଝରବା ବନ୍ଦ ହେଲା ମାତ୍ରେ ବିବାହ, ଜନ୍ମାଦାନ, ପାଣି ଗ୍ରହଣର ଶୁଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତ । ସେ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଟଳିଗଲେ ପୁଣି ଅଶୁଭ କାଳର ପରମ୍ପରା । ବିଦୁଷୀ ମଙ୍ଗଳା ଜନ୍ମା ଲଲାବତୀ ଜଗିଛନ୍ତି ଜଳ ଦଣ୍ଡ ପାଖରେ । ଜଳ ଝରବା ବନ୍ଦ ହେଲା ମାତ୍ରେ ବେଢ଼ାକୁ ଦୌଡ଼ିଯିବେ । ବରପାଟ ବରଷ ହୋଇ ବେଢ଼ାରେ ବସିଛନ୍ତି । ବରଦାମୀମାନେ ତଟ୍ୟଚୋଷ୍ୟଲେହ୍ୟପେୟ ଭୋଜନରେ ବ୍ୟସ୍ତ । କେତେବେଳେ ଯେ ଲଲାବତୀଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମଥାମଣିଟି ଡସି ଘଟର ଛିଦ୍ରକୁ ରୋଧ କରିଛି, ସେ ଠଉରୁଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଜଳ ଝରବା ବନ୍ଦ ହେଲା ମାତ୍ରେ ବେଢ଼ାକୁ ଗଲେ । ବିବାହ ସମ୍ପନ୍ନ ହେଲା ପରେ ଦେଖାଗଲା ଯେ ଜନ୍ମାର ବପାଳରେ ମଥାମଣି ନାହିଁ । ଖୋଜୁ ଖୋଜୁ ଦେଖାଗଲା ଯେ, ମଣିଟି ଜଳ ଘଟର ଛିଦ୍ର ଉପରେ ରହିଛି । କାଳ ବେଳାରେ ବିବାହ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଛି । ଶୁଣିଲମାତ୍ରେ ବରର ହାଲୁକା ଶୁଣିଗଲା । ଦୁଇଦିନ ମଧ୍ୟରେ ବରପାଟ ଦୃଢ଼ଭାବରେ କାନ୍ଧ୍ୟାମରୁ ବିଦାୟ ନେଲେ ।

ଭଲ ହେଲା । ଲଲାବତୀ ଯଥବା ହୋଇ ଚାହିଁଥିଲେ ଶତପୁଟର ଜନନୀ ହୋଇ ଥାନ୍ତେ । ମାତ୍ର ଏବେ ସେ ପିତାଙ୍କର ଉଦ୍ଧାବଧାନରେ ପାଟୀଗଣିତ ଓ ବାଳଗଣିତରେ ଗବେଷଣା କରି ଏକ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଗଣିତ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କଲେ ।

“ମୁଁ ଆଉ କେତେଦିନ ବଞ୍ଚିବି ?”

ଏ ପ୍ରଶ୍ନଟି ମୁଁ କୌଣସି ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ଙ୍କୁ ପଚାରି ନାହିଁ, କାରଣ ବଞ୍ଚି ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦମାନେ ମଧ୍ୟ ମୋର ଜନ୍ମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓ ମୋର ଜୀବନର ଘଟଣାସ୍ରବାହ ମଧ୍ୟରେ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ନାହାନ୍ତି । ଜଣେ ସୁପ୍ରସିଦ୍ଧ ଗୌତମ ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ କହିଥିଲେ, “ଆପଣ ଜଣେ ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀ ହେବାର ଉଚିତ ଥିଲା । ନିଶ୍ଚୟ ଆପଣଙ୍କ ଜାତକ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଜନ୍ମ ସମୟ ଠିକ୍ ଲେଖା ହୋଇନାହିଁ ।”

ତେଣୁ ମୋର ଗୌରବ୍ୟ ।

ସପନର କୁହୁଡ଼ରେ ପଡ଼ିବିବା ଶିଖିନାହିଁ । କେବେ ଭାଷ୍ୟର ଅନେକ ପରିହାସର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଦର୍ଶୀ ମୁଁ — ରାଜନାଥ ଶେଠିରେ ଥିଲି, ରାଜନାଥରେ ଆଜି ଯେ ରାଜେନ୍ଦ୍ର । ସନେ କାଲି ସେ ଫକୀର ।

ଆମ ଘରର ଲୋକଙ୍କର ବା ବ୍ୟାଧିର ଗ୍ରାସୀମାନେ ବହୁ ଅଡ଼ମ୍ବରରେ ମନୋନୟନ ପଥ ଦାଖଲ କରିବା ପାଇଁ କଲେକ୍ଟର ବା ସର୍ବିଲେକ୍ଟର ଅଫିସକୁ

ଯାଆନ୍ତି । ଗଣକଙ୍କର କଡ଼ା ତାରିଫ୍ — ଅପରାହ୍ନ ୧-୧୦ରୁ ୨-୧୦ ମଧ୍ୟରେ ମାହେନ୍ଦ୍ର ଯୋଗ, ତା ପୂର୍ବରୁ ଓ ତା ପରେ କାଳବେଳା । ମୁଁ ପ୍ରାୟ ଶ୍ଵେତ ବୈତରଣୀରେ ମଙ୍ଗଳାଳୟରୁ ପାଦୁଚାଲି ମୁଣ୍ଡେଇ ଥାଏ । ଏପରି ଦମ୍ଭମାନଙ୍କରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଦୃଢ଼ ଆକାଶବାଣୀ ଦୂରଦର୍ଶନର ମାନବ ସମୟ (ଷ୍ଟାଣ୍ଡାର୍ଡ ଟାଇମ୍) ସହଜ ମିଳାଇ ନଥାନ୍ତା ଥାଏ । ଠିକ୍ ଅପରାହ୍ନ ୧୧ଟା ୧୦ ମିନିଟ୍ ୧୦ ସେକେଣ୍ଡରୁ ୨୦ ସେକେଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ସବୁ ମନୋନୟନ ପଥ ଦାଖଲ ହୁଏ । ମାତ୍ର ଠିକ୍ ସେହିଦିନ ସେହି ସମୟରେ ଅର୍ଥାତ୍ ମାହେନ୍ଦ୍ର ଯୋଗରେ ଜନତା ଦଳ, ସମ୍ବଲପୁର ମୋର୍ଚ୍ଚା, କୃଷକ ମହାସଭା ଆଦିର ପ୍ରାର୍ଥୀ ମଧ୍ୟ ମନୋନୟନ ପଥ ଦାଖଲ କରିଥାନ୍ତି । ଲକ୍ଷ୍ମୀବର ସାବୁନର ଟେଲିଭିଜନ ବିଜ୍ଞାପନ ଭଲ, ଶିଳ୍ପ ଅନେକ, ଚେମିସ୍ଟ୍ରୀ ସିକ୍ସ୍ ‘ଏକ’ । ମାହେନ୍ଦ୍ର ଯୋଗରେ ମନୋନୟନପଥ ଦାଖଲ କରିଥିବା ବହୁ ପ୍ରଜାତାନ୍ତ୍ରୀକ ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ଜଣେ ଶ୍ଵେତରେ ବିଜୟୀ ହେବେ ।

ଅତଏବ ?

ନାହିଁ ।

ତଳକୁ ମୁହଁକରି ଉପରେ ରାଧାରତ୍ନ ଭେଦକରି ମାନବ ଚକ୍ରକୁ ବିଚଳି ପାରୁଥିବା ଶରୀରୀନା ଜ୍ୟୋତିଷ ନହେଲେ, ମୋର ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର କିଏ ଦେଇ ପାରିବ ?

ଶ୍ଵେତ ସରିଗଲା । ମନେପଡ଼ିଲା, ମୁଁ ଯେଉଁଦିନ, ଯେତେବେଳେ ମନୋନୟନପଥ ଦାଖଲ କରିଥିଲି, ସେତେବେଳେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରାର୍ଥୀ ମନୋନୟନପଥ ଦାଖଲ କରି ନଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ନିଶ୍ଚୟ ମାହେନ୍ଦ୍ର ଯୋଗ ହୋଇଥିବ । କାରଣ ମୁଁ ସଂଖ୍ୟକ ଶ୍ଵେତ ପାଇ ମେମ୍ବର ହେଲି ।

ମାତ୍ର ପଞ୍ଚମ୍ଭା ସରିଗଲା ପରେ ପ୍ରଶ୍ନପତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାର ଅର୍ଥ କଣ ?

“ମୁଁ ଆଉ କେତେଦିନ ବଞ୍ଚିବି ?” — ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର କିଏ ଦେଇ ପାରିବ ? ସିଧାସଳଖ ଯମ ଦେବତାଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଯାଇ ପାରେ କି ?

ନଚକେତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ବାପା ସିଧା ସଳଖ ଯମ ଦେବତାଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇଥିଲେ । ଶ୍ରୋତୃୟ ନଚକେତା ବୋଝାଏ ତାଠ (ଉପହାର ସ୍ଵରୂପ) ଧରି ବ୍ରହ୍ମ ଜଞ୍ଜାଆ ପାଇଁ ଯମ ଦୁଆରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେତେବେଳେ ଯମ ଦେବତା ଟୁରରେ ବାହାର ଯାଇଥାନ୍ତି ।

ମୁଁ ମୋର ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପାଇବା ପାଇଁ ସିଧାସଳଖ ଯମଦୂତଙ୍କୁ ଯିବା ସମ୍ଭବ । କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ମିଳି ପାରିଥିବ ଅଥଚ ଉତ୍ତର ବାଣ୍ଟିଟି ମୂଳ ପ୍ରଶ୍ନନାହିଁ । (ହଲିପାଲିର ଶ୍ଵେତ କର୍ମୀ)ଙ୍କ ପାଖକୁ ପହଞ୍ଚିଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ତେବେ ?

ତାଙ୍କ ଜଗିଆରେ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଖୋଜିବ ? ହବ୍ୟବାହନ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଗ୍ନିଦେବତା ହେଉଛନ୍ତି ଦେବତାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ବାଞ୍ଛାବଦ୍ଧ—ଆଧୁନିକ ସ୍ତ୍ରୀରେ ପୋଷ୍ଟମେନ୍ । ଇନ୍ଦ୍ର, ବସୁ, ଯମ, ବରୁଣ, ଇଶାନ, ସମଲେଶ୍ଵରୀ, ପାଟଣେଶ୍ଵରୀ, ଦୁର୍ଗା ଆଦି ଦେବଦେବୀଙ୍କୁ ଆମେ ଅଗ୍ନିରେ ଆହୁତି ଦେଇ ପ୍ରୀତି କରୁଥାଉ ।

ଯମ ଦେବତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଅଗ୍ନିଦେବତାଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ବିନୟ ପୁରାଣର ନିବେଦନ ଗୋଟିଏ ପଠାଇଲେ କମିତ ହୁଅନ୍ତା ?

ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟି ମନରେ ଅନେକ ଥର ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଛି । ବିଶୁଦ୍ଧ ଓମ୍‌ଫେଡ୍‌ ଗିଅରେ ଯଜ୍ଞିୟ ସମ୍ପିଧ ପ୍ରକୃତନ କରି ଅଗ୍ନି ଦେବତାଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ବୋଧନ କରି (ସମ୍ପିଧାଗ୍ନି ଦୁବ୍ୟାତ ଚୂଡ଼େଷୋଧୟୁକ୍ତାଦିତ୍ୟମ୍—ଆଦି ମନ୍ତ୍ରରେ) ତାଙ୍କର ସହାୟତାରେ ଯମଦେବତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଦରଖାସ୍ତ ପଠାଯାଇ ପାରେ ।

ଯମ ଦେବତା ଯଦି ହେଡ୍‌କ୍ଵାର୍ଟର୍‌ରେ ଥାଆନ୍ତି, ତେବେ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ମୋ ଦରଖାସ୍ତଟି ଚପରୁପ୍ତି ସେଡେଟରୀଟ୍‌କୁ ପଠାଇ ଦେବେ ।

ସେଠିକାର (ସେଡେଟରୀଟ୍‌) ଝାମେଲ ଶବ୍ଦକୁ ମୋର ନିଜର ମୁଣ୍ଡ ଚକ୍‌କର ଦିଏ ।

ରେକର୍ଡ୍‌ ରୂପରେ ଛଅ ହଜାର କୋଟି ଲୋକଙ୍କର ସି. ସି. ଆର (Confidential Character Roll) । ଚତୁରାକୁ ପ୍ରଥମେ ପରୁଷବେ—ତେଉଁ ବାବୁ ? ହାଉଁଠି ଫିଲ୍‌ ନାହିଁ ? ତାଙ୍କୁ କିଏ ନହୁଏ—ନୟୁଡ଼ାପେ, ଶୁଭକ ଶଶେ, ଦଣ୍ଡକାରଣ୍ୟ, ମହାନଂଗାରେ, ସମ୍ବଲପୁର ନଗରୀଂ ଝାଡ଼ୁଆପଡ଼ାସ୍ଥିତି ମ୍ୟାନସପାଲଟି ଅମୃତ ନୟର ଗୃହ ନିବାସିନୀ ଇତ୍ୟାଦି ।

ଯଦି ଡିଲିଜ୍‌ ଏସିଷ୍ଟେଣ୍ଟ୍‌ କାଲୁଏର ଛୁଟିରେ ଥାଆନ୍ତି ?—ଅନେକ ସମ୍ଭାବନା ।

ହାଉଁଠି ଫିଲ୍‌ ଦେଇ ନ ଥିବାରୁ ଦରଖାସ୍ତଟି ମୁନରୁ ଫାଇଲ୍‌ ହୋଇ ଯାଇଥିବା ସମ୍ଭବନା ସଂଭାଷନ । ଜାଣିବାର ଉପାୟ ନାହିଁ । ଏଣୁ ଉପରକୁ ବାଞ୍ଛା ପଠାଇବାର ଉପାୟ ଶାସ୍ତ୍ରରେ କୁହାଗଲା । ମାତ୍ର ତେଣୁ (ଯମପୁର ହେଉ ବା ବୈକୁଣ୍ଠପୁର ହେଉ) କୌଣସି ବାଞ୍ଛା ତଳକୁ ପଠାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ଶୁସ୍ଥାଇ ପେଡ୍‌ ଚଠି, ଟେଲିଗ୍ରାମ୍‌ ଆଦିର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେ ବାଟଟି ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦ ।

(୩)

ପାଠ ତାଳି, “Ask no question, and you will be told no lies” (The Holy Bible)—“ପ୍ରଶ୍ନ କରନାହିଁ, ମିଛ ଉତ୍ତର ପାଇବାର ସମ୍ଭାବନା ବେଶୀ” । ଉଧାନପତ୍ର ଓ ସଂସ୍କୃତ ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର ବ୍ୟବସ୍ଥାରୁ ମୁଁ ଏ ଚରନ୍ତନ ସତ୍ୟଟି ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିଥିଲି ।

ଅଜ୍ଞତା ପ୍ରୋକ୍ତାନ୍ତର ପାଇଁ ଅନେକ ପ୍ରବଚନ ଅଛି, ଯଥା “ଯେଉଁଠି ଅଜ୍ଞତା ଅଣୀବୀଦ, ସେ ପଶୁମାନଙ୍କ ଦେଇ ଜାଣିବାଟା ହେଉଛି ମୂର୍ଖତା” ଆଦି ।

ତଥାପି ଜିଜ୍ଞାସା ଏକ ମାନବୀୟ ଦୁର୍ବଳତା (କା ଶକ୍ତି ?) । ଏହା ମନୁଷ୍ୟକୁ ଅନ୍ଧାରରୁ ଆଲୋକକୁ, ଅସତ୍ୟରୁ ସତ୍ୟ ପଥକୁ କଢ଼ାଇ ନେଉଛି ।

ଜୀବନ ଜିଜ୍ଞାସା ତେଣୁ ଶୀତଳରୁ ବେଜା ପରି ଘାସ ନିଦ୍ରାରେ ଭୋଗ ଥିଲା ।

ଆମେରିକା ଯାଇଥିଲି । ୧୯୮୭ ଜୁଲାଇ-ଅଗଷ୍ଟ ମାସ । ମିନିଆପୋଲିସ୍‌ର ଡାକ୍ତର ଶୀତଳଣ ଡାଗ ଓ କଲୁନାମୟୀ ଦେଶଙ୍କ ଘରେ ବୁଣିଆଁ ମୁଁ । ଡାକ୍ତର ଶୀତଳଣ ଦାଶଙ୍କ ସହୃଦ ମିନିଆପୋଲିସ୍‌ର ବିଜ୍ଞାନ ମ୍ୟୁଜିୟମ୍ ପରିଦର୍ଶନରେ ଯାଇଥାଉଁ । ମଫ୍ୟଲି ଲେକ ମୁଁ । କଲେଜ୍‌ରେ ପ୍ରଥମରୁ ଦୁଇବର୍ଷ ମାତ୍ର ବିଜ୍ଞାନ ପଢ଼ିଥିଲି । ଅଳ୍ପ ପାଣିରେ ମଧ୍ୟ ଶତସ୍ଥ ଫର୍‌ଫ୍‌ସ୍‌ସ୍‌ରେ ପରି ମୋର ମନୋବୁଦ୍ଧି । ଜିଜ୍ଞାସା, ଜିଜ୍ଞାସା !!

କାବର ମଣିଷ ଶରୀର ଭିତରେ କୃତ୍ରିମ ହୃଦ୍‌ପିଣ୍ଡର ଚଞ୍ଚଳତା, ସ୍ବେଦୋତ୍ସର୍ଗ କର୍ମକୃଶଳତା, ପ୍ରାଗ୍‌ଜିବିତାତ୍ମକ ବିରାଟ ଭାଇନୋସର୍ ଆଦି ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ କମ୍ପ୍ୟୁଟର କୋଠିରେ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଚମତ୍କାର !

ହଠାତ୍ ଦେଖିଲି ଗୋଟିଏ କମ୍ପ୍ୟୁଟର୍ ଉପରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖା ହୋଇଛି:—“How long are you expected to live”—ଅପଣ ଆଉ କେତେଦିନ ବଞ୍ଚିବେ ?”

ହଲିପାଲି—ସମ୍ବଲପୁରରୁ ଆମେରିକାର ମିନିଆପୋଲିସ୍ ମହାନଗର । ହଲିପାଲିର ସେହି ପାଇକେଲିଆଣ୍ଟ ଷ୍ଟେଟ ପ୍ରଭୁରକଙ୍କର ମୁଣ୍ଡି ସତେ ଯେପରି ଏହି ବିରାଟ ହଲ୍‌ରେ ଆବିର୍ଭୁତ ହେଲେ ।

ଇଉରେକା !

ମୁଁ ଡାକ୍ତର ଡାଶକୁ କହିଲି, “ମୁଁ ଏହି କମ୍ପ୍ୟୁଟର୍‌ର ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟତା ବାଣୀ ଜାଣିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ।”

ତାଙ୍କର ଦାଶ ଅଳ୍ପ ହୁଏ କହିଲେ, “ହଉ” ।

କମ୍ପ୍ୟୁଟର ଆଗରେ ମୁଁ ବସିଲି । ତାଙ୍କର ଦାଶ ମଧ୍ୟ ପାଖରେ ବସିଥାନ୍ତି ।
କମ୍ପ୍ୟୁଟର ଚାଲୁ ହେଲା ।

ପ୍ରଥମ ପ୍ରଶ୍ନ କମ୍ପ୍ୟୁଟର—ତୁମର ବର୍ତ୍ତମାନ ବୟସ କେତେ ? Key Board
ରେ ଯାତ ଆଠଟି ବଜିଲା । A କୋଡ଼ରୁ ଦିଶିବା ବର୍ଷ, B ଦିଶିବା ଚାଲିବା ବର୍ଷ C
ଚାଲିବା ପରାଣ ବର୍ଷ, D ପରାଣରୁ ଶତାବ୍ଦୀ ବର୍ଷ, E ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରକାର ବର୍ଷ F ହେଉଥିବା
ପଞ୍ଚମସୀ ବର୍ଷ ।

ଉତ୍ତର—ମୁଁ Key Board Fରେ ଚାଲି ଦେଲି । ଅର୍ଥାତ୍ ମୋର ବର୍ତ୍ତମାନ
ବୟସ ହେଉଛି ପଞ୍ଚମସୀ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରଶ୍ନ—ପୁରୁଷ ନା ସ୍ତ୍ରୀ ?

A ପୁରୁଷ B ସ୍ତ୍ରୀ—ଏଠାରେ Ladies first ସମସ୍ୟାଟି ଅବାହ୍ୟ । ତେଣୁ
ନାରୀରୁ B ସ୍ଥାନ ଦେବାରେ ନାରୀ କାହିଁ ପ୍ରତି ଅସମ୍ମାନ ହେଉନାହିଁ ।

ମୁଁ—Aରେ ଟିପ ମାରିଲି ।

ତୃତୀୟ ପ୍ରଶ୍ନ A ଅବବାହକ B ବାବାହକ C ବ୍ୟବାହାର ମୂଳଦାସ D ଗୃହସ୍ଥ
ପ୍ରାୟ ।

ମୁଁ—Bରେ ଟିପ ମାରିଲି ।

ଚତୁର୍ଥ ପ୍ରଶ୍ନ—ସନ୍ତାନ ସଂଖ୍ୟା ?

A ଶୂନ୍ୟ B ଗୋଟିଏ C ଦୁଇରୁ ଶୁଣି D ଶୁଣିରୁ ଅଧିକ । ମୁଁ Dରେ ଟିପ
ମାରିଲି ।

ଅନ୍ତରାଳ—ତୁମେ ଅଭ୍ୟାସରତ ଲୋକ—A ଧୂମପାନ B ମଦ୍ୟ C ଶୁଣି, କଠି
D ଅନ୍ୟାୟାଦି ଦ୍ରବ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରନ ? E—ଯଦି ପ୍ରଶ୍ନମାନଙ୍କର ଉତ୍ତର ନା
ହୁଏ ।

ମୁଁ Eରେ ଟିପ ମାରିଲି ।

ଷଷ୍ଠ ପ୍ରଶ୍ନ—ରାତି ଦଶବର୍ଷରେ ତୁମେ A ଯନ୍ତ୍ରା B ଶାସ୍ତ୍ର C ହୃଦୟ
D ମେଳେଇଥା E ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ କେଉଁ କ ?

F ଯଦି ଉତ୍ତର 'ନା' ହୁଏ ।

ମୁଁ—Fରେ ଟିପ ମାଗିଲି ।

ପ୍ରେମ ପ୍ରଶ୍ନ—ତୁମର A ଋକ୍ତ ଗୁଣ B ତାହାକିଏ? ଅତି କି ? (C) ଯଦି ଉତ୍ତର 'ନା' ହୁଏ ।

ମୁଁ— Cରେ ଟିପ ମାଗିଲି ।

ଏମତି ଆଉ ଦୁଇ ଦିନୋଟି ପ୍ରଶ୍ନ । ବିଶେଷ ବିବରଣୀ ମନେ ପଡ଼ୁନାହିଁ ।

ଶେଷରେ ଝୁସି ଭାବରେ ଲେଖାସଂସାର ଦେଖିଲି—

“You are expected to live for at least ten years more” ଅର୍ଥାତ୍ ତୁମେ ଆଉ ଅନୁତ୍ୟ ଦଶବର୍ଷ ବଞ୍ଚିବାର ସମ୍ଭାବନା ।”

ଅର୍ଥାତ୍

ଅସନ୍ନା ଦଶବର୍ଷରେ ଯଦି ମଟର ଦୁର୍ଘଟଣା, ଏସିଡ଼ସ୍ପ୍ରେନ୍ ଦୁର୍ଘଟଣା ଆଦି ଆକସ୍ମିକ କିଛି ନ ଘଟେ ।

ମୋର ଆନନ୍ଦର ସୀମା କହିଲେ ନ ପରେ । ବିଦେଶ ଯାତ୍ରା ସାଧ୍ୟକ ହେଲା । ୧୯୮୭ରେ ଦଶମେ ଯୋଡ଼ିଲେ ହେଉଛି ୧୯୯୭ ମସିହା । ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେଲି, ମନରେ ଲାଗିଥିବା ପିଚାଘର ଦାଗ (ଯାହାକି ପୂର୍ବରୁ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି) ଏବେ ଫର୍ଷ୍ଟ ବା ଦ୍ୱିଲ୍ ବା ତୃତୀୟାଦିରେ ପୁରାପୁରା ଲାଗିଗଲା । କମ୍ପ୍ୟୁଟରକୁ ସାହାଯ୍ୟ ପ୍ରଣିପାତ କରିବାକୁ ଲାଗିଲି । ମାତ୍ର...

ବିଦେଶରୁ ଫେରିବା ପରେ ମୁଁ ଏ ମଙ୍ଗଳ ସମାବୃତ୍ତି ଶୀଘ୍ର ପ୍ରଶ୍ନକର୍ତ୍ତା ଭାବେ କର୍ମୀଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି ।

ମାତ୍ର, ଯାହା ।

ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଉଦ୍‌ଗ୍ରସ୍ତ କିଛି ନାଆଁଟି ସୁଦ୍ଧା ପରୀକ୍ଷାକାରୀ ଭାବେ ଯାଇଥିଲି । ଠିକଣା ତ ଦୂରର କଥା । ଯେମାନେ ଅନ୍ୟ ରାଆଁର ମଧ୍ୟ ହୋଇଥାଇ ପାରନ୍ତି ।

ହୃଦୟବାହନଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ଚିନ୍ତାଗୁପ୍ତଙ୍କ ଦପ୍ତରକୁ ଏ ମଙ୍ଗଳ ସମାବୃତ୍ତି ପଠାଇ ଦେଇଛି । ଖବରଟି ତାଙ୍କ ସେକ୍ରେଟେରିଏଟ୍ ରେକର୍ଡ୍ ରୁ ମୁଁରେ ଥିବ ।

ଆମେରିକାରୁ ଫେରି ମୁଁ ଏ ସୂଚକରଟି ଜଣାଇବାପାଇଁ ଏକ ପ୍ରେସ୍ କନ୍ଫରେନ୍ସ ଡକାଇଥିଲି ଓଡ଼ିଶା ସରକାର, ପରିବାର ବର୍ଗକୁ ମିଶ୍ରାନ୍ତରେ ଆପାୟିତ କରିଥିଲି ।

ଅଷ୍ଟମ ପରିଚ୍ଛେଦ

ଶିଶୁପାଳ ବଧ ପଦ୍ୟ

ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀପଦ ପାଇଁ ମୋର ଯୋଗ୍ୟତା ବିଷୟରେ ଅନେକ କଲ୍ଲିଳା କଲ୍ଲିଳା ଘୁଲିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ନିଜର ଯୋଗ୍ୟତାର ସୀମା ସେଥିରେ ସଚେତନ ଥିଲି । କଲ୍ଲିକତାର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଦୈନିକ ବେଳ କାଗଜ ‘Telegraph’ରେ ଏ ବିଷୟରେ ଏକ ସ୍ମୃତ ଟିପ୍ପଣୀ ମଧ୍ୟ ଚାହାଣିଲି । ତାହା ଅନେକଙ୍କୁ ଏ ପ୍ରକାର କଲ୍ଲିନାର ଖୋରାକ ଯୋଗାଇଲା ।

ଆଜିଠାରୁ ତେଜଶ ଶତ୍ରୁ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ବିଶିଷ୍ଟ ରାଜନୀତି ବିଶାଦେ କୌଟିଲ୍ୟ ଲେଖିଥିଲେ—“ଅର୍ଥମୂଳଂ ହି ପ୍ରଭୁତ୍ବମ୍ ।” ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପରେ ମୁଁ ପ୍ରାୟ ନିଃସ୍ବ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି । ଶ୍ରେଷ୍ଠରେ ମଧ୍ୟ ବହୁ ଲୋକଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ସହାୟ ବନା ବିପୁଳ ବିଳୟ ଲଭ ହୋଇ ନଥାନ୍ତା । ମୋର ମୋଟର ଗାଡ଼ି ନ ଥିଲା । କ୍ବଚନେଶ୍ବରରେ ନିଜ ଘର ନାହିଁ । ବିଧାୟକ-ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ସମ୍ବଲପୁର ବିଧାୟକମାନଙ୍କୁ ଗୁଡ଼ିଦେଲେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ପ୍ରାୟ ମୋର ଅପରିଚିତ—ସଞ୍ଜୁ ଗଙ୍ଗାଧର ମହାପାତ୍ର, ନିଃସେନ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ଦାଶ ଆଦି ମୁଣ୍ଡିନେୟ ସଭ୍ୟଙ୍କ ଛଡ଼ା । କେବଳ ତଥାକଥିତ ବେମୁଣ୍ଡି ଛଡ଼ା ମୋ ପାଖରେ ରାଜନୈତିକ ସୂତ୍ରୀ ଆଉ କିଛି ନ ଥିଲା ।

ଅପର ପକ୍ଷରେ ଶ୍ରୀ ନାଳନ୍ଦା ବଲ୍ଲଭ ପଟ୍ଟନାୟକ ୧୮୮୦ ମସିହାରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ । ୧୯୮୫ ମସିହା ନିର୍ବାଚନରେ ମଧ୍ୟ ସେ ସମଗ୍ର ରାଜ୍ୟରେ କଂଗ୍ରେସ୍ ଦଳ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଥିଲେ । ସେ ପୂର୍ବରୁ ସ୍ବର୍ଗତା ଚନ୍ଦ୍ରା ରାଜକର ଓ ଏବେ ରାଜବ ରାଜକର ପ୍ରିୟ ପାତ୍ର ଥିଲେ । ବିଳୟୀ ପ୍ରାର୍ଥୀମାନେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ଆର୍ଥିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କଠାରେ ଅନୁରାଗିତ ଥିଲେ । ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଦାୟିତ୍ବ ବହନ କରିଥିବା ଯୋଗୁଁ ପ୍ରଶଂସନ ବିଷୟରେ ସେ ସପେକ୍ଷ ଅଭିଜ୍ଞତା ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ରାଜନୈତିକ ସାଧନର ଅଭାବ ନାହିଁ । ବିଧାନସଭା ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଅସଂଖ୍ୟ ଲୋକେ ତାଙ୍କର ଅନୁଜ୍ଞେ । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ସହିତ ନିଜର ରୁଚନା ତରବାର ଧୃଷ୍ଟତା ମୁଁ କରୁ ନଥିଲି ।

ଅନୁଗତମାନଙ୍କୁ ଧରି ଭିନ୍ନ ଗୋଷ୍ଠୀଗଠନ ମୋର ରୁଚି କରୁଛି । ଏହା କରି ପାରିଥିଲେ ମୁଁରୁ ହୁଏତ ଗୋଷ୍ଠୀ ବିଭଜନ ହୋଇଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର ଏଥିରେ କଂଗ୍ରେସ୍ ଦଳର ଭବିଷ୍ୟତରେ ଆଶ୍ଚ ଆସିଥାନ୍ତା । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିଃସ୍ୱ ବ୍ୟକ୍ତି ପକ୍ଷରେ ଗୋଷ୍ଠୀ ଗଠନ ମଧ୍ୟ ଅସମ୍ଭବ । ମୁଁ ଯଦି ଏହା ସ୍ୱରୁ ଗ୍ରାହଣିକ କଂଗ୍ରେସ୍ କମିଟିର ଜଣେ ସଭ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତି, କିମ୍ବା ଅନ୍ତର୍ଗତ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ମୋର ବାସସ୍ଥାନ ଥାଆନ୍ତା, ତାହାହେଲେ ହୁଏତ ଉଚ୍ଚାକାଂକ୍ଷା ପାଇଁ ଅନୁକୁଳ ପରିସ୍ଥିତି ଉତ୍ପନ୍ନିଥାନ୍ତା । ସରକାରୀ ଶେଷ୍ଟାଡ଼ସରେ ରହି ରାଜନୀତି କରିବାର ପରିସର ସୀମିତ ।

ମୁଁ ହାତ ତାରିଖ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ପହଞ୍ଚିଲି ଓ ଜଣେ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଘରେ ରହିଲି । ଏହା ଫଳରେ ବିଧାୟକମାନଙ୍କ ସହଜ ଯୋଗସୂତ୍ର ସ୍ଥାପନ କରିବାର ସୁବିଧା ନ ଥିଲା । ସମସ୍ତ ମଧ୍ୟ ନଥିଲା ।

ନଅ ତାରିଖ ଦିନ ଦଳର ନେତା ନିର୍ବାଚନ ହେବାର କଥା, ଏ ଶେଷସ୍ତରେ କେନ୍ଦ୍ର ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷକ ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ କେନ୍ଦ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଶଙ୍କରାନନ୍ଦ ଆଠ ତାରିଖରେ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ରାଜ୍ୟ ଅତିଥିଭବନରେ ଇନ୍ଦିରା କଂଗ୍ରେସ୍ ତରଫରୁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ବିଧାୟକମାନଙ୍କ ସହଜ ତାଙ୍କର ପରାମର୍ଶ କରିବାର କଥା । ସେ ଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଆଲୋଚନା ଆରମ୍ଭ ହେଲା ।

ଅଧିକାଂଶ ନିର୍ବାଚିତ ସଦସ୍ୟ ମୋର ଅପରିଚିତ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ସେମାନେ ଯେ ଦଳର ନେତୃତ୍ୱ ପାଇଁ ମୋତେ ପସନ୍ଦ କରିବେ ଏ ଦୁର୍ଭାଗୀ ମୋର ନ ଥିଲା ।

ଶଙ୍କରାନନ୍ଦଙ୍କ ସହଜ ୧୯୭୭ ମସିହାରୁ ମୋର ଭଲ ପରିଚୟ ଥିଲା । ତାଙ୍କ ସହଜ ଏକାନ୍ତରେ ମୋର ଆଲୋଚନା ହେଲା । ସେଠାରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଜଣାଇଲି ଯେ, ମୁଁ ଯେ କୌଣସି ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି ଓ ଏହି ମର୍ମରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ରାଜ୍ୟର ଗାନ୍ଧିଜୀ ଟେଲିଗ୍ରାମ ଯୋଗେ ଜଣାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀ ଶଙ୍କରାନନ୍ଦ କହିଲେ—“ଅଧିକାଂଶ ସଭ୍ୟଙ୍କ ମତ ଶ୍ରୀ ଜାନକୀଦେବୀ ପଟ୍ଟନାୟକ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ କାଳ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବେ ରାଜ୍ୟଶାସନ ସ୍ୱରୁପ ରୂପେ ପରିଗଣନା କରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଏଥର ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଦଳର ଦଳପତି ରୂପେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହେବେ ନିର୍ବାଚିତ କରାଯାଉ ।”

ମୁଁ କହିଲି—ସେଇସ୍ଥାରେ ହେଉ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ ସଭ୍ୟଙ୍କ ସହ ଶ୍ରୀ ଶଙ୍କରାନନ୍ଦ ନିତ୍ୟ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ । ଏହି ଆଲୋଚନା ସମୟରେ ଅନେକ ସଭ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟାବ କଲେ ଯେ, ପୁଣି ନିଜେ ଭବିଷ୍ୟତରେ କଂଗ୍ରେସ୍ ଦଳ ତରଫରୁ ଶ୍ରୀ ବସନ୍ତକୁମାର ବିଶ୍ୱାଳଙ୍କୁ ବିଧାନସଭାକୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏ ଆଲୋଚନା ସମୟରେ ଜାନକୀ

ବାବୁଜୀଠାରୁ ବସନ୍ତ ବାବୁଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥିତିର ଜଣାପଡ଼ୁଥିଲା । ୧୯୮୫ ମସିହା ଶେଷ ପ୍ରସ୍ତର ସମୟରେ ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ଵାଳ ଆର୍ଥିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଶେଷ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ ବୋଲି ଜଣାଗଲା । ଏ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଅନେକ ସତ୍ୟ ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ଵାଳଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନୁରକ୍ତ ପ୍ରକାଶ କରିବା ସ୍ଵାଭାବିକ ଥିଲା । ଗତ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ବହୁ ବ୍ୟାୟକ ଲୁଆଡ଼େ ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ଵାଳଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଅନୁରୂପିତ ହୋଇଥିଲେ । ତେଣୁ ତାଙ୍କୁ ଟିକିଟ୍ ମିଳିନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନେତା ନିବାରଣ ଠାରୁ ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ଵାଳଙ୍କ ସ୍ଥିତି ଦୃଢ଼ କରିବା ସମୟୀ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା ।

ତହିଁ ଆରତନ ସକାଳେ ସୁରନାଭବନଠାରେ ଇନ୍ଦିରା କଂଗ୍ରେସ୍ ଦଳ ବ୍ୟାୟକମାନଙ୍କର ନେତା ନିବାରଣ ହେଲା । ଏହି ସଭାରେ ପ୍ରାଦେଶିକ କଂଗ୍ରେସ୍ କମିଟିର ସଭ୍ୟପତି ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମିଶ୍ର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଥିଲେ ଓ ଶଙ୍କରନନ୍ଦ ଫର୍ମିବେନ୍ଦ୍ର ଥିଲେ । ସଂସଦ କ'ଣ ଆଲୋଚନା ହୋଇଥିଲା ଜଣାନାହିଁ । ମାତ୍ର ସଭାସ୍ଥଳରେ ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗାଧର ମହାପାତ୍ର ମୋତେ କହିଲେ, “ମୁଁ ଜାନକୀ ବାବୁଙ୍କର ନା ଦଳପତି ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ କରିବି ଓ ଆପଣ ସମର୍ଥନ କରିବେ ।” ଦଳର ଅନୁଶାସନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏଥିରେ ଅସମ୍ଭବ ହେବାର କିଛି ନ ଥିଲା ।

ଏହି ଅନୁସାରେ ଜାନକୀ ବାବୁଙ୍କର ସଂସଦିନିତ ନିବାରଣ ପରେ ଶ୍ରୀ ଶଙ୍କରନନ୍ଦ ଓ ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମିଶ୍ର ଶ୍ରୀ ଜାନକୀ ବଞ୍ଚିତ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ନେତୃତ୍ବର ଉଚ୍ଛ୍ଵେସିତ ପ୍ରଶଂସା କଲେ ଓ ଜାନକୀ ବାବୁ ଉତ୍ତରରେ ଯେ ଦୁହେଁଙ୍କ ପ୍ରତି ଓ ବ୍ୟାୟକମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ରାଜ୍ୟର କୃତଜ୍ଞତାଂଜ୍ଞାପନ କଲେ । ସଭାସ୍ଥଳୀ ତତ୍ପରେ ଜାନକୀ ବାବୁଙ୍କର ଜୟଧ୍ବଜରେ ମୁଖର ହେଲା ।

ସେ ଦିନ ଦିନୀରେ ଶୁଣାଗଲା ଯେ, ପ୍ରଥମରୁ ଜାନକୀ ବାବୁ ମୋତେ ଓ ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁଙ୍କୁ ନେଇ ଏକ ଟ୍ରେଡିଆ ମନ୍ଦିରମଣ୍ଡଳ ଗଢ଼ି ତହିଁ ଆରତନ ଶପଥ ନେବେ, ମାତ୍ର ସେ ଦିନ ଜାନକୀ ବାବୁ ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମିଶ୍ର ଓ ଶ୍ରୀ ଶଙ୍କରନନ୍ଦଙ୍କୁ ଧଙ୍ଗରେ ନେଇ ନିଜେ ଦଳପତି ରୂପେ ନିବାରଣ ହୋଇଥିବା ମଙ୍ଗଳ ସମାୟର ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କୁ ଜଣାଇଲେ । ତହିଁ ଆରତନ ସକାଳେ ରାଜ୍ୟପାଳ ଶ୍ରୀ ଜାନକୀ ବଞ୍ଚିତ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ଦ୍ରୀ ରୂପେ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କରାଇଲେ ।

ଏହାପରେ ମନ୍ଦିରମଣ୍ଡଳ ଗଠନ ପାଇଁ ତନାଦନା ଶୁଲ୍ଲିଲା । ପୂର୍ବଦିନ ରାତିରେ ଡକ୍ଟର ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ ମୋତେ ଫୋନ୍ ଯୋଗେ ତାଙ୍କ ଘର ଏକାମ୍ର ନିବାସକୁ ଡକାଇଲେ । ସେ ମୋତ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗର ଦାୟିତ୍ବ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଡକ୍ଟର ମହତାବଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲି, ସେତେବେଳେ ଶ୍ରୀ ସଦୁନାଥ ଦାଶ

ମହାପାତ୍ର ମଧ୍ୟ ସେଠାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ମୁଁ ସେଠାରୁ ଫେରିଲା ପରେ ଯଦୁବାବୁଙ୍କ ସହିତ ତତ୍କାଳୀନ ମହାପାତ୍ରଙ୍କର କିଛି ପରାମର୍ଶ ହୋଇଥିବ ।

ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କଲେ ସମୟରେ ତତ୍କାଳୀନ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଦାସ (ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଗଦାଳାଘ୍ର ନାମରେ) ମଧ୍ୟ ମୋର ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ ଭଲ ହେବ ବୋଲି କହିଲେ ।

‘କର୍ତ୍ତାର ଲକ୍ଷ୍ମୀ କର୍ମ’—ବ୍ୟାକରଣର ମୂଳ ସୂତ୍ର । ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୦ ତାରିଖ ୧୯୮୫ ‘ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର’ର ସମ୍ପାଦକାୟରେ ନମ୍ବର କେତୋଟି ପଞ୍ଚମ ବାହାର—

“.....ଏଥର ବଡ଼ ବରିଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତି ନିର୍ବାଚନ ହୋଇ ଆସିବନ୍ତି । ସମ୍ବଲପୁରର ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀକର ସୁପକାର ଓ ବାଲେଶ୍ୱରର ଶ୍ରୀ ଯଦୁନାଥ ଦାଶ ମହାପାତ୍ର ଓଡ଼ିଶାର ରାଜନୀତି ତଥା ସାମ୍ବିଧାନିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦୁଇଜଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତି । ଏମାନେ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ସ୍ଥାନ ପାଇବେ ବୋଲି କଣ ଯାଏ ।”

ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କଲେପରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ବରିଷ୍ଠ ରାଜନୀତିଜ୍ଞ ସହିତ ଆଲୋଚନା କଲେ ନାହିଁ । ଗଙ୍ଗାଧର ମହାପାତ୍ର, ନରସିଂହ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଯୁଗଳ କିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକ ଆଦି କେତେ ଅନ୍ତରାଳ ଦେଖି ସହିତ ହୃଦୟ ଆଲୋଚନା କରିଥିବେ ।

ସେ ଦିନ ଅନୁପ ସିଂହଦେଓଙ୍କୁ ଅସ୍ଥାୟୀ ବାଚସ୍ପତି ରୂପେ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଶପଥ ଦିଆଗଲା ।

ସତ୍ୟରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କଠାରୁ ଫୋନ୍‌ବାଣୀ ପାଇ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଗଲି । ବାଟରେ ବହୁଲେନ ମୋତେ ଆଗରୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇଲେ । ମୁଁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପ୍ରକାଶକୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ ପରେ ଶ୍ରୀ ହେମାନନ୍ଦ ବିଶ୍ୱାଳ ସେଠାକୁ ଆସିଲେ । ହେମାନନ୍ଦ ବାବୁ ଜାନକୀ ବାବୁଙ୍କର ସମାଲୋଚକ ରୂପେ ଆଗରୁ ଖ୍ୟାତ ଲଭିଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ରୂପେ ନିଆଯିବାର କଲ୍ୟାଣ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସେତେବେଳେ କଣ ନ ଥିଲି ।

କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ସେଠାକୁ ଆସି ମୋତେ (ହେମାନନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ) ପଚାରିଲେ, “କ’ଣ କହିବା ?”

ମୁଁ କହିଲି, “ଆଜ୍ଞାକାଳୀ ସବୁ ରାଜ୍ୟରେ, ବିଶେଷତଃ ଓଡ଼ିଶାରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଓ ଜଳବେଗ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସମସ୍ୟା । ଆପଣ ମୋତେ ସେହି ଦୁଇଟି ବିଭାଗର ଦାୟିତ୍ୱ ଦେଲେ ଭଲ ହେବ । ଅବଶ୍ୟ ମୋତେ କିଛି ଦାୟିତ୍ୱ ନ ଦେଲେ ବି ଚଳିବ ।”

ଏହି ଏମୟରେ ଶ୍ରୀ ଅନୁପ ସିଂହ ଦେବ ମଧ୍ୟ ଘେଠାକୁ ଆସିଲେ । ବାହୁବ ଦୃଷ୍ଟି-
କୋଣରୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଶ୍ରୀରାମର ବନ୍ଧୁ ନିର୍ମାଣ କାଳରୁ ମୁଁ ଜନବିଦ୍ୟୁତ୍ ବିଷୟରେ
ଗଭୀର ଅଧ୍ୟୟନ କରିଛି ଓ ସେ ବିଷୟରେ ସାଧାରଣ ଆଲୋଚନା ମଧ୍ୟ କରିଛି । ମୋର
ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ଶ୍ରୀରାମର ଜଳଭଣ୍ଡାର ଅବସ୍ଥିତି । ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ବିସ୍ତୃତ ଅଞ୍ଚଳ
ଜଳଭଣ୍ଡାରୁ ସେତେ ଦୂରରେ । ଜଳସେଚନ ଅଞ୍ଚଳର ଆୟତନ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ପାଇଁ
ବରାବର ଦାବୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମୟରେ ହେଉଥିଲା । କେନାଲ ପ୍ରଶାସନ ଅଞ୍ଚଳକୁ ପାଣି ପାଇ ନ
ଥିବା ଯୋଗୁଁ ତହିଁର ମରାମତି ଦାବୀ ହେଉଥିଲା । ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ଘନ ଘନ ବିଜୁଳି
କାଟି ଯୋଗୁଁ ସମ୍ବଲପୁରର ନାଗରିକମାନେ ମୋଠାରେ ବାରମ୍ବାର ଅସନ୍ତୋଷ ପ୍ରକାଶ
କରୁଥିଲେ । ଶ୍ରୀରାମର ଜଳଭଣ୍ଡାରୁ ସମ୍ବଲପୁର ସହରକୁ ଜଳଯୋଗାଣ ମଧ୍ୟ ଏକ ଗୁରୁତର
ସମସ୍ୟା ଥିଲା । ମୋର ପୂର୍ବତନ ବ୍ୟାପକମାନେ ଏ ସମସ୍ୟା ପ୍ରତି ଉପଯୁକ୍ତ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ
ପାରି ନ ଥିଲେ । ଏହା ଛଡ଼ା ଓଡ଼ିଶାରେ ବିଜୁଳି ଉତ୍ପାଦନରେ ଯେଉଁ ଅବସର ସୃଷ୍ଟି
ହେଉଥିଲା, ତାହା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବାଧୁଥିଲା । ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲାରେ ପ୍ରଚୁର କୋଇଲା ଥକାରୁ
ପାଞ୍ଚବର୍ଷରେ ତାପକ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଯୋଜନା ମଧ୍ୟ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଯୋଜନା । ଏ ସମସ୍ତ
ବିଷୟ ବିଚାର କଲେ ଜଣେ ବଣିଷ୍ଠ ଓ ଅଭିଜ୍ଞ ବ୍ୟାପକ ରୂପେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଓ ଜଳସେଚନ
ବିଷୟ ମୋତେ ଦିଆଗଲେ ଭଲ ହେବ ବୋଲି କହିବା ଧୃଷ୍ଟି ନ ଥିଲା । ମୋର ପିଲାଦିନ
ଅଭ୍ୟାସ ଥିଲେ ହୁଏତ ଅବକାଶ ବିଷୟର ଉପମନ୍ୟା ହେବାକୁ ମୁଁ ଅଳ୍ପ କରିଥାନ୍ତି ଓ
ଜାନଙ୍କା ବାବୁ ରାଜ ହୋଇଥାନ୍ତେ ।

କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଅକାଶତରେ ଏକ ଅକ୍ଷମଣ୍ଡାୟ ଅପରାଧ କରି ବସିଲି । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ
ମୋତେ ବିଜୁଳି ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇ ପାରିଥାନ୍ତେ । ମାତ୍ର ସେ କିଛି କହୁଲେ ନାହିଁ ।

ସେ ଦିନ ରାତିରେ ଅନେକ ବନ୍ଧୁ ଆସି ମୋତେ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇଲେ ଓ
ମୋ ଦ୍ୱାରା ରାଜ୍ୟର ଉନ୍ନତି ହୋଇ ପାରିବ ବୋଲି କହୁଲେ । ଯେଉଁମାନେ ପୂର୍ବେ ମନ୍ତ୍ରୀ
ମାନଙ୍କର ପି. ଏ (ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସଚିବ), ଡ୍ରାଇଭର, ଟେକ୍ସଟାଇଲ ଆଦି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ,
ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେଜଣ ଆସି ମୋ ସହୃଦ ଦେଖା କରି, ମୁଁ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେବା ପରେ
ସେମାନଙ୍କୁ ଯେପରି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସଚିବ ଆଦି ପଦରେ ରଖି, ସେଥିପାଇଁ ଅନୁରୋଧ
କରିଥିଲେ ।

ମୁଁ କଲ୍ଲହାଣ୍ଡାସୀ ନୁହେଁ (ସେଥିପାଇଁ ସାହାଯ୍ୟକ ରୂପେ ଉଚ୍ଚ କୋଟିକୁ ଉଠି
ପାରି ନାହିଁ) । ମୁଁ ଖୁବ୍ କମ୍ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖେ ତାହା ମଧ୍ୟ ସବୁବେଳେ ସୁଖର ସ୍ୱପ୍ନ
ନୁହେଁ । ହାତ ପଡ଼େଇଲା କଥା ରାବିଲ ବେଳେ ବଂଶମଣିଦା, ଶାନ୍ତିମାନ ଓ ଜୀବନ
ଦର୍ଶନ—ସବୁବେଳେ ଆନନ୍ଦର ସେଇ ଛବି । ଦାବୀ କଲ ବେଳେ ସବୁବେଳେ ସୁନା ଓ ଗୁଞ୍ଜ
କଥା ମନେ ପଡ଼େ ଓ ଗୁଞ୍ଜର ଓଜନ ସୁନାଠାରୁ ପ୍ରାୟ ଅଧକ ଥିବା ବିଷୟ ଭୁଲି ହୁଏନା ।

ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ତା ମନ୍ତ୍ରୀ ଦ୍ଵେବାର ସ୍ଵପ୍ନ ମୁଁ କେବେ ଆଗରୁ ଦେଖି ନ ଥିଲି । କେତେ ଭୂପୂର୍ବ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୂରବସ୍ଥା ମୁଁ ଦେଖିଛି ଓ ଦେଖୁଛି । ସାଧାରଣ ବିଧାୟକ ଭାବେ ଅଠର ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ କାଳ କଟିଛି । ଏବେ କାଳ ଲୋକଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ଵ କରିବା ହିଁ ଏକ ଯୌତୁକର ବିଷୟ ବୋଲି ଜାଣିଛି । ସାଧାରଣ ବିଧାୟକ ଭାବେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଯେବା ଠିକ୍ ଭାବରେ କରି ପାରିଲେ ମୁଁ ନିଜକୁ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ମନେ କରିବି । ସେଥିପାଇଁ ଏହି ସମୟରେ ମୁଁ ବିଶେଷ ଉତ୍ସାହ ନ ଥିଲି । କିନ୍ତୁ ମୋର ବନ୍ଧୁମାନେ ମୋର ଭବିଷ୍ୟତ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ପଦମର୍ଯ୍ୟାଦା ବିଷୟରେ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ ପାଇଥିଲେ, ସେଥିରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ ନ ଥିଲି ।

ତହିଁ ଆଉ ଦିନ ଦକାଳୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରତ୍ନାବିତ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ତାଲିକା ଧରି ଦସ୍ତୀ ରଲେ । ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ରାଜବ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ତାହା ଅନୁମୋଦିତ ହେଲା ପରେ ତାହା ଘୋଷଣା କରାଯିବ ।

ତହିଁ ଆଉ ଦିନ ଦକାଳୁ ମୁଁ ଦସ୍ତୀରେ ଥିବା ରାଜ୍ୟସଭା ସଦସ୍ୟ ଶ୍ରୀ ବନମାଳୀ ବାବୁଙ୍କଠାରୁ ଏକ ଫୋନ୍ ବାଉଁ ପାଇଲି । ସେ ମୋତେ ପଚାରିଲେ, “ତୁମେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଜଳସେଚନ ଓ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ବିଭାଗ ଦାୟିତ୍ଵ ବିଷୟରେ କହିଥିଲ କି ?”

ମୁଁ କହିଲି, “ହଁ”,

ସେ କହିଲେ, “ଏହା ଠିକ୍ ହେଲା ନାହିଁ ।”

ମୁଁ କହିଲି, “ମୁଁ ତ ଅନ୍ୟ ବିଭାଗ ନେବାପାଇଁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ।” ସେ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ, “ସେହି କଥା ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଦସ୍ତୀ ଆଡ୍ରେସ୍ରେ ଅମୁକ ଟେଲିଫୋନ୍ ନମ୍ବରରେ କରାଇଲେ ଭଲ ହେବ ।

ଏହି ସମୟରେ ଲୋକସଭା ସଭ୍ୟ ଶ୍ରୀବତ୍ସର ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଦସ୍ତୀରୁ ଭୁବନେଶ୍ଵର ଆସିଥାନ୍ତି । ସେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ କହିଲେ, “ଆପଣ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଓ ଜଳସେଚନ ବିଭାଗ ବିଷୟରେ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିବା ଠିକ୍ ହେଲା ନାହିଁ । ସେହି ବିଭାଗମାନଙ୍କରେ ବଡ଼ ବଡ଼ କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟ କଥା ଥାଏ ।”

କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟ କଥା ପ୍ରତି ପୂର୍ବରୁ ମୋର ଆଦୌ ଖିଆଲା ନ ଥିଲା । ମୋର ଧାରଣା ଥିଲା ବିଭାଗ କଥା ମଂଚିମାନେ ଚର୍ଚ୍ଚା କଲେ ସୁଦ୍ଧା କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟରେ ଶେଷ ନିଷ୍ପତ୍ତି ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର । ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗରେ କେଉଁଟା ପୁରାପୁରା ନିରାମିଷ ଓ କେଉଁଟା ବ୍ରାହ୍ମଣ, କୁକୁଡ଼ା ପରି ଅତି ଲୋଭନୀୟ, କେଉଁଟା କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟ-କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟର ସେ ବିଷୟରେ ମୋ ପରି ମତଦେଲେ ଲୋକର ଯଦି ପୂର୍ବରୁ ସାମାନ୍ୟ ଧାରଣା ଆସୁଥାନ୍ତା, ତେବେ ମୁଁ ଏ ମହାପାତକ କରି ନ ଥାନ୍ତି ।

ସେ ଘାତାହେଇ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଏ ବିଷୟରେ ମୋତେ ସିଧାଫଳଣ ନହୁ ନ କହୁ ବନମାଳୀ ବାବୁ ଓ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ପାଣିଗ୍ରାହ୍ୟଙ୍କ ଆଗରେ ମୋର ଦୁର୍ଗତତ୍ବକୁ ନାପସନ୍ଦ କରିଛନ୍ତି— ଏ କଥା ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ବୁଝି ପାରିଲି ।

ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ସେତେବେଳେ ଦଣ୍ଡିରେ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଫୋନ୍‌ରେ କହିଲି, “ମୁଁ ଜଳସେଚନ ଓ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ବିଭାଗ ପ୍ରତି ବିଶେଷ ଆଗ୍ରହ ନୁହେଁ । ମୋତେ ଆଇନ୍ ଓ ଅର୍ଥ ବିଭାଗ ଦେଇ ପାରିବେ କି ? ନ ହେଲେ ଯେ କୌଣସି ବିଭାଗ ଦେଲେ ବି ଚଳିବ ।”

ଅର୍ଥ ଓ ଆଇନ୍ ବିଭାଗରେ କେତେ କଣ୍ଠା-କଣ୍ଠାକ ଆସ, ମୋ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ମୋର ଧାରଣା ନ ଥିଲା । ମୁଁ ନିଜକୁ ନିହାତି ଅନାଡ଼ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି ।

ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ, “ମୁଁ ଓଡ଼ିଶା ଫେରିଲେ ବୁଝିବି ।” ସେତେବେଳକୁ ବୋଧ- ହୁଏ ନେତୃଗୁଡ଼ିକ କହୁଣ୍ଡିକ ବୋହୁ ଯାଇଥିଲା ।

ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଓଡ଼ିଶା ଫେରିଲା ପରେ ଧରୁ ଓଲଟ ପାଲଟ ହେଲା ପରି ଜଣା ପଡ଼ିଲା । ଡୁଲମାଳ ଧରି ବିମାନ ଘାଟିରେ ତାଙ୍କୁ ଭେଟିବା ପାଇଁ ଯାଇଥିଲେ ହୁଏତ କିଛି ପୁଞ୍ଜଳ ମିଳିଥାନ୍ତା ।

ସେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରି ମୋତେ ଫୋନ୍ ଘୋରେ ଜଣାଇଲେ, “ଆପଣ (ପ୍ରୋଟେକ୍ଟ) ଅସ୍ଥାୟୀ ବାଚସ୍ପତି ପଦପାଇଁ ଶପଥ ନିଅନ୍ତୁ” ।

ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲି, “ଅନୁପ ସିଂହଦେଓ ପରା ପ୍ରୋଟେକ୍ଟ ସ୍ଥିତିର ରୁପେ ଶପଥ ନେଇଛନ୍ତି ?”

ଜାନକା ବାବୁ କହିଲେ, “ସେ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେବେ ।”

ସେହି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଫେରିବାର ବୁଲ ଗଣ୍ଡା ପରେ ରାଜ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଶପଥ ନେବା ପାଇଁ ରାଜଭବନ ପରିସରରେ ଆସ୍ଥାନୀୟ କରା ଯାଇଥାଏ ।

ଏହା ପୂର୍ବରୁ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ମୋର ନାମ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ବିଷୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥାଏ । “ସମାଜ” ଝବର କାଗଜରେ ମୋର ଫଟୋ ସହିତ ମୁଁ ମନ୍ତ୍ରୀରୂପେ ଶପଥ ନେଉଥିବା ଝବର ସେ ଦିନ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା ।

ସେ ଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଯେଉଁ ବିଧାୟକମାନେ ଶପଥ ପାଠ ଉତ୍ସବ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଥିଲେ, ସେମାନେ ଏପରି ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ନାଟକାତ୍ମକ ଘଟଣା ପାଇଁ ହୁଏତ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ

ଥିଲେ । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ସାଧାରଣ ବିଧାନସଭା ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ ଆସନ ଗ୍ରହଣ କଲି, ସେତେବେଳେ କେତେ ବିଧାୟକ ମୋତେ ପଚାରିଲେ, “ଆସଣ ଏଇଠି ?”

ମୁଁ କହିଲି, ‘ସୌର୍ୟ ଧନ୍ୟ । ଦେଖନ୍ତୁ, କଣ ହେଉଛି ।’

ଆଧୁନିକ ନୀତିକ୍ରମାନଙ୍କରେ ସବୁ ଅଭିନେତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସିଲେ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚକୁ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । କେତେ ଅଭିନେତା ଦର୍ଶକ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ମଧ୍ୟ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚକୁ ଉଠିଯାଇ କମଳ ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି । ମୁଁ ସେପରି ପୋଷଣ ଅଭିନେତା ନୁହେଁ ।

କେବଳେ ମଂଚୀ ରୂପେ ଶ୍ରୀ ଅନୁପ ସିଂହଦେଓ, ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗାଧର ମହାପାତ୍ର, ଶ୍ରୀ ନିରଞ୍ଜନ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଶ୍ରୀ ଯୁଗଳ କିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକ ଓ ଶ୍ରୀ ଭଜମନ ବେହେରା ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ଗୁପ୍ତମଂଚୀ ରୂପେ ସର୍ବଶ୍ରୀ ବଟକୃଷ୍ଣ ଜେନା, ଭୂପାଳ ଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର, ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ପଣ୍ଡା, ଡିମ୍ବୁଧର ଉଲ୍ଲାସ, ହରିହରୀ ଶା, ମୁକ୍ତ ଫୁଲ ହୁସେନ ଶା, ହେମାନନ୍ଦ ବିଶ୍ୱାଳ, ମୋହନ ନାଗ, ନାରାୟଣ ପ୍ରଧାନ ଓ ମିଷ୍ଟ୍ର ଫ୍ରାନ୍ସ ଖୋସ୍ଲା ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କଲେ ।

ଅବସର ପ୍ରାପ୍ତ ବିଭାଗପତି ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି ବାଳକୃଷ୍ଣ ପାତ୍ର ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ମୋତେ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବାପାଇଁ କହିଲେ, “It is a great disappointment”.

ମୁଁ ହତାଶ ବା ନିରାଶ ନ ଥିଲି । ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୪ ତାରିଖ ‘ପ୍ରକାଶ’ର ‘ଅସଫଳାଗିତ ମଂଚୀମଣ୍ଡଳ’ ଶୀର୍ଷକ ସମ୍ପାଦକୀୟରୁ କେତେ ଧାଡ଼ି ନିମ୍ନରେ ଦିଆଗଲା—

ଜାନଙ୍କା ବାବୁ “ଜଳ ସୁବିଧା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମଂଚୀମଣ୍ଡଳ ଗଠନ କରିଛନ୍ତି ।....ଓଡ଼ିଶାର ଜନସାଧାରଣ କଂଗ୍ରେସ ଦଳକୁ ଯେ ପ୍ରକାରର ସମର୍ଥନ ଜାପନ କରିଛନ୍ତି, ଜାନଙ୍କାବାବୁ ଏ ମଂଚୀମଣ୍ଡଳ ଜଗତରେ ନିଜର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ରଖା କରୁଛନ୍ତି କି ନା, ତାହା ଆଗାମୀ ଭବିଷ୍ୟତ ହିଁ କହିବ ।”

x

x

x

“ବିଧାନସଭା ଫଳାଫଳ ପ୍ରକାଶିତ ହେବା ପରେ ଯେ ପ୍ରକାରର ଆଶା ଓ ଭରସା ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମନରେ ଜାଗି ଉଠିଥିଲା, ତାହା ମଂଚୀମଣ୍ଡଳର ତାଲିକା ଦେଖି କେହି ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହୋଇପାରୁ ନାହାନ୍ତି ।”

ଜଳସେଚନ ବିଭାଗ ପରି ଏକ ବିରାଟ କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟ-କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟ ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିବାକୁ ମୁଁ ଅଯୋଗ୍ୟ ବିବେଚିତ ହେଲି ଅଥଚ ଶ୍ରୀ ମୋହନ ନାଗ ସେହି ବୟସରେ ଶକ୍ତିମନ୍ତୀ ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ । ମୋତେ ଯେହି ବିଭାଗର ଉପମନ୍ତ୍ରୀ ପଦ ଦିଆଥିଲା

ମୁଁ ମଧ୍ୟ କିଛି ଅଭିଜ୍ଞତା ଅର୍ଜନ କରିଥାନ୍ତି । ମୋଟର ଗାଡ଼ି, ବଙ୍ଗାଳା, ପି. ଏ, ଡ୍ରାଇଭର, ଶୌରାଜ୍ୟ ଉଦ୍‌ଘାଟନ, ଭୂମିପ୍ରସ୍ତର ସ୍ଥାପନ ଅଦିରେ ମୋର ସୌରଭ ସମସ୍ତ ଉତ୍କଳ ରାଜ୍ୟରେ ବିସ୍ତୃତ ହେଉଥାନ୍ତା । କେତେ ମାଟଲ ଫଳକ ମୋର ନାମକୁ ଯାବତ୍-ଚନ୍ଦ୍ରାକୈ ବହନ କରିଥାନ୍ତେ । ମୋର ଉତ୍ତର ପୁରୁଷମାନେ ମହାଙ୍କର ବଣଧର ବୋଲି ବୋ କରୁଥାନ୍ତେ । ଦ୍ଵାବିଂଶ ଓ ଯେତୁବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଗତିଭିକ୍ଷମାନେ ସେହି ମାଟଲ ଫଳକ ଉପରେ ଗବେଷଣା କରି Ph. D. ଓ D. Litt. ଡିଗ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ହାସଲ କରନ୍ତେ ।

କିଛି ହୋଇ ପାରିଲ ନାହିଁ ।

ଆଶ୍ଚାସନାର କଥା ଚେଣୀ ଉପରକୁ ଉଠିଗଲେ ନିର୍ଦ୍ଦୀତ କଚଡ଼ା ଖାଇବାର ସମ୍ଭାବନା, ଗୋଡ଼ ହାତ ଭାଙ୍ଗିଯିବାର ସମ୍ଭାବନା । ୧୯୧୦ ଷ୍ଟେଟରେ ହାଡ଼ଗୋଡ଼ ଭାଙ୍ଗିଥାନ୍ତା ।

“ଆଡ଼ା ଖାନା, ବନାରସ୍‌ମେଁ ରହନା” ଭଲ ପ୍ରବାଦଟିଏ । ଏହାପରେ ରାଜଧାନୀରେ ଗୋଟିଏ ଜନରବ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା ଯେ ମୋତେ ମହାପଦ ଯଶ୍ଵ ଯାଇଥିଲା ମାତ୍ର ମୁଁ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟଗତ କାରଣରୁ ମହାପଦ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ମନା କଲି ।

କଥାଟି ପୁରୁଷ ମିଛ ।

ସେ ସମୟରେ ରାଜ୍ୟର ମୁଖ୍ୟ ଶାସନ ପରିବର୍ତ୍ତା ଜାନଗୁନ୍ଦ ଦିନେ ମୋତେ ପରୁଷଲେ, “ଆପଣଙ୍କର ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ କପରି ଅଛି ? ମୁଁ କହୁଲି, “ମୁଁ ପୁରୁଷର ଭଲ ଅଛି ।

ଜନରବ ଏତେ ପ୍ରବଳ ହେଲା ଯେ, ବାଧ୍ୟହୋଇ ଟବର କାଗଜରେ ନିମ୍ନମତେ ବିବୃତି ଦେଲି ।

“ଗୁଳବରେ ବିଶ୍ଵାସ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ ।”

ମୁଁ ଯେ ଅନ୍ତତଃ ଆଉ ଦଶବର୍ଷ ଜନସେବା କରିପାରିବି, ସେ ବିଷୟଟି ମୁଁ ଉକ୍ତ ବିବୃତିରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲି ।

ମର୍ତ୍ତି ମର୍ତ୍ତିରେ ହସ ମାଡ଼ ଥିଲା ।

ଷ୍ଟେଟରେ ମୋର ପ୍ରତିଦ୍ଵନ୍ଦ୍ଵୀ ଜଗଦୀଶ ବକ୍ସିଙ୍କ ଚନ୍ଦ୍ରାଧାର ପହଞ୍ଚି ନାନାଙ୍କ ବାବୁଙ୍କର ଚନ୍ଦ୍ରାଧାର ହୁଏତ ସମାନ୍ତର ଥିଲା ।

ବହୁ କହୁଥିଲେ, “ସୁପକାର ବାବୁ ଏତୁନା ବୁଝିବା ହେଉଗଲେ ନେ ଯେ
ଛେ (ଛଅ) ଅର୍ଥମା ତାଙ୍କୁ ଟେକିବେ ନିପୁଣ ବହୁହୁନ୍ ଓରୁ ଉତ୍ତରହୁନ୍ । ଏହା
ଅର୍ଥମାତେ ଶେଷ ଦେବାର ବେକାର ଅଛେ ।”

ଗଣତନ୍ତ୍ର ଯୋଦ୍ଧା ଯେ, ଶୁକରାଜ ପାଇଁ C. D. M. O. କଠାରୁ
Fitness Certificate ପ୍ରମାଣ ପତ୍ର ଦରକାର ପଡ଼େ ଅଥଚ ମରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏପରି
ଘାଟିକିକେଟ ଦରକାର ପଡ଼େ ନାହିଁ । ମୁଁ ଏପରି ପ୍ରମାଣପତ୍ର ଦରକାର ପଡ଼ିଥିଲେ,
ସହକରେ ପାଇଥାନ୍ତି ।

ମରୀମଣ୍ଡଳ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ ପରେ ସେହିଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ମୁଁ ରାଜଭବନରେ Pro-
Tem ବାଚସ୍ପତି ରୂପେ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କରି ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ଖାତ୍ କମରରେ ।

ଅନେକ ବନ୍ଧୁ, ଅନେକ ଶୁଭେଚ୍ଛୁମାନଙ୍କ ମନରେ ହତାଶ ଭାବ । ସେମାନେ
ମୋତେ ଯେତିକି ସାନ୍ତୁନା ଦେଉଥିଲେ, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ସେତିକି ସାନ୍ତୁନା
ଦେଉଥିଲି ।

ଭାରତୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ର ତାହାରେ ଗଢ଼ନାଥ ମନୋବୁଦ୍ଧି ତାଳିମେ ପ୍ରଖର ହେଉଛି ।
ମରୀମାନେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ବା ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ସବୁ କଥାରେ “ହାଁ ନାଁ” କହୁବା ଦରକାର
ପଡ଼ୁଛି ।

ଚନ୍ଦ୍ରବାର ସିରଛେଦ ପରେ ସିଶୁପାଳଙ୍କର ଆତ୍ମା ନିଶ୍ଚୟ ବୈକୁଣ୍ଠକୁ ଯାଇଥିବ ।
କିନ୍ତୁ ଯୁଗେ ଯୁଗେ କିରାଣୀ ସିଶୁପାଳ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ କିନ୍ତୁପର ଶରଦା ହୋଇ ଆସୁଛି ।

—*—

ନବମ ପରିଚ୍ଛେଦ ନୂତନ ଅଭିଜ୍ଞତା

ଶୁକ୍ଷ୍ମରେ ଯୋଗ୍ୟତାଠାରୁ ବରଷ୍ଟତା (Seniority)କୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥାଏ । ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ବିଭାଗ ବର୍ଣ୍ଣନାରେ ମଧ୍ୟ ଯୋଗ୍ୟତାଠାରୁ ସମ୍ପର୍କିତ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥାଏ । ବିଭାଗ ବର୍ଣ୍ଣନାରେ କେତେ ବରଷ୍ଟ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମନରେ ନୈରାଶ୍ୟ ଜାତ ହେବା ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦିଏ । ଶ୍ରୀ ରଞ୍ଜାଧର ମହାପାତ୍ରଙ୍କୁ ଆଇନ୍, ପର୍ଯ୍ୟଟନ ଓ କୃଷିବିଭାଗ ଦିଆଗଲା । ଶ୍ରୀ ନରସିଂହ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବିଭାଗ ଓ ଶ୍ରୀ ଯୁଗଳ କିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଓ ଯୁବକଲୀଣ ବିଭାଗ ଦିଆଗଲା । ଶ୍ରୀ ଅନୁପ ସିଂହଦେବେଓ ପରିବହନ ଓ ଶ୍ରୀ ଭଜମନ ବେହେରାଙ୍କୁ ଆଦିବାସୀ ଓ ଦୂରଜନ କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗ ଦିଆଗଲା ।

ସମ୍ବଲପୁରରୁ ଜଣେ ଆଦିବାସୀ ଓ ଜଣେ ଦୂରଜନ ରକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରୀ ; ଶ୍ରୀ ହେମାନନ୍ଦ ବିଶ୍ୱାଳ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିବାର କଲ୍ୟାଣ ଓ ଶ୍ରୀ ମୋହନ ନାଗ ଜଳସେଚନ ବିଭାଗରେ ରହିଲେ ।

ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ନିଜ ହାତରେ ତେରଟି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଭାଗ ରଖିଲେ । ଭବିଷ୍ୟତରେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା, କାକଟପୁର ଓ କେନ୍ଦୁଝର ଆଦିରୁ କଂଗ୍ରେସ ପାର୍ଟୀ ଉପନିବାରଣରେ ନିବାରଣ ହେଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯିବା ପାଇଁ କେତେ ବିଭାଗ ସଂରକ୍ଷିତ ରହିଲା ।

ଦଲପତି ନିବାରଣରେ ମୁଁ ଜାନକୀ ବାବୁଙ୍କର ନାମ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ ସମର୍ଥନ କରିବା ଏକ ବିରାଟ ବୋକାମୀ ହେଲା ବୋଲି କେତେ ଶୁଭେଚ୍ଛୁ ମୋତେ ସମାଲୋଚନା କଲେ । ମାତ୍ର ମନା କରିଦେବା କ'ଣ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା । ଦଳୀୟ ଶୃଙ୍ଖଳା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମଧ୍ୟ ମୋ ପରି ଜଣେ ବର୍ମାୟାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତି ପକ୍ଷରେ ମୂଳରୁ ଏକ ସମତ୍ୟା ଦୃଷ୍ଟି କରିବା ଶୋଭନୀୟ ହୋଇ ନଥାନ୍ତା । ସେହିପରି ଅସ୍ଥାୟୀ ବାଚସ୍ପତି ପଦ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବା ମଧ୍ୟ ଶୋଭନୀୟ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା ।

ସାମ୍ପ୍ରତିକ କଟକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମୁଁ ନିଜକୁ ପରିସ୍ଥିତି ସହଜ ଡାପ ଟୁଆଇ ପାରୁ ନ ଥିବା ବିଷୟ ମୋର ଶୁଭେଚ୍ଛୁ ଚକ୍ରମାନେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ୧୯୫୨ରୁ ୧୯୫୭ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାରେ ମୋର ସ୍ଥିତି ସହଜ ୧୯୮୫ ମସିହାରେ

ମୋର ସ୍ଥିତିକୁ ରୁଜନା କରି ଅସ୍ଥିତ ହୋଇ କରୁଥିଲି । ୧୯୪୯, ୧୯୫୧, ୧୯୫୭, ୧୯୬୧, ୧୯୬୭ ବା ୧୯୭୧ ମସିହା ଭେଟରେ ମୁଁ କେବେ ନିଜର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ବା ଅସୁବିଧା ଅନୁଭବ କରି ପାରିନଥିଲି । କିନ୍ତୁ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଶୁଷ୍କ ଓ ତାପର ଅନ୍ୟାନ୍ୟାନ୍ୟତାର ଅଭାବ ଅନୁଭବ କଲି । ସମ୍ଭବତଃ ଶିଶୁପତିଦେବ ଶ୍ରୀରାମୀ ହରାଇ ବସୁଧା । ଗୁଣ୍ଡିଚାତ୍ୟା (ଯଥା ୧୮୮୧ର ସୁରୁଣୀ ବାଲଗୋଡ଼ା), ଅଭୁତପୁଟ୍ ଜଳପ୍ରାବନ (ଯଥା ୧୮୮୨ର ପ୍ରଳୟକାଳ ବନ୍ୟା) ଅଭୁତପୁଟ୍ ମରୁଡ଼ (ଯଥା ୧୮୭୭-୮୭ ମସିହାରେ ଦେଶର ଅଧିକାଂଶ ଅଞ୍ଚଳରେ ଦେଖା ଦେଇଛି, ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଯୁଗରେ ପରିବେଶ ଶ୍ରୀରାମୀ ହରାଇ ବସୁଧା । ସେଥିପାଇଁ ୧୯୭୭ ମସିହାରେ ସମଗ୍ର ଉତ୍ତର ଭାରତରେ ପ୍ରବଳ ଗୁଣ୍ଡିଚାତ୍ୟା ଫଳରେ କଂଗ୍ରେସ୍ ଦଳ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥିଲା; ମାଟି ୧୯୮୦ ମସିହା ପ୍ରତିକୂଳ-ଗୁଣ୍ଡିଚାତ୍ୟା (anti-Cyclone)ରେ କଂଗ୍ରେସ୍ ଦଳ ବିପ୍ଳବ ବିଜୟ ଲାଭ କଲା । ପୁଣି ୧୯୯୦ ମସିହାରେ ଖେଡ଼ପରି ଆଉ ଏକ ଗୁଣ୍ଡିଚାତ୍ୟା ସମଗ୍ର ଉତ୍ତର ଭାରତରେ କଂଗ୍ରେସ୍ ଦଳକୁ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ କରି ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତରେ ତେଲୁଗୁ ଦେଶମ୍ ଓ ନନ୍ଦିତାଳକୁ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ କରିଛି ।

ଏ ପରିବେଶରେ ମୋ ଭଳି ଜଣେ ମାନବ-ତାପ ଓ ଶୁଷ୍କ (Normal Temperature and Pressure) ବର୍ଣ୍ଣିତ ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ଥାନ ରାଜନୀତିରେ କେଉଁଠି ? ସାମ୍ପ୍ରତିକ ରାଜନୀତିରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜଣ ପାଇଁ ଉଚ୍ଚ ଶୁଷ୍କ ପ୍ରୟୋଗ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ । ଇଠା ଜଳସେଚନ ପଦ୍ଧତି, ପତ୍ତାୟୁକ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପନ, ଗୁମ୍ରା ମରାମତି ଆଦି ସାବିତ୍ରୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଚପରାଣୀ, ଅଫିସର, ଲେକ୍ଚରର, ଡାକ୍ତର, ଇଞ୍ଜିନିୟର ମାନଙ୍କର ବଦଳି ସାଧନ ବା ବଦଳି ବନ୍ଦ ଆଦି ବିଧାୟକମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କର ଖୁବ୍ କମ୍ରେ ୧୦୦ରୁ ଦେହଶକ୍ତି ସେଣ୍ଟିମିଟର ଶୁଷ୍କ ପ୍ରୟୋଗ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ । (ମାନବ ଶୁଷ୍କ = ୭୭ ସେଣ୍ଟିମିଟର ପାରଦସ୍ତମ୍ଭ) । ମୋର ଏମ୍. ଏଲ୍. ଏ. କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ମଧ୍ୟରେ କେବେହେଲେ ୭୭ ସେଣ୍ଟିମିଟରରୁ ଅଧିକ ଶୁଷ୍କ ପ୍ରୟୋଗ ଉପରାଧି ସମର୍ଥ ହୋଇନାହିଁ । ତେଣୁ ମୋର ନିବାରଣ ମଣ୍ଡଳୀର ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜ ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟସିଦ୍ଧି ପାଇଁ ମୋର ଅପାରଗତା ଅନୁଭବ କଲା ପରେ ପୂର୍ବତନ ବିଧାୟକ ଶ୍ରୀମାନ୍ ଅଶ୍ୱିନୀ କୁମାର ଗୁରୁ ବା ସୁବକଂଗ୍ରେସ ନେତା ଶ୍ରୀମାନ୍ ନବ (କୁମାର) ଦାସଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ନିଜ ନିଜର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ କରି ପାରୁଥିଲେ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ।

ଜାନଙ୍କ ବାବୁ ପୂର୍ବରୁ ଆଠଗଡ଼ ଓ ଖୋର୍ଦ୍ଧା-ଦୁଇଟି ଆସନରୁ ନିବାରଣ ହୋଇଥିବାବେଳେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଆସନରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଲେ । ଏଣିକି ୨୪ତାରିଖରେ ସେ ଆସନ ପାଇଁ ନିବାରଣ ଦିନ ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଗଲା । ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଉପନିବାରଣ ପାଇଁ କଂଗ୍ରେସ୍ ଦଳର ଅନେକ ଆଶାବାସୀ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଶ୍ରୀ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ପାଟ୍ଟଶାଣୀ

୧୯୮୦ରୁ ୧୯୮୫ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖୋର୍ଦ୍ଧାର ଲୋକସ୍ତ୍ରୋତନିଧି (କଂଗ୍ରେସ ଦଳ) ଥିଲେ । ସେ ୧୯୮୫ ମସିହା ଭେଟରେ (ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ) ଜାନକୀ ବାବୁଙ୍କର ବିଜୟରେ ହତାସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ଏ ଉପନିର୍ବାଚନରେ ଜାନକୀ ବାବୁ ତତ୍କାଳୀନ ବୈଦ୍ୟନାଥ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ କରାଇଲେ । ତତ୍କାଳୀନ ମିଶ୍ର ବିଜୟ ହୋଇଥିଲେ ଓଡ଼ିଶାର ବିଜୟମଣ୍ଡା ହୋଇଥାନ୍ତେ । ଏ ପ୍ରାର୍ଥୀ ମନୋନୟନରେ ଶ୍ରୀ ପାଟଣାଣୀ ଓ ତାଙ୍କର ସମର୍ଥକମାନଙ୍କ ମନରେ ଶତ୍ରୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ଓ ସେ ଜନତା ଦଳ ପ୍ରାର୍ଥୀ ରୂପେ ପ୍ରତିଯୁଗ୍ମତା କଲେ । ଜାନକୀ ବାବୁ ଓ କଂଗ୍ରେସର ବହୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ କର୍ମୀଙ୍କର ପରଶ୍ରମ ସତ୍ତ୍ୱେ ପାଟଣାଣୀ ବୈଦ୍ୟନାଥ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ପରାଜିତ କଲେ ।

ଜାନକୀଙ୍କର ସେହିପରି ପରେ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇପାରିବା ଭଲ ଉଚ୍ଚ ଯୋଗ୍ୟତା-ସମ୍ପନ୍ନ ଓ ଜାନକୀ ବାବୁଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସଜନ ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ ଶ୍ରୀ ଶଶି ଭୂଷଣ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ତରଫରୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ କରାଇଲା । ସମସ୍ତ ଉଦ୍ୟମ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ଜନତା ଦଳ ପ୍ରାର୍ଥୀ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ନାୟକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରାସ୍ତ ହେଲେ । ଶ୍ରୀ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ବିଧାନସଭା ଓ ଲୋକସଭାକୁ ଏକା ନିର୍ବାଚନରେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଲୋକସଭାରୁ ଇନ୍ଦ୍ରପା ଦେବୀରେ ଯୋଗି ଉପନିର୍ବାଚନ ହେଲା, ସେଥିରେ କଂଗ୍ରେସର ଗୁଜନେତା ଶ୍ରୀ ବସନ୍ତ କୁମାର ବିଶ୍ୱାଳ ଜନତା ଦଳ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଶରତ ଦେବଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରାଜିତ ହେଲେ । କେନ୍ଦୁଝର ବିଧାନସଭା ଉପନିର୍ବାଚନରେ ଜନତା ଦଳ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଗ୍ରେଟ୍ଟିୟା ମାଣି ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ ।

କିନ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶା ହାଇକୋର୍ଟର ବିଚାରପତି ନ୍ୟାୟମୁଖି ବାଳକୃଷ୍ଣ ବେହେରା ରୋକିଏ ମିଳନମାରେ ଶ୍ରୀ ନରଞ୍ଜନ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ ଅଭ୍ୟାସରତ ଲକ୍ଷ୍ମୀଦାତା ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱରୀରେ ବିଶେଷିତ କରିବାରୁ ଶ୍ରୀ ନରଞ୍ଜନ ପଟ୍ଟନାୟକ ମନ୍ତ୍ରୀପଦରୁ ଇନ୍ଦ୍ରପା ଦେଲେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ମୁକୁନ୍ଦ ହେବାପାଇଁ ଶ୍ରୀ ପଟ୍ଟନାୟକ ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟରେ କେସ୍ କରି ଦେଖାଇ ହେବାକୁ ପୁଣି ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ଯୋଗଦେଲେ ।

ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ଅନ୍ୟତ୍ର ପ୍ରତିପତ୍ତି ଯୋଗୁଁ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ କେଲେ ଶ୍ରୀ ପାଟଣାଣୀଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଭେଟର ଚାଲିଯାଉଥିବା କରା ତାଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟସଭାକୁ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରତିନିଧି ରୂପେ ପଠାଇଲେ ।

ଏହା ଏକ ଅସୁସ୍ଥ ପରମ୍ପରା । ସମ୍ବିଧାନର ମୌଳିକ ନୀତି ବିରୋଧୀ । ମାତ୍ର ଓଡ଼ିଶା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟତ୍ର ମଧ୍ୟ ସମ୍ବିଧାନକୁ ଆଖିଠାର ନୀତିରେ ଏପରି କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲୁଛି । ୧୯୯୨ ମସିହା ରାଜ୍ୟସଭା ନିର୍ବାଚନବେଳେ କଣ୍ଟ୍ରୀଟନର ଶ୍ରୀ ଏସ୍. ଆର୍. ବୋମାଇ 'ବିଜୁ ଦାଦା'ଙ୍କ ଅନୁଗ୍ରହରୁ ରାଜ୍ୟସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଛନ୍ତି ।

୧୯୮୫ ମସିହା ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ଯେଉଁ ବ୍ୟାନରସ୍ଥ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀ ବିରୋଧୀ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କଠାରୁ କମ୍ ଭୋଟ ପାଇଥିଲେ, ସେହି ବ୍ୟାନରସ୍ଥ ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳୀର କଂଗ୍ରେସ ବ୍ୟାପ୍ତକମାନଙ୍କୁ ୧୯୮୫ ମସିହା ବ୍ୟାନରସ୍ଥ ନିର୍ବାଚନରେ ଟିକଟ ଦିଆଗଲା ନାହିଁ । ଅଥଚ ଯେଉଁମାନେ ୧୯୮୫ ମସିହା ନିର୍ବାଚନରେ ହାରିଗଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚ ପଦସମାନ ଦିଆଗଲା । ନିର୍ବାଚନରେ ହାରିଲା ପରେ ତତ୍କାଳୀନ ବୈଦ୍ୟନାଥ ମିଶ୍ର ରାଜ୍ୟ ଯୋଜନା ବୋର୍ଡ଼ ଉପାଧ୍ୟକ୍ଷ ଓ ପ୍ରଭାତ ମନ୍ତ୍ରିକ ଯୋଜନା ବୋର୍ଡ଼ର ସ୍ଥାପୀ ସଭ୍ୟ ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ । ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଟିକଟ ଦିଆଯାଏ ନାହିଁ ବା ଯେଉଁମାନେ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହୋଇ ଖର୍ଚ୍ଚା ହୋଇ ହାରିଯାନ୍ତି, ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ବିପ୍ଳବ ଗର୍ଭରେ ଲୀନ ହୁଅନ୍ତି ।

ଇଂରେଜରେ ଗୋଟିଏ କଥା ଅଛି—“ସୋଡ଼ାକୁ ପାଣି ଧାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନେଇପାର କିନ୍ତୁ ତାହାକୁ ଜବରଦସ୍ତ ପାଣି ପିଆଇବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।” ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମନ ଧରି ଚଳି ନପାରିଲେ କୌଣସି ମନ୍ତ୍ରୀ ପକ୍ଷରେ ଚିନ୍ତିତା ଅସମ୍ଭବ । ଶ୍ରୀ ଅନୁପ ସିଂହଦେଓଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ପ୍ରାୟ ସେଇସ୍ୱା ହେଲା । ସେ ଅଧିକଦିନ ମଂତ୍ରୀ ହୋଇ ରହିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଶ୍ରୀ ହେମାନନ୍ଦ ବିଶ୍ୱାଳ ତ ସବୁରୁ ଭିନ୍ନ ଗୋଟିଏ ଲୋକ ବୋଲି ଜଣାଶୁଣା ଥିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ଅଧିକଦିନ ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ରହିପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ପ୍ରାୟ ବର୍ଷକ ପରେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ପୁନର୍ଗଠନ ସମୟରେ ସେ ମନ୍ତ୍ରୀ ତାଲିକାରୁ ବାଦ୍ ପଡ଼ିଲେ ।

ଅନୁଶାସନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ଏହା ସମ୍ଭବତଃ । ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଏକ ଅନେକ୍ରମ । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଚିହ୍ନିତ ଗଣ୍ଠିଭାବ । ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଉଚିତ ପରାମର୍ଶ ଦେବାପାଇଁ ଶକ୍ତି ଓ ଅଭିଜ୍ଞ ଅଇ, ଏ, ଏଫ, ସଚିବ ମଣ୍ଡଳୀ ଅଛନ୍ତି । ଅତ୍ୟୁଚ୍ଚ ପରସ୍ଥିତିରେ ସେମାନଙ୍କର ପରାମର୍ଶ ସହାୟକ ହୁଏ । ଦୂରଦର୍ଶନରେ ଗୋଟିଏ ଇଂରେଜ ସିରିଏଲ ‘Yes minister’ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହେଉଥାଏ । ସେତେବେଳେମାନେ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ନାତିକୁ କପରି ଭିନ୍ନ ମୋଡ଼ଦେଇ ଥାନ୍ତି, ସେଇସ୍ୱା ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହେଉଥାଏ । ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଜନର ଚାହିଦା ବା ବିବେକ ଟାକିବା ଦରକାର ପଡ଼େନାହିଁ । ଏହାର ଏକ ନୂତନ ଉଦାହରଣ ଏଠି ୧୯୯୯ ମସିହାର ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରୁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ସେ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ବ୍ରଜରାଜ ନଗର ଓ ବରପାଲରେ ଅଧିବୃତ୍ତ କମି ପାଇଁ ଏକପ୍ରେସ୍ତ୍ର ଆଠଶହ ଟଙ୍କା ଷଡ଼ପୁରଣ ଦେଉଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବେ ପାଇଁ ଆଦିବାସୀ ଓ ହରିଜନମାନଙ୍କର କମି ଷଡ଼ପୁରଣ ବାବଦରେ ଏକରକ୍ତ ଅଠର ଟଙ୍କା ବାରଅଣା ହୁଏତରେ ଷଡ଼ପୁରଣ ଦେଲେ । ଏହି ତଥ୍ୟ ପ୍ରତି ସରକାରଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର ବେଳେ ଅନର୍ଦ୍ଧଶ କରାଯିବାରୁ ସରକାର ଏ ଅସାମ୍ଭବ୍ୟତା ଦୃଢ଼ ସମର୍ଥନ କରିଥିଲେ ।

ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ବଦଳନ୍ତି ହାରାହାରି ପାଞ୍ଚବର୍ଷରେ ବା ତହିଁରୁ କମ୍ ସମୟରେ ଲାଜୁ ପଣ । ସତ୍ତବମାନେ ଶତାଙ୍କ ପଣ ଚରସ୍ଥାୟୀ । ଏ ମ୍ଲକସ୍ତ ବିଷୟରେ ସତ୍ତବମାନେ ଯେତେ ସଚେତନ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ସେତେ ସଚେତନ ନଥାନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ କେବଳ ଜା ହିଁ ମାନଙ୍କୁ ସହକାରୀ ମନ୍ତ୍ରୀ ରୂପେ କାମ ଦେଲେ ଶାସନ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୁରୁକ୍ଷରେ ଚଳିଯାଏ । ଆଦିବାସୀ, ହରିଜନ, ମହୁଳା ସଂଖ୍ୟାନ୍ୟତମ ସଂପ୍ରଦାୟ ବଢ଼ିଲେ ଜିଲ୍ଲାର ଦାସକୁ ବଢ଼ିବାରୁ ନିଆଯାଇ ମଂତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଗଠନ କରାଯାଏ । ସେଥିରେ ଯଦି କୌଣସି ମଂତ୍ରୀ ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର ସମୟରେ ଅସଙ୍ଗତ ବା ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତି, ତାହାକୁ ମୁଖ୍ୟମଂତ୍ରୀ ସଂଶୋଧନ କରିବା କଥା ।

୧୯୮୭ ମସିହା ଦୁଇର୍ଦ୍ଧା ଠିକ ମଂତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରୁ ହେମାନନ୍ଦ ବିଶ୍ୱାଳ ବାଦପଡ଼ିଲେ । ମାତ୍ର ସତ୍ୟଭୁଷଣ ସାହୁ ମୁଖ୍ୟ ସଚେତକ ପଦରୁ ଲାଜୁକଲେ । ପୂର୍ବର ମୁଖ୍ୟ ସଚେତକ ଶେଷ ମଜଲୁର ଅଲ୍ଲ ଜଳସେଚନ ଓ ବଳୁଲ ବସ୍ତ୍ରର ମଂତ୍ରୀ ହେଲେ । ହରିହର କରଣ, ଭୂପେନ୍ଦ୍ର ସିଂହ, ରାମବିହାରୀ ବେହେରା ମଂତ୍ରୀ ହେଲେ । ଉପମଂତ୍ରୀ ରୂପେ ସରଦ୍ୱତୀ ହେଁସ୍ରମ ଓ ପରମା ପୂଜାରୀ ଯୋଗଦେଲେ । ବହୁପୂର୍ବରୁ ଶିକ୍ଷାମଂତ୍ରୀ ରୂପେ ଅଭିଜିତା ହାସଲ କରିଥିବା ଯଦୁନାଥ ଦାଶ ମହାପାତ୍ର ଶିକ୍ଷାମଂତ୍ରୀ ନିୟୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ।

ବହୁଦିନ ପରେ ବ୍ୟାନସ୍ତରକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିବାରୁ ମୁଁ ନୂତନ ଅଭିଜିତା ଲାଜୁ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିଲି । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ଅବଶ୍ୟ ଅଲ୍ଲ ଡେକେସର ବ୍ୟାନସ୍ତର ବଞ୍ଚିଷ୍ଟ ଦର୍ଶକ ରେଲେଷନ୍ସ ଯାଇଛି । ଏକ ଝଟିବା-ବିଷ୍ଣୁ ବ୍ୟାନସ୍ତର ବୈଠକରେ ମୁଁ ଦର୍ଶକ ହେବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲି । ମାନ୍ୟବର ରାଜ୍ୟପାଳ ବି. ଡି. ନଟ୍ଟି ଶ୍ରୀକ୍ଷଣ ଦେଉଥିଲ ବେଳେ ବିରୋଧୀ ଦଳର ଅଗ୍ରଣୀ ସଭ୍ୟମାନେ ବାଚସ୍ପତି ସଭ୍ୟମଣ୍ଡଳ ଉପରକୁ ମାଡ଼ିଯାଇ ତାଙ୍କ ହାତରୁ ଶ୍ରୀକ୍ଷଣପୁସ୍ତିକା ଛଡ଼ାଇ ନେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲବେଳେ ଯେଉଁ ହୋ ହୁଲା, ଧସାଧସି ହୋଇଥିଲା ତାହା ଶୁଣିଥିଲି ଓ ଦେଖିଥିଲି । ଅଠେଇଶ ବର୍ଷର ମୋର ଅନୁପସ୍ଥିତି କାଳ ମଧ୍ୟରେ ବହୁ ନାଟକୀୟ ଦୃଶ୍ୟ ବ୍ୟାନସ୍ତର ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ଅଭିଜିତ ହେଉଥିଲା । ସେ ସବୁର ବିଶଦ ବିବରଣୀ ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନଙ୍କରେ ପଢ଼ିଥିଲି । ଏଣିକି ସେହିପରି ବହୁ ଦୃଶ୍ୟର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଦର୍ଶନର ସୌଭାଗ୍ୟ ମିଳିବାର ଅଶାରେ ଉତ୍ତପିତ ହେଲି ।

ବ୍ୟାନସ୍ତର ସାଧାରଣ ବୈଠକର ପ୍ରଥମ ଅଧିବେଶନ ମାନ୍ୟବର ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କର ଶ୍ରୀକ୍ଷଣରୁ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କର (ଲିଖିତ) ଶ୍ରୀକ୍ଷଣ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ନୀତି ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ ମାତ୍ର । କିନ୍ତୁ ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହେଲା ପରେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିବର୍ଷ, ପ୍ରତି ରାଜ୍ୟର ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ଶ୍ରୀକ୍ଷଣରେ ବାଧା ଦେବା ଓ ଗୋଳମାଳ ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଏକ ପରମ୍ପରା ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି ଓ କାଳକ୍ରମେ ଏହା ଏତେ ଉଚ୍ଚକଟ ହେଉଛି ଯେ, ପ୍ରବଳ ପାଟିଚିତ୍ରରେ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କର ଶ୍ରୀକ୍ଷଣ ଶୁଣାଯାଏ ନାହିଁ । ବର୍ଷକରେ ଥରେ ମାନ୍ୟବର

ରାଜ୍ୟପାଳ ବିଧାନସଭା ଗୃହରେ ପ୍ରାୟ ଦଶାକରୁ ଅଳ୍ପ ସମୟ ପାଇଁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି କିନ୍ତୁ କହୁବା ପାଇଁ ; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ କୁହାଯାଇ ନ ଦେବା କାଗ୍ରବକ କେତେ ଅସ୍ପୀଦକର ! ସେ ଦିନ ସ୍ୱେଦଶ୍ଳାଟି ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଦୟନୀୟ ହୋଇଥାଏ ।

ଏପରି ଏକ ଦଟଣା ବିଷୟରେ ‘ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର’ ଲେଖିଲେ—

“ରାଜନୀ ସମ୍ବନ୍ଧ ହେଉ”

ରାଜ୍ୟ ବିଧାନସଭା ବଜେଟ୍ ଆରମ୍ଭ ହେବା ଦିନ ରାଜ୍ୟପାଳ ଶ୍ରୀ ବି. ଏନ୍. ପାଣ୍ଡେ ନିଜର ଭାଷଣ ପାଠ କରିବା ଠିକ୍‌ରୁ ବିରୋଧୀ ଦଳ ନେତା ଶ୍ରୀ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ଏକ ଘାସ୍ ବିଚୁଡ଼ି ପାଠ କରିଥିଲେ । ବିଜୁ ବାବୁଙ୍କର ଯୁକ୍ତି ଥିଲା …… ତୃତୀୟରେ ଯେ କହିଲେ, ରାଜ୍ୟପାଳ ଭାବେ ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳ ଗସ୍ତ କରି ନିଜର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱା ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଯାହା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ, ତାହା ନିଜ ଭାଷଣରେ ସ୍ଥାନ ପାଇନାହିଁ । ସେଥିଲାଗି ଏପରି ଭାଷଣ ନ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ସେ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରି ବସିପଡ଼ିଲେ । ଯାହା ଜଣାଯାଏ, ବିଜୁ ବାବୁ ତାଙ୍କ ଘାସ୍ ଭାଷଣ ପାଠ କରୁଥିଲା ବେଳେ ମାଇକ୍ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁ ନ ଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଗୃହରେ ଶାନ୍ତି ବିରାଜମାନ କରୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ରାଜ୍ୟପାଳ ଭାଷଣ ପାଠ-କରିବା ପାଇଁ ଉଠି ଛୁଡ଼ା ହେବା ମାତ୍ରେ ଜନତାଦଳର ସଦସ୍ୟମାନେ ଯେପରି ଭାବେ ଗୋଳମାଳ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ, ତାହା ସତ୍ୟ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ଆଚରଣ ହୋଇ ନ ପାରେ ।

ପ୍ରତିବାଦ କରି କିଛି ଜ୍ୟୋତିବଳିବା ଏକ ସୁସ୍ଥ ପରମ୍ପରା । କିନ୍ତୁ ଗୃହ ମଧ୍ୟରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇ ପଞ୍ଚମ ସ୍ତରରେ ରାଜକର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବା, କୁସାରିତନା କରିବା ଫଳରେ ସମସ୍ତ ବିଧାୟକମାନଙ୍କ ଅବମାନ ମେଣ୍ଟି ଥାଇପାରେ, ଦଳପତିଙ୍କ ନିକଟରେ କଣ୍ଠନଳୀର ଶୁଭୁଷ୍ପ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇ ଥାଇପାରେ ; କିନ୍ତୁ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଶକ୍ତିରେ ଏ ପ୍ରକାର ଆଚରଣ ନିନ୍ଦନୀୟ ।

x x x x x ରାଷ୍ଟ୍ରାଦାଟରେ କଳଚଳିଆ ରାଜକର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରି ସମବେତ ଜନତା ଆଗରେ ସେମାନେ ନିଜର ପୌରୁଷର ପ୍ରତିପାଦନ କରିବା ପାଇଁ ଚାହୁଁଥାନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ନିନ୍ଦନୀୟ ଓ କଦର୍ଯ୍ୟ । ବିଧାନସଭାକୁ ଏପରି ମଞ୍ଚରେ ପରିଣତ କରୁଥିବା ବିଧାୟକମାନେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଇ ନିଜର ରାଜନୀ ସମ୍ବନ୍ଧ କରିବେ ବୋଲି ଆଦର ଆଶା ଓ ବିଶ୍ୱାସ ।”

ଏ ଲେଖା ଉପରେ ଜନତା ଦଳର ସଭ୍ୟ ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦ, ବ୍ରଜକିଶୋର ଶ୍ରୀ ପାଠୀ ଓ ମଙ୍ଗଳା କୁମାର ଏକ ସ୍ୱାଧିକାର ଭଙ୍ଗ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ । ମାତ୍ର ବିଧାନସଭାର ସ୍ୱାଧିକାର କମିଟିଙ୍କ ମତରେ ଏ ଲେଖାରେ ସ୍ୱାଧିକାର ଭଙ୍ଗ ହୋଇ ନାହିଁ ।

୧୯୫୧ ମସିହାର ବିଧାନସଭା ବୂଲିନାମେ ୧୯୮୫ ମସିହାର ବିଧାନସଭାରେ ଯେଉଁ ବିଶେଷ ବୈଷମ୍ୟ ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲି ତାହା ଏଠାରେ ଲେଖୁଛି । ୧୯୮୫ ମସିହା ବିଧାନସଭାର ନିୟମାବଳୀ ଅନୁସାରେ କୌଣସି ଦିନ ଦୁଇଟାରୁ ଅଧିକ ମୂଲତବ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଗତ କରିବା ମନା । କିନ୍ତୁ କେବଳ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଓ ନିରୁପ୍ତ ଓ ନିନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟରେ (a definite matter of urgent Public importance) ହିଁ ମୂଲତବ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଗତ କରାଯାଇ ପାରେ । ମାତ୍ର ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାରେ ଏପରି ଏକ ପରମ୍ପରା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ଯେ, ନିରୁପ୍ତ ବା ନିନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୁରୁତ୍ୱ ନ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ମୂଲତବ ପ୍ରସ୍ତାବମାନ ଆଗତ କରାଯାଉଥିଲା । ଛଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ମଣିଷମାନେ କଟକ ନଗରକୁ କଳାପାହାଡ଼ ପରି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆକର୍ଷଣ କରୁ ନାହିଁ । ମଣିଷ ଉପଦ୍ରବ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରଶ୍ନ । କଟକ ମଣିଷ ଉପରେ ଦିନେ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାରେ ଏକ ମୂଲତବ ପ୍ରସ୍ତାବ ମୂଲତବ ପାଇଁ ଆଗତ ହେଲା ଓ ବିସ୍ତୃତ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଅଲେଚନା ହେଲା, ଯେତେ ଯେପରି ମାନ୍ୟବର ଜାନକୀ ବଲ୍ଲଭ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର କଂଗ୍ରେସୀ ପରକାରର ଅପରାଧର ସୁଯୋଗ ନେଇ ମଣିଷ ଫୋକ କଟକର ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି । ସେହିପରି କଟକର ମାଲଗୋଦାମ ବ୍ୟବହାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିକାଶିକର ଫାଙ୍କି ଉପରେ ଆଗତ ଆଉ ଏକ ମୂଲତବ ପ୍ରସ୍ତାବ ଉପରେ ମାନ୍ୟବର ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ ମାଲଗୋଦାମ ବ୍ୟବହାରୀମାନେ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି କପଳ ଟିକସ ଫାଙ୍କି ଆସୁଥିଲେ ତହିଁର ଏକ ଉପାଦେୟ ବିବରଣୀ ସ୍ୱରୂପରେ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର ଟିକସ ଫାଙ୍କି ବିଷୟରେ ଯେ କଟକ ମାଲଗୋଦାମ ବ୍ୟବହାରୀମାନେ ଓଡ଼ିଶାରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଓଡ଼ିଆ, ଏହା କୁହାଯାଇ ନ ପାରେ ।

ଯେଉଁଦିନ ଦୁଇଟି ମୂଲତବ ପ୍ରସ୍ତାବ ରୋଟିକ ପରେ ରୋଟିଏ ଗ୍ରହଣୀୟ ହେବ କି ନାହିଁ, ଏ ବିଷୟରେ ବିସ୍ତୃତ ଅଲେଚନା ହୁଏ, ସେ ଦିନ କେବଳ ମୂଲତବ ପ୍ରସ୍ତାବ ଅଲେଚନାରେ ଅପସ୍ମର ଦିନଟା ହୁଏ ଓ ତାହାପରେ ରାଜସ୍ୱ ବିଭାଗ ବା ଜଳସେଚନ ଓ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ବିଭାଗର ଉଚ୍ଚଦାମ୍ପ ଅଲେଚନାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଥାଏ । ତେବେ ବିଧାନସଭା ବୈଠକ ଗ୍ରହଣ ବିଲମ୍ବିତ ପ୍ରକାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲେ । ଯେଉଁଦିନ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାରେ ଖୁବ୍ ବିବାଦାସ୍ପଦ ଓଡ଼ିଶା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ (ସିଣ୍ଡିକେଟ) ବିଧେୟକର ବିଶଦ ଅଲେଚନା ଗୁଡ଼ି ପ୍ରାୟ ନଥାଏ ବେଳେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଓ ରାଜ ବିଭାଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲିଲା, ସେଦିନ ମୋର ମନେ ହେଲା, ଆମେ ସମସ୍ତେ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାର ସଭ୍ୟମାନେ ଜଣେ ଲେଖାଏଁ କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣର ପକେଟ୍ ସଂସ୍କରଣ । ଏକ ପକ୍ଷେ ବର୍ଷକରେ ବିଧାନ ସଭାର ବୈଠକର ଦିନ ସଂଖ୍ୟା ଯେତେକ ଉଣା ହେଉଥିଲା, ଦୈନିକ ବୈଠକ ସେତେକ ଗ୍ରହଣ ବିଲମ୍ବିତ ପ୍ରକାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବସୁଥିଲା ଓ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କର ସୈଦ୍ଧିକ ସେତେକ କଠୋର ପକ୍ଷୀ ହେଉଥିଲା ।

ବାରମ୍ବାର ଅଭିଯୋଗ ହେଉଥିଲା ଯେ, ସରକାର ବିଧାନସଭାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଯାହା କରୁ ନ ଥିବା ଯୋଗୁଁ ବର୍ଷକୁ ବର୍ଷ ବୈଠକ ଦିନ ସଂଖ୍ୟା ହ୍ରାସ ପାଉଛି ।

ପୁଣ୍ୟ ଜିଣା ଗଡ଼ମାଣିଆଁ ଗାଁରେ କଲେଜର ଏକ ଉତ୍ସବରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଯାଉଥିବା ସମାନ ସମ୍ପାଦକ ତତ୍କାଳୀନ ରାଧାନାଥ ରଥ ଓ ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଠକସାହୁ (ପୂର୍ବତନ ଏମ୍.ଏଲ୍. ଏ)ଙ୍କ ଉପରେ ଅନ୍ଧମଣ ହେବାକୁ ବିଧାନସଭାରେ ଓ ବାହାରେ ଘୋର ଗୁଳି ଫୁଟି ହେଲା । ଏହା ଚଂପ୍ରେସ ଦଳର କାର୍ଯ୍ୟ ଥିବାର ଅଭିଯୋଗ ହେଲା ।

ଏହାର କିଛିଦିନ ପରେ ବମ୍ବେରୁ ପ୍ରକାଶିତ ଇଲକ୍ଟ୍ରେଟେଡ୍ ଇଭିଲ୍ ପତ୍ରିକାରେ ‘Shocking’ ନାମକ ଏକ ଗୁଳିକର ପ୍ରବନ୍ଧ ବାହାରିଲା । ଏଥିରେ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଜାନକୀ ବସନ୍ତ ପଟ୍ଟନାୟକ ଯୌନବ୍ୟଭିଚାରରେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଥିବା ବିଷୟରେ କୁସ୍ମାରଚ୍ଚନା କରାଯାଇଥିଲା ଓ ଝାରିପୁରୁଡ଼ାର ଜଣେ ଧନୁାନୁ ମହଲାଙ୍କର ଏ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଚରିତ୍ର ସୂଚାର କରାଯାଇଥିଲା ।

ଉକ୍ତ ପତ୍ରିକାର ସେ ସଂଖ୍ୟାଟି ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ମିଳିଲା ନାହିଁ । କୁହାଗଲା ଯେ, ଗୋଇନ୍ଦା ବିହାର ବହୁ ଷ୍ଟାଣ୍ଡମାନଙ୍କରୁ ସବୁ ସଂଖ୍ୟାମାନ କଣି ନେଇଥିଲେ । ସମ୍ବଲପୁରରେ ମଧ୍ୟ ମିଳିଲା ନାହିଁ । (ମୁଁ ପରେ ଆମେରିକା ଯାତ୍ରା କାଳରେ ସେ ଲେଖାଟି ଶ୍ରୀରାମ ଦୁର୍ଗାବାସରେ ପଢ଼ିଲି ।)

ଯେଉଁଦିନ ଏ ଓବରଟି ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା, ସେ ଦିନ ବିଧାନ-ସଭାର ଜଣେ ମାନ୍ୟବର ସଭ୍ୟ ସଭାରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଆସନରେ ଗଙ୍ଗାଜଳ (?) ସିଂଚନ କଲେ । ଜନତା ଦଳର ସଭ୍ୟମାନେ ସଭାରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ କୁହାଇ ନ ଦେବାର ଯୋଜନା କଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଯେଉଁ ସବୁ ଚାରାକିତ ପ୍ରଶ୍ନ ସଭାରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଉତ୍ତର ଦେବାର କଥା ସେ ସବୁ ସେମାନେ ପଚାରିଲେ ନାହିଁ ।

ବିଧାନସଭାରେ ବିରୋଧୀଦଳ ସଭ୍ୟମାନେ ନାନା ପ୍ରକାର ଗଣ୍ଡଗୋଳ ସୃଷ୍ଟି କରୁ ଥିଲେ । ଜଣେ ମାନ୍ୟବର ସଭ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଥାଲି ଓ ଗୁମ୍ଫା ଅଣି ଘଣ୍ଟ ବଜାଇଲା ପରି ବଜାଇଲେ । ସେହେତେକ୍ଷେକ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ନାଚିବା, ମାଲ୍ କ୍ ଉପାଡ଼ି ଦେବା ଆଦି କାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲିଲା ।

ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୭, ୧୯୮୭ ତାରିଖ ‘ମାଜୁଭୁମି’ରେ ସମ୍ପାଦକ ବିଚିତ୍ରାନନ୍ଦ କର ‘ବିଧାନସଭାରେ କଣ କରୁଛ ?’ ଶୀର୍ଷକ ଏକ ଲେଖା ପ୍ରକାଶ କଲେ । ସେ ଲେଖିଲେ—

“ବିଧାନସଭାର ବିଚିତ୍ର ଦୃଶ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଅକର୍ଷଣ କରୁଛି । ମାନ୍ୟବର ସଭ୍ୟଙ୍କ ହୋହଲ୍ଲା, ଧନ୍ଦା ଧନ୍ଦି, ଜାମା ଚାରି ଚରି ସାଙ୍ଗକୁ ଗୁଡ଼ରେ ଗୀତ, ନାଚ ଓ ଗୀର୍ଜନ ବେଗ୍ କୋରୁହଲ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ବିଭିନ୍ନ ସ୍ନୋଗାନ, ଅଶ୍ଳୀଳ ଗୀତା ଓ ବିଶୃଙ୍ଖଳ ଆଚରଣ

ତଥା ବାଚସ୍ପତିଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅମାନ୍ୟ ଇତ୍ୟାଦି ବିସ୍ମୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରନ୍ତି । ‘ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ମୁଣ୍ଡ ଚଳକୁ ନାହିଁ ଯାଉଛି’ ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ ଯୋଗରେ କହୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଏ ଭଳି ରୁଚିର, ଅଶାଳୀନ ଆଚରଣ ଦ୍ଵାରା ରାଜ୍ୟବାସୀଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଚଳକୁ ହେଉଛି, ନା ଉପରକୁ ?

ବିଧାନସଭାକୁ ନେତେକ ପତ୍ନୀ ବୋଧହୁଏ ରଣାଙ୍ଗନ କମ୍ପା କାଟିଶାଳା ମନେ କରୁଥିବେ । ନ ହେଲେ ଏଭଳି କୁଣ୍ଡିତ ଆଚରଣ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରନ୍ତେ କିପରି ?”

ଶେଷୋକ୍ତ ଦଟଣା ସମୟରେ ମୁଁ ଆମେରିକା ପର୍ଯ୍ୟଟନ ସାରି ଡେରିଆସି । କାନାଡା ଓ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାରେ ସହସ୍ର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଦୂରଦର୍ଶନ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥାଏ । ମାତ୍ର ସେତେବେଳେ ବିଧାନସଭା ବା ଭାରତ ପାଇଁ ଆମେଷ୍ଟ୍ରି ଭିତରେ ତଟୋ ଉଠାଇବା ମଧ୍ୟ ଷ୍ଟୁଧକାର ଭଙ୍ଗ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହେଉଥାଏ, ବିଧାନସଭା କାର୍ଯ୍ୟର ଦୂରଦର୍ଶନ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ତ ଦୂରର କଥା ।

ସେ ସମୟରେ ମୋର ବିଶ୍ଵାସ ଥିଲା ଯେ, ଭାରତରେ ଯଦି ପାଇଁ ଆମେଷ୍ଟ୍ରିର ବିବରଣୀ ଦୂରଦର୍ଶନ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଏ, ତେବେ ପତ୍ନୀମାନେ ସହସ୍ର ଆଚରଣ କରିବେ । ସେହିପରି ଯଦି ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାର ବୈଠକର କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଦୂରଦର୍ଶନ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ, ତେବେ ଏପରି ଅଶୋଭନୀୟ ଦୃଶ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୁଏନା ନାହିଁ ।

କାଳକ୍ରମେ ପୂର୍ବରୁ ବ୍ରିଟିଶ୍ ହାଉସ୍ ଅଫ୍ କମନ୍ସର ଆଲୋଚନା ଦୂରଦର୍ଶନ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା । ପରେ ଭାରତରେ ଲୋକସଭା ଓ ରାଜ୍ୟସଭାର ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଦୂରଦର୍ଶନ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଛି । କିନ୍ତୁ ପତ୍ନୀମାନଙ୍କର ବିଶୃଙ୍ଖଳ ଆଚରଣ ଓ ବାଚସ୍ପତିଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶର ଅବମାନନା ଆଦି ପୂର୍ବରୁ ଘଟୁଛି । ବାସ୍ତବିକ, ‘ସର୍ବୀ ପାଇଁ ଆମେଷ୍ଟ୍ରି’ ଓ ବିଧାନସଭା ମାନଙ୍କରେ ସାମାନ୍ୟ ବାକ୍ସିତଣ୍ଡାରେ କେତେ ସମୟ ଅପବ୍ୟୟ ହେଉଛି ଓ କେତେଦୂର ଲୋକସଭା ଓ ରାଜ୍ୟସଭାର ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବାଧା-ପ୍ରାପ୍ତ ହେଉଛି, ତାହା ଭାବିଲେ ଏ ଦେଶରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଭବିଷ୍ୟତ୍ ବିଷୟରେ ଅନେକ ଆଶଙ୍କା ଜାତ ହୁଏ ।

‘ମୁରୁଗା ଲଡ଼ାଇ’ରେ ବହୁ ସମୟ ବରବାଦ ହେଉଛି । ଗୁରୁତର ସମସ୍ୟାମାନ ପୁରୁପୁରୁ ଉପେକ୍ଷିତ ହେଉଛି କିମ୍ବା ସମୟ ଅଭାବରୁ ଭଲ ଭାବରେ ଓ ଉଚିତ ସମୟରେ ଆଲୋଚିତ ହୋଇ ପାରୁ ନାହିଁ ।

୧୯୮୫-୮୬ ମସିହାରେ ମୁଁ ପରୁ ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ କମିଟିର ସଭ୍ୟପତି ଦାୟିତ୍ଵ ବହନ କଲି । ଦଳ ନିଗମ, ମନ୍ତ୍ରୀ ଉନ୍ନୟନ ନିଗମ, ଖଣି ନିଗମ ଆଦି ସରକାରୀ ଶିଳ୍ପ ସମ୍ପାଦକର ତଦାରଖ କରିବା ଏହି କମିଟିର ଦାୟିତ୍ଵ । ଏହି କମିଟି ରାଜ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ

ଅଞ୍ଚଳ ଗସ୍ତ କରି ସରକାରୀ ଉଦ୍ୟୋଗ ବସ୍ତ୍ରରେ ଚଢ଼ନ୍ତୁ ପରେ ବିଧାନସଭାକୁ ଗସ୍ତ କର ।

ମୁଁ ପୁରୁ ପାଲି ଆମେଶ୍ୱର ପ୍ରାକ୍‌ନଳନ ସମିତି ଓ ଲୋକଲେଖା ସମିତିର ସଭ୍ୟ ଥିଲି । ସେ କମିଟିମାନଙ୍କର ସଭ୍ୟମାନେ ସାଧାରଣତଃ ରେଳ ଯୋଗେ ବା ଯାତ୍ରୀବାହୀ ବସମାନ ଯୋଗେ ଯିବା ଆସିବା କରନ୍ତାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବିଧାନସଭାର କମିଟି ସଭ୍ୟମାନେ ସାଧାରଣତଃ ବିଭିନ୍ନ ନଗର ମୋଟର କାର ଯୋଗେ ଯାତ୍ରା କରନ୍ତାନ୍ତି, କାରଣ ଓଡ଼ିଶାରେ ରେଳପଥର ପ୍ରସାର ବ୍ୟାପକ ନୁହେଁ । ବିଧାନସଭାର କମିଟି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଯାନ ବାହନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ଏହା ସନ୍ତୋଷଜନକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନୁହେଁ ।

ରେସାଉମେନ୍ଟ ରୂପେ ମୟୂରଭଞ୍ଜର ଶିମିଳିପାଳ, ଚଞ୍ଚାମର ଅଟି, ଉଷ୍ମପ୍ରସ୍ରବଣ, କୋରାପୁଟ ମାଲ୍‌ହାନ୍ ଗିରି ଅଞ୍ଚଳର ବାଲିମେଳା ଜଳ-ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଯୋଜନା ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଥିଲା ।

ବହୁ ରେକାର୍ଡ ଶିଳ୍ପ ଛତାରେ ଗଲେ । ସେ ସବୁ ବସ୍ତ୍ରରେ ଆଲୋଚନା ହୁଏ । ପ୍ରୟୋଗନରୁ ଅଧିକ ଅତିସର, ଶ୍ରମିକ ନିୟୁକ୍ତି ଓ କାମରେ ବର୍ଣ୍ଣାଳୀ, କଞ୍ଚାମାଲ ଆହରଣରେ ଅବ୍ୟବସ୍ଥା ଇତ୍ୟାଦି ବସ୍ତ୍ର ଆଲୋଚନା ହୁଏ ।

ସବୁ ସରକାରୀ ଶିଳ୍ପୋଦ୍ୟୋଗରେ କମ୍ପାନୀ ମେନେଜିଂ ଡିରେକ୍ଟର ସାଧାରଣତଃ ଜଣେ ଜଣେ ଥାନ୍ତି । ଏ. ଏଚ୍ ଅତିସର । ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବସ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ବୁଝିବାକୁ ପଡ଼ୁଥିବ । କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କର ବାର୍ଷିକ ରିପୋର୍ଟମାନ ବିଧାନସଭାରେ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବା କଥା । କିନ୍ତୁ ତାହା ଭରସା ନାହିଁ । ୧୯୮୦-୮୧ ବର୍ଷର ରିପୋର୍ଟ ୧୯୮୭-୮୭ ବା ତାହାପରେ ବିଧାନସଭାରେ ପେଶ ହୁଏ । ସେତେବେଳକୁ ତହିଁର ଆଲୋଚନାର କୌଣସି ମୂଲ୍ୟ ନ ଥାଏ । କମ୍ପାନୀର ମେନେଜିଂ ଡିରେକ୍ଟର (ସେତେବେଳର) ଏବେ ଖୁବ୍‌ସବୁ ଅବସର ନେଲେଣି ବା ଅନ୍ୟ ବିଭାଗକୁ ବଦଳି ହେଲେଣି । ସରକାରଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଏ ବସ୍ତ୍ରରେ ଆନ୍ତରିକତାର ଅଭାବ ମନେହୁଏ । କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କର ଅଡ଼ିଟିଂ ବାର୍ଷିକ ବିବରଣୀ ଠିକ୍ ସମୟରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବା ବସ୍ତ୍ରରେ ମୁଁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲି । ମାତ୍ର ଅବସ୍ଥାର ବିଶେଷ ହେତୁ ହେଲ ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ମାନ୍ୟତା ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଏ ବସ୍ତ୍ରରେ ସରକାରୀ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କର କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କୁ ତାରିବ୍ କରିଥିଲେ ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା ସରକାରୀ ଶିଳ୍ପାନୁଷ୍ଠାନ ମାନଙ୍କର ସହଯୋଗ ବା ସମନ୍ୱୟ ଅଭାବରୁ ସରକାରୀ ନଗରରେ ବିଶେଷ କ୍ଷତି ହୁଏ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଲୁଲି ଟାଣ୍ଡ୍ରାରି କର୍ମୀଶ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କାରଖାନା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ବୋର୍ଡ଼ ଏହା ବ୍ୟବସ୍ଥାର ନ କରି ତଲିକତାରୁ ବିଲୁଲି ଟାଣ୍ଡ୍ରାରି କରନ୍ତୁ ବୋଲି ଅନୁସନ୍ଧାନରୁ ଜଣାପଡ଼ିଲା ।

କେନ୍ଦୁଝର ଜିଲ୍ଲା ମାଟ୍ଟିକାମ୍ବୁର କଲିଙ୍ଗ ଆଇରନ୍ ଓ ଲୁଗା ଲୁଗାରେ
ଲୁଗାଧାର ଅନୁସନ୍ଧାନରୁ ଜଣାପଡ଼ିଲା । ସେହିପରି ଅନୁଗୁଳରେ ନାଲିକୋ କାରଖାନା ଓ
କେନ୍ଦୁଝର ଶକ୍ତି ପ୍ରକଳ୍ପ ନିର୍ମାଣାଧୀନ ଥିବା ସମୟରେ ଆମ ସେଠାକୁ ପହଞ୍ଚିନରେ
ଯାଇଥିଲା ।

ଆମେ ସମ୍ପିତ ସଦସ୍ୟମାନେ ଗୋଟିଏ ଦଳରେ ବୁଲି ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ମଧ୍ୟାହ୍ନ
ଭୋଜନ କରୁ । ମାଟ୍ଟିକାରେ ଦୁଇଜଣ ବନ୍ଧୁ ପ୍ରାୟ ଆମ ସଙ୍ଗେ ନିଜ ନିଜ
କୋଠାରେ ଖାଆନ୍ତି । ଆମେ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଜିଲ୍ଲା ରାସ୍ତା ସମୟରେ ଦଳାଦଳ ବୁଲି ରାତିରେ
ସକଳ ହୋଇଥିବା ଦେଖୁ । ଉକ୍ତ ବନ୍ଧୁ ଦ୍ଵୟ କୁଆଡ଼େ ଆମ ଏସେମ୍ବଲି ସେକ୍ରେଟରୀଙ୍କର
ନିଶେ କର୍ମସୂଚୀକୁ ବିଲଦି ମତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ କହିଲେ । ବିଷୟଟି ମୋତେ ଜଣାଅନୁ ।
କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ବିଲଦି ମତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମାଗଣାରେ ପାଳାୟ ଯୋଗାଇଥିଲେ, ସେ ବିଧାନସଭା
ବାଚସ୍ପତି ଶ୍ରୀ ପ୍ରଦେଶ କୁମାର ଦାଶକୁ ଏ ବିଷୟରେ ଅଭିଯୋଗ କଲେ । ବାଚସ୍ପତିଙ୍କଠାରୁ
ଭୁବନେଶ୍ଵରରେ ଏ କଥା ଶୁଣି ମୁଁ ତାଟିଆ ହେଲି । ଯେଉଁ କର୍ମସୂଚୀକୁ ମତର ଯୋଗାଡ଼
କରିବା ପାଇଁ କୁହାଯାଇଥିଲା ବିଧାନସଭା ସେକ୍ରେଟରୀ ତାଙ୍କଠାରୁ କୈତବିତ ତଳବ କଲେ
ମାଟ୍ଟିକା ବିଭାଗ କର୍ମୀ (ସ୍କେଲୋ)ର ଏଥିରେ ଗୁଣ କଣ ଥିଲା ?

ମୁଁ ଏଥିରେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବର୍ଷ ଉକ୍ତ କମିଟିରୁ ଅବସର ନେବାର
ସ୍ଥିତି କଲି । ମେମ୍ବରମାନଙ୍କର ଔପସିଦ୍ଧି, ବିଶ୍ଵାସୀୟତାରେ ରହିଣି ଓ ପେଟୋଲ ଆଦି
ବାବଦରେ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କର ରାସ୍ତା ବିଲ୍ କଟାଯାଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା କେତେ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ
ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ପୁରୀ ଅର୍ଥନା ପାଇଁ ମାଗଣା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦରକାର ପଡ଼ୁଥିବା କଥା ଏବେ ଗୁରୁ
ପାରିଲା ।

ମୁଁ ପରେ ଗୁରୁଗାର କମିଟିର ଚେୟାରମେନ୍ ହେଲି । ସେଥିରେ ରାସ୍ତାମତ
ନଥିଲା । ମୋର କାର୍ଯ୍ୟକାଳରେ ନୂତନ ଗୁରୁଗାର ଉନ୍ନୋତ୍ତ ହେଲା ଓ ଅନେକ ନୂତନ
ପୁରୁଷ ଗୁରୁଗାରକୁ ଆଣିଥିଲେ ।

ମୁଁ ସ୍ଵାଧିକାର ସମ୍ପିତର ସଭ୍ୟ ଥିଲି । ସମ୍ପିତର ଚେୟାରମେନ୍ ଶ୍ରୀ ଯୁଗଳ କିଶୋର
ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ସହତ ଗୁରୁଗାର ଗୁରୁଗାର କୁନାଗଡ଼, ଅହମ୍ମଦାବାଦ, ପୋରବନ୍ଦର, ଦ୍ଵାରକା
ଓ ସୋମନାଥ ମନ୍ଦିର ଦର୍ଶନର ସୁଯୋଗ ମିଳିଲା । ଗୁରୁଗାର ଗୁରୁଗାର ସମ୍ପିତର
ଚେୟାରମେନ୍ଙ୍କ ସହତ ଆମେ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କଲୁ ।

ମୁଁ ଭୁବନେଶ୍ଵରରେ ଗୁରୁଗାର କଡ଼ରେ ଥିବା ଗୋମହଲ ଏମ୍.ଏଲ୍.ଏ କ୍ଵାର୍ଟରସ୍
ତଳମହଲ 18/1 ଘରେ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ରହିଲି । ଏହି ସମୟରେ ସେ ଘରେ ମୋର ବନ୍ଧୁଙ୍କର
ପୁରୁଷ ଶ୍ରୀ ମାଧବ ଚନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟେଲ ମଧ୍ୟ ରହୁଥିଲେ । ସେ କ୍ଵାର୍ଟରସ୍ରେ ଅନେକ ସମୟରେ

ଓ ଫୁଲର ରସ ଲତା ଲମ୍ବାଇ ବାହୁଡ଼ର ଶୋଭା ବର୍ଦ୍ଧନ କରିଥିଲେ । ଏହା ଫଳରେ ପରିବେଶ ମଧ୍ୟ ଜର୍ମିନ ହେଲା । ବୋଧହୁଏ ଏଥିପାଇଁ ପାଞ୍ଚବର୍ଷକାଳ ମୁଁ ସାମାନ୍ୟ ଶାଶ୍ବତ ଅସୁସ୍ଥତା ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ । ଭୁବନେଶ୍ବରରେ ଦୂର ସ୍ଥାନମାନଙ୍କୁ ସକାଳ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଭ୍ରମଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯାଇ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ସହିତ ଆଳାପ କରୁଥିଲି । ଏହାଛଡ଼ା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଏମ୍. ଏଲ. ଏ. ଓ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସହିତ ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବନ୍ଧୁତା ଥିଲା । ମୁଁ ପୁଣି ପୁଣି ପାଲି ଆମେଣ୍ଟରେ ସଭ୍ୟ ଥିଲା ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ଦେଶର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଦେଶର ସଭ୍ୟମାନଙ୍କର ସହିତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବନ୍ଧୁତା ସ୍ଥାପନ କରୁଥିଲି ।

୧୮୭ ମସିହା ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଋତୁରେ ମୋର ଚୂଡ଼ସ୍ନା ଶିକ୍ଷା ଆଶାର M. Ed. ପରୀକ୍ଷା ଦେଖାଯାଏ । ସେ ଦୁଃଖ ଦଂସ୍ତ କଲେ ଏମ୍., ଏ. ଓ ହାତ୍ତ୍ୟାଗାର୍ଯ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା ପାସ କରିଥାଏ । ସାନ ଝିଅ କାନ୍ତା ମଧ୍ୟ ବି, ଏ, ଅନର୍ସ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇଥାଏ । ମଇ ଓ ଜୁନ୍ ମାସରେ ଭଉସୁଙ୍କ ବିବାହ ସମ୍ପନ୍ନ କରି ପାରିବାରୁ ମୁଁ ପାରିବାରିକ ସ୍ବାଛନ୍ଦ୍ୟ ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ଯେ ବର୍ଷ ଜୁନ ମାସ ଶେଷ ଦିନ ସାନ ଝିଅର ବିବାହ ସମ୍ବନ୍ଧ ପରେ ତହିଁ ଆରତ୍ନିକ ଆମେରିକା ପର୍ଯ୍ୟଟନ ପାଇଁ ଯମ୍ବଲପୁରରୁ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ କଲିକତା ଅଭିମୁଖେ ଯାଆ କଲି ।

ଦଶମ ପରିଚ୍ଛେଦ ଆମେରିକା ଯାତ୍ରା

‘ଆମେରିକା ଅନୁଭୂତି’ ଶୀର୍ଷକ ଏକ ସ୍ୱପ୍ନ ମୁଁ ଲେଖିଛି । ସେଥିରେ ମୋର ପର୍ଯ୍ୟଟନର ବିଶେଷ ବିବରଣୀ ଅଛି । ତଥାପି ଆତ୍ମଜୀବନରେ ସେ ବିଷୟରେ କିଛି ଲେଖିବା ଉଚିତ ମନେ କରୁଛି ।

ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା ଓ କାନାଡ଼ାରେ ଅନେକ ଓଡ଼ିଆ ପରିବାର ଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ତାନ୍ତ୍ରୀ, ଇଂଜିନିୟର, ଅଧ୍ୟାପକ ଓ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ । ବ୍ୟବସାୟୀ ମଧ୍ୟ ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟାରେ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର “Orissa Society of America” ନାମରେ ଏକ ସଙ୍ଗଠନ ଅଛି । ଏହି ସଙ୍ଗଠନର ବାର୍ଷିକ ସମ୍ମିଳନୀ ଜୁଲାଇ ମାସର ପ୍ରଥମ ପନ୍ଦ୍ରାଦିରେ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା ବା କାନାଡ଼ାର କୌଣସି ନଗରୀରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ । ଜୁଲାଇ ଚଳାଶିଷ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିବସ ହୋଇଥିବାରୁ ଓ ଛୁଟି ଥିବାରୁ ଏହି ସମୟରେ ସମ୍ମିଳନୀ ଅଧିବେଶନ ପାଇଁ ସମୟ ମିଳେ । ମୁଁ ୧୯୮୭ରେ କାନାଡ଼ାର ଟରୋନ୍ଟୋ ନଗରୀରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଥିବା ଓଡ଼ିଆ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯୋଗ ଦେବାପାଇଁ ପାର୍ଟିପୋର୍ଟ, ଭିଜା, ଉଡ଼ାନାଟ୍ଟାକ ଟିକଟ ଆଦିର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆଗରୁ କରିଥିଲି । ସେଇଟା ଥିଲା ମୋର ପ୍ରଥମ ଆମେରିକା ଯାତ୍ରା । ମୋର ବଡ଼ ପୁଅ ରବିନ୍ଦ୍ର, ତଳାଗୋରେ ୧୫୯ ମସିହାରୁ ବାସ କରୁଥିଲେ ଯୁକ୍ତା ମୁଁ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଦେଶକୁ ଯିବାର ସୁଯୋଗ ଗ୍ରହଣ କରି ନଥିଲି ।

ତଳ ଡାଗର ଫଳାକୁ ତଳାଁ ବିମାନଘାଟିରୁ ବାହାରି ସେହି ଦିନ ରାତି ପାଢ଼େ ନଅଟାରେ ନିଉୟାର୍କରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ଅବଶ୍ୟ ଏଥିରେ ବାରଦଣ୍ଡା ଯୋଡ଼ିବା କଥା । କାରଣ ନିଉୟାର୍କରେ ଯେତେବେଳେ ରାତି ପାଢ଼େ ନଅଟା ଭରତବର୍ଷରେ ସେତେବେଳେ ତହିଁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦିବସ ପାଢ଼େ ନଅଟା । ସମୟର ବ୍ୟବଧାନ ଯୋଗୁଁ ଦିନଟା ରାତି ଓ ରାତିଟା ଦିନ ହୁଏ । ମାତ୍ର ମନୁଷ୍ୟ ଶବ୍ଦର ଓଲଟା ଗୁଡ଼ିଗରେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଅନୁଭବ କରେ, କ୍ଳାନ୍ତ ଶ୍ରାନ୍ତ ହୁଏ । ସେତେଦିନ ରାତିରେ ନିଉୟାର୍କର ଗୋଟିଏ ହୋଟେଲରେ ରହି ତହିଁ ଆଦେଶ ଧରିଲେ କାନାଡ଼ାର ଟରୋନ୍ଟୋ ନଗରୀରେ ପହଞ୍ଚି ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଲାଗୁ ।

କାନାଡ଼ା ଓ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର ବହୁ ଓଡ଼ିଆ ସପକ୍ଷଦାର ସେ ସମ୍ମିଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଏବେ ଓଡ଼ିଆ ଲୋକଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ଭେଟି ସେମାନଙ୍କ ସହୃଦ ପରଚର ଦେବା ଲାଗିଗଲା କଥା । ସେଥିପାଇଁ ସମ୍ମିଳନରେ ମୋତେ ଯେତେ-ବେଳେ କିଛି କହିବାକୁ ଲାଗିଲା, ମୁଁ କହିଥିଲି—

“ହର ପାଟଙ୍ଗ ଦୁଇପୁଅ—କାଉଁକେୟ ଓ ରଣେଶ । କଥାପଡ଼ିଲ, କେଉଁ ପୁଅ ପ୍ରଥମେ ଶଶୁ ଚୁହାଣ ପରାମା କରି ପାରିବ । କାଉଁକେୟ ମୟୂର ବାହନରେ ଉଡ଼ି ବିଶ୍ଵ ଚୁହାଣ ପଡ଼େମା କଲ୍‌ଲେଲକୁ ଗଣେଶ ମୁଷିକ ବାହନରେ ମାଆ ବାପାଙ୍କ ଶୁଣିଆଡ଼େ ଅଡ଼େ ପ୍ରଦକ୍ଷିଣ କଲେ । ବାପା ମାଆ ଗଣେଶଙ୍କୁ ଚିନିଆଁ ଘୋଷଣା କଲେ । ସେହିପରି ମୁଁ କାନାଡ଼ା ଓ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର ସବୁ ଓଡ଼ିଆ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ବହୁ ଖଟ ହେବ ଓ ମାଘ ମାଘ ଗଡ଼ିଯିବ । ଏଠାକୁ ଆସି ମୁଁ ଦୁଇଦିନରେ ସମସ୍ତ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା ଓ କାନାଡ଼ା ପର୍ଯ୍ୟଟନକୁ ସାରି ଦେଉଛି ।” ଅଥ

ବହୁ ମାନେ ଶୁଣି ଖୁସୀ ହେଲେ ।

ଅଗଷ୍ଟର ଓକ୍ଟୋବର କଲରେ ଟରୋଣ୍ଟୋ ସହର । ଟରୋଣ୍ଟୋରେ ମୁଁ ବହୁ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସହୃଦପରିତେ ଥିଲି । ସମ୍ମିଳନା ଶେଷରେ ମୋର ବହୁ ପୁଅ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ସହୃଦ ତାହାର ବାଲି ସାଥ ଡକ୍ଟର ସଫେସର ଅର୍ଜୁନ ପୁରୋହିତଙ୍କର ବାପ ସ୍ଥାନ କଂଗ୍ରେସନ ନଗର ଅଭିମୁଖେ ମୋଟର ଗାଡ଼ିରେ ଯାନ୍ତି । ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ଫମ୍‌ଲୁରରେ, ଆମ ଘର ପାଖରେ । ତାଙ୍କର ବାପା ଜଳମାଧବ ମୋର ସହପାଠୀ । ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ପଦ୍ମିନୀ ପମ୍‌ଲୁରର ସହରର ରାମକାନ୍ତପୁର ପାଠାଳୟର ଝିଅ ।

କାନାଡ଼ା ଓ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାରେ ମୋଟର ଗାଡ଼ିମାନ ଘଣ୍ଟାକୁ ଅଣି କଲେ ମିଟରରୁ ଡ଼ିଗା ବେଗରେ ଯାଏ କାହିଁ । ଆମ ଓଝଣରେ ଘରଣ କଲେମିଟରରୁ ଅଧିକ ବେଗରେ ଯିବା ବିପଦ । ରାସ୍ତାରେ ପ୍ରତି ଫଳ୍‌କ୍‌ସେ ଦୁଇ ଡିଜିଟା ହୁଏ ବା ବେଗର ସେଧକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ । ଗାଈ, କୁକୁର, ମନୁଷ୍ୟ ରାସ୍ତା ମଝିରେ ଯାଆନ୍ତି । ସଡ଼କ ଏତେ ସଂଖ୍ୟି ସେ ସେପଟୁ ଟ୍ରକ୍ ବା ବସ ଆସୁଥିଲେ, ଏ ପଟୁ ଯାଉଥିବା ମୋଟରକୁ ରାସ୍ତା ଉପରୁ ଗାତ ମଧ୍ୟକୁ ଓହ୍ଲାଇବାକୁ ହୁଏ ଓ ମୋଟରର ଗତି ଘଣ୍ଟାକୁ ଦଶ ମାଇଲରୁ କମ୍ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଯେ କୌଣସି ଗ୍ରେଟ ବଡ଼ ଦାମ୍‌ ପୁରଣ ପାଇଁ ରେଲ୍‌ ରୋକୋ, ରାସ୍ତାରେକୋ, ବନ୍ଦ ତାକରା । ଦୁର୍ଗା ପୂଜା, ଗଣେଶ ପୂଜା ଆଦି ସମୟରେ ସଡ଼କ ମଝି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୂଜା ମଣ୍ଡପ ମାଡ଼ି ବସେ, ରାସ୍ତା ମଝିରେ ଯୁବକମାନେ ସାଇକଲ ଧରି ରପ କରୁଥାନ୍ତି, ଆଗରୁ ଆସୁଥିବା ମୋଟର ଗାଡ଼ି ହସ୍ତକୁ ଖାତର ନଥାଏ ।

କାନାଡ଼ାରେ ଶହ ଶହ ମାଇଲ ସୁଦୂରପ୍ରାୟ ପ୍ରଶସ୍ତ ରାଜପଥରେ ଶୀତତାପ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ମୋଟର ଗାଡ଼ି ଚଳାଉଥାନ୍ତି ଅର୍ଜୁନ । ଏ ଆଉ ଶୁଣିଲିକି ମୋଟର ଗାଡ଼ି ଡାର

ବେଗରେ ଛୁଟି ଥିଲାବେଳେ ଅନ୍ୟ ଦଗରୁ ଶୁଣି ଲଜନ ମୋଟର ଗାଡ଼ି ଚାଲିଥିଲା । ପଦସ୍ପର୍ଶ ମାନବ, ଗାଈ, ବୁକୁର, ପାଇକ୍ସ ଆଦିଙ୍କର ଚିତ୍କାର ଶୁଣି ନାହିଁ । ଉଡ଼ନ ଖଟୋଲପରି ଗାଡ଼ିମାନ ଛୁଟିଆଏ ବେଗରେ । ଗସ୍ତର ଉଭୟ ପାଖରେ ଦଗନ୍ତବିସ୍ତାର ଗହମ ଖେତ ।

ପନ୍ଦର କୋଡ଼ିଏ ମାଇଲ ବ୍ୟବଧାନରେ ମୋଟେଲ, ପେଟେଲ ପମ୍ପ, ରେଷ୍ଟୋରାଣ୍ଟ ଆଦି । ମୋଟର, କମ୍ପ୍ୟୁଟର, ରେଡିଓ ଆଦି ବହୁ ମୂଲ୍ୟବାନ ଦ୍ରବ୍ୟର ଦେଶ ଇଏ । କିନ୍ତୁ ପରୁଠାରୁ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟବାନ ଜିନିଷ ହେଉଛି ସମୟ । ପ୍ରଗତିର ମାପକାଠି ଗତି । ମନୁଷ୍ୟ ସମ୍ପାଦନା ହୁଏତେ ନିରୁପସ୍ତ ନରାୟଣ ।

କାନାଡା ଜନବିଭଳ ଦେଶ ।

ବିଦେଶରୁ ଲୋକେ ଆସି ଏଠାରେ ବସବାସ କରିବାରେ ବିଶେଷ କଟକଣା ନାହିଁ । ପଞ୍ଜାବରୁ ଶିଖ ସଂପ୍ରଦାୟର ବହୁ ଲୋକ ପଶ୍ଚିମ କାନାଡାରେ ଯାଇ ରହୁଛନ୍ତି । ମେମାଜଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏବେ ଭାରତରେ ଖାଲିସ୍ଥାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେଉଛନ୍ତି କେତେ ନେତୃସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ କାନାଡା ସରକାର ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି ।

କାନାଡାରେ ଇଂରେଜ ଓ ଫ୍ରେଞ୍ଚ ଉଭୟ ଭାଷା ଗୁଣଗୁଣା । କେନ୍ଦ୍ର ବହୁ ସରକାରୀ (ଓ ବେସରକାରୀ) ଇଂରାଜୀ, କାଗଜପତ୍ର ଆଦି ଉଭୟ ଭାଷାରେ ଛପା ହୋଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ ।

ମୁଁ ଡକ୍ଟର ଅର୍ଜୁନ ପୁରୋହିତଙ୍କ ଘରେ ହେଉଥିବା ସମୟରେ ତତେ ଶକ୍ୟରେ ଯେଠାକୁ ଆସିଲେ ଶ୍ରୀମତୀ ଫ୍ଲୋରା ମେକ୍ଡୋନାଲ୍ଡ—କାନାଡାର କେନ୍ଦ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀ—ଏକାକୀ ନିଜେ ମୋଟର ଚଳାଇ, ଅଙ୍ଗରୋ ଚାଉଳ ଓ ପୂର୍ବସୂଚନା ନ ଦେଇ ଖୁସିପେ ପାଇଁ । ଭାରତରେ କେନ୍ଦ୍ରମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପାଇଁ ନିରାପଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ସରକାରୀ ମୋଟର ଗାଡ଼ି, ଟୁର ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଆଦି ଅନ୍ୟାବ୍ୟାସ ।

ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାରେ ମଧ୍ୟ ରାଜ୍ୟପାଳଙ୍କ ସହସମିତୀ ନିଜେ ମୋଟର ଚଳାଇ ବଳାଇ ଯାଆନ୍ତି ନିଜର ମନପସନ୍ଦ ପନିପରିବା କରିବା ପାଇଁ ।

ଡ୍ରାଇଭର୍ ଶରଟି ଶରକୋଷରେ ନାହିଁ । କେବଳ ବସ୍, ଟ୍ରେନ୍ରେ ପାଇଲଟ୍, ଆୟାନ୍ତ; ସେମାନେ କଣ୍ଟ୍ରୋଲ ଓ ହେଲ୍ପର୍ କାମ ମଧ୍ୟ କରନ୍ତି ।

ଭାରତବର୍ଷରେ ସ୍ୱର୍ଗୀନ କାଳରୁ ସାମ୍ବିତ କାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାମାଜିକ ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଜନରେ ନବକୋଟି କର୍ମୀଟୋକ୍ସ କଲବର୍ତ୍ତେଶ୍ୱର, ମହାରାଜାଧିରାଜ, ହଜୁର, ମଣିମା, ଏବେ ଭାରତରୁ, ପଦ୍ମବିଭୂଷଣ, ଭି. ଆଇ. ପି. ଭି. ଭି. ଆଇ. ପି. ଆଦି ଅଛନ୍ତି । ବିଳମ୍ବରେ Her Majesty, His Regal Highness, Knight, His Excellency ଆଦି ଶ୍ରେଣୀବିଭାଗ ଅଛି । ମାତ୍ର ଉତ୍ତର ଆମେରିକାରେ ଗୁପ୍ତପଦ

ମଧ୍ୟ ମିଶ୍ରର ରୁଣ୍ଡ । ଅଭିଜାତ୍ୟର ଛେ ନଥାଏ । ମୁଁ ଚିକାଗୋରେ ରାସ୍ତାପତି ରୋମାଲ୍ଡ
ଗରାନଙ୍କର ଦୂରଦର୍ଶନ ଭାଷଣ ଶୁଣିଥିଲି, ଦେଖିଥିଲି । ରାସ୍ତାପତିଙ୍କର ଭାଷଣ ପରେ ପରେ
ଜଣେ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ଦମାଲୋଚନା ମୂଳକ ଟିପ୍ପଣୀ ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା ।
ସେଠାରେ ସୁପ୍ରିମ୍‌କୋର୍ଟ ବିଚାରପତିମାନଙ୍କର ନାମ ଦେଇ ନ୍ୟାୟମୁର୍ତ୍ତି ଉପାଧି ଯୋଡ଼ିବା
ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନ ।

ଆମେରିକା ଆର୍ଥକ ଉନ୍ନତର ଶିଖର ଦେଶରେ ପଦସ୍ଥପାରିଛୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ସାଂଜନାନ
କର୍ମପ୍ରବଣତା ଯୋଗୁ । କାମକୁ ସେଠାରେ ପ୍ରଧାନ ନିଶା । ସୋମବାରଠାରୁ ଶୁକ୍ରବାର
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟହ ଅନ୍ୟତମ ଅଠ ଘଣ୍ଟା କାମ । ଟିକିଏ ଭଲ ହେବାର ଉପାୟ ନାହିଁ ।
ଧରା ପଡ଼ିଲେ ବେକାଶର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିପାରେ ।

ତହିଁ ଭୂମିରେ ଭାବରେ କାମରେ କେତେ ଢିଲ । କେତେ ଶିଳ୍ପ ଭୋର
କ୍ଷତରେ ଚାଲୁଛି । ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ ଦେଉଛି । ବ୍ୟାନସଲ କମ୍ପିଟିରେ ଗୋଟିଏ ସୁତା-
କଲର କାର୍ଯ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ପରିଚାଳନା ଜଣେ ଆଇ. ଏ. ଏସ୍ ଅଫିସର ।
ସେ କହିଲେ, “ଏଠାରେ ଜଣେ ଶ୍ରମିକ ଦିନ ସାରା କାମ କଲେ ମଜୁରୀ ପାଏ ଏଗାର
ଟଙ୍କା । (ସେତେବେଳକୁ ପଚାଶ ଟଙ୍କା । ନ୍ୟୁନତମ ମଜୁରୀ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ନଥାଏ) । ମାତ୍ର
ସେହି ଶ୍ରମିକ ଯଦି ତାଙ୍କର ସାଟିଫିକେଟ ଦେଇ କୁଟି ନଏ, ତେବେ ସେ ଦିନକୁ ପନ୍ଦର
ଟଙ୍କା ମଜୁରୀ ପାଇବାର ହକଦାର ।” ଅତଏବ ତାଙ୍କର ସାଟିଫିକେଟ୍ ଆଣି ଫାଇଁ
ଦିଆଯାଇ ପାରେ ।

ପରିଶ୍ରମ ଓ ଅଧିକପାୟ ଫଳରେ କେତେ ମଜୁରୀଆ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକ କୋଟିକୋଟି
ହୋଇଛନ୍ତି । ଏଣୁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ଏପରି ଜଣେ ଲୋକ । ସୁଟ୍‌ଲେଣ୍ଡରୁ ସାଧାରଣ ଶ୍ରମିକ ଭାବେ
ଅସି ଆମେରିକାରେ ନୂଆପରରେ ଲୁହାକାରଖାନା ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲେ । ଜୀବନର ଶେଷ
ବର୍ଷରେ ସେ ପରାମର୍ଶ ଦେଇ ଡାକ୍ତର ମାଲିକ ହେଲେ । ସମ୍ପତ୍ତିର ପ୍ରାୟ ଦେଢ଼ ପାଠାଗାର
ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଇଁ ଦାନ କରିଛନ୍ତି ।

ଆମ ଦେଶରେ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରାୟ ସବୁ ଦାୟିତ୍ୱ ସରକାରଙ୍କର । ଇଂରେଜ ମାଧ୍ୟମ
ସ୍କୁଲ ସାମ୍ପ୍ରତିକ କାଳରେ ଘରୋଇ ଉଦ୍ୟମରେ ଗଢ଼ି ଉଠୁଛି । ସେଠାରେ ଫିଲ୍‌ଡର
ଚିଡ଼ା । ସରକାରୀ ସ୍କୁଲ କଲେଜରେ ଫିଲ୍‌ଡର କମ୍ । ମାତ୍ର ଅଧ୍ୟାପକ ଦରମା,
ପାଠାଗାର, ଅଫିସ୍ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେଁ ସରକାର ବହନ କରନ୍ତି । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟମାନ
ସରକାର ଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଅନୁଦାନ ଆୟୋଗ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ । ତାଙ୍କର ଓ
ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ କଲେଜମାନ ମଧ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ । ଶ୍ରବଣକ୍ରୀଡ଼ା
ଡୋନେଶନ୍ ବା ଦାନ ନେଇ ଯେଉଁ ମେଡିକେଲ ବା ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ କଲେଜ ଶିକ୍ଷାଦାନ
କରନ୍ତି, ତହିଁର ଡିଗ୍ରୀକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଯାଏ ।

ଯୁକ୍ତବସ୍ତୁରେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ଲେଖକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପ୍ରାୟ ଓଲଟା । ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବେଶୀ ଭାର ବେସରକାରୀ ଭାବେ ପରିଗଣିତ ହେଉଛି । ଅଧିକାଂଶ ରାଜ୍ୟରେ ବେସରକାରୀ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ମର୍ଯ୍ୟାଦାପ୍ରାପ୍ତ । ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଫିଜ୍ କ୍ରମେ ଡ୍ରାମ ଆମ ଦେଶର ଫିଜ୍ କ୍ରମେ ଡ୍ରାମ ଚଳନାରେ ଅନେକ ବେଶୀ । କଲେଜର ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ବର୍ଷକ ଖର୍ଚ୍ଚ (ଖାଇବା ଓ ପୋଷାକ ପରି ମିଶାଇ) ମୁଁ ଯେଠାକୁ ଯାଇଥିବା ସମୟରେ ହାସିହାସି ଦଶହଜାର ଡଲାର ବା ସେତେ-ବେଳର ଲକ୍ଷେ ଡଲାର ହଜାର ଟଙ୍କା ପଡ଼ୁଥିଲା ।

ଆମେରିକାର ମର୍ଯ୍ୟାଦାପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରିନ୍ସଟନ୍ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ମୁଁ ଡକ୍ଟର ମାନ୍ଦରାଜୀର ବହିଦାରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯାଇଥିଲି । ଏହା ବିଶ୍ୱପ୍ରସିଦ୍ଧ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆଇନ୍‌ଷ୍ଟାଇନ୍‌ଙ୍କୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରିଥିଲା । ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ରୁଜଭେଲ୍‌ଟ ଅବସର ନେଇ ପରେ ଏହି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ହୋଇ କେତେବର୍ଷ ରହିଥିଲେ ।

ଆମ ଦେଶରେ (ଓ ବିଲତରେ ମଧ୍ୟ) ଓକିଲ ଓ ଡାକ୍ତରମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅସ୍ତିତ୍ୱ-ବିଜ୍ଞାପନ ଶିଷ୍ଟାବଳୀ ବିରୁଦ୍ଧ । ନ ହେଲେ ଓକିଲମାନେ ବିଜ୍ଞାପନ ଦିଅନ୍ତେ “ବ୍ରେର, ତଳାଏତ, ନରହନ୍ତାଙ୍କ ପାଇଁ ସୁବର୍ଣ୍ଣସୁଯୋଗ ! ଅମ୍ଭେ ଓକିଲଙ୍କୁ ନିୟୁକ୍ତ କରି ଅଭିଯୋଗରୁ ବଞ୍ଚିଯାଉ” ଇତ୍ୟାଦି । ମାତ୍ର ଆମେରିକାରେ ଓକିଲ ଡାକ୍ତରଙ୍କର ପ୍ରଶସ୍ତି ବଦରକାରକରେ ବିଜ୍ଞାପିତ ହେବାରେ କଟକଣା ନାହିଁ ।

ଯେଠାର ସବିଧାନ ମଧ୍ୟ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର । ଯେଠାର ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କର ଉମରା ଅଶ୍ୱ ଡାକ୍ତର କାର୍ଯ୍ୟକାଳ ମଧ୍ୟରେ । ସେମାନଙ୍କର ସିନେଟ୍ ସେ ଦେଶର ଲୋକ ପ୍ରତିନିଧି ହେଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରତିପତ୍ତିଶାଳୀ । କୌଣସି ବ୍ୟବସାୟୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ସୁପ ପକାଇ ଆଇନ୍ ପାସ୍ କରାଇବାରେ ବାଧା ନାହିଁ ।

ଆମ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ସେ ଦେଶର ବୁଢ଼ାବୁଢ଼ୀଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ଶୋଚନୀୟ । ପୁଅ ଝିଅମାନେ ହାବଳକ ହୋଇଗଲେ ବାପାମାଆଙ୍କଠାରୁ ଦୂରେଇ ଯାଆନ୍ତି, ବୁଢ଼ାବୁଢ଼ୀମାନେ ଆମ ଦେଶର ଜରାଜବାସବାସୀ ପରି ଜୀବନ ଯାପନ କରନ୍ତି । ଆମର ପ୍ରାଚୀନ ଯୌଥ ପରିବାରରେ ବାପମାଆଙ୍କର ସ୍ଥାନ ସବୋପରି । ପାଠ ଡାକ୍ତର—

ବୁଢ଼ୋ ଚ ମାତା ପିତାବୋ ସାଧୁ ଭୂମିଶିଖି ବୁଢ଼
ଅପ୍ୟକାୟୀ ଶତକୃତ୍ତା ଭର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମନୁରତ୍ନବାତ୍ ।

“ଅର୍ଥାତ୍ ବୁଢ଼ା ବାପ ମାଆ, ପତିତ୍ରତା ପତ୍ନୀ ଓ ନାମାଳକ ପୁଅ ଝିଅ— ଏମାନଙ୍କୁ ନାନା ଦୁଷ୍ଟମି କରି ମଧ୍ୟ (ଦୟା ହୋଇକରି ଯେପରି କରୁଥିଲେ) ପାଳନ କରିବ ।

କୁହାଯାଏ ଯେ ଆମେରିକାରେ ହାସିହାସି ଦୁଇବର୍ଷରେ ମୋଟର ଗାଡ଼ି ପୁରୁଣା ହୁଏ ଓ ବଦଳି କରାଯାଏ । ଯେଠାରେ ହାସିହାସି ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ଧରି ଲୋକେ ଘର

ବଦଳାନ୍ତି । Hire Purchase ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିବା ଯୋଗୁଁ ଲୋକେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ଭଲ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି । ଆମ ଦେଶରେ ଓଳଟା । ନିଜର ପିତୃସ୍ମୃତି ଯାଦୁ ଘର ପ୍ରତିବାକୁ ଲୋକେ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଭରତବର୍ଷରେ ଭାଷା, ସଂସ୍କୃତି ଆଦିର ବିଭେଦ ଯୋଗୁଁ ଗୋଟିଏ ଭାଷା ବା ଅଞ୍ଚଳରୁ ଯାଇ ଅନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସଫଳ ନୁହେଁ । ମାତ୍ର ସେଠାରେ ସାଧାରଣ ଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତି ଯୋଗୁଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟକାରୀ କିଛି ଥିବା ଜଣେ ଲୋକ କାଲିଫୋର୍ଣ୍ଣିଆକୁ ବର୍ମିଞ୍ଚେଷ୍ଟ ବାହୁ ପରେ ନିଉୟର୍କରେ ବ୍ୟବସାୟ କରିପାରେ ।

ପାରିବାରିକ ବନ୍ଧନକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବାପାଇଁ ପ୍ରକୃତର ପ୍ରୟାସ, ସନ୍ତାନମାନଙ୍କର ସ୍ନେହ ବନ୍ଧନ, ବିବାହ ବେଳର ଶପଥ “Till death do us Part” । କିନ୍ତୁ ଆମେରିକାରେ ପୁଣିର ସନ୍ତାନ ଅଧିକ ଲୋଭନୀୟ । ବିବାହ ବିଚ୍ଛେଦ ଓ ଦୁର୍ଦ୍ଦିବାହୁ ସାଧାରଣ କଥା । ଆମେରିକାରେ ସାଧାରଣ ଓ ଅସାଧାରଣଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଚୂଡ଼ାପୁ ବା ଚରୁର୍ଥ ଭର୍ତ୍ତି ବା ସ୍ୱାମୀ ହୃଦୟ କରିବା କିନ୍ତୁ ଅସାଧାରଣ ନୁହେଁ । ମୁଁ ଆମେରିକାରେ ଥିଲା ସମୟରେ ତଥାଭିନେତ୍ରୀ Zsa Zsa Gabor ତାଙ୍କର ଅଷ୍ଟମ ବିବାହ କରୁଥିବାର ଖବର ବାହାରିଲା । ନାଟ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀମତୀ ଆଜି ପ୍ରକୃତକୁ ପରାଭୁତ କରିଛନ୍ତି ।

ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜଳନ୍ତ ଓ ବିବାହ ବିଚ୍ଛେଦର ଝଡ଼ ଅତି ରକ୍ଷଣଶୀଳ ଇଂଲଣ୍ଡର ରାଜ ପରିବାରକୁ ମଧ୍ୟ ଏବେ ଦୋହଲାଇ ଦେଉଛି ।

ଆମର ଭାଷା । ଭରତବର୍ଷରେ ବିବାହ ବିଚ୍ଛେଦ ଆଇନ୍ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପାରିବାରିକ ଶାନ୍ତି ସମାଜକୁ ସ୍ୱସ୍ତିରେ ରଖିଛି । ବିବାହ ବିଚ୍ଛେଦ ଫଳରେ ବିଦେଶରେ କେତେକ ପିଲା ସେ ପିତାମାତାଙ୍କର ଜୀବିତାବସ୍ଥାରେ ମାଛେଉଣ୍ଡ ବା ବାପ ଛେଉଣ୍ଡ ହୋଇ ବିପଥଗାମୀ ହେଉଛନ୍ତି ତାହା ଏକ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନୀୟ କାରଣ ହୋଇଛି ।

ମୁଁ ଆମେରିକାର ଅନେକ ସ୍ଥାନ ଯାଇଛି । ମଣ୍ଟ୍ରିଏଲ୍‌ରେ ଅଧ୍ୟାପକ ରବି କାନୁନ୍‌ଗୋ ଘରେ, ବର୍ଲିନ୍‌ରେ ହରନାଗୁୟସ ପାତ୍ରୀ ଘରେ, ଓଡ଼ିଶୀଟନ ପାଣେ ଲମ୍ପାଟାରେ ମୋର ପତ୍ନୀ ସାଥୀଙ୍କ ପୁଅ ସଞ୍ଜବ ମିଶ୍ର ଘରେ, ଲନ୍‌ସଡେଲ୍‌ରେ ନାନ୍ଦରଞ୍ଜନ ବହୁଦାରଙ୍କ ଘରେ, ସ୍ୱାଡ଼ଲେରେ ମନୋରଞ୍ଜନ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଘରେ, ହୁଇଟନରେ ହାସ୍ୟଧନ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଘରେ, ଦେ ମଏନ୍‌ରେ ତାକୁର ସାହେବ ସାହୁଙ୍କ ଘରେ, ମିନିଆ-ପୋଲିସ୍‌ରେ ତାକୁର ଶୀତଳଣ୍ଡ ଦାଶଙ୍କ ଘରେ, ସାନ୍‌ଫ୍ରାନସିସ୍କୋ ସହର ତଳରେ ତଲ୍‌ସର ସରୋଜ ବେହେରା ଘରେ, ଫ୍ରେସ୍କୋରେ ତଲ୍‌ସର ରାଜ୍ୟ ଭଲ୍‌ସର ଘରେ, ଲସ୍ ଏଞ୍ଜେଲସ୍‌ରେ ଦେବ ମହାପାତ୍ର ଘରେ, ସାଫୋର୍ଥରେ ତାକୁର ସୋରେଶ୍ୱର ରଥ ଘରେ, ସାଲେମ୍‌ରେ ତାକୁର ପ୍ରସନ୍ନ ପତି ଘରେ, ସାନ୍‌ଡିଏଗୋ ଉପକଣ୍ଠରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ଘରେ ରହି ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଅଲ୍‌ବର୍ଟରେ ଆମେରିକାର ବହୁ ସ୍ଥାନ ଦେଖିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ପାଇଲୁ ଓ ଆମେରିକାର ପାରିବାରିକ ଜୀବନ ବିଷୟରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ କରି ।

ଏକାଦଶ ପରିଚ୍ଛେଦ

ରାଜନୈତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଓ ପରେ

ବିଧାନସଭାର ଅଧିକାଂଶ ସମସ୍ତ ହୋ ହୁଇଁରେ ଯାଉଥିଲା । ଆଲୋଚନା ମଧ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆନ୍ତେପରେ ଭାବ ରହୁଥିଲା । ୧୯୮୭ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ବିଧାନସଭା ବୈଠକ ସମୟରେ ମୁଁ ଆମେରିକାରୁ ଫେରି ସାଧା ବିଧାନସଭା ବୈଠକରେ ଯୋଗ ଦେଇ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ । ସେତେବେଳେ ଜାନଜୀ ବାବୁଙ୍କର ତଥାକଥିତ ଯୌନବ୍ୟଭିଚାର ବିଧାନ-ସଭାର ମୁଖ୍ୟ ସମାଲୋଚନାର ବିଷୟ ହୋଇଥାଏ । ଏ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଲେଖା ‘ପ୍ରଜାତନ୍ତ୍ର’କୁ ଦେଲି । ତହିଁ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱାଧିକାର ଭଜା ନୋଟିସ୍ ଦେଲେ ସଭାରେ ଗଣ୍ଡଗୋଳ କରୁଥିବା ସଭ୍ୟମାନେ । କିନ୍ତୁ ଏ ବିଷୟଟିରେ ସ୍ୱାଧିକାର କମିଟି ଶେଷ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ବିଧାନସଭାର ଆୟୁଷ (ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ) ପୂରିଗଲା ।

‘ଇଲିଷ୍ଟେଟେଡ୍ ଉଇଲ୍ସ’ର ସମ୍ପାଦକ ପ୍ରୀତୀଶ ନନ୍ଦୀ ଓ ସମ୍ପାଦକାତା ଏସ୍. ଏନ୍. ଏମ୍. ଆର୍. ଗାଙ୍ଗୁଲୀ ନାମରେ ଜାନଜୀବାବୁ ଏକକୋଟି ଟଙ୍କା କ୍ଷତିପୂରଣ ଦାବା କରି ଏକ ମାନହାନି ମୋକଦ୍ଦମା କଲେ । ଶେଷରେ ଇଲିଷ୍ଟେଟେଡ୍ ଉଇଲ୍ସ କ୍ଷମା ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାରୁ ମକଦ୍ଦମାଟି ପ୍ରତ୍ୟାହତ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଉକ୍ତ ପତ୍ନୀଙ୍କାରେ ଯେଉଁ ମହିଳାଙ୍କର ଚରିତ୍ରସତ୍ତାର କବିଯାଚିଥିଲା, ସେଥିପାଇଁ ଉକ୍ତ ପତ୍ନୀଙ୍କା ଅନୁତପ୍ତ ଥିଲେ କି ? ଝଡର କାରକ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଚରୁର୍ଥ ପ୍ରମୁ । ସାଧାରଣ ଜୀବନକୁ କଳ୍ପସିତ କରିବାର ଅବାଗିତ ସ୍ୱଧୀନତା ସେମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯାଇଛି ।

ବିଧାନ ସଭାରେ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗର ଝଡ଼ ଦାବା ଆଲୋଚନା ବେଳେ ଜନତାଦଳର ସଭ୍ୟମାନେ ସମବାୟ କୃଷି ରୁଷିଗ୍ରହ ଦାବା କରି କନ୍ଧତ୍ୟାଗ କରୁଥିଲେ । ଏହା ଶେଷକୁ ଜନତା ଦଳର ପରବର୍ତ୍ତୀ ନିବୀରନ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିରେ ପରିଣତ ହେଲା ।

୧୯୯୦ ମସିହା ଷୋଟ ପୂର୍ବରୁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତିରେ ଏକ ପ୍ରଶ୍ନର ପତ୍ର ବଞ୍ଚାଗଲା । ସେଥିରେ ଲେଖାଥିଲା ଯେ ଜନତାଦଳ ସରକାର ଗଠନ କଲେ ତତ୍-ହକ୍କାର ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୃଷିରୁଷି ଗ୍ରହ କରାଯିବ । ଗୁରୁତରଙ୍କର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରାଜ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦିଆଗଲା ।

ଭରଣସ୍ତ୍ର ଜନତା ପାଟି ତରଫରୁ ଅଯୋଧ୍ୟାଠାରେ ରାମ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଏକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ସୁରତେନ୍ଦ୍ରରୁ ବୋହୂର୍ଥ କମାଣ କଣ ବାବଦରେ ଦୁର୍ନୀତ ଅଭିଯୋଗର ବ୍ୟାପକ ପ୍ରସାର ହେଲା ।

ରାଜବ ଗାନ୍ଧୀ ଶାସନ ଦାୟିତ୍ବ ଗ୍ରହଣ କଲ ପରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଅର୍ଥିକ ଉନ୍ନତ ପାଇଁ ଜବାହର ସେକରାର ଯୋଜନା, ଚାଆଁ ଗହଳରେ ପାମୟ ଜଳ ଗୋରାଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ, ମହଳାମାନଙ୍କର ଉନ୍ନତ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ଭୋଟର ବୟସ ସୀମା ଏକୋଇଶ ବର୍ଷରୁ ଅଠର ବର୍ଷ କମାଇ ଦେଲେ ।

୧୯୮୯ ମସିହା ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନ ବେଳକୁ ଦେଶରେ ଇନ୍ଦିରା କଂଗ୍ରେସର ପଡିଆରୁ ଅନେକ ପରିମାଣରେ କମିଯାଇଥିବାର ମନେ ହେଲା । ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ଇନ୍ଦିରା କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ବିପର୍ଯ୍ୟୟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲା । ଓଡ଼ିଶାରେ ଇନ୍ଦିରା କଂଗ୍ରେସ ଦଳ କେବଳ ଦକ୍ଷିଣ ଓଡ଼ିଶାର କେତେ ସ୍ଥାନରେ ବିଜୟୀ ହେଲା । ଶ୍ରୀମତୀ ଜୟନ୍ତୀ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ପରାଜୟ ଜାନକୀ ବାବୁଙ୍କ ପ୍ରତି ଏକ ଶକ୍ତି ଧକ୍କା ଥିଲା । ସମ୍ବଲପୁରରେ ଡାକ୍ତର କୃପାସିନ୍ଧୁ ଭୋଇ ଓ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ହାରିଗଲେ ।

ସାମ୍ପ୍ରତିକ ପଟ୍ଟଣାୟକ ବିଷୟରେ ବିସ୍ମୃତ ଆଲୋଚନା ଅନାବଶ୍ୟକ । ତଥାପି ଏହା ମୋର ରାଜନୈତିକ ଜୀବନ ସହିତ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଥିବାରୁ ଅତି ସନ୍ଧିଗ୍ଧ ସୂଚନା ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ।

ଲୋକସଭାରେ ପରାଜୟ ପରେ ଜାନକୀ ବାବୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପଦରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଲେ । ଯେତେବେଳେ ଶ୍ରୀମତୀ ନନ୍ଦିନୀ ଶତପଥୀ ପ୍ରାଦେଶିକ କଂଗ୍ରେସ ତମିଳିର ସଭାନେତ୍ରୀ । ଶ୍ରୀ ହେମାନନ୍ଦ ବିଶ୍ୱାଳ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଦାୟିତ୍ବ ବହନ କରି ଯେଉଁ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଗଠିଲେ, ତହିଁ ଉପରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ପରବର୍ତ୍ତୀ ବ୍ୟାନସଭା ନିର୍ବାଚନ ପରିସ୍ଥଳିର ଦାୟିତ୍ବ ନ୍ୟସ୍ତ ହେଲା । ଅଳ୍ପ ସମୟ ବ୍ୟତୀତରେ ବ୍ୟାନସଭାର ନିର୍ବାଚନ ହେବାରୁ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ଅତି ଶୋଚନୀୟ ଭାବେ ପରାସ୍ତ ହେଲା । ଓଡ଼ିଶାରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ଅଧୋଗତି ଚରମ ସୀମାରେ ପହଞ୍ଚିଲା ।

ମୁଁ ୧୯୮୫ର ଚିକ୍ତ ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ଏଥର ବ୍ୟାନସଭା ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥୀ ନ ହେବାକୁ ସ୍ଥିର କରିଥିଲି । ସମ୍ବଲପୁର ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ଶ୍ରୀ ଦୁର୍ଗାଶଙ୍କର ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥୀ କରାଗଲା । ସମ୍ବଲପୁରର ଅନ୍ୟତରୁ ବ୍ୟାନସଭା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷରେ ହେବାଦଳ କର୍ମୀ ସମ୍ମିଳିତ ଆଦି ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଅର୍ଥାଭାବରୁ ସେ ସବୁର ଆୟୋଜନ କରି ପାରି ନ ଥିଲି । ମାତ୍ର ୧୯୯୦ ବ୍ୟାନସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ମୋର ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ

କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀ ବିଜୟୀ ହୋଇଥିବାରୁ ମୁଁ ଅଶ୍ୱସ୍ତ ହେଲି । ବହୁ କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀ ମୋତେ ଅକାମୀ ବୋଲି ପୁଟୁରୁ ଯେଉଁ ପ୍ରଶ୍ନର ଚଳେଇ ଥିଲେ, ଏବେ ସେମାନେ ମୋତେ ଦୋଷ ଦେବାର କାରଣ ରହିଲ ନାହିଁ । ମୁଷ୍ଟିମେୟ କଂଗ୍ରେସ ବିଧାୟକ ମଧ୍ୟରୁ ଦୁର୍ଗାଶଙ୍କର ପଟ୍ଟନାୟକ ଜଣେ । ଯଦି ଏଥିପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଯଦି ବାହାଦୁରୀ ଦିଆଯାଏ ତେବେ ମୋର ଆପତ୍ତି ନ ଥିଲା । ପ୍ରକାଶ ଆଉ କି ପୁଟୁରୁ ୧୯୮୯ ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ମଧ୍ୟ ସମ୍ବଲପୁର ବିଧାନସଭା ଓଡ଼ିଶାରେ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀ ତାଙ୍କର ଭୋଇ ଜନତା ଦଳ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଶ୍ରୀ ଭବାନୀ ହୋତାଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ଭୋଟ ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୭୭ ମସିହାରେ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଜନତାଦଳ ଯେଉଁ ସରକାର ଗଢ଼ିଲେ ତହିଁରେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧା ଯୋଗୁଁ ତାହା ଅଡ଼େଇ ବର୍ଷରେ ଶାନ୍ତିଗଲା । ୧୯୮୯ ମସିହାରେ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟମୋର୍ଚ୍ଚା ସରକାର ମୁଲୁ ଅବ୍ୟବସ୍ଥିତ ସ୍ୱକାର ସବୁ ଲକ୍ଷଣ ପ୍ରକଟ ହେଲା । ଦେଶଲଲ ଓ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଉଭୟେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ପଦ ପାଇଁ ଲଳାୟିତ ଥିଲେ । ମାତ୍ର ହାତୀ ବିଶ୍ୱନାଥ ପ୍ରକାଶ ସିଂହଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ସୁନା କଳଶ ଢାଳିଲା । ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ମୋର୍ଚ୍ଚା ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ ଭରତୀୟ ଜନତା ପାର୍ଟି, ତମିଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ସମର୍ଥନ ଉପରେ ପ୍ରଭୁପୁର ନିର୍ଦ୍ଧରଣୀକ ଥିଲା । ନ ହେଲେ ତାହା ସର ପରି ଭୁସ୍ତୁ ପଡ଼ିବାର ସମ୍ଭାବନା ।

କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରଶ୍ନରେ ବୋଫର୍ସ ଦୁର୍ନୀତି ଉପରେ ବିଶେଷ ନୋର ଦିଆଯାଇଥିଲା । ମାତ୍ର ସେ ଦୁର୍ନୀତିର ଅନାବରଣ କରି ଦୋଷୀକୁ ଧରିବାରେ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟାନ ହେଲା ନାହିଁ ।

ଭରତୀୟ ଜନତା ପାର୍ଟି ନିଜର ଶକ୍ତି ବୃଦ୍ଧି କରିବାର ସୁଯୋଗ ଖୋଜୁଥିଲା । ଏବେ ରାମ ଜନ୍ମଭୂମିରେ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ଏକ ରଥରେ ଦଳର ସଭ୍ୟମାନ ଶ୍ରୀ ଲଳିତାଙ୍କୁ ଆଡ଼ିଆଳଙ୍କର ଯାତ୍ରା ଅନ୍ତମଦାବାଦଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ପୁଟୁରୁ ରାଜକବିବତ୍ତୀ ହେବାକୁ ଚାହୁଁଥିବା ରାଜାମାନେ ଅଶ୍ୱମେଧ ଯଜ୍ଞର ଆୟୋଜନ କରୁଥିଲେ ଓ ଯଜ୍ଞର ପୋଡ଼ା ଗୁଣିଆଡ଼େ ଯିବାକୁ ଗୁଡ଼ି ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଏହି ରଥଯାତ୍ରା ସଫଳ ହୋଇଥିଲେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ନିର୍ବାଚନରେ ଭରତବର୍ଷରେ ଭରତୀୟ ଜନତା ପାର୍ଟି ସଫଳାଧିକ ହେବାର ଆଶା କରାଯାଇଥିଲା । ବିଶ୍ୱନାଥ ପ୍ରକାଶ ସିଂହଙ୍କୁ ତାରିଦ କଣ ଦିଆଯାଇଥିଲା ଯେ, ଯଦି ଜନତାଦଳ ରଥଯାତ୍ରାରେ ବାଧା ଦିଏ, ତେବେ ଭରତୀୟ ଜନତା ପାର୍ଟି ସରକାରଠାରୁ ସମର୍ଥନ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିବ । ପ୍ରକଳ ପ୍ରକାଶୀ ବିହାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଏ ଦୁରାବସ୍ଥାର ମୁକାବଲ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିଲେ । ସତେ କି ଅଶ୍ୱମେଧ ପୋଡ଼ାକୁ ଅଟକିଲା ଲେ ପୁଙ୍ଗୁ ଦେହ ଆହୁନ ପାଇଁ । ଭରତୀୟ ଜନତା ପାର୍ଟି ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ମୋର୍ଚ୍ଚା ସରକାରରୁ ସମର୍ଥନ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କଲା ।

ଭ. ପି. ସିଂହଙ୍କର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଦେଶଲୀ ଏକ ଶିକ୍ଷଣାଳୀ କ୍ଷମାଳା ଲବ ଗଠନ ପାଇଁ ଅଣ୍ଟା ଭିଡ଼ିଲେ । କହିଲେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ପ୍ରଭୁ ବରଦାସ ପ୍ରତାପ ଏକ ମଣ୍ଡଳ ଲବ ଗଠନ ପାଇଁ ଅଣ୍ଟା ଭିଡ଼ିଲେ ଓ ୧୯୧୦ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିବସରେ ତାଙ୍କର ଲଳିତା ଶ୍ରୀମତୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଶ୍ରୀମତୀ ଆଦିବାସୀ, ହରିଜନ ଓ ପିଲାତା ବର୍ଗଙ୍କ ପାଇଁ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଶିକ୍ଷଣ ସଂସ୍ଥା ଗଠନ କଲେ । ତାଙ୍କ ଶିକ୍ଷଣ ସଂସ୍ଥା ସୀମିତ ଥିଲା । ଅନ୍ୟ ଜାତିର ଶିକ୍ଷଣକୁ ବାଧ୍ୟ କରି ସେ ସ୍ଥାନରେ ପିଲାତା ବର୍ଗ ଲୋକଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷଣ ଦେବା ପ୍ରବୃତ୍ତି ଅବସ୍ଥା ଥିଲା । ତଥାପି ପ୍ରାଥମିକ ଏକ ଚମ୍ପକ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ଶକ୍ତ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଏ ଦୋଷରେ ସମସ୍ତ ଗ୍ରନ୍ଥସମାଜ ଓ ଯୁବସମାଜରେ ଗାନ୍ଧି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ବନ୍ଦୁ ପାଳନ, ଶୁଣାବେଳା ସଫଳ କେତେ କରୁଣଙ୍କ ଆହାତୁରୀ ରାଜନୈତିକ ଆଲୋଚନା ସୃଷ୍ଟି କଲା ।

ଭରତୀୟ ଜନତା ପାର୍ଟିର ସମର୍ଥନ ପ୍ରତ୍ୟାହାର ଫଳରେ ଜନତା ଦଳରେ ଯେଉଁ ନୂତନ ସଙ୍କଟ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା, ତାହା ଜନତାଦଳର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କୁ ଆସନ୍ତା ବିପତ୍ତିରେ ଘୋଡ଼ାଇ ଦେଲା । ‘ସଂଜ୍ଞାରେ ସମ୍ବେଦନା ଅର୍ଥେ ଚଳନ୍ତି ପଣ୍ଡିତ’ ଜାତୀୟ ରୁଚିବା ପୃଷ୍ଠା ମୁଖ୍ୟମାନେ ଜାତୀୟ ଗ୍ରନ୍ଥ ଦିଅନ୍ତି । ଜନତାଦଳର ଏକ ତୃତୀୟାଂଶରୁ ଅଧିକ ସଭ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଭିନ୍ନ ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ପରେ ସମାଜବାଦୀ ଜନତା ଦଳ ଗଠନ କଲେ । ଶୁଣିବୁ ମୋହରୀର ପ୍ରତିଯୋଗୀ ଦଳମାନେ ଜଳକା ପରି ରୁଚିପାତ୍ର । ଦଳ ଗ୍ରନ୍ଥବା ସଭ୍ୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ମନ୍ତ୍ରୀ ଭାଗେ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ଓ ଭକ୍ତ-ଚଣ୍ଡେ ଦାସ ଥିଲେ ଅନ୍ୟତମ ।

ରାଜ୍ୟର ରାଜକ୍ଷର ସମର୍ଥନ ନିମ୍ନ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ଏକ ସରକାର ଗଠନ କଲେ, ମାତ୍ର ତାହା ବେଶ୍‌ଦିନ ଚାଲି ପାରିଲା ନାହିଁ । ୧୯୧୧ରେ ପୁଣି ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ରାଜ୍ୟର ରାଜକ୍ଷ ହତ୍ୟା ଏକ ଅତି ମର୍ମାନ୍ତ ଦାଢ଼ି । କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ସଂଖ୍ୟା ଗଣିଷ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଭରତୀୟ ଜନତା ପାର୍ଟିର ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଅଭ୍ୟୁଦୟ ଏ ନିର୍ବାଚନ ଏକ ଉତ୍ତେଜନା ଦାଢ଼ି । ଓଡ଼ିଶାରୁ ଲୋକସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ଶ୍ରୀ ଜାନକୀ ବସନ୍ତ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ପରାଜୟ ମଧ୍ୟ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଥିଲା ।

୧୯୧୦ ମସିହା ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଜନତା ଦଳ ଅଭୁତପୂର୍ବ ବିଜୟ ଲାଭ କଲା । ଏହା ମୁଖ୍ୟତଃ ଦଳର ନିର୍ବାଚନ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିର ପରିଣାମ ଥିଲା । ୧୯୮୫ ରୁ ୧୯୧୦ ମସିହା ମଧ୍ୟରେ ଜନତାଦଳର ବିଧାୟକମାନେ ବିଧାନସଭା ଗୃହରେ ବାରମ୍ବାର କୃଷି ଗୁଣ ଗୁଣ ଗୁଣ ଦେଉଥିଲେ । ନିର୍ବାଚନ ଇସ୍ତାଫାରେ ମଧ୍ୟ ସେହି କଥା କୁହାଯାଇଥିଲା । ମାତ୍ର ନିର୍ବାଚନ ପରେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ପୂରଣ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ କରାଗଲା ନାହିଁ । ସମ୍ବଲପୁରର ପଦ୍ମପୁରଠାରେ ଏକ ଜନସଭାରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଏକ ମାତ୍ର ଚକ୍ର

ଘୋଷଣା କଲେ । ଯେଉଁ ସରକାରୀ କର୍ମଗୁଣ୍ଡମାନେ ଅସାଧୁ ବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟପାଳନରେ ଅବ-
ହେଲା କରନ୍ତି, ଜନସାଧାରଣ ପୃଷ୍ଠରୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଟେଲିଗ୍ରାମଦ୍ୱାରା ଅନୁମତି ମାଗି, ସେ
ପ୍ରକାର କର୍ମଗୁଣ୍ଡକୁ ମାଡ଼ ଦେଇ ପାରିବେ ବୋଲି ଘୋଷଣା କଲେ । ଏହା ଫଳରେ ବହୁ
କର୍ମୀ ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥସାଧନ ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଟେଲିଗ୍ରାମ୍ କରି ସତୋଟ ଅଫିସର
ମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ହଇରାଣ କଲେ । ଫଳରେ କେତେ ସତୋଟ ଅଫିସର ନିଜ ମହତ ଲାଭବା
ପାଇଁ ଘାବ'କାଳ କୁଟିରେ ରହୁବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲେ । ଦେଶରେ ପ୍ରଚଳିତ ଫୌଜଦାସ୍ତ
ଆଇନ୍‌କୁ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମୌଖିକ ଆଦେଶଦ୍ୱାରା ଅମାନ୍ୟ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା ଯେ ନିନ୍ଦନୀୟ—
ଏ ଦିନ ପ୍ରତି କେହି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଲେ ନାହିଁ । ସେହି ପଦ୍ମପୁର ସଭାରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ନକସଲ
ପତ୍ତୀମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଶଂସା କଲେ ।

ମୁଁ ୧୯୧୦ ମସିହା ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନ ପରେ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କଲି । ମାତ୍ର
ମୋର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଭଲ ରହୁ ନଥାଏ । ସମସ୍ତ ଯତ୍ନ ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ୧୯୧୧ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ
ମୁମ୍ବାଇରେ ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ବୁର୍ଲା ଭେଷଜ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ କିଛି ଦିନ ଚିକିତ୍ସିତ
ହେଲେ ପରେ ଚର୍ମ ରୋଗରେ ବମ୍ବେସ୍ଥିତ ଟାଟା ମେମୋରିଆଲ୍ ହସ୍ପିଟାଲରେ ଭର୍ତ୍ତି
ହେଲି । ୧୯୧୨ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ୧ ତାରିଖ ଦିନ ସେଠାରେ ଏକ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର ପରେ
ଜାନୁଆରୀ ୧ ତାରିଖରେ ଘରକୁ ଫେରିଲି ।

କିନ୍ତୁ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ବଲପୁର ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ନିର୍ବାଚନ ଘୋଷଣା ହେଲା । ଠିକ୍ ଷେଷ
ସମୟରେ ମୁଁ ପୁଣି ବ୍ୟାଧିପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଲି । ଗୁଲିବା ବନ୍ଧୁ
ହେଲି । ବହୁ ପକ୍ଷରା ନିରୀକ୍ଷାପରେ ନିମାଗର ଔଷଧ ସେବନ ଫଳରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରେ ଉନ୍ନତି
ହେଲା ।

‘ଆସପ୍ରକ୍ତେ ଘୌବନମ୍’—ପରୁର ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘୌବନ ଥାଏ । ଆୟୁଷେଦର
ଏହି ଉକ୍ତି ପଣ୍ଡିତ ଅନନ୍ତ ଜି ପାଠୀ ଶ୍ରୀମାତା ତାଙ୍କର ଏକ ପୁସ୍ତକରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି ।
ଶ୍ରୀକ୍ଷୀୟ ଧର୍ମଗ୍ରନ୍ଥ ବାଇବେଲ ଅନୁସାରେ ମଧ୍ୟ ତିନିକୋଡ଼ି ଦଶ ବର୍ଷ ମନୁଷ୍ୟର ପରିମାୟୁ ।
ଏଥିୁ ଅଧିକ ବର୍ଷର ଜୀବନ ସୁଖକର ନ ହେବାର ପନ୍ଥାବନ୍ଦା ଅଛି । ଅବଶ୍ୟ ଆମ ଦେଶରେ
କୈତକ ଯୁଗରୁ ଶତେ ଅଠ ବର୍ଷ ମନୁଷ୍ୟର ପରିମାୟୁ ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି ।

ମୁଁ ପରୁର ବର୍ଷ ବୟସରୁ ଲଭିବା ଦିନ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଭବ କରିଛି । ସେହିବର୍ଷ ଟାଟା
ମେମୋରିଆଲ୍ ହୋସ୍ପିଟାଲ୍‌ରେ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର ହୋଇଥିଲା । ଶାଶ୍ୱତ ଅନ୍ତମତା ବିଷୟରେ

ଏ ସମୟରୁ ମୁଁ ସଚେତନ ହୋଇଛି । ତଥାପି ଜଗତ ଯଥାସ୍ଥ ପ୍ରତିରୋଧ କରିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରି ଆସିଛି । ଏହା ଫଳରେ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ବିଧାନ ସଭାର ସଭ୍ୟ ରୂପେ ତତ୍ପରତାର ସହଜ ନିଜର ଚର୍ଚ୍ଚିତ୍ୟ ପାଳନ କରିଛି । ବହୁଦୂର ଶୁଣିଲେ ମଧ୍ୟ ବିଶେଷ କ୍ଳାନ୍ତି ଅନୁଭବ କରି ନାହିଁ । ତଥାପି ଅଗ୍ରଗାମୀ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପରି ଅଗ୍ରାଚଳର ନିକଟରୁ ନିକଟତର ହେଉଛି ।

ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନରେ କେତେ ବିକଳତା ମାତ୍ରାଙ୍କ ସହଜ ଚଳଚ୍ଚତ୍ତ୍ୱ ନିଜ ହୋଇ ରହେ—ଏ ବିଷୟରେ ସିଂହାବଲୋକନ କଲେ ଆତମ୍ବିତ ହେବାକୁ ପଡ଼େ । କେତେ ସ୍ୱପ୍ନର ସୌଧ ଧୂଳିଆ ହୋଇଛି, କେତେ ପତନ ଓ ଅଭ୍ୟାସରେ ଜୀବନର ଚିପିପଥ ବନ୍ଧୁର ହୋଇଛି, କେତେ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ପରିଣତରେ ଚେନନା ମୃତ୍ୟୁମାନ ହୋଇଛି ଭାବିଲେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ । ‘ସତ୍ୟମେବ ଜୟତେ’—ଏ ଉକ୍ତିଟି କଣ ଯଥାର୍ଥ ? ନିଷ୍ଠା ଓ ଆନୁଗତ୍ୟର ସୁରସାର କିଛି ଅଛି କି ? ସ୍ୱରୂପାର୍ଥକୁ ଦୌର କାହିଁକି ପଦେ ପଦେ ପ୍ରତିହତ କରେ ?

—*—